Saklı Bahçeler Haritası

Nermin Yıldırım

Türk Edebiyatı / Roman

DK

SAKLI BAHÇELER HARİTASI

Yazan: Nermin Yıldırım

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.
1. baskı / Ekim 2013 / ISBN 978-605-09-1676-8
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Vinyetler: Bülent Ayar
Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2
34310 Haramidere-İstanbul
Tel. (212) 412 17 00
Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Saklı Bahçeler Haritası

Nermin Yıldırım

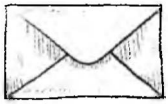
DK DOĞAN KİTAP

Üç masal büyücüsüne,
Fatma, Ayşe ve Kadriye'ye

Bir tel kopar ahenk ebediyyen kesilir.

Yahya Kemal Beyatlı

Bir

Silahın serin namlusunu karşısındaki gölgeye doğrulturken "Kıpırdama!" diye bağırdı. "Yakaladım seni!"

Kalbi hızla çarpıyor, elleri buz gibi terliyordu. Heyecanlanmakta haklıydı, ne de olsa her Allah'ın günü evinin salonunda dikilip birilerinin canına kastetmiyordu. Yine de için için beklediği, er ya da geç geleceğini bildiği bir andı bu. Boştaki eliyle karanlıkta parlayan elektrik düğmesini açtıktan, titrek bir hayalete benzeyen o karanlık gölgeyi aydınlattıktan sonra bile şaşkın sayılmazdı. Sadece yorgun bir plak gibi tekrarladı: "Nihayet... Yakaladım."

Oysa yola yakalamak değil, anlamak için çıkmıştı. Önce hayatını allak bullak eden o tuhaf mektupları anlamaya, sonra da onları getiren meçhul postacıyı bulmaya çalışmıştı. Derken zamanla anlamak aramakla, aramak bulmakla, o da nihayetinde yakalamakla karışmış, Rıdvan aklından bile geçirmediği yerlere varmıştı. Bu hikâyenin nasıl biteceğini henüz bilemezdi, ama nasıl başladığını hiç unutmayacaktı. Her şeyi o tekinsiz mektuplar başlatmıştı.

* * *

İlk mektup geçen hafta pazartesi sabahı gelmişti. Rıdvan odasına girer girmez, sekreteri Birsen elinde birikmiş postalar ve imza bekleyen bir yığın evrakla kapıda belirmişti.

İmzaları atarken, hiç merak etmediği halde genç kadına hafta sonunu nasıl geçirdiğini sormuştu. Yanında çalışanlarla ilgilenmeyi, en azından ilgilenir görünmeyi severdi. Birsen'se tutuk, kısa cümlelerle cevap vermişti; pazartesilere bayılmadığı her halinden belliydi.

Rıdvan odada yalnız kalınca, pikaba fiyakalı bir Satie 45'liği takıp içeri dolan Gnossiennes ile güne ılık bir başlangıç yapmıştı. Evdekiyle yetinmeyip ofise de bir pikap aldığını duyunca "Senin gibi sefa pezevengi görmedim" demişti Nâzım. Öyleydi. Hayata yaptığı son başlangıçtan bu yana, yaşadığı her anın keyfini çıkarmayı kendine vazife edinmişti.

Müziğin ritmine uyarak önündeki zarfları açmaya başladı. Kitap lansmanı ve açılış davetiyeleri, az sonra çöpte yerini alacak dergiler, cezaevine kitap isteyen bir mahkûm mektubu, geçen fuarda görüştüğü Fransız yayıncının gönderdiği kitaplar derken, ilk Gnossienne'in sonuna doğru o gizemli zarfı eline almıştı. Gönderilen kısmında kendi adı yazıyordu ama gönderici bilgilerinin bulunması gereken yer boştu. Postayla da gelmemişti üstelik, üzerinde ne pul ne mühür vardı. Kuryeyle gönderilmiş olmalıydı.

Zarfın içinden biri Suad, öbürü Behiye ismiyle imzalı iki kısa mektup çıktı. Sararıp solmuş kâğıtlardaki tarihleri görünce şaşırdı Rıdvan. Solgun mürekkebin anlattıklarını okumaya başladı.

1960 / Berlin

Suad,

Sensiz yaşayabilirim sanmıştım, ama yaşayamadım. Günler, aylar, yıllar geçti; unutmaya çalıştıkça hatırladıklarıma daha beter battım. Yeni bir hayat hayaline, mutluluk ihtimaline tutunmaya uğraştım. Ama sensiz her şey yarım kaldı, ben yarım kaldım.

İnsan birini özlemeyegörsün, özlenenin sureti inatçı bir hayalet gibi yakasına yapışıyor. Atılan her adımda, alınan her solukta sinsice kendisini hatırlatıyor. O zaman özlediğine dair tüm hatıraları bir bir temize çekiyor kişi ve en çok onların arasına yenilerini katamayacağına üzülüyor. Galiba hatıraları böylesine kederli yapan, onları çoğaltamayacağımızı bilmek...

Ayrıldığımız günden beri çok şey yaşandı. Payıma düşenleri seninle paylaşamamak korkunç bir azaptı. Şimdi bu gecikmiş, mahcup mektubu çok uzaklardan yazıyorum. Akıp giden zamanın öfkeni özleme çevirdiğini umarak; geçmişi tamirin değil ama mutlu bir geleceğin hayalini kurarak...

Sana beni affet demeyeceğim. Sadece bir zamanlar beni nasıl sevdiğini, ne kadar yakın olduğumuzu hatırla. Gidişimi ya da kalışını değil, birlikte geçirdiğimiz günleri düşün. Hani nasılsa öyleydik ya bölünmemiş parlak bir elma...

Biliyorum, beni kolayına affetmezsin ama belki tüm yaşananlara rağmen yeniden sevmeyi deneyebilirsin. Belki yeniden konuşursun benimle, beni yeniden dinlersin. Bil ki aramızdaki kuvvetli bağ, derin sevgidir yarımlarımızı tam yapacak olan. Ne olur yeniden tamamla beni ve bölündüğün yerden benimle tamamlan.

Behiye

1960 / İstanbul

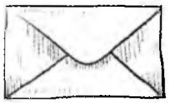
Behiye,

Sensiz ölürüm sanmıştım ama ölmedim. Mektubunu aldığımda hayatta kalışıma duyduğum şaşkınlığı bile iyileştirmiştim. Galiba artık insanın insana yapabileceklerine hayret etmekten vazgeçmiş bir demdeyim. Buna senden gelen felaketim de dahil, bilesin. Seni affetmek çektiğim acılara ihanet olurdu ama ölmediğime göre herhalde hâlâ sevebilirim.

Madem lütfedip, ak kâğıtta hastalık gibi dağılan mavi bir mürekkeple kapımı çalıyorsun... Madem vaktiyle birbirimizin içinde gördüklerimizden dem vuruyorsun... Öyleyse ben de seninle konuşmayı ne kadar özlediğimi, hatta belki de hayatta sadece seninle sahiden konuşabildiğimi itirafa hazırım. Ama yine de hoş geldin diyemeyeceğim, zira hoş bir yere gelmedin. Burası metruk lunaparklara benziyor şimdi. Bense boyaları pul pul dökülmüş bir dönme dolapta unutulmuş gibiyim. İçimde yıllanmış bulantılarla, sessiz sedasız dönmekteyim. Ağzımı açmaya kalkarsam ortaya saçılacak ifrazata karşı seni en başından ikaz etmeliyim.

Suad

İki

Rıdvan okuduklarından hiçbir şey anlamamıştı. Neydi şimdi bunlar? Ayrılmış iki sevgilinin yıllar sonra yazılmış mektupları mı? Kaleme alınmalarıyla postadan çıkmaları arasında geçen elli iki sene düşünülünce, posta hizmetlerine sağlam bir reform gerektiği aşikârdı. Bir zamanlar geleceğe mektup gönderme âdeti olduğunu hatırladı. Acaba elindekiler de o tür bir mavranın meyvesi olabilir miydi? Öyle bile olsa, kim, ne diye kendisine yollamıştı ki bunları?

Ahizeyi kaldırıp sekreterinin dahilisini tuşladı.

"Birsenciğim, getirdiklerinin içinde büyük sarı bir zarf vardı. Üzerinde gönderenin adı yok. Nereden geldi o?"

Hangi zarftan bahsedildiğini düşünür gibi önce biraz sessiz kaldı kadın. Neden sonra cevapladı:

"Ha, onu bilmiyorum. Ben lavabodayken gelmiş."

Hep böyleydi Birsen. En lazım olduğu zamanlarda ortadan kaybolur, sonradan sorulduğunda da hep "Lavabodaydım" derdi. Onun kırk yıllık tuvaleti inceltip lavabo yapması Rıdvan'ın sinirine dokunurdu. İçinden "Lavaboya mı işiyorsun sen?" diye sormak geçse de, içinden geçirdiği pek çok şey gibi bunu da kendine saklamayı becerirdi. Zaten pekâlâ bilirdi Birsen'in "lavabo"ya neden gittiğini. Kılık kıyafetine yayınevinden ziyade gazino standartlarında özen gösteren genç kadın, günde on kere filan malum yere kapanıp uzun uzun makyaj tazelerdi.

"Peki" demekle yetindi Rıdvan. Mesai saatlerinde makyaj yapılmasına karşı fetva çıkaracak değildi. Sandık sarısına bulanmış kâğıtları bir müddet daha evirip çevirdikten sonra, meselenin üzerinde durmamaya karar verdi. İlgilenmesi gereken daha önemli işler vardı. Editoryal toplantıya girip dert dinlemek gibi...

Toplantı odasına girdiğinde editörler ellerindeki dosya sayısına isyan eden şişkin gözlerle masanın etrafına dizilmişlerdi. Selam sabahtan sonra, Rıdvan "Bu ay çok iş var" diye girdi söze. Önce Eda'ya döndü:

"Şu Pessoa çevirisini yollayalım artık. İki aydır kaydırıyoruz programı." Titizliğiyle namlı editörüne, kılı kırk yarmayı bırak, acele et demeye getiriyordu. Yayınevinin kıdemli editörü Kudret sıranın kendisine gelmesini beklemeden, sabırsızlıkla atıldı:

"Pessoa ölü, sesi çıkmaz da bu Mürsel Başıbüyük'ü ne yapacağız Allah aşkına? İmanımı gevretti yahu!" Anlattığına göre, seksenlerini süren ve gün geçtikçe huysuzluk çıtasını iyice yükselten yazarı memnun etmek mümkün değildi. Önce romanındaki mantık hatalarını düzeltmeyi reddedip en ufak bir değişiklik yapmayacağını söylemiş, sonra tam kitap matbaaya gireceği sırada yan çizip, madem sorun var neden çözülmüyor efendim, böyle editörlük mü olur diye çemkirmişti. Yılların editörü Kudret bile ne yapacağını şaşırmış haldeydi.

"Boş ver, takılma" dedi Rıdvan Kudret'e. "Sen değişiklikleri yap. Biz de kitabı ayın ikinci yarısına kaydıralım. Fasulye diyeti kitabıyla yerini değiştiririz, olur biter."

Sonra gözü, beş karış suratla masanın ucuna emanet gibi ilişmiş yeni editöre kaydı:

"Hayırdır Elif, iki haftada seni de mi bezdirdi yoksa yazar kaprisleri?"

"Yok" deyip huzursuzca sandalyesinde kıpırdandı genç kadın. Üflesen uçuverecekmiş gibi duran bedeni, kendini ait his-

setmediği bir yere sığmaya çalışır gibiydi. Üzerinde işe yeni başlayanların çekingenliği vardı, belli ki henüz alışamamıştı.

"Niye sirke satıyor o zaman suratın?"

Elif suçüstü yakalanmışçasına telaşlandı. Önce uzun bir "Şeyyy" çekerek, uygun bir yalan bulmak için zaman kazanmaya çalıştı. Rıdvan iyi bilirdi yalan arayan eleman filmini, kim bilir kaç defa kaç ayrı sinemada seyretmişti. Bakışlarını genç kadının yüzünden ayırmadan, ne gelecek bakalım diye bekledi. Ama acemi editör, kurt masalı anlatmakta da çaylak çıkıp derli toplu bir yalan uyduramayınca "Şey, az evvel demir yolları bölge müdürlüğünü aradım da... Ha bire arayıp durma diye fırça attılar, ona sıkıldım biraz" diye dökülüverdi. Laf ağzından çıkar çıkmaz da yanlış yerde yanlış konudan bahsettiğinin ayırdına varıp kulaklarına kadar kızardı tabii.

"Sen de neden ha bire arıyorsun ki, ne işin var demiryollarıyla? Editörlükte aradığını bulamadın da şansını kondüktörlükte mi deneyeceksin yoksa?"

Masadakiler gülüşürken, Elif mahcup bir ifadeyle açıklamaya çalıştı:

"Haydarpaşa yandı ya. Tepesindeki saat de çalışmıyor. Ne zaman çalışacak diye sormak için arıyorum arada. Hani arayıp soran olursa, belki onlar da işi sıkı tutarlar diye..."

Masadaki gülüşmeler arttı.

"Kızım başka derdin yok mu allasen? Çok yaşa e mi!" dedi Kudret babacan bir tavırla. Doğru ya, onca ölümün, yoksulluğun, acının arasında bu da dert miydi? Hele hele hiç toplantı masasında söylenecek şey miydi? Elif'in yüzündeki yazın bitişine içerleyen çocuk masumiyetine gülümsedi Rıdvan. Dünya ancak yanmış bir tren garının tepesindeki yelkovanı gözleyen, artık ilerlemediği için üzülen insanlar olduğunda güzel bir yerdi. Sadece yeni işine değil, yaşadığı dünyanın işleyişine de alışamamış gibi görünen bu çocuk kadına şefkatle bakıp "Roman kahramanı olacakken editör olmuşsun sen

yanlışlıkla. Gerçekten bir Saatleri Ayarlama Enstitüsü kurulursa başına seni geçirmeli" demekle yetindi. Masadaki kıkırdaşmalar kesilmeyince de "Dağılmayalım arkadaşlar" diye çıkışıp kendi dağıttığı yerleri bir çırpıda toparlayıverdi. Böylece kalan kitapları konuşmaya geçtiler.

Kalan kitapların Yaşar ve Kevork arasında bölüştürülmüş olması gerekiyordu. Ama yakında evleneceği için ata yadigârı evini tadilattan geçirmeye girişen Kevork, geçen hafta izinli olduğundan elindeki işler Yaşar'ın üzerine kalmıştı. Zaten usta bir editör sayılamayacak Yaşar'ın yetişsin diye alelacele yazdığı arka kapak yazılarının revizyona ihtiyacı vardı. Rıdvan ondan yeni alternatifler hazırlamasını istedi. Aslında artık Kevork döndüğüne göre hesabına düşen işleri ona iade edebilirdi ama birinin yaptığını beğenmeyip öbürüne vermiş gibi görünmekten çekinmişti. Hoş, Yaşar'ın masasına geçer geçmez "Adam tatilden döndü, hâlâ işlerini biz yapıyoruz. Patrondan torpilli olmanın canını seveyim!" diye söyleneceğini adı gibi biliyordu tabii. Yaşar kötü çocuk değildi ama Kevork'a özendiği, onun gibi olmak için didinip, olamadıkça da öfkelendiği her halinden belliydi. Liseli kızlarınkine benzer bir rekabete girmişti nedense mesai arkadaşıyla. Her yaptığını kopyalama hevesindeydi. Mesela Kevork saçını değişik bir modelde kestirmeyegörsün, ertesi hafta muhakkak Yaşar da işe aynı kafayla gelirdi. Kevork yeni bir gömlek alsa, üç güne kalmaz başka rengi Yaşar'ın da üzerindeydi. Kevork'un motosiklet almasının üzerinden daha bir ay geçmemişti ki, evvelce bu taraklarda hiç bezi olmayan Yaşar da bir sabah yayınevine elinde koca bir kaskla girmişti. Ona benzemek için elinden geleni yapar ama bir tek editörlüğünü taklit etmeyi beceremezdi.

Kevork'un işe torpille girdiği yalan değildi ama oğlan editörlükte sahiden becerikliydi. Rıdvan yayınevinin başına geçtikten kısa bir süre sonra, onu işe almasını Süreyya rica et-

mişti. O zamanlar delikanlı, Süreyya'nın komşusuydu, yani Süreyya henüz göçmen kuşlar gibi kaçıp, sıcak memleketlere gitmemişti. "Gözümün önünde büyüdü. Hem iyi niyetli hem de bu işlere yetenekli bir çocuk. Bir dene, pişman olmazsın" demişti. Doğruydu, oğlan alakasız bir bölümden mezun olmasına rağmen editörlüğe yetenekliydi. İşe torpille girdiyse bile bunca yıldır kazandığı her kuruşu fazlasıyla hak etmişti. Hem zaten bu işler hep böyle ahbap marifetiyle dönmez miydi? Rıdvan kendisi bile yayınevinin başına o şekilde geçmemiş miydi? Peki bunca yıl nasıl kalmıştı orada? Çok başarılı olduğu için mi? Yoksa patronunun küçük sırrını öğrenmesi de yerini sağlamlaştırmış olabilir miydi? Cevap çok da umurunda değildi.

* * *

İş çıkışı ne zamandır merakla beklediği filmi görmek için Beyoğlu'na indi. Beyoğlu'nun yıkılmadan ayakta kalabilmiş son güzel sinemasından içeri girdi. Işıklar sönmeden hemen önce kel kafalı bir adam gelip önündeki koltuğa yerleşti. Son dakika golü! Tam, abanoz saçlı biri de olabilirdi diye Polyanna'nın şefkatli kollarına sığınacakken, şaşkın tavuklar gibi sağa sola bakınan adamı tanıyıverdi. İmdat Rüstem! Yıllardır bıkıp usanmadan koltuğunun altında dosyalarla yayınevine gelir, ille de Rıdvan'ı görmek için direnirdi. Her defasında ne yapıp edip odasına girmeyi becerir, bir gün Nobel alacağına canı gönülden inandığı dosyalarını gururla önüne sererdi. Sonra "Okudum ama maalesef yayımlayamayız" cevabını bizzat Rıdvan'ın ağzından duyana kadar her gün yayınevini arayıp Birsen'i canından bezdirirdi. Bu yüzden genç kadın tarafından İmdat lakabıyla şereflendirilmişti. Nihayetinde okuma gafletinde bulunanı edebiyattan da, hayattan da soğutan romanlarının yayımlanamayacağını duyunca küplere biner, bazen ağzını bozmaktan bile çekinmez-

di. Fakat ne yazık ki bu tatsız telefon görüşmeleri, aralarına küslük sokmaya yetmezdi. Bir süre sonra hiçbir şey olmamış gibi, koltuğunun altında yeni bir dosya, yüzünde gevrek bir gülümseme, yine kapıda belirirdi. Şimdi arkasını dönüp orada kimin oturduğunu bir görse, mutlaka dosyalarından bahsedecek, romanlarının konusunu anlatacak, karakterlerini saymaya kalkacak, güzelim filmi mundar edecekti. Bunu düşünüp yüzünü ekşiten Rıdvan, perdede meşrubat reklamları dönerken usulca kalkıp yer değiştirdi. Rüstem'in görüş açısından olabildiğince uzak bir koltuğa geçti. Antraktta da hiç yerinden kalkmayıp, yüzünü üçüncü sınıf filmlerdeki dedektifler gibi gazetenin ardına gizledi. Bunu yaparken yazarlığın bu kadar havalı bir meslek olmadığı, insanların şarkıcı, artist filan olmaya özendiği eski zamanları özlemeden edemedi.

Film bittiğinde koltuğunu ilk terk edenlerden biri Rüstem'di. Tam kapıdan çıkarken, bir an için Rıdvan'ın bulunduğu yere doğru bakıp belli belirsiz gülümsedi. Ya da Rıdvan'a öyle geldi. Ama herifçioğlu kapıda hiç oyalanmadan çıkıp gidince, yanıldığını anlayıp derin bir soluk aldı Rıdvan. Yorgun bir günün ve hiç değilse beş on dakika sessizce rüzgârında yürümeyi umduğu güzel bir filmin ardından Rüstem'in çenesini çekemeyecekti. Şimdi tek istediği eve gidip biraz dinlenmekti.

* * *

Eve yeni girmişti ki telefonu çaldı, arayan Nâzım'dı. Her zamanki gibi çocukla ilgili mevzular yüzünden eski karısıyla takışmış, sonra da azıcık atıp tutarak içini soğutmak için en yakın arkadaşını aramıştı. Eser miktarda sinkaf eşliğinde içini döküp rahatladıktan sonra "Ee, sen ne yaptın? Değişik bir şey var mı?" diye sordu.

Rıdvan "Ne olsun be doktor, hep aynı terane. İş çıkışı sine-

maya gitmemi saymazsak batı cephesinde yeni bir şey yok" deyip filmi anlatmaya başladı.

Sabahki mektuplardan söz etmek aklına bile gelmemişti. Genelde böyle yapardı zaten. İçinden çıkamadığı şeyleri aklından çıkarmayı tercih eder; çözemediklerini yok saymak isterdi. Mektupları da çabucak unutuvermişti.

Ta ki iki gün sonra masasında yeni ve daha kalın bir zarf buluncaya dek tabii...

* * *

Çarşamba sabahı odasına girdiğinde Birsen içeride, masaya eğilmiş bir şeyler kurcalıyordu. Patronunu görünce çabucak toparlanıp ne yaptığını açıklama ihtiyacı duymuştu:

"İmzadan gelen sözleşmeleri arıyordum da, sizde olabilir mi acaba?"

Daha sabah kahvesini bile içmeden iş düşünmek zorunda bırakılmasına canı sıkılmıştı Rıdvan'ın. Önce oturması, sabahın pasını müzikle atması, gelen postalarla, internet haberleriyle filan oyalanıp biraz açılması lazımdı. Bu yüzden "Bende ama nereye koyduğumu bilmiyorum şimdi. Bulunca haber veririm" diyerek, sekreterini kibarca postaladı.

Sonra sevgili pikabının başına gitti. Herkesten sakındığı kıymetli plaklarına göz gezdirip favorilerinden birini seçti ve incitmekten korkarcasına, özenle makineye yerleştirdi. İğne plağın üzerinde titreyerek dönmeye başlayınca, Schubert'in 8 numaralı si minör senfonisi, pencereden giren temiz hava gibi odaya yayılıverdi. Önce viyolonsel sessizce mırıldandı, sonra üflemeliler zarifçe söz aldı. Bitmemiş senfoniler içinde en görkemlisi kuşkusuz Schubert'inkiydi. Yarım kalmış her şey gibi, en neşeli haliyle bile kalbe kederdi. Yine de güne onunla başlamayı severdi Rıdvan. Onun yarımlığında kendini tam hissederdi.

Yerine geçtikten sonra üzeri savaş meydanına dönmüş masasını düzenlemeye başladı. Çok geçmeden gözü uzandığı yerde bulunmayı bekleyen zarfa değdi. Üzerinde ismi yazılıydı ve gönderenin adının bulunması gereken yerde mütevazı bir boşluk bırakılmıştı. Böylece Rıdvan birdenbire pazartesiden beri aklına gelmeyen o mektupları hatırlayıverdi. Merakla zarfı açınca, Suad ve Behiye isimleriyle imzalanmış iki yeni mektupla karşılaştı. Hemen telefona sarılıp, Birsen'i aradı.

"Buraya gelir misin lütfen?"

Otuz saniye içinde Birsen kapıdaydı.

"Buyurun Rıdvan Bey. Sözleşmeleri mi..."

"Bırak şimdi sözleşmeyi. Bu zarfı kim getirdi?"

Birsen bir zarfa, bir de Rıdvan'ın suratına baktı. Heyecanlanmış mıydı sanki? Sesi incecik çıktı:

"Bilmem."

"Nasıl bilmiyorsun yahu? Sen koymadın mı masama?"

"Yoo, bugünün postasını daha getirmedim ki."

"Az önce masamda ne yapıyordun peki?" Sesi biraz gergin çıkmış olacaktı ki Birsen şaşkınlıkla telaş arası bozuk bir perdeden açıklamaya çalıştı:

"Söyledim ya Rıdvan Bey, sözleşmelere bakmak i..."

Ne var ki Rıdvan sorusunun cevabından çok zarfın masaya gelirken aldığı lojistik destekle ilgiliydi. Sekreterinin cümlenin sonunu getirmesini bile beklemeden lafa girdi:

"Peki kim bıraktı o zaman bunu benim masama?"

"Bilmem, ben kimseyi görmedim."

"Kim bilecek o zaman Birsen?" diye hızını alamayıp sesini bir perde daha yükseltti. İkidir masasına kadar gelen, gelebilen bu muammadan enikonu rahatsız olmuştu. "Geçen de aynısı oldu. Ne gelen giden postadan haberin var ne odama girip çıkandan. Nasıl olacak bu iş?"

Bu öfke patlaması karşısında ne yapacağını şaşıran Birsen "Özür dilerim" demekle yetindi. Sesi titremişti. Gözleri

de hafiften sulanmıştı sanki. Tüh, fazla yüklendik kıza, ayıp ettik, diye geçirdi içinden Rıdvan. Ama sebep olduğu dağınıklığı nasıl toparlayacağını da bilemedi.

"Peki, sen çıkabilirsin. Bir soruştur bakalım ofisten kimse masama bir şey bırakmış mı? Ya da başka girip çıkan olmuş mu buraya?"

Birsen arkasından kapıyı kapattığında Rıdvan'ın göğsüne suçluluğun ağırlığı çökmüştü bile. Sekreterine ne için yüklendiğini bile bilmiyordu daha. Belki evvela mektupları okusa neler olup bittiğini anlayacak, durduk yere kalp kırmayacaktı. Böyle düşününce, önündeki sararmış sayfalara kaydı gözü.

1960 / İstanbul

Behiye,

Hayat denen yolculuk, gitmekten değil, dönmekten ibaretmiş. Bak, sen bile gidenlerin arasından çıkıp dönenler safına girdin. Gidişinin üzerinden onca yıl geçtikten sonra bir gün ansızın keyfe keder birkaç satırla bana ulaşıverdin. Bıraktığın yerde zahmetsizce buldun beni. Hani cinai romanlarda suç mahalline dönen katiller olur ya, işte aynı onlara benziyorsun, biliyor musun? Peki ama neden durup dururken çıktın şimdi ortaya? Kurbanını mı özledin, cinayetini mi, yoksa eski masum günlerimizi mi? Geçmişte ve oraya ait kimselerde en çok kendi masumiyetini özler insan, bilirim. Şayet aradığın oysa, kaybettiğini artık bende bulamazsın kardeşim, en başından söyleyeyim.

Yüklükten evin dört bir yanına yayılan baygın lavanta kokuları arasında mektubunu ilk okuduğumda, nihayet senden haber alabildiğime sevinmek ile bu ayrılığı başlatmak gibi bitirmekte de zerrece dahlim olmayışına öfkelenmek arasında gidip geldim. Tıpkı apansız gidişin gibi dönüşünde de başına buyruk ve bencilsin. Bense aritmetik dersinde öğrendiğim sıfır rakamı gibiyim. Seninle toplandığım vakit hiçim belki, ama ola ki çarpışırsak, dikkat et, seni de yutup hiçliğime katabilirim.

Şimdi mektubunla da olsa karşıma çıkacak cesareti bulduysan, ardında bıraktığın enkazla yüzleşmeye hazırlan. Sen ki bu eski dönme dolabı durdurdun, elbet çaresizce dönüp durduğu yılların yorgunluğunu dinleyeceksin. Pul pul olmuş boyalar üstüne dökülecek, sineye çekeceksin. Uzun sürecek, acı verecek, sabredeceksin. Ben bu yıkık ömrü bir çırpıda yaşayıp bitirmedim ki, sana çabucak yazabileyim. Ta gökyüzünden, ağacın köküne kadar inen yağmur suyu gibi azar azar, yavaş yavaş, dinleyip öğreneceksin. Ayrılığımız senin eserin ama bil ki kırık dökük vuslatımızı o arsız bencilliğine emanet etmeyeceğim. Zaten tam da bu yüzden cevabını beklemeden yeniden yazmaya karar verdim. Madem kapımı çalarak cehennemimi göze aldın, öyleyse evvela ben yazacağım, sen okuyacaksın. Velhasıl, dönenlerin kaderine hoş geldin!

Gittiğinde aylardan ekimdi ve ben kasıma çıkmak istememiştim. Kalfanın odunlukta sakladığı fare zehrini mideye indirmekten kendimi balkon korkuluklarından sallandırmaya, odamdaki aynanın kırık parçalarıyla bileklerimde ince patikalar açmaktan babamın çalışma masasının çekmecesinde sakladığı revolveri kalbime dayamaya kadar pek çok curcunalı son geçirdim aklımdan. Fakat ev öyle dağdağalı, üzerimdeki bakışlar öyle ağırdı ki, kendime hazin sonlar tasavvur etmekten fazlasını beceremedim. Hadi açık konuşalım, yeterince cesur da değildim.

1933 senesiydi. Yaşım sadece on beşti. Ölümü düşlemek için erken gibi görünüyor, değil mi? Oysa değil. Dünyanın nasıl bir yer olduğunu anlamak için lastik misali uzayan yıllara lüzum yok ki... Hayat ağılı bir yaraya dönüşmüşse, kesip atabilmeli insan onu kendinden. Yol yakınken çekip gidebilmeli. Heyhat, gidebilmek cesaret ister, bilirsin. Ben değilim ama sen yeterince yürekliydin. Bir kalemde silip attın beni, ardına bakmadan gittin. Peki ama niçin? O malum sebep için: Aşk! En kolay anlaşılacak ya da asla anlaşılamayacak baha-

ne. En kolay bağışlanacak ya da asla bağışlanamayacak kabahat. İhanetlerin en sefil mazereti, gidişinin sebeb-i hikmeti, kalışımın kutsanmış vesilesi!

Şimdi yıllar sonra, bir zamanlar adına "evimiz" dediğimiz bu eski binanın ağır kadife perdelerle zırhlanmış salonunda, babamın vaktiyle meşhur bir Yahudi ustaya yaptırdığı ceviz masanın başında, sana bu mektubu yazarken, ne tesadüf ki polis radyosunda kürdili hicazkâr bir Münir Nurettin çalıyor. "Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın." Aklım hep eskilere gidiyor. Benim şaşkın aklım zaten oralardan dönmeyi hiç beceremedi ki...

1933 senesiydi. Aylardan turuncu bir ekim, ekimin son günleri... Cumhuriyetin onuncu yılını kutluyor, anayurdu en baştan demir ağlarla ördüğümüz için gururlanıyorduk. Benim de göğsüm kabarıyordu, halimi görsen tren raylarını tek tek ellerimle döşemişim sanırdın. Tabii elimde babamın tutuşturduğu altı oklu bayrakla merasimi izlerken, o demir ağların seni benden kaçırmakta olduğunu henüz bilmiyordum. Evde beni beklediğini sanıyordum. Oysa sen o sırada çoktan, Türk önde Türk ileri...

Babam merasim için Ankara'ya gitmeyi münasip görmüş, beni de çabucak toparlanıveren bir bavul gibi yanında götürmüştü. Dediğine göre bu yeni düzene intibakı göstermenin en sarih şekli, asri hayata uyumlu, garp âdetlerine yatkın bir kız evlat yetiştirmekti. Eski zamanların aksine, erkek çocuktan bile kıymetliydi böylesi; devlet büyüklerinin bilhassa hoşuna giderdi.

Kutlamaların sürdüğü üç gün boyunca başkentte kaldık, geceleri Ankara Palas'ta yattık. Otel kâtibi, yer bulabildiğimiz için talihli olduğumuzu söylemişti. Mahşer yeri gibi kalabalıktı ortalık.

Babamla baş başa seyahat etme fikrini sıkıcı bulduğumdan Ankara'ya gönülsüz gitmiş ama başkente varıp da fener

alaylarından, bando konserlerine, bütün o curcunalı merasime şahitlik edince, enikonu heyecanlanmıştım. Üç gün boyunca orada görüp işittiğim her şeyi aklımın bir kenarına kaydettim. Bu serüvenden geri kalma diye hepsini sana bütün teferruatıyla nakledecektim. Ne var ki döndüğümde feci bir sürpriz bekliyordu beni. Konakta ve hatta İstanbul'da bile değildin. Demir ağlarda dörtnala koşan o trenlerden birine atlayıp gitmiştin. Beni, kardeşini terk etmiştin...

Gidişinden sonra yağmurda kanatları ıslanmış sinek gibi ağırlaştı günler. Bir süre, olur ya çıkar gelirsin diye gözüm kapıda bekledim. O kapıdan içeri nice acayiplikler girdi ama sen eşikte görünmedin. Bir daha geri dönmeyeceğini düşündükçe nefesim kesiliyordu. Hayal kırıklığım öfkeye karışıyor, gönül endazem hangisinin ağır bastığını şaşırıyordu. Kendime hep aynı soruları soruyor, o sorulara yeni cevaplar bulmaya uğraşıyordum. Aslında ortada tek bir cevap vardı ve ona katlanamıyordum: Ömür boyu yanımda olacağına, hiç ayrılmayacağımıza söz verdiğin halde, tıpkı Fuad gibi sen de beni terk etmiştin. Onun kalbime ektiği ömürlük suçluluğa ebedi bir yalnızlık eklemiştin. Ne talih ne tesadüf, bana bu fenalığı bile isteye etmiştin!

Beş yaşından beri yakamı bırakmayan mendebur baş ağrılarım büsbütün artmış, kafamın içinde beynimi yiyen farecikler cirit atmaya başlamıştı. Düşünmek canımı acıtıyor, hatırlamak yaralarımı kanatıyordu. Ne gün ışığına bakabiliyor, ne insan sesine katlanabiliyordum. Perdelerin güneşe karşı zırh gibi gerildiği karanlık odamda, yorganı gözlerime kadar çekiyor, yemeden, içmeden ve konuşmadan öylece yatıyordum. Evdekilerin tüm muhalefetine rağmen Alman mektebini de bırakmıştım. Tahsil ne ki, yaşamaya bile tenezzül etmiyordum. Üzerime sinen halsizlik ve moralsizlik sağlığımı etkiliyor, çocukluk hastalıklarım birer ikişer nüksediyordu. Birkaç ayda on kilo verip kadidi çıkmış kuşa dönmüştüm.

Vaziyetim babamı kaygılandırıyor, annemi gözyaşlarına boğuyor, Madam Lefepre'i yeni moda tedaviler peşinde koşturuyor, İhtiyar Kalfa'yı ise şifalı otlardan ve hikmetli dualardan mürekkep şurup terkiplerinin başına sürüklüyordu. Hazırladığı terkipleri zorla ağzıma dayayan yaşlı kadının kekeme dudaklarından dökülen Arapça kelamlar alnıma, yanaklarıma yağmur damlaları gibi düşüyor, ama hiçbiri beni iyileştirmeye yetmiyordu. Nihayetinde, konağın yolunu iyice belleyen hekimler öyle münasip görünce, bir süreliğine kliniğe yatırılmama karar verildi.

O günleri düşündükçe aklımın bütün odaları asap bozucu bir beyaza boyanıyor. Beyaz, ustalıkla nüfuz ettiği cümle rengimi kendiyle kirletiyor. Şakaklarım zonkluyor, bileklerim deri kayışlarla sıkılıyor, gözlerimin önünde incecik şimşekler çakıyor. Hem canımı hem ruhumu acıtan, beynimi bir et parçası gibi pişirip varlığımı büsbütün manasızlaştıran korkunç bir yerdi orası, şimdi bile anlatasım gelmiyor. Sanki kötü bir düşmüş de söz olup ağzımdan çıktığı vakit gerçeğe dönüverecekmiş gibi hissediyorum. Velhasıl, hikâyemin bu kısmını süratle geçmek istiyorum.

Zaten zaman, pek çok şeye olduğu gibi yokluğunun sızısına da değdi. Ceste ceste toparlandım. Ya da belki hastalıklarım benimsendi ve çevremdekiler tarafından rahat bırakıldım, bilemiyorum. Hekim suretindeki iblislerin ve hastabakıcı önlüklü zebanilerin elinden kurtulup eve dönüşümün ardından Madam Lefepre "Böyle evde tek başına olmaz. Suad yaşıtlarıyla bir araya gelmeli" diye söylenmeye başladı. Annem, gittiğim yer mektep ya da akraba düğünü olmadıkça evden çıkmama pek sıcak bakmasa da akranlarımla görüşmenin zayıf sinirlerime iyi geleceğini onaylıyordu. Babamsa halime üzülmekle birlikte, neyin bana iyi geleceğini düşünecek zamandan yoksundu. Zira o sıralar aklında kuyrukları birbirine değmeyen onlarca tilki, elinde şimendifer kabart-

malı köstekli saati, mütemadiyen bir yerlere yetişmeye çalışıyor, o balo senin bu dernek benim kan ter içinde koşturuyordu. Yeni kanunla kıyafetler nizama girdikten sonra inatla püsküllü bela taktığı için davalık olan dıdısının dıdısı eski bir ahbabı, rejim aleyhtarı olmadığına şahit diye tutup babamı göstermişti. Daha bunun tasası bitmeden, uluorta "Bülbülün yerini kargalar alınca pusulalar şaştı; sırf medeniyetin değil, kıblenin yönü de karıştı" diye ileri geri konuşan uzak bir akrabası hakkında tahkikat yapıldığının haberi gelmişti. İşin ucunun gelip kendisine dokunmasından ve devletin makbul bulmadığı zıpçıktılarla yan yana anılmaktan ödü kopan babam da, etekleri tutuşmuş halde ortalıkta dolanıyor, içindeki cumhuriyet aşkını cemiyete ispat telaşıyla çırpınarak, nerede bir cumhuriyet balosu, inkılapların alkışlandığı toplantı salonu, birinden çıkıp öbürüne koşturuyordu. "Fazla medeniyetten hastalanıp yataklara düşecek adam" diyordu annem tasa içinde kocasını seyrederken. "Bu medeniler şöyle bir günden bir güne evde ayaklarını uzatıp oturamıyor mu? Ne meşakkatli işmiş mendebur."

Gerçi babam sırf mecburiyetten yaşamıyordu bu hayatı, hoşuna da gidiyordu. Ona göre, memleket yüzünü garba döndükçe bize de yeni kazanç kapıları açılıyordu. Arada bir "Avni Bey, bu yeni düzen en çok sizin gibi kökü derin ailelerin yoluna taş koyacak" diyenler çıksa da, yüzlerine değil ama arkalarından, "Benim aileme hiçbir düzende bir şey olmaz, siz kendi derdinize yanın evvel akıllılar" diye söyleniyordu. Malum, ailemiz rahmetli Paşa Dedem sayesinde geçmişle, sevgili tüccar babam sayesinde bugünle yeterli rabıtaya sahipti. Şerefeciler ve servet seviciler bize bilhassa bayılıyordu. Babama kalırsa korkması gerekenler, geçmişten gelen garantisi olmadığı gibi genç cumhuriyetin yeni düzenine intibak etmeyi de beceremeyenlerdi. Asıl onlar günlerini görecekti şimdi.

Hane kadınlarının vesvesesi konağı bir bulut gibi kaplayınca, babam bütün bu nazik işlerinin arasında, bir de bana arkadaş aramak mecburiyetinde kaldı. Nihayetinde büyük halanın torunlarından Halide'de karar kıldı. Pek sık görüşmezdik ama herhalde çocukluğumuzdan hatırlarsın onu; hani Gedikpaşa'da iki katlı kâgir bir evde otururlardı. Babamın gönlündeki evlat namzedine tamı tamına uyan bu akraba kızı, bir süreliğine konağa çağrıldı.

Halide, 34 senesinin kışını aileden biri gibi bizimle birlikte geçirdi. Kendisinden rica edildiği üzere, benimle yakınlık kurabilmek için epey didindi. Oysa sıkıcı bulduğum dostluğuna isteksizdim. Ne paylaşabilirdik ki? Benim dünyamı içimdeki boşluk yönetiyordu, onunkini gelecek hayalleri. Ben hayattan erken emekli olmuş biriydim, o ise parlak ideallerle çevrili ve alabildiğine azimliydi. Ahbaplığıma Darülfünun Tabiiyat Fakültesi talebesi, yaşam dolu bir akraba kızının seçilmesi elbet tesadüf değildi. Bizimkiler akıllarınca beni hayata ve tahsile imrendireceklerdi. Ama evde yaptıkları hesap çarşıya uymadı. Değil Halide, babamın yeterince asri bir cumhuriyet kızı yetiştirememe endişesiyle hırçınlaşması bile Alman mektebine döndüremedi beni. Fransızcayı Madam'dan, Almanca'yı mektepten zaten öğrenmiştim. Babamın asri zaruretler addettiği karın ağrılarının bir kısmını da haizdim. Piyano çalabiliyor, yüzebiliyor ve salon danslarından birkaçını kimsenin ayağını incitmeyecek ölçüde beceriyordum. Ne var ki müziği fazla hülyalı, yüzmeyi mana fukarası, dansı ise düpedüz şaklabanlık saydığımdan, bin bir zahmet öğrendiğim bu gülünç hünerleri görücüye çıkarmaya yanaşmıyordum. Kullanmayacağım daha başka meziyet istemediğimden mektebe devam etmeyi reddettim. Elbet babam keyfime müracaat etmeksizin beni zorla göndermesini de bilirdi. Neyse ki evdekilerin sağlığımla ilgili kaygıları onu engelledi. Zaten konağın kadınlarının öğrenmeye istidadı olmadığına da iyiden iyiye kanaat ge-

tirmişti. Kızının tahsili yarım bırakmasından çok, karısının hâlâ yeni yazıyı sökememesine takmıştı kafayı. Bu durumu ailemiz için kara bir leke olarak görmeye meyilliydi. Koskoca Avni Bey'in hanımı muasır medeniyete erişme yolunda atılmış en büyük adımı nasıl geri teperdi? Nasıl olur da bilmezdi Latin alfabesinin zarif, intizamlı ve her biri garnizon kapısından çıkmış gibi parıldayan tıraşlı temiz alfabesini? Babama sorarsan, bu anlaşılacak şey değildi.

Annem, bu yaşından sonra alfabeyi yeni baştan öğrenmenin kendisi için ne kadar zor olduğunu kocasına bir türlü anlatamamıştı. Oysa evin reisinin yüzünü yere eğmemek, medeniyet yolculuğunda ona layıkıyla eşlik edebilmek için elinden geleni yapmıştı. Hocalar tutmuş, dersler almış, kalfanın okunmuş pirinçleri eşliğinde gecesini gündüzüne katarak dirayetle çalışmıştı. Yine de yeni abecenin kibirli kurallarını aklına kazıyamamıştı. "Eskiden de âlim değildim ama hiç değilse okuryazar kadındım. Sonra kaşla göz arasında zırcahil kaldım" diye dalga geçerdi kendi kendiyle. Ama aslında içlenirdi durumuna. Hatta utanırdı.

Ben talebeliğe gönüllü olmayınca, babamın "Bu kız tembellikte sana çekmiş" yollu homurdanmaları annemin mahcubiyetini iyice artırdı. Üstelik beni mektebe özendirme harekâtında bir işe yaramayan akraba kızının mesuliyeti de kış boyunca boş yere üzerine kalmıştı. Halide, dışadönük tabiatıyla sana çok benziyordu. Mektebe diye çıkıyor ama vakitlice evde olmayı bir türlü beceremiyordu. Annem onun derslerin uzadığı yönündeki bahanelerini kuşkuyla karşılıyor, bu hanenin gözetimi altındayken başına bir iş gelirse ne yaparız diye tasalanıyordu. O zaman aklıma sen geliyordun. Nasıl sen kaçıp gittiğinde bir şey yapamadılarsa, o kaçarsa da yapamayacaklardı. Ama bu düşündüğümü zinhar anneme söyleyemiyordum. Zira senin hakkında konuşmak yasaktı. Bizimkiler seni tamamen silmişti ve ne yalan söyleye-

yim bu beni hiç üzmedi. Zira bütün yaptıklarından sonra seni silmemiş olmaları beni zerrece sevmedikleri manasına gelirdi. Yasağı, sevildiğimin nişanı olarak kabullendim ve adını ağzımdan kaçırdığım anlar haricinde kırmaya yeltenmedim. Bizimkiler şimdi mektubuna ulaşacak halde olsalardı, herhalde bana vermek yerine yırtıp atarlardı. Yokmuşsun, hiç olmamışsın gibi davranılan bu evde, mektubun dahi barınamazdı. Bil ki Behiye, artık bu eve ait değilsin. Kendi yerini de, benim yaramı da bizzat sen seçtin.

Halide gayriresmi vazifesi icabı arada bir arkadaşlarını evde toplar, beni de aralarına katmaya çalışırdı. Onlar geldiği vakit konağın içinde yankılanan şen kahkahalardan, bitmek tükenmek bilmeyen yaşama coşkusundan nasıl tiksinirdim bilemezsin. Gramofona plak koyup giriştikleri dans müsabakaları, gittikleri sayfiye yerlerini ballandıra ballandıra anlatarak birbirlerine nazire yapmaları, ev toplantısına gelirken son moda kıyafetlerle donandıkları yetmezmiş gibi bir de hiç üşenmeden takıp takıştırmaları, velhasıl her şeylerini vitrine çıkarıp sinsi sinsi yarıştırmaları sinirime dokunurdu. Yanlarındayken kendimi başka bir gezegenden gelmiş gibi hissederdim. Eve adımlarını attıkları lahza kuş olup uçmak, ortadan kaybolmak ister, aralarına karışmaya mecbur kaldığımda da annemin çimdik geliyor bakışının tesiriyle yüzümde kerhen beliren tebessümün haricinde kimseye en ufak yakınlık göstermezdim.

Bir keresinde içlerinden birinin, Şebnur adlı bir yalı güzelinin (annesi üç sene evvel yapılan bir cumhuriyet balosunda davetin en şık giyimli hanımı seçilmiş ve kız, hayatının kalanını bu müthiş başarıyla övünmeye vakfetmişti) Halide'ye "Sizin Suad da pek yabani bir şey, hiç insan içine karışmıyor. Babası beyefendinin onca varlığına rağmen giyimine kuşamına da özenmiyor. Hayattan tat almayı kendine zül sayıyor, yazık!" dediğine şahit olmuştum. Dedikoducu haspanın kar-

şısına dikilip ağzının payını vermeye bile lüzum duymadım. Haklıydı zira. Onun üzerine vazife değildi ama evet yabaniydim ve babamın hayatını kumpanya müsameresine çevirerek kazandığı parayı harcamak meraklısı değildim. Modayla alakadar olmaz, kılığıma özen göstermez, annemin uzatmam için yalvardığı saçlarımı alagarson kestirir, şapkaya zinhar tahammül edemezdim. Bahriyeli kılıkları, İngiliz kumaşları ya da monden giyim tarzları da umurumda değildi. Beğenmeyen küçük oğluna almazdı, olur biterdi.

Kimi zaman dayanamayıp kızları alaya alır, eğlenirdim. Üzülüp incindiklerini sanmam. Ne de olsa onların gözünden bakınca, garabetin teki olan asıl bendim. Bilirsin, manzara durup baktığın yere göre değişir. Benim durduğum yerden ben normaldim, onlarsa en iyi ihtimalle gülünçtüler. Mesela içlerinde bir tanesi vardı ki içimde kahkaha atma isteği uyandırırdı. Çapa Kız Muallim Mektebi'nde okuyan bu hanım kızın adı Hamiyet'ti. Her daim elinde *Çalıkuşu* romanı ile dolaşır, ne hikmetse bir türlü bitiremediği romandaki Feride gibi, mezun olunca muhakkak taşrada çalışacağını, medeniyetin ücra köylere taşınmasında üzerine düşen vazifeyi şerefle alacağını söylerdi. Babası devlet erkânındandı, cemiyette muteber bir mevkii vardı. Adam kendisini inkılap neferi saymakla yetinmeyip damarlarındaki ödev aşkını hane halkına da zerk etmişti. Kızın anlattığına göre, bunlar ailecek taşradaki memur aileleriyle sohbet etmek ve taşranın yeni düzene intibakına destek vermek için kerameti kendinden menkul birtakım kasaba ziyaretleri yaparlarmış. O ziyaretlerde kâh kaymakamlık binasının salonunda tango, vals yapılır, kâh bahçede oturup muaşeret sohbetlerine yelken açılırmış. Bir gün çantasından gururla çıkardığı bir fotoğraf göstermişti bize Hamiyet. Fotoğrafta bizimki ailesiyle birlikte, tek sıra dizilmiş sandalyelere kurulmuş oturuyor. Üstlerinde Avrupai esvaplar, binici kılıkları, uzun çizmeler, dar pantolonlar, duvar-

dan duvara uzanan kocaman şapkalar... Karşılarında da gittikleri kazanın ileri gelenleri ve aileleri. Kadınların hepsi kara çarşaflı, peçeli. Kocaman açılmış gözlerinde hayret ve korku, Hamiyetleri süzüyorlar. Hamiyet'e sorsan kendilerinden çok etkilenmişler, değişim ve yenilenme için büyük arzu duyuyorlar. Bana sorarsan, gulyabani görmüş gibi şaşkınlık ve korkudan küçükdillerini yutmuşlar, içlerinden üç Kulhuvallah bir Elham okuyorlar. Hamiyet bize o fotoğrafı gururla göstermişti. Öyle kördü ki, kendiyle gurur duyabilmişti.

Yalnız onu değil, salonumuza doluşan kibirli kızların hiçbirini sevmedim. Onlara acımadım da. Zerre kadar ilgimi çekmediler, köşe bucak kaçtım her sohbete yanaştıklarında. Galiba sadece oldukları yahut olmaya çalıştıkları kişi yüzünden değil, sen olmadıkları için de yabancıydım onlara.

O dönem evimize gelip gidenler içinde hakikaten ilgimi çeken, sohbetinden keyif aldığım tek bir kişi oldu: Babamın eski tanışı olan Mülkiye Mektebi hocalarından İbrahim Şecereli'nin (belki hatırlarsın, İttihatçı İbrahim diye de bilinirdi) Viyana'daki tahsilini yarım bırakıp İstanbul'a dönen oğlu Nevzat Beyefendi. Onu sana uzun uzadıya anlatmak isterim ama nasıl yapsam? Bak en iyisi şöyle diyeyim: Serüvencilik onda bir iptilaydı ve bu genç beyefendi her türlü heyecana müptelaydı. İştahla anlattığı hikâyeleri dinlemek pek keyifliydi. Şimdi oturup yazsam hayli neşeli bir kitap olur Nevzat Şecereli'nin sergüzeşti! En azından ilk cildi...

Ağzından sigarası eksik olmazdı. Sanırsın koca Cibali Tütün Fabrikası ona çalışırdı. Sigarasının dumanını burun deliklerinden usulca salarken, tatlı hayaller kurmaya bayılırdı. Nevzat Bey hayattaki emellerinden bahsederken açık davranır, sözünü sakınmazdı. "Maddi kazanç, başkalarına göstermeyi göze aldığımızdan çok daha fazla memnun eder bizi. Şahsen ben kişinin kazanmak istemesinde bir çirkinlik göremiyorum. Kendine faydası olmayanın kime faydası olabilir

ki? Mesela bu mevzulardan zerrece hazzetmeyen babam son derece hürriyetperver bir adamdır. Ben de öyleyim. Fakat ikimizin hürriyetten anladığı başkadır. Ben parayı ve hürriyeti bir arada severim. Kazançsız bir hürriyetin pek işe yaramayacağı kanaatindeyim" derdi. Onu sığ ya da derin bulmak tamamen değerlendirenin tasarrufundaydı. Ruhunun, bakan göze göre değişen bir alaşımı vardı. Akla hayale sığmayacak marifetleri, dudak ısırtacak maharetleri ve bilhassa genç kızların pek çekici bulduğu pervasız halleriyle, girdiği her mecliste revnakla ışıldardı.

Her devrin adamıydı Nevzat Bey. Bu hasletiyle babama benzese de, ondan daha kıvrak olduğu aşikârdı. Kendini ciddiye, hayatı dalgaya alan bir hali vardı. Bir keresinde, kimi teşebbüslerine akıl sır erdiremediğimi, hatta bazen ciddiyetsiz bulduğumu söylediğimde, "Ben her şeyi ciddiyetle yaparım ama hiçbir şeyi fazla ciddiye almamaya çalışırım" demişti.

Kendi deyişiyle gelenekçi hocaları, zamanın önünden giden istidadını anlayamadığından mektebi bitirmemiş de olsa Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim tahsili görmüştü. Belki bir sanat eserini ortaya çıkaracak zaman ve sabırdan yoksundu ama iyi bir eserin tespit ve tenkidinde son derece mahirdi. Sayesinde nice isimsiz ressam isim edinmiş, tablolarını elden çıkarıp para kazanabilmişti. Çalışma sistemi biraz tuhaf ama ona kalırsa kesinlikle mubahtı. Memlekete asri fikirler getirme bahanesiyle sık sık çıktığı Avrupa seyahatlerinde genç ressamlarla tanışır, eserlerini teşhis eder, istikbal gördüklerini, sanatçıyı ne onduracak ne öldürecek bir meblağ karşılığı satın alıp kolunun altında tablolarla memlekete dönerdi. Getirdiklerinin büyük kısmını İstanbul'un yeni zengin ailelerine büyük paralara satmayı becerirdi. Bilirsin, yeni zenginlerin eskilerden en büyük noksanı asalet ile görgüdür ve bu açıklar ancak asri zevklerle örtülür. Ezel ebedi Levantenlere özenen ve son yıllarda iyiden

iyiye onlara benzemekle kalmayıp bir de mevkilerine göz diken kimi yeni harp zenginleri de, bu bilinçle kendilerini Nevzat Bey türünden cankurtaranlara teslim etmişlerdi. Sabundan ve gazyağından kazandıklarını ince zevklere yatırıyor, böylece bir cemiyetten diğerine, tereyağından kıl çekercesine kolaylıkla geçiyorlardı.

Soğuk duvarlarını Avrupa'dan gelen yüksek sanatın imzasını taşıyan ihtişamlı tablolarla süslemek isteyen yeni zenginler, kurtarıcıları Nevzat Bey'den ressamlarla ilgili akla hayale gelmeyecek hikâyeler dinlerlerdi. Eserini satın almak üzere oldukları muhteşem ressamın namı henüz İstanbul'a gelmemişti ama eli kulağındaydı. Üç vakte kadar bu tablo bir *Mona Lisa*'dan bile daha çok sükse yapacaktı. O zaman Avrupalı müzeler bu sanatsever ailenin konağı önünde kuyruğa girecek, cebinde parası olanlar da dahil, herkeslere burun kıvırmayı marifet sayan yüksek sosyete bile bahsi geçen eseri bir kez görebilmek, aileyle ahbap olabilmek umuduyla yelkenleri suya indirecekti.

Nevzat Bey şarlatan yahut dolandırıcı değildi. Öyle olsa anlattığı hikâyelere gönülden inanmazdı. Bunu bilmezden evvel, "Bütün bu zahmete ne lüzum var? Madem kimsenin umursadığı şeyler değil, resimleri ta oralardan taşıyacağınıza burada yaptırsanız ya" demiş ve istemeden onu incitmiştim. Dargın bakışlarını yüzüme dikerek "Kusura bakmayın, ben yalan söyleyemem. Ticarette güven, sanatta orijinallik şarttır. Sizin de bunu anlayacak bir hanımefendi olduğunuzu düşünmek istiyorum" diye cevap vermişti. Bulduğu genç Avrupalı ressamların talih basamaklarını birer ikişer tırmanmayacağı ne malumdu? Kaldı ki eserlerini incelemiş, böyle olacağına gönülden inanmıştı. O ışığı görmese, kıymet vermese, hiç tabloları satın alır mıydı? Ressamı açlıktan, İstanbullu yeni zenginleri aşağılık duygusundan kurtarıyor, dahası yüzünü Avrupa'ya dönen memleketine karşı va-

tani bir vazife ifa ediyordu. Bu işten hakkı olanı kazanmıyordu ama mühim değildi. Dediğine göre Nevzat Bey, tüccardan çok ıslah olmaz bir yürek insanıydı. Bana kalırsa, her şeyden önce iyi bir masalcıydı. Biraz da bu yüzden anlattıklarına evvela kendi inanırdı.

Hiç kuşkusuz anlattığı masalların bir biçimde hakikatle bağı da vardı. Taşıdığı şeytan tüyünün marifeti olsa gerek, gezdiği ülkelerde cemiyete karışmayı ve önemli kişilerle tanışmayı becerirdi. Ressamlarla, yazarlarla, şairlerle ahbaplık ederdi. Bazen anlattıklarını gerçekliğine en ufak ihtimal vermeden dinlerdim ama sonra o, en beklemediğim anda cebinden meşhur bir artistle çekilmiş yakışıklı bir fotoğrafını çıkarıverirdi. Gel gör ki anlattıklarının hangisi ya da ne kadarı doğru asla bilinemezdi. Zaten işin bu kısmı pek de önemli değildi. Zira yalan da olsa Nevzat Bey güzel anlatırdı...

Yıllarca o gezdi, ben dinledim. Ecnebi şehirleri onun gözünden görüp öğrendim. Sokakları, insanları, hayatları... Yakınımdakileri değil, ancak uzağımdakileri sevebilen biri olarak, başka dünyalara duyduğum merakı onun sayesinde giderdim. Bir de tabii, anlattığı şehirlerden birinde senin de yaşıyor olabileceğini bilmenin kederli merakıyla içten içe acı çektim.

Annem benim akrabadan bile olmayan yabancı bir erkekle böyle sıkı fıkı olmamı yakışıksız buluyordu ama babam artık kaçgöçün bittiğini, modern hayatta kadınla erkeğin pekâlâ ahbaplık edebileceğini söylüyordu. Hem sonra Nevzat Bey'in sohbetini o da en az benim kadar seviyordu. Bilirsin, muhabbetini sevdiği yahut bir şeyler öğrenebileceğine inandığı insanları her fırsatta konağa davet etmeye, mükellef sofralarda ağırlamaya bayılır babam. Vakti zamanında Franz'ı da hem Avrupa'daki gelişmelerin malumatını almak, hem de sayesinde evde biraz Almanca konuşulmasını (herhalde mektebe döktüğü paraların boşa gitmediğini görmek için) sağla-

mak uğruna evin gediklilerinden yapmamış mıydı? Beyefendinin giderken seni de peşine takması bile babamı konağı misafirle doldurma huyundan caydıramadı.

Babam Nevzat Bey'le sohbet etmeyi iki sebepten ötürü severdi. Hem sohbet keyifliydi hem de anlatılanlar önemli. Ona sık sık seyahatlerini sorar, Avrupa'da yaşanan gelişmeleri, bilhassa yeni ticari atılımları dinlemek isterdi. Birinin anlatmaktan, diğerinin dinlemekten bu kadar hoşlanması, onları zamanla bazı ortak teşebbüslere sürükleyecekti. Her ne kadar babamla yaptıkları uzun sohbetlerden bunalsam da ziyaretlerinin devam edebilmesi için evin reisinin Nevzat Bey'i sevmesi gerektiğini biliyor ve zinhar huysuzluk etmiyordum. Sakın aklına yanlış bir fikir gelmesin kardeşim. Nevzat Bey'e her zaman kalbi bir sevgi ve yakınlık duydum, fakat sadece bir kardeş, ağabey gibi. Sormayan ama anlatan, hikâyeleriyle aklımı kendi kuytularından çıkaran bir dost gibi sevdim onu. Kalbi dörtnala koşturan, insanı meftun eden soluksuz bir duygu değildi bu. Zaten öylesini sadece iki kişiye karşı hissettim ahir ömrümde. İlkini gayet iyi biliyorsun, nicedir susuyoruz biz seninle onu. İkincisi ise uzun ve bambaşka bir hikâye. Ama vakti gelince öğreneceksin onun da kim olduğunu...

Satırlarıma burada son vereceğim. Devam etmeden evvel, belki sen de görüşmeyeli başından geçenleri yazmak istersin diye bekleyeceğim. Aramızda yükselen adaletsiz duvarda minik de olsa delikler açmanın tek yolu bu benim için. Bu yüzden şimdi anlatma sırası sende Behiye.

Son olarak, adımı mektuba yanlış, daha doğrusu eksik yazmışsın. Ne tuhaf değil mi, benden artık adımı bile bilemeyecek kadar uzaklaşmışsın. Sen gittikten sonra adımızın peşine bir de aile adı eklendi: Paşazade. Babam, geldiğimiz yeri unutmayalım diye mi, yoksa başkalarına unutturmamak için mi bu adı seçti bilemiyorum. Tek bildiğim, gitmeseydin sen

de Behiye Paşazade olacak, kardeşim kalacaktın. Ama gittin işte ve biz ayrıldık.

Şimdilik satırlarıma son veriyorum. Sensiz geçen günlerimin devamını yazmadan evvel, seninkileri okumak için sabırsızlanıyorum.

Suad

1960 / Berlin

Suad, kardeşim,

Yaşadıklarını okumak, satırlarında açılan yaralara dokunmaya benziyor. Yaraların parmaklarımda ince ince sızlıyor, payıma düşen kabahatleri kan revan hatırlatıyor. Hatırlamak ne kelime, hiç unutmadım ki! Malum, kimimizin cezası hatırlamak, kimimizinki unutmamak. Ben ilelebet unutamamakla cezalandırılanlardanım. Tıpkı senin gibi. Unutabilenlerden olsan, bunca yıl sonra hâlâ Fuad'dan bahsetmezdin değil mi?

Ardımdan yeniden hastanelere düştüğünü okuyunca yıllar önce hastanede ziyaretine geldiğim günü hatırladım. Beş yaşındaydın. Solgundun, yorgundun, ağlamaklıydın. İncecik bileklerinin bitiminde açılan bitkin birer yelpazeydi küçük ellerin, tutup seni çekmem için uzatmıştın. Şimdi anlıyorum ki ne zaman o beyaz duvarların arasında düşlesem seni, hep beş yaşında olacaksın. Çocukluğun sadece hatıralarda muhafaza edilebileceğini bilmek ne acı...

Hastanede geçirdiğin günleri anlatmak istemeyişini, kötü kaderle mühürlü, uğursuz bir çeyiz sandığı gibi çivileyişini anlıyorum. Ben de kaçıp yok saymayı denediğim üzüntüler yaşadım. Fakat nereye gidersem gideyim peşimden gelip alacaklı ısrarıyla yakama yapıştılar; rüyalarıma kadar girip ille

de yüzleşmeye çalıştılar. Önce öfke duydum onlara ama sonra bir baktım, beni kendimle tanıştırmışlar. Zaten sonra da sözünü söylemiş dervişler gibi sessizce kayboldular.

Oysa sen kolay kolay terk edemeyecek kadar düşkünsündür hüznüne. Barışamayacak kadar da küskün. Eskiden de böyleydin; onunla büyüyüp olgunlaşmaktansa, içinde kaybolup gitmek isterdin. Acı çekmenin insanı temizleyen bir yanı olduğuna inanırdın galiba; kendini kanatarak günahlarından arınmaya çabalayan sofular gibi yaralarında nefeslenirdin. Mutluluğa atılmış adımlarla alay ettin hep, onları küçümsedin. Oysa yaralarıyla değil, kabuklarıyla olgunlaşır insan dediğin.

Evdekilerin adımı anmadığını yazmışsın, doğrusu şaşırmadım. Ama sen yine de bana onlardan haber ver olur mu? Annem babam iyiler mi? Mektuplara ulaşacak durumda olmadıklarını söylemişsin, gelecek cevaptan korksam da soracağım, hayattalar değil mi? Ya yaşlı Kalfa? Dualarla bezeli rayihalar saçıyor mu hâlâ konağa? Hani artık ait olmadığım o uzak yuvaya...

Affedilmek için söylemiyorum ama İstanbul'dan ayrılışım sandığın kadar kolay olmadı. Mektubunda yazdığın tren rayları yağ gibi akıp gitmedi; bir parçamı yollara döküp varlığımı eksiltti. Sensizlikten, yalnızlıktan oldum olası nasıl korktuğumu bilirsin. Ama korkularımın beni boğmasına müsaade edemezdim. Başka bir hayat ihtimalini aramak için, sırf seni değil, bilip alıştığım her şeyi terk ettim.

İnanmayı seçtiğin gibi sevdiğini senden kaçırmadım ben, onunla beraber kaçtım. Şimdi geçmişi temize çekmeye soyunduysak, sadece gerçekleri yazmamız lazım. Gerçek olan şu ki biz seninle aynı adamı sevdik, o adamsa beni... Ve inan ki, uzun süre bu gerçekle ne yapacağımı bilemedim; sevildiğim için bile sevinemedim.

Senin kırılgan kalbindeki kelebek sancılarını fark ettiğim-

de, çoktan açılmış, beni sevdiğini söylemiş, aynı hülyalı itirafı tecrübesiz sesimden dinlemişti. Yine de yüksek bir binadan aşağı palas pandıras yuvarlandığımda, yani senin de onu sevdiğini anladığımda, ateşe yaklaşan bir buz damlası tedirginliğiyle, seni seçme ihtimaline kapılar araladım. Düşün, hatırlayacaksın, konağa geldiği günlerde, türlü bahaneyle odama kaçıp sizi yalnız bıraktım. Seni, içinde yeşeren çiçekleri görsün, kalbinin ihtilallerini, ihtimallerini kurcalayıp orada ismine dair bir şeyler arasın, bulursa çıkarıp avuçlarına bıraksın diye sessizce bekledim. Hiç de kolay değildi bunu yapmak; kederimden mum gibi eridim. Sana yaklaşsa buzda donacak, beni seçse ateşte yanacaktım. Cehennemin her türünü peşin peşin kabul ettim. Ama işte o beni sevmiş, bütün kararsız günlerim, her yeni sabahla değişen fikirlerim boyunca sabırla cevabımı beklemişti. Huzurlu bir gelecek vaat eden serin bir avluya benziyordu bekleyişi. Beklerken onu daha çok sevdim. Ama ne zaman ki içinde sana dair bir aşk yeşertmediğine, yeşertmeyeceğine emin oldum, ancak o zaman ikimiz için kurduğu gelecek hayallerini kabul ettim. O evden davulla zurnayla, telimle duvağımla çıkamayacağım öylesine aşikârdı ki elimden gelen tek şeyi yapmaya mecbur kaldım, kaçıp gittim.

Yerimde olsan sen ne yapardın, kalır mıydın, diye sormayacağım. Çünkü kuvvetle muhtemel "Elbette!" diye cevaplayacaksın. Ama insanın gerçekte neleri reddedebileceği ancak o şanslar kendisine sunulduğunda, yani hakikaten seçme şansı bulunduğunda belli olur. Hülasa, ben olsaydım diye başlayan cümlelerin içi, çoğu zaman görülmemiş bir rüyanın yeryüzünde kapladığı alan kadar boştur.

Evet, gittim. Eğer senin yüzünden gitmeseydim, karanlık bir duvar olup mutluluğumun önünde yükseldiğini düşünecek, belki de içimde nefret çiçekleri büyütecektim. Dikenlenip ömür boyu birbirimize batacak, yaraların en zehirlisini

öyle alacaktık. Evet, gittim. Çünkü hayatım boyunca sensiz kalmaktan korkmuştum. Ama hep seninle olmaktan da korkuyordum. Yanında güvendeydim, bildiğim, alıştığım yerdeydim. Fakat ayın etrafında dolanıp duran zavallı bir dünya gibiydim; yörüngendeydim. Varlığımı varlığına armağan etmiş, kendi kendime vazifeler edinmiştim. Suad'ın sinirleri zayıf, Suad'ın baş ağrıları fecaat, Suad'ın içinde köpüren denizler var, Suad bana elini uzattı, Suad'a yardım etmem şart... Bilmem hiç fark ettin mi, kendim olmaktan çok, adeta bir uzvun gibiydim. Sensiz olmaktan deli gibi korksam da kendimi ancak sensizlikte arayabilirdim. Şimdi yıllar sonra, her şeyi doğruca konuşacaksak, neyi neden yaptığımızı anlatacaksak, bunları da söylemeliyim. Kalsaydım mesafelerin beceremeyeceği kadar uzaklaşacaktık birbirimizden. Franz'ı sevmek bir yana, belki en çok seni sevdiğimden gittim ben. Üstelik hiç de kolay olmadı.

Önceleri her gece ağladım. Sonra tıpkı senin yaptığın gibi içimdeki yükten kaçmaya çalıştım. Çocukluk hatıralarımızı dermansız hastalar misali bir bir masaya yatırdım. Kestim, biçtim, yapıştırdım. Ama ne yaptımsa kurtulmayı başaramadım. Sonunda çaresiz bir boyun eğişle, tutup hepsini gönlüme nakışladım. Ben yaşadıkça orada ince ince sızlayacaktın, öyle de yaptın...

Hayır, cinayetimi özlediğim için değil, yıllar boyu sızınla demlendiğim için yazıyorum bu mektubu sana. Ne olur hatırla, aynı taşlı bahçede dizini kanatmış iki küçük çocuğuz biz. Sende bahçeyi, bahçede taşı, taşta çocukluğumu arıyorum hâlâ.

Beni senden uzağa taşıyan trenler, bir yerden alıp öbürüne bırakmadı; adresini arayan kayıp mektuplar gibi oradan oraya dolaştırdı. Ders kitaplarında gördüğümüz küçümen haritaların hakiki ebatlarını aklım almadı. Evvela dünya ne büyükmüş deyip korktum; sonra ne de küçükmüş dedim, daha

çok korktum! Galiba en çok da o acayip dünyanın bir yerinde tek başıma kalıp büsbütün kaybolmaktan korktum. Ama dur, ben de senin gibi her şeyi sırasıyla anlatayım. Birbirimizden uzakta geçirdiğimiz günlerin telafisi olmasa da, izin ver o günleri paylaşırsak yeniden yakınlaşabileceğimizin tatlı hayaline sığınayım.

Senden ayrıldıktan sonraki ilk istikametim Franz'ın memleketiydi. Benim gibi hayatı boyunca doğduğu şehirden ayrılmamış genç bir kız için tası tarağı toplayıp gurbete çıkmak kolay iş değildi. Ama bana yardım eden iki şey vardı: Bir, Avni Bey'in vaktiyle evin içinde gezdirdiği "Almanca, Fransızca ana lisan gibi berrak konuşulacak efendim!" buyrukları sonunda işe yaramıştı. İki, aşkın o ilk heyecanı soğuğun ayazından, sıcağın hummasından ve dahi yeninin muammasından koruyordu insanı.

Almanya'ya varır varmaz Franz anne babasıyla tanıştırdı beni. Bay ve Bayan Müller de evlatlarının emrivakilerine alışkın olacaklar ki fazla soru sormadan, patırtı koparmadan kabul ettiler şapkadan çıkan gelinlerini. Mütevazı bir törenle çabucak evlendik. Yeni evime yerleşirken en çok neyi düşündüm biliyor musun? Annemin ömrünü akıttığı çeyizlerimi! El emeği göz nuru çeyiz dantellerinin hiçbiri yanımda değildi. Havlularım çıplaktı, kenarlarından incecik iğne oyaları sallanmıyordu. Kartopu fiskos örtülerim, papatya desenli vitrin dantellerim, gül nakışlı nevresimlerim, etamin kırlentlerim, goblen yastıklarım, gipürlü perdelerim yoktu; pirinç karyolamın kenarlarından nar tanesi ara dantelleri dökülmüyordu. Ve işin garibi, bu durum hayatımda en ufak bir eksiklik yaratmıyordu. Oysa Cavidan Hanım ömrünün hatırı sayılır kısmını evinden çıkacak pembe yanaklı bir gelin ele güne karşı mahcup olmasın diye harcamıştı. Sonuçta ben kimseye mahcup olmadım ama o zavallıcık ömrünü sandıklara sakladığıyla kaldı.

Berlin'deki yaşantıya intibak etmem uzun sürmedi. Hayatımın o döneminde, yani henüz umutsuzluğu tatmamış kadar gençken, yani insandan çok tül gibi, köpük gibi, kanat gibi, havai, uçuşkan bir şeyken, geleceğin muhakkak geçmişten daha iyi olacağına dair safça bir inanç taşıyordum. Franz ise benim aksime geleceğe karşı derin bir şüphe içindeydi. Gazetesi tarafından Türkiye'ye gönderilmesinden (hatırlarsın, genç cumhuriyetimizin 10. yaşına dair bir dosya hazırlamak için gelmişti) aylar evvel Almanya'nın başbakanı değişmişti. Franz, bıyıklarının şeklinden ötürü kendi aramızda Kesik Bıyık, Kare Bıyık, Badem Bıyık gibi isimler taktığımız bu başbakandan hiç memnun değildi. Mesleğinin icapları hariç politikayla pek ilgilenmezdi ama başka memleketten bir kadınla yuva kurmuş biri olarak, Alman vatandaşlığının sadece Alman kanı taşıyanlara verilmesi meselesini parti programına koyacak kadar önemseyen bu Avusturyalıdan hoşlanmıyor, adını her anışında ağzında olmadık küfürler köpürtüyordu. Bilirsin ki kaba sabalıktan hiç hazzetmem. Ama inan, Franz'ın küfürleri bile gönlümü okşuyordu. Şimdi bu satırları okurken, bana güldüğünü tahmin ediyorum. Zaten bütün bunları biraz da aşkın beni ne gülünç hallere düşürdüğünü bil diye yazıyorum. İnsan çok âşıkken, koca hayat kalbin sesiyle geçer, boyna ağırlık yapmaktan başka işe yaramayan kafa hiç lazım olmaz sanıyor. Sonra kalbin çırpınışı zayıflayınca ne yapacağını şaşırıyor. En azından bana olan bu.

Daha babamın "Gel de Türk yemeği neymiş bizim evde gör" diyerek, kolundan tutup eve getirdiği ilk gün, Franz'ın her şeyine, duruşuna, bakışına, gülüşüne, ağzından çıkan hecelere bile meftun olmuştum. Öfkesinin, sevincinin sahiciliğine, hislerini dışa vurmaktaki şımarık hürriyetine bayılmış, onunla ve onun kadar hür olmak arzusuyla dolmuştum. Düşün işte, o zamanlar hürriyetin bir erkekle beraber, bir erkeğin ellerinde gelebileceğine inanacak kadar toydum.

Biz seninle hep bir eve, bir hayata bağlı olmuştuk. Oysa Franz renkli dünya atlaslarına benziyordu. Mesleğinden dolayı mütemadiyen hareket halindeydi; kuş gibi, ne zaman nereye konacağı belli değildi. Gazeteci olması, kaleminden çıkan kelamın bir dolu insan tarafından okunması hoşuma gidiyordu. Mesleğini sevişini seviyor, daha doğrusu sevdiği şeyleri yapabilme hürriyetine imreniyordum. Tanıdığım bütün erkeklerin bir inancı vardı. Kimi Allah'a inanırdı, kimi paraya, kimi padişaha, kimi Kemal Paşa'ya. Franz ise ne dinle ne siyasetle ilgileniyor, sadece gazeteciliğe inanıyordu –o zamanlar hayat bana bunun mümkün olamayacağını kafama vura vura öğretmemişti daha– ve o hali pek hoşuma gidiyordu. Yaptığı iş kanına işlemişti sanki. Daima bilmek istiyor, bilmediği şeylere karşı haşarı meraklar besliyordu. Hırslıydı, meslektaşları arasında sivrilip öne çıkmaya çalışıyordu. Kafasına koyduğunu yapmayı seviyor, daha doğrusu başka türlüsünü beceremiyordu. Mesela hariciye vekiliyle mi mülakat yapmak istiyor, o mülakat yapılmadan rahat edemiyor, kapıdan kovulmuşsa bacadan girmekten beis duymuyordu. O zamanlar ondakinin meslek aşkıyla değil, kolayca kapılıverdiği saplantılarla, önüne geçmekte zorlandığı takıntılarla ilgili olduğunu bilmiyordum tabii. Zamanın acelesi yoktu, her şeyi sırasıyla gösterecekti.

Bir gün elinde 35 milimetre bir Leica fotoğraf makinesiyle çıkıp geldi. Evvela fotoğrafımı çekecek sandım, tabii hemen yüzüm ekşidi. Bilirsin, oldum olası sevmem fotoğraf çektirmeyi. Ama onun niyeti başkaymış. Meğer bana fotoğraf çekmeyi öğretecekmiş. Evvela mırın kırın ettim, ne gerek vardı diye söylendim. Sonra sırf gönlü olsun diye makineyi elime alıp azıcık kurcalayayım dedim. Derken gözümü vizörün arkasına yerleştirmemle birlikte aklım yerinden oynadı sandım. Daha önce bilmezdim, o an öğrendim; meğer dünyanın türlü türlü görünüşü varmış. İstediğim kadarına bakıp iste-

diğim kadarını görebilir, dervişler misali rüya rüya gezerek, istediğim anı çerçeveleyip istediğim duvara asabilirmişim. İşe bu yanından bakınca, bir süre sonra fotoğrafçılık aşkıyla yanıp tutuşmaya başladım!

Kısa zamanda fotoğraf çekmeyi de, bebeksiz bebek odasından devşirdiğimiz karanlık odada spiral, tank, agrandisör ve solüsyonlar arasında film banyo etmeyi de öğrendim. Sonra Franz, makineyi getirdiği günkü gibi sürpriz bir şekilde "Ne dersin, artık birlikte çalışmaya başlayabilir miyiz? Ben haberlerimi yaparım, sen de fotoğrafları çekersin. Karıkoca gül gibi geçinip gideriz" deyince, sadece aşkta değil, hayatta da beraber yürüyecek olmanın saadetiyle teklifini hemen kabul ettim.

İlk gittiğim, çoktan modası geçmiş, yaşlı bir şarkıcının röportajıydı. Kadın yıllarca şöhretin zirvesinde yaşadıktan sonra, önce gençliğini ve güzelliğini, sonra da gönlünü körpe bir kulüp dansçısına kaptıran kocasını ve onun giderken türlü katakulliyle yanında götürdüğü servetini kaybetmişti. Ömrü hayatında yaşadığı hiçbir şeye, güvendiği dağlara yağan soğuk kar kadar içerlememişti. Anlatırken öyle çok ağlamıştı ki zavallı... Bilirsin, ben kime uzun baksam, bir zaman sonra ona benzerim. Hülasa, bir müddet sonra, kadıncağızın kederine ayak uydurup muslukları açmış, elimdeki Leica'yı gözyaşlarımla ıslatmıştım. Franz önce şaşırmış, sonra da halimle eğlenmişti. Eve dönünce beni çocuk gibi dizine yatırıp "Benim içli sevgilim" diye diye saçlarımı okşamıştı. O ilk zamanlar birbirimizin her şeyine bayılıp duruyorduk zaten. Her yaptığıma tebessümle cevap verirdi. Yanaklarında çukurlanan incecik gamzelerle, üzerinde sallandığımız zamanı zarifçe ikiye bölerdi. O bir kere gülümsedi mi, gökyüzü gerçekleşen bir hayal gibi yakınlaşır, ruhumun kelebekleri o yekpare atlasa doğru kanatlanıverirdi. Bunları anlattığım için bana darılma ne olur. Uğruna yollara düştüğüm aşk, hikâyemin

yok sayamayacağım kadar önemli bir parçası olduğu için yazıyorum. Yoksa elbette seni üzmek, yaralarını deşmek istemiyorum. Hem aslında bana en çok onunla gittiğim için değil, gittiğim için gücendiğini de biliyorum...

Neyse işte, fazla uzatmadan geçmek icap ederse, bahsettiğim o aşk dolu günlerde her şeyi allak bullak edecek, hayatımızı baştan aşağı değiştirecek acayip bir şey oldu. Bir gün dolaşmaya diye çıktığı sokaktan nefes nefese döndü Franz. Elinde kırmızı kapaklı ince bir kitap vardı. Havaya kaldırıp salladı.

"Bugüne kadar" dedi, "okuduğum en tuhaf şey bu, mutlaka görmen lazım!"

Dediğine göre sahafın birinde tesadüfen bulmuştu bu kitabı. Tanımadığı bir yazarın imzasıyla ve hiç duymadığı bir yayınevi tarafından basılmıştı. İlk birkaç sayfasını okuduktan sonra büyük heyecana kapılmış, sonraki sayfalara bakmamak için kendini zor tutup birlikte okuyalım diye soluğu evde almıştı.

Oyuncağını arkadaşına gösteren çocuklar gibi neşeli bir gururla elinde salladığı kitaba bakıp "Ne var ki bu kadar heyecanlanacak?" diye sordum. Coşkusunu saklayamayan ama başkalarına duyurmaktan da sakınan titrek bir sesle cevap verdi:

"Koskoca bir gelecek var Behiye! Bu kitap var ya bu kitap, gelecekten haber veriyor! Her şeyi anlatıyor."

Aklıma ilk gelen Nuh Nebi'den kalma kehanet kitapları oldu. Bilirsin, öyle şeyler beni oldum olası korkuturdu. Çocukken Kalfa'dan bile çekinirdim, hatırlasana. Yarına dair laf etmek bana felaket tellallığı gibi gelirdi. Kötü bir şey söylenmese de, ihtimali ürpermeme yeterdi. "Nasıl yani, Nostradamus kitabı gibi mi?" diye sordum korkuyla. Franz uzanıp ellerimi tuttu. Avuçlarında ısıttığı avuçlarımı kitabın kırmızı, serin cildinin üstüne koydu.

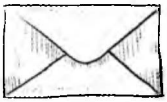
"O bildiğimiz eski kitaplardan değil Behiye" diye fısıldadı kulağıma. "Bizim geleceğimiz bu! Dokun bak, avucumuzun içinde!"

İşte böyle Sudişim. Hatırlar mısın, eskiden sana böyle seslendiğimde kızar, beni evin içinde bir aşağı bir yukarı kovalardın. Bilmem yine kızar mısın, içimdeki özlem öyle büyük ki, şimdi ardımdan öfkeyle bağıran sesine bile razıyım. Hikâyemi, hikâyeni anlatmayı bıraktığın tarihe yakın bir yerde soluklanmaya bırakıyorum. Madem teadül arıyorsun mektuplarımızda, öyleyse sırayla yazıp nöbetleşe okuyalım. Satırlarıma devam etmeden önce, senden haberler taşıyacak yeni mektubu hasretle bekliyorum...

Sağlıcakla kal.

Behiye

Üç

Okumayı bitirdiğinde Rıdvan'ın aklı büsbütün karışmıştı. Belli ki Suad ile Behiye sevgili filan değil, iki kız kardeşti. Aynı Alman'a âşık olmuşlardı ama adam sadece birini seçmişti. Yani önündeki sararmış sayfalar, yıllar önce kopmuş iki kadının uzun bir aradan sonraki ilk yazışmalarıydı. Buraya kadar iyi hoştu da, neden bu masadalardı? Bütün bunların kendisiyle ne ilgisi vardı? İlk aklına gelen, bu işin kitabını bastırmaya çalışan hevesli bir yazarın marifeti olabileceğiydi. Yayınevine sık sık böyle dosyalar gelirdi. İsimli ve bazen de isimsiz. Rıdvan çoğunun günün birinde parıltılı bir isim kazanmak derdinde olduğunu bilirdi. Ama önündeki mektuplarla o dosyalar arasında önemli farklar vardı. Bir kere kitaplaştırılması umuduyla gönderilen dosyaların hiçbiri genel yayın yönetmeninin masasına gizlice bırakılmazdı. Ayrıca bu mektuplar ne yayına hazır bir dosya sayılırlardı, ne de geçen ay yazılmışlardı. Sadece ilk sayfaların başına düşülmüş tarih değil, sararmış kâğıtlar ve solgun mürekkep de uzun yıllar önce yazıldıklarına ant içecek durumdaydı. Üstelik tek bir yazar tarafından kaleme alınmadıkları da açıktı. Suad'ın yazısı ne kadar muntazamsa, Behiye'nin ki de o derece intizam fakiriydi; Suad'ın harfleri sola, Behiye'ninkiler sağa eğimliydi. Sadece sayfalarla mürekkebin rengine ve yazıların şekline bakan biri bile, zarftan çıkanların bir roman denemesinin parçaları değil, zamanında ya-

ce merkezi şapa oturuyor. Yani başkalarına verdiğim akılları kendim için kullanamıyorum. Bilmem anlatabildim mi?"

"Hem de altı yaş zekâsına göre. Ben bile anladım, teşekkürler."

Ama doktor rica etmedi. Ne şaka kaldıracak ne de geyik yapacak haldeydi. Durumunun ciddiyeti, önünde kuzu gibi yatan çıtır çıtır uskumruyla bol limonlu kaşık salatasına bile ilgi göstermemesinden belliydi. O zaman Rıdvan, arkadaşının kafasını dağıtmak için, her zaman işe yarayan bir kapıyı aralayıp hastalarından söz açmayı denedi. "Seans demişken, sahi senin ressam kız ne yapıyor? Toparlandı mı biraz?"

"İyi gidiyor ama daha zamana ihtiyacı var. Bir çocukluk travması olduğunu sanıyorum, açıkçası taciz filan çıkacak diye de korkuyorum. Kızın çizimleri normalde canavar gibi. Fakat çocukluğundan bahsettiğimiz seanslarda yaptığı resimler bariz biçimde değişiyor, dört beş yaşında bir çocuğun elinden çıkmış gibi oluyor. Şimdiden emin olmak zor tabii ama bakalım, göreceğiz" deyip sustu Nâzım. Kimi düşünüyordu acaba? Leman'ı mı, yoksa ressam kızı mı?

Hastaları hakkında ser verip sır vermeyen Nâzım, onlardan dinlediklerini bir tek Rıdvan'a fısıldardı. Kimliklerini sır küpü gibi saklar ama geriye kalan her şeyi zaten dinlemeye pek meraklı olan arkadaşına bir bir anlatırdı. Herhalde bu yolla mıknatıs misali çekip yüklendiklerini dışarı akıtıp rahatlamaya çalışırdı. Nihayetinde o da etten kemikten bir insandı ve Midas'ın zavallı berberi gibi bir kuyuya haykırmaya ihtiyacı vardı. İsmini bilmediği ama en gizli sırlarını öğrendiği nice insanla tanışmıştı Rıdvan bu sohbetlerde. Pek azını yadırgamış, çoğunu anlamayı başarmıştı. Anasından nefret edenleri, babasını doğramayı düşünenleri, intihar teşebbüsleriyle ailesinin iflahını kesenleri, aynaya bakınca başkasını görenleri, ölmüş dayısının yaşadığını sananları, uyursa öleceğine inanıp geceler boyu gözünü kırpamayanları, daha

ne dertleri, ne dertlileri... "Beni de böyle başkalarına anlattın mı zamanında?" diye takılırdı bazen arkadaşına. Nâzım da bıyık altından gülüp "Kim bilir" demekle yetinirdi. Ama onun kimseye tek kelime etmediğini adı gibi bilirdi Rıdvan.

Arada bir "Yaz bunları, basayım" diye ısrar ederdi. "İstersen mahlas kullanırsın, adını değiştiririz." Nâzım her defasında "Kusura bakma, bir gün bir kitap yazsam bile tutup da sana vermem. Arkadaş torpiliyle kitap bastıracak adam mıyım ben?" deyip gülerdi. Nâzım'ı gülerken görmeyi severdi Rıdvan, ağzında hazır beklettiği kahkahayı çabucak koyuverip ona eşlik ederdi. Sonra iki arkadaş gülünecek ve ağlanacak hallerde yapmaya alışkın oldukları gibi kadehlerini tokuştururlar, önlerindeki Altınbaş'tan serin birer yudum içerlerdi.

Ressam kızdan geriye kalan sessizlik masayı esir alınca sabahtan beri aklını kurcalayan mektuplardan bahsetmeye girişti Rıdvan. Olanları anlatıp "Birsen'in dediğine bakılırsa yayınevinde kimsenin zarftan filan haberi yokmuş. Sabah ortalıkta dolaşan yabancı birini de görmemişler" dedi.

"Ee, ne diyorsun yani?"

"Ne diyeyim, kitabını bastırmak isteyen biridir herhalde. Dikkat çekmek için parça parça yolluyor olmalı. Elbet ortaya çıkar. Ya da ne bileyim belki de çıkmaz."

"Yok yok, kesin çıkar" dedi Nâzım kadehine uzanırken.

"Allah Allah! Müneccim boku mu yedin, nereden biliyorsun?"

"Biliyorum, çünkü kimse bastırmak istemediği bir romanı tutup da yayınevine göndermez. Roman bastırmaya niyetlenmiş biri de öyle görünmez olmak filan istemez. Sever insanlar sağa sola imza atmayı."

Rıdvan istese arkadaşının tezini bir çırpıda yerle bir edebilirdi ama yapmadı. Saklamakla yükümlü olduğu bazı sırları ona bile anlatamazdı. Sadece "Uzmanınız konuştu" diye dalga geçmekle yetindi.

Fakat içi rahat değildi. Kafasını kurcalayanları çıtlatmadan edemedi:

"Dalgaya vurduğuma bakma, bu iş canımı sıktı aslında. Her kimse artık bu antika, ikidir masama kadar geliyor, dibime sokuluyor. Ne bileyim ya, insan tedirgin oluyor. Çok mu takılıyorum bilmiyorum ki."

Nâzım cevap orada yazılıymış gibi gözlerini bir süre karşı duvardaki "Hariçten gazel okumak tehlikeli ve yasaktır" tabelasına astıktan sonra, "Çok takılmak senin ihtisas alanın" dedi. "Boş ver, nasılsa çıkar yakında kokusu. Durduk yere kendine sorun yaratma."

Sadece gülüp eğlenmeye değil, uzun boylu dert dinleyip moral vermeye de mecali yoktu belli ki. Yoksa en yakın arkadaşını birkaç cümleyle avutup başından savmaya yeltenir miydi? Rıdvan tam duruma isyan edecekti ki Nâzım arkasındaki masayı işaret etti:

"Şu masadaki adam sabahtan beri buraya bakıyor. İşyerinden filan mı?"

Rıdvan arkasına dönünce yan gözle masayı süzen Rüstem'in meymenetsiz sıfatını gördü. Göz göze geldiklerinde adamın yüzünde otuz iki diş tekmili birden yılışık bir gülümseme işaret fişeği gibi yanıp söndü.

* * *

Ertesi sabah odasına girmeden önce, Birsen'in önünden geçerken, dünkü abullabutluğunu affettirmeye çalışan abartılı bir tavırla "Günaydın hanımefendi" dedi. "Postam varsa alabilir miyim?"

Genç kadın, patronuyla göz göze gelmemeye gayret ederek masanın üzerindeki öbeği alıp uzattı. Bilirdi Rıdvan, kadınlar kindar olurdu. Hele kalpleri bir kırılmayagörsün, toplayıp yapıştırmak deveye hendek atlatmaktan bile zordu.

"Bir cam kırıldığında, ufalanan parçalar saatte üç bin mil

hızla etrafa saçılıyormuş, biliyor muydun?" dedi en haylaz sesiyle. Onun arada bir böyle lüzumsuz bilgiler saçmasına alışkın olan sekreteri, hayır manasında cıklamakla yetindi. Görünüşe bakılırsa şirinlik çabalarından etkilenmemişti.

"Ama böyle küslük yapma. Bak geçen 3.500 yılın, sadece 230 yılında barış içinde yaşamış dünya. Gel bu ayıba ortak olma!"

Birsen "Estağfurullah, ne küskünlüğü" derken nihayet belli belirsiz gülümsedi. Evet, bir kere kırıldılar mı kadınların kalplerini onarmak kolay değildi belki ama aslında onlar kalplerinin eski haline kavuşmasını kırandan bile çok isterlerdi. Eskisi gibi olabilmek için hakikaten çabalarlardı yani.

Rıdvan odasına girip elindekileri masaya bıraktıktan sonra ilk iş plaklarının yanına koştu. Zarflardan bir acayiplik çıkıp çıkmayacağını görmek için sabırsızlansa da sabahın ruhunu belirleyecek müziği bulmadan, bu odadaki gününe başlamak istemiyordu. Dün ağız tadıyla dinleyemediği Schubert'in hocasının bugün için iyi seçenek olduğuna karar vererek, plaklardan birini çekip pikaba taktı. Birkaç saniye sonra Beethoven'ın mi bemol majör *Eroica*'sı odayı doldurmaya başladı. Bu senfoniyi önce Avrupa'ya demokrasi getireceğini söyleyen Napoléon'a ithaf etmişti büyük usta. Ama sonra Napoléon kendini imparator ilan edince, ithafını geri almış, daha doğrusu "büyük bir adamın anısına" diye değiştirmişti. Hayatta bir anda her şey değişebilirdi.

Rıdvan masasına geçip aceleyle zarfları karıştırmaya başladı. Almanya'dan gelen kataloglar, dergiler, birkaç kitap. Hepsinin göndericisi belliydi. Rahatladığını hissetti.

Ama yaylılar ikinci bölümdeki cenaze marşına girince, birdenbire Rüstem'in dün geceki bulaşık gülümsemesini hatırlayıp gerildi. İçerideki havayı taş gibi ağırlaştıran varlığı yetmezmiş gibi bir de borazan sesiyle ta karşı masadan seslenmişti:

"Nasılsınız Rıdvan Bey, görüşemiyoruz bu aralar."

"Ya, öyle oluyor" diye homurdanmıştı Rıdvan dişlerinin arasından. Çabucak önüne dönmeye yeltenmiş ama Rüstem'in cevabını duyunca şöyle bir duraklamıştı:

"Olsun, yakında görüşeceğiz nasılsa. Güzel sürprizlerle hem de."

O zaman Rıdvan'ın kafasında bir şimşek çakmıştı. Geçen akşam sinemada, bu akşam burada, ikidir hep de böyle mektupları okuduğu günün akşamında... Sakın mektupların sahibi bu Rüstem sersemi olmasındı? Aklından geçeni Nâzım'a fısıldamıştı çabucak. "Gidip bir sorsam mı?" demişti. Ama Nâzım "Daha neler! Ortada fol yok yumurta yok, gidip de ne diyeceksin adama? Zaten canım burnumda, gözünü seveyim masaya bulaştırma şunu" diye çıkışınca, yerinden kıpırdayamamıştı. O saatten sonra ne yiyip içtiğinden ne de konuştuğundan bir şey anlamıştı artık. Güzelim rakının bile tadı kaçmıştı. Neyse ki Rüstem uzun kalmamıştı Çapari'de. Ama çıkarken "Görüşürüz" deyişinde bile insanın içini bulandıran vıcık vıcık bir ima vardı. Herifçioğlu dalga geçer gibiydi. Masasına gidip ağzını aramadığına pişman olmuştu Rıdvan önce. Ama sonra Nâzım'a hak vermişti. Ortalığı karıştırmanın âlemi yoktu. Nasılsa yakında her şeyin kokusu çıkardı.

Eroica'nın sonuna doğru kapı tıklatıldı. Rıdvan'ın aklından ilk geçen, elinde malum zarfla gelen Birsen'in görüntüsüydü. Ama daha "gir" demeye kalmadan, eşikte Kudret'in kızıla kesmiş öfkeli yüzü göründü.

"Bu adam beni çıldırtacak!" diye girdi içeri. Biri sinirlerini fena bozmuştu belli ki.

"Kim çıldırtıyormuş seni? Bu ne hal, otur şöyle, sakinleş."

Kudret ağır bedenini masanın öbür yanındaki koltuklardan birine attı.

"Kim olacak, başıma sardığın o büyükbaş! Kaç yıldır bu işin içindeyim, böyle münasebetsiz, böyle hebenneka herif görmedim."

Rıdvan, editörün Mürsel Başıbüyük'ten bahsettiğini anlayınca gülmemek için kendini zor tuttu.

"Yine ne yaptı da bu hale getirdi seni Kudret Abi?"

Öfkeli olduğu zamanlarda ona abi demenin, üzerinde passiflora etkisi yaptığını birlikte çalıştıkları yıllar içinde deneyimlemişti. Normalde adıyla seslenirdi ama yatıştırıcı gerektiren durumlarda sonuna "abi"yi ekleyiverirdi.

"Hani düzeltileri yapalım diye matbaa tarihini kaydırdık ya, bu sefer de kitabımı söz verdiğiniz zamanda basmıyorsunuz diye trafoyu patlattı. Öyle bir mail döşenmiş ki susuz yenilmez!"

"Vay be, demek bizim büyük yazar iyice yaktı sigortaları. Tamam Kudret Abi, sen dert etme. Arayıp konuşurum ben onunla, hallederiz."

"İyi madem" dedi Kudret bezgin bir sesle. "Sırf bunların egosundan, kaprisinden yılıp emekli olacağım böyle giderse." Sonra, dert bir değil elvan elvan dercesine ekledi: "Biliyorsun Kamuran Keriman meselesi de var daha. O akıllı da senden haber bekliyor bak, unutma."

Anında yüzü ekşidi Rıdvan'ın. O iş tamamen aklından çıkmıştı. Kamuran Keriman yayınevinin çok satan yazarlarındandı. Bazı eleştirmenler son dönemde kadını dillerine dolamış, artık yazdıklarının değil, sadece adının sattığına dair komik hikâyeler anlatmaya merak salmışlardı. Alttan alta değil, doğrudan dalga geçiyorlardı yazarla. O da geçenlerde gazetenin tekine röportaj verip "Yakında öyle bir sürpriz yapacağım ki sadece yazdıklarım konuşulacak" diye bir laf etmişti. Söz konusu sürprizin içeriğinden danışman gibi her şeyini sorduğu yayınevi dahi haberdar olmadığına göre, muhtemelen ne yapacağını henüz hanımefendinin kendisi de bilmiyordu. Hatta belki de yayınevine gelip "Bu sefer çok değişik bir şey yapmam lazım. Haydi yeni bir fikir bulalım" filan demeyi kuruyordu. Geçenlerde Rıdvan ile editörü Kudret'e mail atıp

bu aralar bir toplantı yapmaları gerektiğini söylemişti. Rıdvan onu "Elbette, seve seve" diye yanıtlamış ama sonrasında randevu vermek için geri aramamıştı. Kudret işte bunu hatırlatıyordu şimdi.

"Peki" dedi Rıdvan. "Dünyanın bütün angaryalarını getirin bana. Onu da hallederim. Haftaya buluşur, derdi neymiş konuşuruz."

Kudret çıktıktan sonra Birsen'i arayıp, pazartesi gününe Kamuran Hanım'la bir toplantı ayarlamasını istedi. Ahizeyi yerine koymasıyla birlikte aklının kuytularında çılgınca bir şüphe alevleniverdi. "Öyle bir sürpriz yapacağım ki sadece yazdıklarım konuşulacak" demişti yazar. Yani adından başka satacak bir şeyi olmadığını söyleyenlere, adından daha ilginç bir şey vermeyi vaat etmişti. Acaba imzasız bir kitaptan bahsediyor olabilir miydi? Koskoca Kamuran Keriman, romanının parçalarını isimsiz olarak yayınevine yollamaya kalkacak kadar aklını şaşırabilir miydi? Yok canım, diye o minik şüphe balonunu çabucak patlattı Rıdvan. Olacak iş değildi. Bir kere kadın kendini yayınevine değil, kafasını gagalayan ağaçkakanlara kanıtlama telaşına girmişti. Böyle bir numara çekmek istese bile bunu yayıneviyle danışıklı dövüşerek yapmayı tercih ederdi. Üstelik onun kaleminde birinin bu tür maceralara girişmesi hiç akıl kârı değildi. Rıdvan, kaç yıllık yazarından bile şüphelenmeye başladığını fark edince, sinirlerinin iyice laçka olduğunu düşünüp öfkelendi. Ama yine de pazartesi günkü toplantıda konuşulacakları merak etmekten alamadı kendini.

* * *

Akşam işten çıkarken beyni kazan gibiydi. Bütün günü telefonda konuşarak ve bir dolu detayla ilgili zilyon tane mail cevaplayarak geçirmişti. Kudret'in deyimiyle "büyükbaş"la uğraşmak da kolay iş değildi. Uzun bir telefon konuşması, arka arkaya yazılmış dört mail ve yeni kitabı kutlamak

için yapılan bir yemek organizasyonundan sonra adamı ancak memnun edebilmişti. Tam işler bitti diye rahatlayacakken odanın kapısında beliren NY de günün büyük ikramiyesi olmuştu tabii. Üstelik müthiş panik haldeydi. Burnundan soluyor, dışarıdan duyulmaktan korktuğu için, yılan gibi tıslayan asap bozucu bir fısıltıyla hiç durmadan konuşuyordu. Tam bir saat kalmıştı içeride NY. İstese on bir saat kalırdı, kime ne? Koskoca yayınevinin haşmetli sahibine "Yorgunum, git artık" denmezdi ki...

Çıkarken belki ellinci kere "Ara Süreyya'yı, ikna et" demişti. "Bu mesele pazartesiye kadar çözülmüş olsun Rıdvan. Sana güveniyorum."

Rıdvan başı ellerinin arasında oturup mesai bitimini beklemiş, kaçar gibi işten çıkanların seslerini dinlemişti. Öyle yorgundu ki, değil telefon edip keçi inadını herkesten iyi bildiği Süreyya'yı ikna etmeye uğraşmaya, işten çıkmaya bile mecali yoktu. Bu kritik telefonu ertesi güne bırakıp, yorgun adımlarını sürüyerek yayınevinin girişindeki büyük gardıroba gitti. Dışarıda hırsız varmış ya da her an kalkıp kaçabilirmiş gibi paltosunu koltuğunun arkasına asanları sevmezdi. Kendisininkini de odasına kadar taşımaz, buraya, diğerlerinin yanına asıverirdi. Askıdan çekip aldı ağır paltoyu. Kırçıllı gri. Süreyya'nın hediyesiydi. İstanbul'dan ayrılmadan hemen önce almış, "Beni özledikçe giyersin, üşümezsin" demişti. Ağzından duyduğu, nadir duygulu cümleden biriydi zaten bu. Süreyya, o tatlı, düşünceli, yumuşacık kadınlara pek benzemezdi. Ama Rıdvan onun aslında tatlı, düşünceli ve yumuşacık olduğunu bilirdi. Şu hayatta kimi göründüğünden çok daha sert deriliydi, kimisi de yara alamamak için incecik derisini böyle kırçıllı paltoların ardına gizlerdi.

Paltoyu giyerken iç cebinde bir şişkinlik hissetti. Eliyle yoklayınca, içeride katlanıp sıkıştırılmış bir zarf olduğunu fark etti.

1960 / İstanbul

Behiye,

Eğer bu mektupların devamı gelecekse, idrak etmen gereken bir şey var: Hafiye olup iz sürmen, hekimlik taslayıp teşhis etmen, bitmek bilmeyen nasihatlerden boncuk yapıp boynuma dizmen için yazmadım sana başımdan geçenleri. Ardında bıraktığın enkaz için af dilemeni beklemiyorum ama bil ki yapışkan kokular gibi üzerine sinen bu pervasızlığa da tahammül edemiyorum.

Çocukluk bahçemde takıldığım en büyük taş olduğunu bilmezmiş, ruhumda açtığın yarıkları görmezmiş gibi, dizimizi kanatan taşlardan, aynı bahçede aldığımız çocukluk yaralarından bahsetmişsin. Gitmeyip de burada kalsaydın başımıza gelebilecekleri yazmışsın ya, gülsem mi ağlasam mı karar veremedim. Hele beni sevdiğin için gittiğini okuyunca, zarafetine nasıl teşekkür edeceğimi bilemedim. Neden "Onu, seni sevdiğimden daha çok sevdim. Onsuz kalmaktansa, sensiz olmayı yeğledim" diyemiyorsun? Bu saatten sonra renkli nezaket balonlarının ardına saklanma, komik oluyorsun. Adımı Sudiş yapmana lafım yok ama eğer mektuplaşmaya devam edeceksek zinhar bir daha çokbilmiş hayat dersleri vermeye de, beni yargılamaya da kalkma. Hatta ne yazdıklarıma cevap ver, ne kendi anlattıklarına cevap bekle. Laf üstü-

ne laf söylemeden, acılara şefkat dilenmeden, teselli duymak için değil, anlatmak için yazalım. Sadece anlatalım, rahatlayalım ve bizim gibi parçalanmışlar için yeniden bir olma ihtimali var mıdır bakalım...

Evdekileri sormuşsun. Bunca yıl merak etmeden durabildiğine göre, herhalde biraz daha bekleyebilirsin. Sudişin sana her şeyi sırası geldikçe (ve belki de canı istedikçe) yazacak. Bunu bir ceza değil de, adaletin gecikmiş tecellisi olarak görürsen daha az öfkelenirsin.

Bu arada mektubunu arkası yarın usulü radyo oyunları gibi en heyecanlı yerinde kesivermen, ne yalan söyleyeyim hoşuma gitti. Bundan böyle ben de mi aynısını yapsam diye düşünmedim değil hani. Ama sözü herhangi bir yerinde bıraksaydın bile, bir sonraki mektubunu yine merakla beklerdim. Anlat Behiye, her şeyi anlat ki yaşadığın sevinç, verdiğin kedere değmiş mi öğreneyim.

Yazdıkların içinde beni en çok hayrete düşüren fotoğraf çekmeye başlaman oldu. Eskiden fotoğraflardan nefret ederdin. Üzerine bir fotoğraf makinesi çevrilmeyegörsün, nereye kaçacağını bilemezdin. Oysa şimdi bu işi meslek edindiğini yazıyorsun. Şaşılacak değişim!

Tahmin edersin ki gidişinden beri burada da çok şey değişti. Ne burası ait olduğun yer artık, ne de ben o bildiğin kişi... Çünkü kardeşim, zaman her şeyin değiştiği yerdir. Kara bir deliktir ve içine düşeni delirtir. Senin çıktığın kapıdan da o girdi. Aramıza korkunç uçurumlar inşa etti.

Çıktığın kapı... Yıllarca içinde beraber olduğumuz evimizin kapısı... Heybetle, kudretle ve kuvvetle dikilirdi; bizse çocuklara has manasız bir saadetle içinden geçerdik. İçinden içimize geçerdik. Eşiğinde kaybolur, kendimizde uyanırdık. Bilirdik ki o kapı sadece ikimiz için yaratılan oyunların, esrarlı ülkemizin güneşli hudududur. Sınır boyunda bekleyen yürekli asker, yabancılara karşı dikilmiş devasa sur... Ama

sen gidince oyun bozuldu. Evimizin ve kalbimizin içindeki küçümen ülke yerle bir oldu. İçeri yabancılar doluştu. Tanımadığım insanlar, türlü çeşit tuhaflıklar... O eşikten her geçenle birlikte aramıza biraz daha kalın bir ip gerildi. Mesela bir gün kapımızdan içeri kocaman bir otomatik soğutma makinesi girdi. İsterdim ki hatıralarımızı dondurup muhafaza etsin içinde, böylece hiç eskimeyelim seninle. Ama olacak iş değildi. Hayat hızla değişiyordu ve çevremdeki herkes geçmişi saklamaya değil, bir an evvel unutmaya çabalıyordu.

Babamın Galata'daki Bourla Biraderler'de bulup hatırı sayılır bir meblağ ödediği Frigidaire marka cihaz, yıllarca yemeklerimizi emanet ettiğimiz emektar teldolabın yerini aldı. Görsen, bizimkiler için ne büyük olaydı! Kalfa ve annem her yeniliğe olduğu gibi başlangıçta buna karşı da mesafeli davrandılar. Hatta cümle gâvur icadını şeytan işi sayıp yanlarına ancak besmeleyle yaklaşabilen Kalfa, "cereyan çarpar" endişesiyle uzun süre makineye dokunamadı. Bu modern dünya mahsulünün bir süredir Avrupa'da bulunduğunu söyleyen Madam, fazla etkilenmemiş gibi göründüyse de, kimi geceler yatağından kalkıp yemekleri layığınca muhafaza etmiş mi diye bakmak bahanesiyle makinenin sağını solunu kurcalamaktan da geri durmadı. Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin yerli malı konusundaki hassasiyetine menfaatleri doğrultusunda yakınlık duyan babamsa, bir gün muhakkak bizim mühendislerimizin de bu icadın yerlisini yapacaklarını söyleyip olası bir teşebbüsün kâr zararını hesaplamaya başladı. Bense...

Bu tür meselelere karşı heyecan duyacak halde değildim. İdare lambasının içindeki gazyağı gibiydim. Işık sönse ve her şey bitse diyordum içimden ama kendi kendime üfleyecek güce de sahip değildim. Ne ölü kadar solgundu ışığım, ne diri kadar canlı. İdare ediyordum işte.

Gidişinden sonra bir şeye hakikaten arzu duyabilmek için

iki sene beklemem gerekti. O sıralar günlerim güllerle bezeli kameriyenin altında kitap okuyarak, bazen de kitapların aklımı karıştırmasından korkan annemin elime tutuşturduğu kasnakta gergef işleyerek geçiyordu. Saatler güneşte eriyen peynirler gibi uzuyor, günler bitmek bilmiyordu. Sıkıntıdan ölmemeyi, o dönem hayatıma giren tatlı bir oyuna borçluyum. Bu oyunu keşfimi de geçen mektupta sözünü ettiğim Nevzat Bey'e.

O aralar Nevzat Bey sık sık yurtdışı seyahatlerine giderdi. Dönüşünü sabırsızlıkla beklerdim, zira her defasında bana Almanca, Fransızca kitaplar ve dinleyene parmak ısırtacak serüvenler getirirdi. Evde onu bekleyen tek kişi de değildim üstelik; babam da arada bir takvime bakar, "Bizim Nevzat ne zaman dönüyordu yahu?" diye sorardı. Döndüğünde anlatacağı garbi yenilikler, teşebbüsperver babamın ağzını sulandırırdı. Geldiği vakit tam da onun arzu ettiği gibi Avrupa'da gördüklerini ballandıra ballandıra anlatan Nevzat Bey, her defasında konuşmasının sonunda gözlerini kısıp sesini toklaştırarak, "Avni Bey, Avrupalı bizden daha mı akıllıdır?" diye sorardı. Sonra cevabı yine kendi verirdi. Hayır, elbette bizden akıllı değildi. Ancak bizden hızlıydı ve aklı başka sistemde çalışırdı. Erken kalkan biz olsak bile, bizden evvel yol alırdı. Yoksa bugün garbın sahiplendiği nice fikir ve keşiflerin kökü Müslüman âlimlere aitti. Ama kibrine düşkün Avrupalı, tıbbı İbn Sina'dan öğrendiğine bakmadan, bugün hekimlerimize burun kıvırıyordu. Gökyüzünde süzülen demirden kuşlarıyla caka satarken, semaya ilk yükselenin Hezarfen olduğunu, ilk demir kuşu İbn Firnas'ın yaptığını unutuyordu. Şimdi, geldiğimiz noktaya bakmak ve tohumlarını attığımız ağaçların meyvesini neden toplayamadığımıza kafa yormak boynumuzun borcuydu. Meyve toplamak hususunda hayli heveskâr olan babam, onu çıt çıkarmadan dinlerdi. Bu ilgili sessizlikten aldığı kuvvetle sesini iyice palaz-

landıran Nevzat Bey ise fısıltıdan çığlığa uzanan bir coşkuyla dörtnala devam ederdi:

"Mağlubiyetimizin sebebi bunca yıl Hıristiyanlara karşı Müslümanlar olarak savaşmış olmamızdır Avni Bey. Lakin zaman değişti, dinler değil, milletler önemli şimdi. Cumhuriyetten önce evvela Müslüman'dık, artık evvela Türk sayılıyoruz. Binaenaleyh hasretini çektiğimiz muvaffakiyete yaklaşıyoruz. Sizin gibi zamanın ruhunu kavramış ferasetli tüccarlar, bu dönemin meyvelerini ilk toplayacak olanlar. Yeter ki Avrupalı gibi ivedilikle hareket edelim. Hangi işi yapacaksak o işin ilklerinden olmayı becerelim. Ve tabii öncelikle, imzamızı neyin altına atacağımızı tespit edelim."

Nevzat Bey, ticareti bayağılık addeden kendi babası bu işlere sırt çevirdiğinden, dermanını benimkinde arıyordu. Babamın arzusu üzerine, masraflarının elbette arzu eden tarafından karşılandığı Avrupa seyahatlerini artırmış, bir tür icat ve keşif hafiyeliğine başlamıştı. Vatandaşın bu vakte kadar farkında olmadan beklediği, kavuşur kavuşmaz onsuz yaşayamaz hale geleceği yeni bir fikir, yeni bir eşya bulmaya çalışıyordu. Babamın çalışma odasında, üzeri yaldızlı hokka takımı ve Smith Corona marka daktilo makinesi yüklü büyük ceviz masanın tanıklığında, bir gün kokusu hafta boyunca vücuttan çıkmayan parfümler üretmekten bahsediyor, başka bir gün memleketin takırdamayan hela takunyasına duyduğu muazzam ihtiyacı anlatıyordu.

Coşkulu konuşmalarında mucitleri ve mucizevi keşiflerini öyle büyük iştahla anlatırdı ki etkilenmemek kabil değildi. Duyduğum her isimle birlikte aklıma onlarca soru dolardı. Kim bilir ne fevkalade insanlardı ve benim sıkıcı yaşantıma kıyasla ne cümbüşlü bir dünyaları vardı. Onları düşündükçe içimden türlü meraklar yükselir, aklım bilmek, ruhum doyasıya yaşamak aşkıyla alev alev yanardı. Sonra bir gün, kendiminkinden sıkıldığımda onların hayatlarını yaşayabi-

leceğimi keşfettim. Öyle ya, eğer istersem tanımadığım kimselerin hayatlarını alacalı esvaplar gibi kuşanıp, bir ruhtan öbürüne püfür püfür uçabilirdim. Hem de oturduğum yerden! Nasıl mı? Bak anlatayım: Her şey Nevzat Bey'in uzun bir söylevinin sonuna ebemkuşağını açıklamakta herkesten hızlı davranan Kutbeddin Şirazi'den örnekler iliştirmesiyle başladı. Onun ağzında lokum varmış gibi tatlı tatlı konuşmasını dinlerken, bahsi geçen âlimi uzun uzun gökyüzüne baktıranın, seyri oradaki renklerin tahliline kadar vardıranın ne olabileceğini merak ettim. Kasnağıma ebemkuşağının göz alıcı renklerini işlerken, kendimi Şirazlı Kutbeddin gibi hissetmeyi denedim. Böylece onu, tutkusunu biraz olsun anlayıp heyecanına ortak olacaktım. Sonraki haftalarda ne zaman kameriyenin altında bunalsam, kendime aslında konağın bahçesinde değil, Tebriz şehrinde olduğumu, bir yandan Teküdar'a şifa verirken bir yandan da göğün sırlarını çözmeye koyulduğumu telkin ederek uzun uzun gökyüzüne baktım. Gökyüzüne bakmakla Şirazi olunurmuş gibi... Öyle uzun baktım ki kardeşim, ister inan ister inanma, nihayetinde ruhuma bir parça Şirazi kattım!

Bir başka seferinde Hezarfen'e takıldım. Kendim olmaktan sıkıldığımda, kameriyenin altındaki sedire oturup, tatlı hülyalara dalardım. Gündüz vakti açık gözle gördüğüm bu düşlerde Hezarfen'dim, bin fenliydim, yani çok şey bilendim. Cevheri okuyor, kuşların uçuşunu seyrediyor, kafamın içinde türlü çeşit kanatlar tasarlıyordum. Üstelik tüm bunları yaparken bir gıdım zahmete girmiyor, yerimden bile kalkmıyordum. Oturduğum yerden Galata Kulesi'ne çıkıyordum mesela. O sırada yüzümdeki serin anlamı süzüp elimdeki işi hızlandırmamı salık veren annemin tezahüratçı kalabalıktan biri olduğunu varsayarak gülümsüyordum. Aşağıda renkli boncuklar misali yan yana dizilmiş, uçmamı bekleyen ahaliye son bir kez bakıp gözlerimi kapıyor ve kendimi masmavi atlasın

üzerine bırakıyordum. Ben huşu içinde semada süzülürken, alacağı cevabı pek de umursamadan hatırımı sorup kapıdan çıkan babam IV. Murad oluyordu. Kendisi bilmiyordu ama birazdan elime bir kese altın vermeye, sonra da aklımın kudretinden korkup beni ta Cezayir'e sürmeye hazırlanıyordu.

Yanlış anlama kardeşim, zinhar, aklımı kaçırmadım. Sadece fazlasıyla sası hayatıma bir parça neşe katmaya çabaladım. Yoksa hep bildim kim olduğumu (en azından herkesin bildiğini sandığı kadar). Ama kim olmadığımı da bildim ve öyleymişim gibi hissetmek çabasıyla gönlümü başka hayatlara kaydırdım. Hayal kurmaya Müslüman âlimler ile başladıysam da, zamanla merak ettiğim her şeyin herkesin ruhuna sızdım. Coğrafyaları ve maharetleri aşıp, aklımı merakımın ılık sularına bıraktım. Kendimden kaçmak uğruna çalmadık kapı, girmedik hayat, bürünmedik kişilik bırakmadım. Bir gün elektriği buluyor, devrisi gün koca bir konçertoyu tek başıma besteliyordum. Dün uzun deniz yolculukları sonunda yeni bir kıta keşfettiysem, bugün tutup Frenkçe bir roman kaleme alıyordum. Önceleri ruhlarını kuşanmak için zaten var olan kimseleri seçiyor, hakikate yetişemediğim yerde onlara yalandan hikâyeler biçiyordum. Ama sonraları yoktan var etmeye, hiç olmamış kişiler yaratıp onlarmış gibi hissetmeye de başladım. Zamanla dükkânı büyüttüm senin anlayacağın.

Tabii bütün oyunlarımı herkesten saklamam lazımdı, öyle de yaptım. Aksi halde en iyi ihtimalle aklımı kaçırdığıma kanaat getireceklerine ve tek eğlencemi elimden almak için canlarını dişlerine takacaklarına emindim. Bu yüzden yıllarca kendi kendime oynadım oyunumu. Onlara bilet satmadım.

Bizimkiler dışarıdan görünen sütliman halime bakıp şaşırmakla birlikte bunu neye yoracaklarını pek bilemiyor, içimde saklı dört mevsimin cafcafını tahmin dahi edemiyorlardı. Babam, tahsilime devam etmediğim için evde tek başıma kalıp içime kapandığımı düşünüyor, belki de içten içe bu kade-

ri hak ettiğime inanıyordu. Madam Lefepre beni yaşıtlarımla bir araya getirmenin yollarını arıyor, arada zorla da olsa beş çaylarına, hafta sonu pikniklerine sürüklüyordu. Çok dert etmiyordum, ne de olsa oyunum gittiğim her yere yanımda gelebiliyordu. Beni oturduğum yerde kendi kendime gülümser gördükçe yeniden hastalanmamdan çekinen annemse, migreni tuttuğunda yaptığı gibi kafasını yemeniden bir mengeneyle sıkıştırıp evin içinde bir aşağı bir yukarı dolanıyor, lafı döndürüp dolaştırıp okuduğum kitaplara getiriyordu. Bu kadar çok okumak gözümü bozup aklımı bulandırmaktan başka işe yaramazdı. Acaba aile hayatında hiçbir işime yaramayacak kitaplardan azıcık uzaklaşıp elişlerine ağırlık versem hakkımda daha hayırlı olmaz mıydı?

Kalfa'ya gelince, evdeki yaygın buhran kanaatine rağmen, o, halimi iyi saatte olsunların ziyaretine yoruyor, zaten fazlasıyla içlidışlı olduğu bu taifeyle görüşmeler yaparak, onlardan, yaramaz dostlarını benden uzak tutmalarını rica ediyordu. Üç harflilerle ilgili çalışmaları babam tarafından kati suretle yasaklandığından, bu işler genellikle annemin bilgisi dahilinde, yüklük odasından yürütülüyordu. Kalfa'dan başka kimsenin bir şey görüp işitmediği malum seansların sonunda hep aynı bilgiye ulaşılıyordu: Başıma musallat olmuş canı sıkılan bir cin vardı ve kalbimin hemen üzerine oturup oynadığı oyunlarla benim de canımı sıkmaktaydı. Ama ipliği pazara çıkmıştı bir kere. Tez zamanda bizzat kendi taifesi tarafından kulağı çekilecek ve gerekirse mahkûm edilecekti. "Böyle şımarık olanını dize getirmek güçtür, ille velakin mümkündür. Sen içini ferah tut ve evvela üç Kulhuvallah bir Elham oku çocuğum. Geceleri yatmadan evvel aynaları ters çevir, sabahları kalkmadan evvel içinden dua geçir" diyordu Kalfa. Sonra da elime nefesi kuvvetli kocakarılardan edindiği bin bir türlü dua, muska ve okunmuş hububat tutuşturuyordu. Onu dinledikçe daha da iyi anlıyordum ki bir ben de-

ğildim oyuncu. Kimi açık kimi gizli, şu hayatta herkes kendi oyununu oynuyordu.

Verdiği duaları pek umursamasam da Kalfa'nın oyunlarını seviyordum. Onun kıymetli yüklük odasının önünden geçmek bile bana iyi geliyordu. Küçük pencereden içeri giren zayıf, kurşuni bir ışıkla aydınlanan bu odanın bir köşesinde yuvarlak, eski bir ahşap masa, onun etrafında da üç sandalye dururdu. Ortadaki sandalyeye heybetli bedeniyle Kalfa yerleşir, diğer iki sandalyeden birine oturmaya hamle edersem, "Geri dur bakalım fındık burun, onlar dolu" deyip beni engellerdi. Masada su dolu bir imbik, ne elediğine akıl sır erdiremediğim bir elek, küflenmiş bir parça ekmek, billur bir kâse ve korkunç resimlerle kaplı birtakım kartlar olurdu. Bir de insanın burnunun direğini sızlatan, bitmek tükenmek bilmeyen kâfuru kokusu... Kalfa'nın sessizce ayakta dikilmem şartıyla odaya girmeme müsaade ettiği o nadir zamanlarda, imbikten geçirip elekte eleyerek kâseye döktüğü suya parmağıyla görünmez bir şeyler yazdığını, küflü ekmeği ikiye bölüp boş sandalyelerin önüne pay ettiğini ve sonra resimli kartları açıp uzun uzun seyrettiğini görmüştüm. Bunun büyüklere has bir oyun olduğunu düşünürdüm.

Ben onun oyunlarına hiç karışmadım. Oysa o, yıllar önce, çocukluğumun meraklarını, meraklı oyunlarını ürkünç hayallerle bozmaktan çekinmemişti. Kuyuya yaklaşsam kuyu karısı çekerdi, kapıdan çıkacak olsam sokaktan bohçacı geçerdi. Tek Kalfa değil ki, kime sorsan evin içi güvenli bir liman, dışı ise fısıltıyla konuşan ağaçların karanlıkta çatırdayarak eğilip büküldüğü korkulu bir ormandı. Kalfa'nın ve diğerlerinin beni çıplak göz gibi sakındığı o ormanı ömrüm boyunca merak ettim. İçine hapsedildiğim yerden daha fena olabilir mi sahiden diye sorup durdum kendime.

Ben senin gibi kaçıp uzaklara gitmeyi beceremedim ama neyse ki içimde kurduğum oyunbaz dünyalarda hürce gezin-

dim. İçten içe yapılan bu seyahatlere öylesine dalmıştım ki, uzunca bir süre etrafımda olup biten her şeye kör sağır kesildim. Ta ki Halide evlenmeye karar verene dek. Onun zamanla hepimizin hayatına tesir edecek mürüvvetine kayıtsız kalmayı beceremedim. Ya da müsaade etmediler diyelim.

Halide, 36 senesinde tabiri caizse zil takıp oynayarak evlendi. "Eh artık Suad'ın da zamanı geliyor" yollu lakırdılarla asabımı bozan anneme inat, düğünde kahverengi yünden bir rop giymiş, salonun en renksiz ve zevksiz genç kızı sıfatıyla bir köşede kös kös oturup, sıkıntıyla etrafımdaki curcunayı izlemiştim. Bu kadar bunalmam boşuna değildi elbet. Babam kendini bizim konaktan ayrıldıktan kısa süre sonra babasını kaybedip yaşlı anneciğiyle bir başına yaşamaya başlayan Halide'nin hamisi tayin etmiş, isteme merasiminden söze, nişana ve pek tabii düğüne kadar sürecin her aşamasında ailecek hazır bulunmamıza karar vermişti. "Halide senin ablan sayılır Suad. O nasıl zor günlerinde gelip yanında olduysa, sen de onun bu mutlu günlerini aynı şevkle paylaşacaksın. Aman ha hiçbir şeyin eksikliğini hissettirmeyelim" demişti. Halbuki kızın varlığıma ihtiyaç duyduğu yoktu. Hatta çoğu zaman canını sıktığıma, bir kaşık limon olup sevincinin orta yerine aktığıma emindim. Gene de evlenip de kocasının evine girene dek, peşimde annem, Madam ya da Kalfa olduğu halde, sık sık Halidelere ziyarete ve güya yardıma gittim. Zaten yegâne arkadaşım Nevzat Bey de o sıra rahatsızlanmış, konağa uğramaz olmuştu. Kimseyle sahici sohbetler yapmayacağıma göre, ha evde olmuşum, ha Halide'nin düğün hazırlığı telaşesinde, fark etmiyordu. Oyunlarıma kapanabildiğim müddetçe nerede olduğumun çok da önemi yoktu.

O aralar Nevzat Bey'in yolculuklarından birinin dönüşünde hediye ettiği Fransızca bir şiir kitabını okuyordum. Şiire meraklı olmadığımı bilirsin, ama bu kitabı çok sevmiştim, elimden düşürmüyordum. Şiirlerden birine takılmış-

tım; aklımın kuytularında denize atılmış taş gibi dizelerini sektiriyordum:

İnmek istiyorum kuyuya,
Öleyim ölümümü ağızlar dolusu;
Görmek için suda yaralanan çocuğu
Doldurayım yüreğimi yosunlar, yosunlarla.*

Herhalde neden bu kadar etkilendiğimi çabucak anlamışsındır. Benim için açık et gibi kırmızıydı bu dizeler. Her biri alev alev yanıyor, gözlerimin perdesine Fuad'ın kırgın suretini taşıyordu. Şiiri yazan zatı muhterem, hasretiyle yandığım ile görmekten kaçtığımı aynı memeden besliyordu.

Art arda dizdiği birkaç kelimeyle ruhumu allak bullak edebilen bu marifetli şairi merak ediyordum. Nevzat Bey kitabı verirken şiirlerin sahibiyle tanıştığını söylemişti. Kendisi bir İspanyol'du, adını sadece memleketinde değil, bütün Avrupa'da duyurmuştu. Aşk acısıyla yanıp kavruluyordu. Çok yakın bir arkadaşına abayı yaktığı söyleniyordu. Meşhur bir ressam olan bu arkadaşı, karısına deli divane âşık, evli barklı bir adamdı. Nevzat Bey hikâyeyi şairin hemcinsine gönül kaydırışını değil, gönül kaydırdığının gönlünün bir başkasında oluşunu önemseyerek anlatmıştı. Zaten tam da böyle biri olduğu için seviyordum ya Nevzat Bey'i. İnsan onun yanında kendini ayıplardan ve günahlardan uzak, hayata yakın hissederdi.

Halide'nin evindeki düğün hazırlıkları sürerken, uzaklara kaçma ihtiyacı duydukça, işte o şairin ruhuna sığınıyor, sessizce oturup bakışlarımı uzaklara daldırıyordum. Bu halim, ömrünü herkes gibi olmadığım için dövünerek geçiren annemin canını sıkıyordu. Böyle dalıp dalıp gittiğim zamanlarda

* Federico Garcia Lorca, "Suda Yaralanan Çocuğa Kaside", çev: Ülkü Tamer, *ne garip federico adında olmak*, Can Yayınları, 2. baskı, Kasım 2009.

bulduğu en dâhiyane yöntemi kullanıp kimsecikler görmeden kolumu çimdiriveriyordu. Bir keresinde bu et burma tedavisine şahit olan uzak bir akraba, "Cavidancığım, tasa etme. Evlenince geçer, bir şeyi kalmaz bunun" deyince, annemin rengi ruhsarı atmıştı. Tedavi yönteminin ifşasında mesele yoktu ama, geçmesi umulan bir hastalığım olduğunun böyle uluorta dillendirilmesine fena bozulmuştu. Kakuleli kahvesinden bir yudum almak için bakır fincanı ağzına götürürken, "Bir şeyi yok canım, Halide'ye yardım edeceğim diye bitkin düştü sadece" deyip gülümsemeye çalışmıştı. Fazlasıyla önemsediği şeyler umurunda değilmiş gibi davranmaya uğraştığında gözü seğirir ya annemin, işte yine öyle olmuştu. Bense bütün acılarımın sevişmekle dineceğini düşünen kıt akıllı kadına bakıp aklımdan geçen ilk kuduz köpeği üzerine salmaktan çekinmemiş, "Size öyle mi oldu Ümmühan Teyze? Gerdeğe girince rahatladınız mı sahiden de?" deyivermiştim. Tabii o esnada anneme bakmamaya bilhassa gayret etmiştim, zira iki gözünün de cayır cayır seğirdiğine adım gibi emindim. Misafirlikte olduğumuzdan, böyle durumlarda ateşli silah gibi kullanmakta pek mahir olduğu terliğine uzanamamıştı, fakat nasıl kızdığını tahmin edersin. Sonrasında günlerce benimle tek kelime konuşmamıştı.

Benim düşüncesine bile tahammül edemediğim evlilik, Halide'yi mutlu etmekle kalmayıp baştan aşağı değiştirmişti. Evimizde kaldığı dönemde her fırsatta Alman mektebine dönmemi nasihat eden, "Devir annelerimizin devri değil. Şimdi kadın ve erkek bir. Hepimiz çalışmak ve bu vatana borcumuzu ödemekle mükellefiz. Evde oturmak olmaz" diye dersler veren idealler kumkuması, mezuniyetinden bir sene sonra hemen kocaya vardığı yetmezmiş gibi bir de bundan böyle çalışmayıp evinin hanımı olacağını ilan etmişti. Üstelik pişkin pişkin "Aile, müesseselerin en kutsalıdır Suadcığım. Gerçek bir cumhuriyet kadını, düzgün bir aile kurup cumhu-

riyet evlatları yetiştirmekle mükelleftir" demişti. Demek ya Halide'nin hayattan ya da cumhuriyetin kızlarından beklediği mütemadiyen değişecekti.

Tahsil sırasında tanıştığı (ve muhtemelen eve geç gelmesine vesile ek derslerde kaynaştığı) kocası Fikret Bey, evvela annesini, sonra da babasını çocuk yaşta kaybetmişti. Ölüm döşeğindeki babası, oğlunu bir gün olsun hatırını sormamış uzaktaki hayırsız akrabalarına değil, yıllar yılı neredeyse tek ev gibi yaşayıp aile saydığı Ermeni komşularına emanet etmişti. Çok istemelerine rağmen evlat sahibi olamamış Kuyumcuyanlar da bebekliğinden beri tanıyıp kendi evlatları yerine koydukları çocuğu himayelerine almış, yıllar sonra doğan öz kızlarından ayırmamışlardı.

O dönemde bizimkiler damadın manevi ailesiyle epey yakınlaştı. Dikran Amca, Dudu Teyze ve kızları Eliz sık sık bizim konağa gelip gitmeye başladı. Yıllar evvel Malatya'dan göçüp gelen Kuyumcuyanların reisi Dikran Amca, üç kuşaktır kuyumcu ustasıydı. Galata'da büyük bir atölyesi, Teşvikiye ve İstiklal Caddesi'nde de birer mağazası vardı. Babasına çıraklık ederek küçük yaşta öğrenmişti mesleği. Hünerli ellerinden çıkan gerdanlıkların, yüzüklerin ve bol süslemeli saatlerin süksesi bir başkaydı. Söylenene göre, bu işlerden anlayanlar, mücevheri takan kişi daha kapıdan girer girmez, ustanın imzasını şıppadanak tanırdı. Kuyumcuyanların biricik oğlu Fikret Bey de manevi babasının yanında çalışıyordu. İleride işi tümüyle devralması bekleniyordu. Tabii bir aksilik olmazsa... Zira onun başına ne geleceği pek belli olmazdı. Zavallının hayatı türlü tuhaf aksilikle mücadele ederek geçmişti. Kimselerin aklına gelmeyen, daima onun başına gelirdi. Çocukluğundan beri bahtsızdı, hamuru böyle karılmıştı. Daha doğarken göbek kordonu boynuna dolanmıştı, talihsizlik. Anasının rahminden nefessiz ve mosmor çıkmıştı da ebe kadın zor kurtarmıştı. Çocukluğunda geçirmediği

hastalık kalmamıştı, mikroplar herkesten evvel ona bulaşırdı. Herkesin kopya çektiği bir sınıfta tek kopya veren olmasına rağmen bir tek o cezalandırılırdı. En şık restoranlarda bile behemehal çorbasından kıl çıkardı. Bu genç yaşına bir gemi, bir tren kazası sığdırmış, sağ bacağını iki kere hem de aynı yerden kırmıştı. Hayatında bir kere bıyıklarını kesmiş, onda da sadece ismen değil, şeklen de benzeyiverdiği bir dolandırıcıyla karıştırılıp yaka paça gözaltına alınmıştı. İçeride sadece bir gece geçirip gerçek ortaya çıkınca salıverilmiş ama o kısa zamanda bitlenmeyi becermişti. Velhasıl bu genç adam felaketi cebinde dolaşan bahtsızın biriydi. Vaziyetinin elbette farkında olan Fikret Bey, âşık olduğu kadınla, hem de hiçbir engelle karşılaşmadan evlenebilmesini mucize gibi görüyor, kör talihini değiştireceğine inandığı Halide'nin üzerine titriyordu. Yüzlerinde âşıklara has aptal bir ifadeyle ortalıkta dolanan genç karıkoca birer muhabbetkuşuna benziyordu. Hallerini gören hemen herkes ömür boyu mutluluk içinde yaşayacaklarına derhal emin oluyordu. Bir tek bizim Kalfa, daha düğünden önce yüklükteki dostlarına danışıp, "Bu delikanlıya musallat olan bahtsızlık bulaşıcı bir maraz, iştahlı bir yangın gibi çevresine yayılacak. Yazık, o yangının en çok yaktıklarından biri de muhtemelen Halidecik olacak" diyerek bizimkileri ikaz etmiş ama lafını kimseye dinletememişti. Maalesef zaman Kalfa'yı ve kehanetini haklı çıkardı. Fikret Bey'in bahtsızlığı, tuzla buz olan sırça bir vazodan etrafa yayılan acı su gibi çevresine bulaştı. Sırası gelince anlatacağım.

Ama evvela kız kardeşi Eliz'den bahsetmek isterim. Onu sana uzun uzun anlatmam lazım. Ne var ki bildiğim kelimeler tasvirine yetmez. Zaten Eliz de kelimelerle pek geçinemez.

Malum, insan dediğin topraktan ve çamurdan, karanlıktan ve riyadan, hırstan ve kıskançlıktan yoğurulmuştur. İşte bu yüzden bence Eliz insan değildi. Olsa olsa bir masal perisiydi belki. Serin bir güz sabahı, yahut tertemiz bir yağmur

damlası da olabilirdi. Bebeklerinkine has pembe beyaz teni, beline dek uzanan gece rengi kıvır kıvır saçları, kendinden sürmeli mahcup gözleri, çekingen bir kuğuyu andıran upuzun boynu ve incecik bedeniyle akıllara durgunluk verecek kadar güzeldi. Yusuf'a bakarken elma niyetine parmaklarını doğrayan kadınlar, onu görseler kim bilir hangi hayranlık ve fesat kuyularında parça pinçik boğulurlardı.

Üzerine ince bir hırka gibi geçirdiği mahcubiyeti mi onu bu kadar güzel yapıyordu, yoksa güzel olmanın mahcubiyetini mi taşıyordu, bilmiyordum. Hareketlerine, güzelliğinden emin kadınların kibri değil, sahip olduklarından duyduğu utancın çekingenliği sinmişti. Beyaz bir bulut gibi yumuşacık adımlarla ve kimselere duyurmadan, süzülerek gezerdi dünyada. Gözleri az sonra bastıracak lacivert bir sağanağın habercisiydi. Her daim buğulu, bulutlu, puslu... Gülümsediği vakit, dudaklarının kenarında kan kırmızı güller tomurcuklanırdı. Ne zaman ağzını açsa, dilinden kuşlar havalanır, ne söylese güzel kokardı. Sözcükleri derin, nefesi serin, sesi yumuşacıktı. Ya hiç kötü şeyler söylemezdi ya da en galiz küfürler bile onda yeni ve duru anlamlarla süsleniverirdi. Bu yüzden o konuşmaya başlayınca, dünyanın bütün kötü anlamları birer birer silinir, yeryüzü cennetin rengini giyinirdi. Ve sesini sadece hak edenler duyabilirdi. Yani hiç kimse, hiçbirimiz. Biz gafiller, kötüler, ölüm kadar karanlık ve hayat kadar çirkinler, onun sesini sadece hayal edebilirdik. Eliz sağırdı, dilsizdi ama gözlerinde binlerce güzel kokulu kelime dem be dem tomurcuklanır, uçuşan tül bir perdenin ardından, kendi süratine meftun olmuş dünyaya bakardı.

Halide'nin bana yaptığı en büyük iyilik senin arkandan konağa gelmek değil, evliliği vesilesiyle hayatımıza Eliz'i sokmak oldu. Senin gidişinden sonra kardeşim, ben en çok Eliz'i sevdim. Üşüyen, rüzgârlı boşluklarımı, onun masum varlığıyla doldurmayı denedim. Eliz kimi zaman ailesiyle, kimi

zaman tek başına bize misafirliğe geliyordu. Ben de bizimkileri ve hatta kendimi şaşırtacak sıklıkta Kuyumcuyanların ziyaretine gidiyordum. Başlangıçta onunla nasıl iletişim kuracağımı bilemedim. İlk zamanlar konuşmaktan da, susmaktan da çekindim. Ama öylece durmak olmazdı, bir şeyler yapmam lazımdı. Evvela sessizlik ayıp kaçabilir düşüncesiyle konuşmayı denedim. Konuştuğumda dudaklarımı okuyabiliyor, gönüllü olduğumu fark ettikçe bana yavaş yavaş kendi işaret dilini öğretiyordu. İnsanlardan, fikirlerden, filmlerden, kitaplardan, yazarlardan, resimlerden, kederlerden, sevinçlerden ve aklımıza gelen hemen her şeyden bahsediyorduk. Edecek bunca lafım oluşuna da, sağır ve dilsiz biriyle böyle dolu dolu konuşabildiğime de şaşırıyordum.

Birlikte bütün bunları yapabildiğimizi gösterdikten sonra, adabıyla susmayı da öğretti Eliz bana. Evvela kendi dilinde konuşmayı, sonra da yine aynı dilde susmayı... Sözcüklerden bunaldıkça ortak sessizliğimizde dinlenmeye başladık. Yan yana susarak sessizliğimizin tadını çıkardık. Sükût, ruhu temizleyen bir tür oruç gibiydi. Yalanlardan, kendini dünyaya beğendirme kaygılarından uzakta, neysen o olmak demekti. Sessizliğin ayak izi, yeryüzündeki en temiz yerdi. Sözcüklerin bizi nasıl katlettiğini ve sessizliğin şifacı şefkatini Eliz sayesinde fark ettim. Karşılığında ben de ona kendi gizli oyunumu öğrettim. Böylece, herkeslerden köşe bucak sakladığım oyunumu bir başkasıyla paylaşmayı tecrübe ettim. Artık önce sessizliğe sonra hayallere teslim oluyor, ortak düşlerin açtığı kapılardan içeri beraberce süzülüyorduk. Mutluyduk.

İki kişilik saadetimiz, Nevzat Bey tüm neşesi ve hikâyeleriyle yeniden konakta boy göstermeye başlayıncaya dek sürdü. Malum, kendisi yakalandığı mendebur hastalıkla uğraştığından, Halide'nin evlilik telaşı başladığından beridir ortalarda yoktu. Bu zaman zarfında, hekim görmek için gittiği bir sefer hariç yurtdışı seyahatlerine ara vermiş, konak zi-

yaretlerini de neredeyse tümden kesmişti. Keyfi yerindeyken ışıklı bir tabela gibi gözler önünde yanıp sönmeyi pek seven genç adam, tadı tuzu yokken insan içine çıkmayı istemez, ortalıkta görünmezdi. Kim bilir, belki neşe diye takındığı, aslında derisini kalınlaştıran bir tür zırhtı ve o olmadan çıktığı cenkleri kaybetmekten korkardı.

Onun yeniden konağa gelip gitmeye başlamasıyla birlikte, Eliz'le kurduğumuz iki kişilik dünya birden dağılıverdi. Zira Nevzat Bey de aramıza katılmış, üstelik ilginç kişiliği ve tatlı sohbetiyle Eliz'in dikkatini çekmeyi de başarmıştı. Sık sık "Hanımlar hayat dört duvar arasında değil, dışarıda" deyip bizi bir yerlere gezmeye sürüklüyordu. Bir keresinde babamın, genç ve bekâr bir erkekle (hele de evlenmeyeceksem) serbestçe görüşüp dışarılara çıkmamı içine sindiremeyen anneme, "Ne var bunda, kızın nihayet cemiyete karışıyor işte. Zaten biraz daha yabani gibi evde otururşa, ya onun adı deliye, ya benim adım yobaza çıkacak. Şimdiki gençler böyle yaşıyor, artık aksi türlüsü tuhaf karşılanıyor. Karışma sen" dediğini işitmiştim. O zaman bu bitmek tükenmek bilmeyen gezmelerin babamın başının altından çıkmış olabileceğini bile düşünmüş ama ses etmemiştim.

Nevzat Bey sayesinde, Halide'nin vaktiyle konağa topladığı sosyete kızlarına benzemiştik. Bir gün Fischer'de yemek yiyorsak, devrisi gün Çardaş'ta idik. Nevzat Bey'in müdavimi olduğu Büyük Kulüp fena değildi ama genellikle Ankara'dan gelen vekillerin uğradığı Büyükada'daki Anadolu Kulübü'nü ve tüccarlar ile politikacıların tesadüfen karşılaşmak için geldiği Moda Kulübü'nü hiç sevmemiş, ilk ziyaretten sonra "Aman bir daha gitmeyelim" demiştik. Buralarda canımızı sıkan, mekânın kendisinden ziyade içinde maruz kaldığımız insanlardı. O lokanta bu kulüp fark etmiyordu aslında, neticede müşterilerin hepsi aynı terzinin kötü kumaşıydı. En çok içimi bulandıran da Eliz'e karşı takındıkları tavırlardı.

Eliz bir yerden içeri girer girmez hemen fark ediliyordu. Erkekler hayranlık ve istekle, kadınlarsa gıpta ve hasetle baştan aşağı süzüyorlardı onu. Biz yürürken, masaların arasından geçerken, sandalyelerimize otururken, gözlerini bir an olsun üzerinden ayırmıyorlardı. Bir süre sonra, birbirimizle konuşurken yaptığımız işaretlerden Eliz'in lalliğini anlıyor ve şaşkınlıklarını gizlemek için en ufak bir zahmete girme gereği duymuyorlardı. Kendi aralarında fısıldaşmaları korkunç bir uğultu gibi beynimde yankılanıyordu. Eliz konuşulanların hiçbirini duymasa da bu çirkin insanları ve onların en az sıfatları kadar galiz bakışlarını, berrak bir suyun dibine bakar gibi netlikle görüyordu. Derken etrafımızdaki hayranlık dolu bakışlar acımaya, kıskançlık dolu bakışlar zafer çığlıklarına dönüşüyordu. Bu gönül fukaraları, Eliz'e acıyarak kendi sırça mutluluklarının altını çiziyorlardı. Onların bu riyakâr hislerinden, başkalarını alçaltarak büyümek heveslerinden nasıl tiksindiğimi söylememe gerek var mı?

İnsan ırkından büsbütün ikrah edince, Nevzat Bey'den bizi bu kalabalıklara daha fazla sokmamasını rica ettim. Böylece kimseyle muhatap olmak mecburiyetinde kalmayacağımız yerlere gitmeye başladık. Mesela sinemaya bayılırdık. Hele Eliz nasıl severdi! Gözlerini koca koca açarak artistlerin dudaklarına kilitlenir, sözcükleri gözbebekleriyle dinlemeyi denerdi. Ecnebi filmlerdeki artistlerin ne dediğini çözemese de dert etmez, hikâyeleri merak ve heyecanla soluksuz izlerdi. Perdeye bakarken sevinçle parlardı yüzü. Hani Mahmut Yesari'nin *Su Sinekleri*'nde anlattığı, sinemayla ve aşkla büyülenmiş genç kızlara benzerdi.

Sağ olsun Nevzat Bey bütün güzel filmleri bilir, sinemaya geldiklerinde koşup bize haber ederdi. Film ne ki, haberdar olmadığı şey görülmemişti. Dünyanın öbür ucunda yaşanan hadiseleri bile önemser, merak eder, öğrenir, sonra da uzun uzun anlatmayı pek severdi. Bu hasletlerinden ötürü babam

bazen onu görünce "Ooo, ajans saati gelmiş" deyip eğlenirdi. Haksız da sayılmazdı hani. Suudi Arabistan'da petrol bulunduğundan, Kemal Paşa'nın komaya girdiğine kadar pek çok havadisi ilk Nevzat Bey'den işitmiştik. (Nasıl beceriyordu bilmiyorum ama bazı hadiseleri Anadolu Ajansı'ndan bile önce öğreniyordu.) Hatta Paşa'nın ölümünü aylar öncesinden tahmin etmiş, sonra da kuş gibi üzerimize kondurduğu "ben demedim miydim" bakışlarıyla, geleceği görmekteki maharetini teslim etmemizi beklemişti.

Tabii babamın o sıra kimseye bir şey teslim edecek hali yoktu. Kemal Paşa'nın vefatından ziyade meclisin İnönü'yü reisicumhur seçmesiyle ilgileniyor, zihninin abaküsünde hesap üstüne hesap yapıyordu. Yine de Dolmabahçe Sarayı'ndaki törene maaile katıldık. Uzun bir kuyruğun peşine takılıp katafalktaki Paşa'nın önünden geçen gözü yaşlı İstanbulluların arasında yerimizi aldık. O güne dair şunu söyleyebilirim: Daha evvel hiç bu kadar insanı beraberce ağlarken görmemiştim. Öyle olunca dayanamadım, parçalanmış bir bulut olup ben de ağladım.

Babamın kasım ayını şehrin kalanı gibi yas içinde geçirmemiz konusundaki talimatına uyup o ay pek dışarı çıkmadık. Ama sonra Nevzat Bey'den Şehzadebaşı Sineması'na büyük izdiham yaratan bir film geldiğini öğrenince, dayanamayıp gidip bir baktık. *Aşkın Gözyaşları* adında bir Mısır filmiydi bu. Daha sabahın köründe gişenin önünde uzun kuyruklar oluşuyordu. O sıralar memlekette pek yerli film yapılmadığından, içinde feraceli esmer kadınların, fesli bıçkın delikanlıların, Arapça sözlü ezan sesinin ve türlü Müslüman âdetinin olduğu bu film, nicedir ezanı Türkçe dinleyen ve şapkadan gayrısını kafasına geçirmeyen İstanbulluyu mıknatıs gibi kendine çekiyordu. Zaten ondan sonra bir Mısır filmleri furyası başladı ki sorma. Salondakilerin kanı hepten kaynasın diye, müzikli bölümlere Türkçe şarkılar yerleş-

tiriliyordu. Film ve artistler Mısırlı ama diyalog ve şarkılar yerli malı olunca millet izlemelere doyamıyordu. Sinema salonlarında bir saz bir cümbüştür gidiyordu.

Ama bütün bu curcuna bana fazla geliyordu. Salondan çıktığımda aklımda bir tek filmden evvel gösterilen "dünyada bu hafta" kalmış oluyordu. Dünyanın çamaşır kazanı gibi fokur fokur kaynadığını gösteren ajans filmleri, kalbimi keder ve öfkeyle yıkıyordu. Dışarıdaki karanlıktan kaçmanın tek yolunun yine eskisi gibi Eliz'le baş başa kalmak, birbirimize kapanmak olduğunu biliyor, Nevzat Bey'i sevsem de Eliz'le birlikte kurduğumuz iki kişilik sırça sessizliği özlüyordum. Bizde olmayıp da Nevzat Bey de bolca bulunan şey, yani yaşama kudreti, beni yoruyordu. Aslında galiba o acayip kudreti Eliz de taşıyordu. Zorluklara rağmen hayatı seviyor, gerektiğinde mukavemet ediyor ve daima gülümsemeyi beceriyordu. Belki de bu nedenle Nevzat Bey'in varlığı ona iyi geliyordu. Muhtemelen baş başa olduğumuz günleri benim kadar özlemiyordu.

Fakat asıl çözemediğim, Nevzat Bey'in bizimle vakit geçirme hevesiydi. Onun gibi herkesle çabucak kaynaşan, girdiği her cemiyette parlayan bir adamın, biri dünya güzeli ve sağır, diğeri abus suratlı ve yabani iki genç kızın arkadaşlığında ne aradığını anlayamıyordum. Ta ki bir gün kendisi anlatıncaya dek...

O gün bütün öğleden sonrayı babamla birlikte çalışma odasında, Amerikalıların naylon icadını ve bu malzemeden yapılan kadın çoraplarının yerlisini imal etmenin getireceği kazancı mütalaa ederek geçirdikten sonra, kameriyeye gelip yanıma oturmak için izin istemişti.

"Suad Hanım, sizinle konuşmak istediğim hassas bir mesele var."

"Buyurun."

"Gerçi söyleyeceklerimi zaten bildiğinizi, en azından hissettiğinizi tahmin ediyorum."

Hayır bilmiyordum. Ama bu alışılmadık girizgâhtan ciddi bir sohbete koyulacağımızı anlayıp meraklandım. Nevzat Bey'e bu hassas meselenin muhteviyatını sordum. Gözlerini gözlerimin içine dikerek, evvela açık sözlü olacağı için peşinen özür diledi, sonra da bana kalbinin bir yanını heyecanla kanatlandırıp, öbür yanını çaresizlikle acıtan bazı hususi duygulardan bahsedeceğini söyledi. Şaşırıp kalmıştım. Bir ilanı aşka hazır olmadığım gibi, arkadaş, hatta kardeş gözüyle baktığım Nevzat Bey'le aramıza böyle mesafelerin girmesini de istemiyordum. Şimdi tutup bana başka türlü hisler beslediğini söylerse, bir daha eskisi gibi olamayacağımızı pekâlâ biliyordum. Böyle bir şey olursa, arkadaşlığından da çok sevdiğim hikâyelerinden mahrum kalırdım. Velhasıl, bu konuşmayı başlamadan bitirmenin bir yolu varsa, o yoldan yürümek için elimden geleni yapacaktım.

"Sizinle her zamanki ilginç konulardan konuşmayı, aşk gibi kimseye faydası olmayacak manasız mevzulardan bahsetmeye yeğlediğimi söylesem..." diyerek şansımı denedim.

"Söylemeyin. Bir zamandır içimde öyle bir duygu büyüyor ki, beni kendisi dışındaki mevzuları düşünmekten dahi men ediyor. Bunca yıllık dostluğumuzun hatırına beni dinlemeyecek misiniz?"

Demek ille de söyleyecekti hislerini. Demek duymaya çok meraklıydı onu asla bir âşık gibi sevemeyeceğimi. Yüzümü belli belirsiz ekşitip konuşmaya devam etmesini işaret ettim.

"Suad Hanım, ben bir zamandır... âşığım. Hem de çok. Ve artık aşkımı itirafın vaktinin geldiğine inanıyorum."

"..."

"Fakat bunun için yardımınıza ihtiyacım var."

Dönüp yüzüne dik dik bakmıştım. Dinliyordum ya işte, daha ne yapacaktım? Bir şey söylememe kalmadan ceketinin iç cebinden ince bir zarf çıkardı.

"Alın bu mektubu lütfen. Samimiyetimize güvenerek edep-

sizleştiğimi düşünmesini istemem. Binaenaleyh, bizzat vermemin yakışık almayacağına inanıyorum. Ne olur mektubumu Eliz Hanım'a siz ulaştırın. Böyle bir iyiliği ancak sizden isteyebilirim."

"Ne?!" diyebildim sadece. Başka da bir şey yapamadım.

Hayır, şaşkınlıktan ziyade öfke ve kıskançlık olmuştu ilk hissettiklerim. Sonra içimin bir yerlerinde keder de duymuştum, ne yalan söyleyeyim. Kaybetme korkusu ve yalnızlık bir de, nedense... Üzerine düşündükçe anladım. Elbette Nevzat Bey'in benim yerime Eliz'e âşık olması değildi mesele. Mesele Eliz'e âşık olmasıydı. Nevzat Bey'i Eliz'le paylaşmayı zerrece umursamıyor, fakat Eliz'i Nevzat Bey'le paylaşmaktan feryat figan korkuyordum. Yani ben Nevzat Bey'i değil, düpedüz Eliz'i kıskanıyordum. Zamanla anladım ki ona karşı hissettiklerim senden boşalan yerle değil, doğrudan gönlümün tek telli sazıyla alakalıydı. Cebinde mektuplar taşıyacak kadar yoldan çıkan Nevzat Bey, üç kişilik küçük arkadaş grubumuzda gönlünü Eliz'e kaptıran tek kişi olduğunu sanıyordu; çünkü hiç içimi açıp bakmamıştı. Oysa ben ondan önce, ondan çok, herkesten daha fazla sevmiştim Eliz'i. Ama kalbimdekileri cüretkâr mektuplara kusmak yerine içime doğru susmayı yeğlemiştim. Ve sen şimdi Behiye, bunu bildiğini bildiğim ikinci kişisin. İlki kimdi diye sorma. Belki sonra, vakti gelince onu da söylerim.

Bir mektuba bu kadar cesaret yeter kardeşim. Şimdilik satırlarıma son veriyorum. Burada hava çoktan karardı, dışarıda sokak lambaları bir bir yandı. Babamın Sierra radyosunda *Küçelere Su Sepmişem* çalıyor; Reşid Behbudov'un içli sesi kulaklarımda ılık bir rüzgâr gibi esiyor. Biliyor ve hissediyorum; burada esen bütün rüzgârlar, uzun yollar kat edip er ya da geç sana kadar geliyor.

Suad

1960 / Berlin

Sevgili kardeşim Suad,

Demek bizimkilerin haberlerini esirgeyerek cezalandıracaksın beni. Peki, ne diyeyim... Madem yeniden oynamak için kapına gelen benim, mecburen koyduğun kuralları da kabulleneceğim. Dilediğin gibi olsun, ne zaman istersen o zaman anlatırsın. Sana söz, bundan sonra ne yazdıklarına yorum yapacağım ne de asabını bozan hayat derslerinden vermeye kalkacağım.

Bu yüzden, mektubunu okuduktan sonra aklımda yuvalanan soruları, özellikle de Eliz'le ilgili olanları kendime saklayacağım. Fakat öfkenin kara bulutlarını üzerime çekmek pahasına da olsa, çok önemli bulduğum bir konuda iki çift laf etmeden duramayacağım: Şiirlere, şairlere diyeceğim yok ama, o kör kuyulardan çık be artık kardeşçiğim. Bilhassa geçmişe, geçmiş hayaletlere ve Fuad'm ismine bulaşmış olanlardan uzak dur. Bilirsin, kuyular amansız, kuyu karıları acımasız olur. Sakın ha, şiirlerin kıyısından dahi olsa eğilip bakma onlara; zerre kadar acımazlar sana, hiç acımadılar.

Satırlarını okurken, yine yanındaymışım gibi hissettim. Canım Sudişim, nasıl da içten bir mektup yazmışsın bana. Ne olur hep böyle yap, sakın aramıza sırdan kaleler sokma. Hakkındaki her şeyi, mesela Nevzat Bey'le yaptığın konuş-

madan sonra neler olup bittiğini öğrenmek için can atıyorum. Senin de aynı şekilde geçen mektupta bahsettiğim şu kırmızı kaplı kitabı merak ettiğini varsayarak, lafı fazla uzatmadan anlatmaya girişiyorum:

Kitap Fransızcaydı. *L'avenir* yani "Gelecek"ti adı. Kapağında, bu ismin yanı sıra yaldızlı boyayla nakşedilmiş A ve İ harfleri vardı. Herhalde yazarın isminin baş harfleriydi. İçine herhangi bir biyografi, açıklama, editör notu konulmamıştı. Ama bu A.İ. artık her kimse, eserinin ilk sayfasına koca koca harflerle "Geleceğe hazır değilsin" yazıp kendince okurunu uyarmıştı. Gel gör ki tehlikenin, özellikle zarar görmekten korkanlar üzerinde karşı konulmaz bir cazibesi vardı. İlk sayfadaki bu ürkütücü ikaz da Franz'ın kitabı fark etmesini, merak etmesini ve nihayetinde alıp eve kadar getirmesini sağlamaktan başka işe yaramamıştı.

Sahaftaki minik iskemleye çöküp kitaba göz gezdirirken, "Gelecek"te yazanlarla son dönemde çevresinde yaşananların bire bir örtüştüğünü fark edip hayretler içinde kalmış, ilk birkaç sayfadan sonra elindekinin geleceğe dair kehanetler taşıyan bir kitap olduğuna hükmederek heyecana kapılmış, kalanını birlikte okuyalım diye soluğu evde almıştı. Okuduğu kısacık bölümde Mussolini ve Hitler'in icraatlarından bahsedildiğine adı kadar emindi. Kuşkusuz o yıllarda piyasada bu iki ahbap çavuşun nanelerini anlatan sayısız neşriyat bulunabilirdi, fakat Franz'ın elindekini diğerlerinden ayıran en önemli husus, basım tarihiydi. Çünkü o basıldığı sırada, yani 1921 yılında, içinde yazılanların hiçbiri henüz gerçekleşmemişti. Şaşkınlığını paylaşabilmem için kitabı açıp yüksek sesle okumaya başladı Franz. Geçmiş zaman, çoğunu unuttum tabii ama üç aşağı beş yukarı şöyle bir şeydi:

"Yakında tanışacaksın onlarla, çoktandır pusuya yatmış beklemekteler. Karşına dikilip açlıktan, sefaletten ve işsiz-

likten bahsedecek, bütün kudretini avuçlarına bırakırsan seni koruyacaklarını söyleyecekler. Krallardan, soytarılardan, açlıktan, işsizlikten... Ne fark eder? Onlara inanacak kadar ahmaksın sen! Yılan dillerine güvenip kendini teslim edecek kadar da budala!

Sana özgürlük ve bereket vaat edecekler. Bir de ülkeni düşmanlardan temizlemeyi... Böylece düşmanların olduğunu öğreneceksin, düşmanlarından korkmayı da tabii. Onlarsa korkunla palazlanacaklar. Güç ve iktidar zehirli sarmaşık gibi kaplayacak benliklerini. Şefliklerini ilan edecek, yüceltip yeni baştan isimlendirecekler kendilerini. İnandığın her şeyi, birleştireceklerini söyledikleri yerden parçalayıp ayıracaklar. Yokluğun hesabını yoksullardan, zulmün hesabını mahpuslardan soracaklar. Kendilerinden olmayan herkesi bir bir cezalandıracaklar. Aralarında eşin, dostun, arkadaşın olacak. İsyanın kıyısına geldiğinde, içindeki korku aç bir hayvan gibi atılıp sesini yutacak. İnanmaya çalışır gibi kendi kendine sayıklayıp duracaksın; 'yüce amaçlar uğruna, kurunun yanında elbet yaş da yanacak.' Etrafındaki zulmün çehresine kederle bakakalacak, korkuyla suspus olacaksın. Ama ne sessizlik ne de korku kurtarmaya yetecek geleceğini. Sessiz kalarak ateşine odun attığın bu cehennemden payını alacaksın. Ne kadar susarsan o kadar yanacaksın!"

"Burada Mussolini'den bahsetmiyorsa kimden bahsediyor?" diyordu kocam heyecanla. "Aynen böyle olmadı mı? Adam kralı tehdit edip başbakanlık koltuğuna kuruldu. Önce ülkeyi Roma İmparatorluğu zamanındaki ihtişamlı günlerine döndüreceği palavrasıyla avanak İtalyanları uyuttu. Sonra o ihtişamın önünü tıkayanları temizleyeceğim diye memleketteki muhalefetin kökünü kuruttu. Bak tam kitapta yazdığı gibi, başlangıçta halkın korkularını kullanıyordu, sonunda korkunun bizzat kendisi oldu. Hitler de onun yolundan gitmiyor mu burada şimdi?"

Ne yalan söyleyeyim, Kare Bıyık'tan hazzetmemek dışında herhangi bir politik görüşü olmayan kocamın ağzına bu lafları yakıştıramamıştım. Siyasetten anlamazdım. Franz'ın kitaptaki laflarla gerçek olaylar arasında kurduğu bağın mutlaklığına da ikna olmamıştım. Ne malum, belki de adamın biri çalakalem bir şeyler karalayıvermişti. Neticede tarih dediğin tekerrürden ibaret değil miydi? Onca laf edilince, biri tutmasa öbürü elbet tutardı yani.

"İyi de her şeyin bilerek yazıldığı nereden belli?" diye sordum. "Belki yazar dünyanın haline, siyasetin ahvaline bakıp tahmin yürütmüştür. Belki sadece tesadüftür."

"Böyle tesadüf olur mu Behiye? Basım tarihine bir baksana, kitap çıktığında bırak Kesik Bıyık'ı, daha Mussolini bile başbakan değilmiş. Buna rağmen adamların iktidarı ele geçirişini bir bir anlatıyor. Şefliklerini ilan edeceklerini söylüyor. Yazar Mussolini'nin Duce, Hitler'in Führer olacağını sanki önceden biliyor. Kim bilir daha başka neler biliyor, okuyunca öğreneceğiz. Eğer sandığım gibiyse, bu kitabı yazan, ya geleceği gören yepyeni bir kâhin ya da işinin ehli eski bir ajan. Baksana, evvelce planlanan tertipleri bir biçimde öğrenip nasıl ortaya sermiş. Yazarın kim olduğunu bilmem ama bu kitabın bir gazeteci için bulunmaz nimet olduğu muhakkak!"

Franz öyle bir anlattı ki elinde bugüne kadar duyup işitmediğimiz bir kehanet kitabı taşıdığına kani oldum. Evet, Nostradamus kitapları gibi fi tarihinden kalma değildi ve henüz yeterince sınanmamış olduğundan bana göre eskilerden bile daha tehlikeliydi. Böyle düşününce korktum, hatta nefret ettim o kitaptan. Bela dediğin belki de böyle bir şeydi. Tutup tek bir sayfasını açmak bile bir ömür def edemeyeceğimiz uğursuzluklar getirebilirdi. Düşündükçe yüreğimin üstüne bir ağırlık çöreklendi. Kendimi nasıl çaresiz hissettim bilemezsin. Daha fazla vakit kaybetmeden oturup kitabı hatmetmeyi kuran Franz'a bakıp yalvardım:

"Gözünü seveyim, hemen okumayalım o zaman. Gerisini okumadan evvel biraz bekleyelim."

"Neyi bekleyecekmişiz? Hem sen merak etmiyor musun içindekileri?"

"Etmez miyim? Ama bizim Kalfa hep, geleceği bilmek, insanın görüp görebileceği en büyük cezadır, derdi. Geçmişi unutamamaktan bile feciymiş, öyle söylerdi. Baksana yazar bile ihtar etmiş en başında, geleceğe hazır değilsin demiş. Canımıza mı susadık, niye durup dururken açıp okuyalım ki şimdi?"

Franz cevaben kimsenin okunmasın diye kitap yazmayacağını söyledi. Hülasa, sırf ilk sayfalarda yazılanların hakikatle böylesine örtüşmesinin tesadüf olup olmadığını anlamak için bile olsa –ki o, tesadüf olmadığına gayet emindi– kitabın tamamını okumak gerekliydi. Sonuç ne olursa olsun bu kitabın içindekileri merak etmemek, –hele de onun gibi hırslı bir gazeteci için– katiyen mümkün değildi.

Ama benim içimi çoktan tatsız şüpheler kemirmeye başlamıştı. Sesim korkak bir çocuk olup cılızlaştı:

"Ya varlığına tahammül edemeyeceğimiz bir şey öğrenirsek? Çünkü Kalfa..."

"Yeter ama!" diye kestirip attı Franz. İstanbul'daki ihtiyar Kalfa'nın ne dediği umurunda değildi. "İstemiyorsan sen okuma. Fakat rica ederim bana mâni olmaya da kalkma."

O kitapta unutmayı ve bilerek yaşamayı beceremeyeceğimiz kötü bir şey görmekten öyle korktum ki, sinirlerim çilesinden çözülen iplik gibi boşanıverdi. Gözlerim bulutlanıp şişti. Aniden bastıran sağanaklara döndüm, herhalde akıttığım yaşla üç gül ağacı tomurcuklanırdı. Daha evvel beni hiç böyle görmeyen Franz, bu halim karşısında dehşete kapıldı. Tepkimi anlayamamıştı. Allahtan karısına duyduğu şefkat, kitaba duyduğu meraka baskın geldi de daha fazla dayanamayıp müsekkin etkili kollarıyla bana sıkıca sarılıp, "Peki, tamam" dedi. "Madem bu kadar hassassın, o vakit okumayı

biraz erteleyelim. Hem bu arada kitapla ve yazarla ilgili bir ön araştırma yaparız."

Yufka yürekli teklifini ikiletmeden kabul ettim. Ama fikrini değiştirebileceğini bildiğim için kitabı elinden kaptığım gibi, okuyacağımız güne kadar bekleyeceği gizli bir yere saklamayı da ihmal etmedim. Düşünsene, annem Kalfa'nın yüklük odasını bile onca yıl babamdan gizlemeyi becermişti. Ben de onun kızı olarak, kitabı kocamın bulamayacağı bir yere saklamakta elbet zorluk çekmedim. Tam tahmin ettiğim gibi, aramızdaki bu konuşmadan kısa süre sonra fikrini değiştirdi Franz. Önce kibarca, sonra öfkeyle defalarca yerini sorsa, bu yüzden benimle bir küsüp bir barışsa, aramıza giren kara kediler besilenip birer kaplan gibi palazlansa da ağzımı açıp da kitabın yerini söylemedim. Her defasında, "Önce bir araştır, neymiş ne değilmiş öğrenelim. Sonra nasıl olsa çıkarıp vereceğim" diyerek öfkesini geçiştirdim.

Gel gör ki Franz'ın araştırmaları meselenin büsbütün sarpa sarmasından başka işe yaramadı. Zavallıcık ilk iş, kitabı satın aldığı sahafa gitti ama başka bir kopya bulamadı. İçinde ne yazdığını bile bilmediği kitabın eline nasıl geçtiğini hatırlayamayan sahafa bakılırsa, herhalde rahmetli babası vaktiyle bir yerlerden bulup getirmiş olmalıydı. Sahaftan umudu kesince bu kez kitapçı kitapçı dolaşmaya başladı kocam. Fakat ne Gelecek'ten ne yazarından ne de yayınevinden haberdar olan birine rastladı. O da kitabın basılır basılmaz yasaklanıp toplatıldığını, piyasada unutulan tek kopyanın da kendisine kısmet olduğunu düşünmeye başladı. Görüştüğü Alman yayıncıların hiçbiri kitabın da, yazarın da ismine aşina değildi. Bir de Fransızlara danışmak lazımdı. Franz bu iş için, tuttuğunu koparmasıyla meşhur yayıncı bir arkadaşından yardım istemeye karar verdi. Söylediğine göre bu işin hakkından gelse gelse Jürgen gelirdi.

"Neden, kendisi hafiye mi?" diye sorduğumda "Hafiye değil,

ayaklı yardım cemiyeti" diye cevap vermişti. Anlattığına bakılırsa, bu Jürgen kanatsız melek gibi bir şeydi. Yardımını isteyen kimseyi geri çevirmez, başladığı işi bitirmeden rahat edemediğinden, hiçbirini eli boş göndermezdi. Hülasa, Franz büyük bir umutla Jürgen'den yardım istedi. Yardımseverlik merakının kökenini ancak kendisiyle yüz yüze tanıştıktan sonra öğreneceğim Jürgen de bu ricayı geri çevirmedi. Ancak o bile kitapla ya da yazarla ilgili bilgi edinmeyi beceremedi. Paris'ten gelen haberler garipti. Görünüşe göre böyle bir yayınevi hiç olmamıştı. Peki o zaman nerede basılmıştı bu kitap? Kim yazmıştı, kim basmıştı? O tek kopya sahafa kadar nasıl ulaşmıştı? Bu soruların cevapları uçuşan toz zerrecikleri gibi havada asılı kaldı. Cevapsız kalan her soruyla birlikte Franz biraz daha bunaldı. Giriştiği sürek avı onu öylesine usandırdı ki, sanırsın gülüşünü eller, gamzelerini yeller aldı. Yorgunluğunun sebebini inadımda aradığından, artık bana karşı eskisi gibi güler yüzlü ve şefkatli değildi. Zamanla gece sesli, karanlık suretli biri olup çıktı. Korktuğum başıma gelmiş, o melanet kitap öyle ya da böyle aramıza girmişti.

Nihayetinde bir gün burnundan soluyarak karşıma dikildi. Bu çocukça oyunun haddinden fazla uzadığını, manasız kaprisime bir an evvel son vermezsem sonradan çok hayıflanacağımı söyledi. Gözleriyle gözlerime birer kılıç gibi batıp, kitabı derhal kendisine vermemi istedi. Gözlerindeki aleve baktım; hırsla harlanmış, öfkeyle kabarmıştı. Kocamın ne kadar saplantılı biri olduğunu, takıntılarının onu nasıl değiştirip başka birine dönüştürebileceğini ilk o zaman fark ettim. Öfkesinin nefrete dönüşmesinden çekinerek, kitabı sakladığım yerden almaya gittim. İşin doğrusu kitap hiç de zor bir yerde değildi. Ben yokken evin altını üstüne getiren kocamın bir türlü bulamayışı sadece erkeklerin aramaktaki beceriksizliğiyle ilgiliydi. Kitaplığın hemen yanına koymuştum onu, yer döşemelerinin altına... Ahşap eskiydi, biraz zorlayınca yerinden kımıldı-

yordu. Ben de döşemelerden ikisini kaldırıp kitabı alttaki tahtaların arasına yerleştirivermiştim. Elimi bile sürmek istemediğimden, bir daha da açıp bakmaya yeltenmemiştim.

Ama o gün, Franz'ın öfkesinden korkup ne olacaksa olsun diyerek döşemeyi kaldırdığımda, tuhaf bir sürprizle karşılaştım. Kitap koyduğum yerde değildi! Sağlı sollu döşemelere el attım, onların da altına baktım, bulamadım. Şaşırıp kalmıştım. Franz başımda dikiliyor, külyutmaz ifadeler takınıyordu. Ne kadar gözyaşı döküp yemin ettimse de onu yalan söylemediğime inandıramadım. Ahmakça bir his uğruna kitabı saklamaya devam ettiğimi düşünüyordu. "Böyle basit bir numaraya kanacağıma nasıl ihtimal verirsin? O kadar mı aptalım? O kadar mı saygın yok bana?" diye bas bas bağırıyor, hiddetiyle zangırdayan evin içinde bir aşağı bir yukarı volta atıyordu. Bu arada benim suratımın kanı çoktan çekilmiş, rengim kâğıt beyazına kesmişti. Bir süre sonra o da halimi fark etti. Solgun yüzüme tasayla bakıp "Herhalde koyduğun yeri karıştırıyorsun" dedi. "Tamam, sakinleşelim şimdi, nasılsa hatırlarsın."

Ama hatırlamadım. Çünkü unutmamıştım. Ben ki hiçbir şeyi unutamamakla cezalandırılmışlardanım; kendi elimle koyduğum kitabın yerini mi şaşıracaktım? Mesele onu yanlış yerde aramak değil, doğru yerde bulamamaktı. Kehanet kitabını kocamın elinden kaptıktan sonra evvela elbiselerimin arasına saklamış, sonra onun evde olmadığı bir sırada döşemenin altındaki malum istirahathaneye yatırıp bir daha da oradan çıkarmamıştım. Şimdi bıraktığım yerde bulamayışımı aklım almıyordu. Evi didik didik ettim ama aradığımı bulmayı beceremedim. Yer yarılmıştı da yerin dibine girmişti sanki! Eskiden Kalfa, kayıp eşyaları bulmak için günde yirmi beş kere kayıp duası okur, bahçeye et gömüp, kedinin teki eti bulana dek beklerdi. Bir haftaya kalmaz çıkardı ortaya, kaybettiği. Ama ne duaları öğrenmiştik biz seninle, ne de etler ve kedilerle yeterince haşır neşirdik. Modern zaman kızıydık

ya, gönül indirip de böyle hayati becerileri öğrenmedik.

Allak bullak olmuştum, kitabın ayaklanıp gidişini neye yoracağımı bilemiyordum. Aklıma Franz'ın bulup aldığı, sonra da bana ceza olsun diye böyle bir oyun oynadığı bile geliyordu. Ama öyle olsa merakını gideremediği için duyduğu rahatsızlık azalmaz mıydı? Oysa rahatlayıp sakinlemek şöyle dursun, gittikçe daha da hırçınlaşmış, benden büsbütün uzaklaşmıştı. Hikâyeme inanmadığını her fırsatta yineliyor, bu kitap ortaya çıkmadan beni affetmeyeceğini söylüyordu. Gelecek'in varlığı gibi yokluğu da aramıza buzdan bir duvar örmeye yetiyordu. Halbuki kocamın sevgisinden başka hiçbir şey yoktu hayatımda. Bilmediğim bir ülkede, tanımadığım yabancıların arasındaydım. İçinde ne yazdığını bile bilmediğim uğursuz bir kitap uğruna onun sevgisini, merhametini kaybetmeyi göze alamazdım. Kalfa'nın laflarına da, bilmekten hoşlanmayacaklarımıza da boş vermiştim artık. O melunu bulup Franz'ın gönlünü etmekten başka bir isteğim yoktu. Döşeme tahtalarını tek tek söküp altlarına baktım. Her ihtimale karşı evdeki bütün dolapları boşalttım. Ortalık harabeye döndü ama aradığımı bulamadım. Adeta kuş olup uçmuştu.

Kocam artık bana güvenmiyor, doğruyu söyleyip söylemediğimden emin olamıyordu. Bazen öyle bir bakıyordu ki yüzüme, sanırsın içindeki o büyük aşkın yerinde artık safi hiddet büyütüyordu. Neyse ki araya Olimpiyatlar girdi de kafası azıcık dağıldı. O yaz Berlin'de oynanan ve kendisinin haber yapmak için vazifeli olduğu Olimpiyat Oyunlarıyla birlikte şehrin büründüğü çehre Franz'ı kızdırıyor, o da sağ olsun kimseye hak geçmesin diye, içinde harlanan öfkeyi benimle Badem Bıyık arasında kardeş payı ediyordu.

O günlerde Berlin, Olimpiyat ve Nazi bayraklarından müteşekkil bir elbise kuşanmıştı. Şehre yeni gelen biri, ilk cihan savaşında yenilgiye uğramış Almanya'nın büsbütün toparlandığı, refah ve barış içinde sütliman bir hayat yaşadığı intiba-

ına kapılırdı. Çünkü müsabakaların başlamasından iki hafta evvel Berlin'deki Çingenelerin toplanıp Marzahn banliyösündeki özel bir kampa kapatıldığı yabancılardan saklanan bir sırdı. Onlar bilmiyordu ama Olimpiyatlar için hazırlanan Berlin, zevahiri kurtarmak için adeta baştan yaratılmıştı. Her ne kadar Yahudi oyuncular Alman takımından çıkarıldıysa da sokaklardaki Yahudi karşıtı afişler toplanmış, Almanya tüm dünyaya kucak açan barışçı bir ülkenin renklerine boyanmıştı. Hatta dostlara alışverişte göstermeyi seven Kesik Bıyık, hakkındaki söylentilerin önünü almak için, Olimpiyat köyüne yönetici olarak bir Yahudi seçmeyi bile akıl etmişti.

İki haftanın sonunda Almanya bol altın madalyayla oyunların galibi olmuş, kocam da vazifesi boyunca kendi kendine yaşadığı sinir harbi yüzünden en az sporcular kadar yorulmuştu. Sonrasında her şey kaldığı yerden devam etti. Misafirler gider gitmez Berlin eski suretine bürünüverdi. Çok değil, Olimpiyat Oyunlarının bitiminden sadece üç gün sonra, olimpiyat köyü yöneticisi Wolfgang Fuerstner, Yahudi kökenli olduğu gerekçesiyle askeri hizmetten azledildi ve akabinde intihar etti. Dostlar gitmiş, alışveriş bitmişti.

Hemen o ayın sonunda acayiplikler listemize bir kalem daha eklendi. Neredeyse ümidi kestiğimiz bir anda meçhul yazar –Franz A.İ.'nin Fransızcada *auteur inconnu*'nün baş harflerine denk geldiğini fark edeli beri, Gelecek'in yazarından böyle bahsediyordu– yeniden karşımıza dikildi. Üstelik bu kez onu bulan bizzat bendim. Kocamın gönlünü yeniden kazanmak umuduyla kaptığım gibi eve getirdim.

Dur bak, başından anlatayım...

O gün Bay ve Bayan Müller'e, kahve içmeye gitmiştim. Dönüşte meyve almak için manava uğrayayım dedim. Sandığa eğilmiş üzüm seçerken, hızla yanımdan geçen bisikletli bir delikanlı ayaklarımın dibine incecik bir gazete düşürdü. Tam bisikletlinin arkasından seslenecektim ki, gazetenin ilk sayfasın-

daki makalenin başında sırıtan tanıdık imzayı fark ettim: A.İ.

Üzerimdeki şaşkınlığı atana kadar bisikletli çoktan gitmişti. Üzümleri filan boş verip doğruca evin yolunu tuttum. Yüzüme kocaman bir gülümseme yerleştirip gazeteyi masa başında yazı yazan kocama uzattım. Evvela gözlerini kırpıştırıp ne oluyor dercesine baktı. Ne olduğunu anlayınca da yüzü hayretle çalkalandı. Yanına oturup gazetedeki yazıyı onunla birlikte okumaya başladım.

"Ölmeden önce tanışmak istediğim adam" başlıklı makale, Durruti adlı bir anarşistle ilgiliydi. Meçhul yazarımız bu anarşisti öve öve göklere çıkarıyor, onun İspanya'dan Arjantin'e, pek çok ülkede yaşadığı türlü çeşit serüveni coşkuyla anlatıyordu. Nihayetinde lafı o güne kadar getirip yazısını şöyle bitiriyordu:

> Bütün bunlardan haberin oldu mu bilmiyorum sevgili okur. Ama eminim ki onun şimdi nerede ne yaptığını biliyorsundur. En azından şunu duymuşsundur: Bu sene Ispanya'da, fitilini seçimle iktidara gelen Cumhuriyetçilere karşı ayaklanan faşistlerin ateşlediği bir savaş patlak verdi. Arkadaşlarıyla birlikte Barselona şehrini savunan Durruti, kısa süre öne ayaklanmayı bastırmayı başardı. Ama hikâye burada bitmedi. Ulusal Emek Konfederasyonu CNT şehrin denetimini ele geçirdi. Şimdilerde, gelecek güzel günlerin tatlı bir hayalden ibaret olmadığını düşünenler bir bir oraya gidiyor, Barselona'daki coşkuyu İspanya'nın tamamına yaymaya yeminli milislere omuz veriyor. Bana gelince, çok yakında Barselona'nın işçi mahallelerinden birinde, hani adı M ile başlayan o meşhur lokalde, dostların arasında olacağım. Şansım yaver giderse beni Durruti'ye götürecek birileriyle tanışacağım. Susarak ateşe odun atmak yerine, bu onurlu direnişin bir parçası olacağım. Seni de sevgili okur, orada, yanımda görmeyi umacağım.
>
> A.İ.

Makaleyi dikkatle okuduktan sonra "Yani şimdi bu bizim meçhul yazar mı diyorsun?" diye sordu Franz.

"Bilmem. İmza aynı."

"Başka birinin adının baş harfleri olmadığı ne malum?"

"Emin olamam tabii. Ama o kadar araştırdın. Bu imzayı kullanan başka gazeteci ya da yazar olsa bilirdin, en azından duyardın, değil mi?"

Önce "Bilmem ki" dedi. Sonra yazıya bir daha bakıp ekledi:

"Ama kitabın okuyabildiğim bölümündeki üslupla bu birbirine benziyor sanki. Ateşe odun atmak filan..."

Durup kuşkuyla yüzüme baktı. Bana sevgili kitabını ortaya çıkarmamakta direnen bir hain gibi mi, yoksa aradığını bulmasına yardım eden bir dost gibi mi davranması gerektiğinden emin değildi. Hızla gazetenin geri kalanını inceledi. Halkı politikacılara karşı uyaran imzasız haberlerden başka bir şey bulamadı. Ama morali yerine gelmiş gibiydi. Ne de olsa artık elinde yazarla ilgili bir ipucu vardı. İyice asılırsa bu ip onu bir yerlere taşıyabilirdi.

Ertesi gün araştırmış ve daha evvel kimsenin görmediği bu gazetenin, tek bir güne has olarak el atından basılıp, işverenini tanımayan gençler tarafından dağıtıldığını öğrenmişti. Gazete pek çok kişinin eline geçmişti ama hiçbiri A.İ.'yi ya da bu işte parmağı olanları tanımıyordu. Öte yandan hepsi yakında ortaya çıkacaklarına inanıyordu. Zira Gestapo çoktan meseleye el atmış olmalıydı. El elde baş başta oturup beklemekten hoşlanmadığını söyleyen Franz, bir müddet evin içinde volta atıp homurdandıktan sonra ağzındaki baklayı çıkardı. Bizim meçhul yazar belli ki gazeteciydi. İşkembe-i kübradan sallamadıysa, çok yakında Barselona'ya gidecekti. Barikatlarda savaşıp savaşmayacağını bilemezdik ama Durruti denen adamla röportaj yapmayı deneyeceği kesin gibiydi. Kocam sanki hemen çıkıp gidecekmiş gibi kapıya bakarak, "Hem benim aklımda İspanya'ya gidip haber yapma fik-

ri vardı zaten" deyiverdi. Yalan değildi hani. Almanya'daki gazeteler temmuzdan beri İspanya'daki İç Savaş haberleriyle dolup taşıyordu. Haberlere göre Franco ülkeyi Kilise düşmanı anarşistlerin elinden kurtarmaya çalışıyordu. Franz'ın da "Aslında tam haber yapacak zaman" demişliği vakiydi. Fakat kitap meselesi ortaya çıkınca ona takılmış, kafasındaki diğer planları boşlamıştı. Şimdiyse bakışlarını yorgun mahfazalarından çıkarmış, bir taşla iki kuş vurmanın hesabına başlamıştı. Hem savaşın göbeğinden yapacağı haberlerle adını parlatacak, hem de sevgili A.İ.'sini eliyle koymuş gibi bulacaktı. Yüzüne baktım. Nicedir yonttuğu merakın gemisine kaptan olup gidecekti, belliydi. Peki ben ne yapacaktım? Aramızda yeşeren küstüm çiçeklerini saçıma takıp, gözümü yollara mı daldıracaktım? Bahçedeki günebakanların arasında düne batıp dönüşünü mü bekleyecektim? Uzun boylu düşünmeye lüzum görmeden, "Peki, ben de geliyorum o zaman" deyiverdim. Kararımı duyunca havalara uçacağını sanmıyordum ama hiç değilse azıcık sevinir diye umuyordum. Fakat Franz cevaben, "Nereden çıktı bu şimdi? Anlamadın galiba, savaş var orada" diye terslenmekle yetindi.

"Anladım, ama burada yalnız kalmak istemiyorum. Hem sen haber yaparken ben de fotoğraf çekerim. Karıkoca geçinip gideriz diyordun ya, al işte sana geçim. Ne olur hayır deme."

Komik değil mi, yalnız kalmak savaşın ortasında olmaktan daha fazla korkutuyordu beni. Bilirsin, hayatta en çok yalnızlıktan korkarım. Ama Franz'ın peşine takılmak isteyişimin tek sebebi bu değildi. Aradığını bulmasına yardım ederek yeniden gönlünü kazanmayı umuyordum. Bir de aramıza giren zemheriden korkuyordum tabii. Ya gözü görmeyince gönlü de bir çırpıda benden vazgeçerse diye tasalanıyor, yanından ayrılmayı göze alamıyordum. Hülasa savaş filan dinlemeyip kocamın peşine takıldım.

Uzun boylu hazırlığın ve sıkıntılı bir yolculuğun ardından

nihayet Barselona'ya vardığımızda bizi hayli ilginç bir manzara bekliyordu. Burası adeta işçiler tarafından ele geçirilmişti; bildiğim hiçbir yere benzemiyordu. Şehrin en civcivli caddesi olan Las Ramblas'tan aşağı inerken, yol boyunca, hoparlörlerden sokağa verilen devrim marşlarını dinlemiş, cepheye giden milis grupların alkışlar eşliğinde geçişini izlemiştik. Sokaklar kızıl, siyah-kızıl bayraklarla giydirilmiş, duvarlar orak-çekiçli devasa afişlerle bezenmişti. Şehirdeki dükkânlar kolektifleştirilmiş, fabrikalar işçilerin denetimine geçmişti. Franz etrafı seyrederken "Sadece Franco'yla savaşılmamış burada. Bolşeviklerinki gibi devrim yapılmış resmen, baksana" demişti. Bakmıştım ama doğrusu pek anlamamıştım. Bolşevikleri bir tek babamdan bilirdim, o da malumun, kendilerini hiç sevmezdi. Hülasa, Barselona'dakilerin Bolşeviklere benzemesi beni pek de memnun etmedi.

Barselona'daki ikinci günümüzde meçhul yazarın bahsettiği, M ile başlayan o meşhur lokali bulduk. Montserrat diye bir yerdi. Clot bölgesinde, büyükçe bir caddenin üzerindeydi. Gitmeden evvel Franz burası hakkında epey bilgi edinmişti. Zaten gizli saklı değil, şehirdeki anarşistlerin toplandığı aleni bir yerdi. Başka türlüsü düşünülemezdi zaten, herhalde A.İ. herkesten gizli bir yeri gazetelere yazıp ifşa edecek değildi. Söylenene bakılırsa arada bir Durruti de buraya teşrif ederdi.

Lokalin kapısına geldiğimizde, içerisinin üniformalılarla ve işçi kılıkları içindeki her yaştan insanla tıklım tıklım dolu olduğunu gördük. Aralarında kadınlar da vardı. Bazıları erkekler gibi üniforma giyip silah kuşanmıştı. Şaşkın gözlerimi içeride harelenmiş sigara dumanına daldırmışken, bardaki üniformalılardan biri yanımıza geldi. Franz hemen gazeteci olduğumuzu söyleyip belgelerimizi gösterdi.

"Sizin gibi çok gazeteci geliyor bu aralar" dedi üniformalı genç, ağzının kenarından sarkan bir tür gururla. "Hele şu

belgelere bir bakalım önce. Malum, bu günlerde kime güveneceğini iyi seçmeli insan. Öyle değil mi *compañero*?" Sonradan öğrendim, *compañero* yoldaş demekti. Şehirde sizli bizli konuşmalar rafa kalkmış, sohbette eşitlik olsun diye herkes birbirine sen yahut *compañero* diye seslenmeye başlamıştı. Elin İspanyolu'nu anlamayı nasıl becerdin diyecek olursan, şanslıydım, çünkü Barselona'da İspanyollar değil, Katalan diye daha evvel duymadığım bir millet yaşıyordu ve lisanları bir parça Fransızcaya benzediğinden, yavaş konuştuklarında çat pat anlaşılıyordu. Bir de tabii Franz sağ olsun, kafa göz yararak da olsa İspanyolca konuşabiliyordu. Söylediğine göre, bu Katalan milletinin lisanı İspanyolca ile Fransızca arasında gidip geliyordu.

Neyse, üniformalı *compañero* belgelerimizi alıp yanımızdan uzaklaştı. İnceledikten sonra dönecek ve her şey umduğumuz gibi giderse, bizi gazetecilerle ilgilenen bir yere yönlendirecek, yol yordam gösterecekti. Ama pabuca kum dolmadan yürüdüğü nerede görülmüş! Adam yanımızdan ayrılalı iki dakika olmamıştı ki pancar gibi kızarmış bir delikanlı nefes nefese içeri dalıverdi. On altı-on yedi yaşlarındaydı. Kalabalığı yararak dipteki masalardan birine koştu ve masanın başında oturan kızıl sakallı üniformalının kulağına eğilip bir şeyler fısıldadı. Sonra ufak bir çığlık duyuldu. Sanki acı ve şaşkınlık arasında bir nota bastı birinin tütünle yıkanmış gırtlağı. Derken birdenbire ortalık karıştı. Herkes bir ağızdan konuşuyor, kimi elindeki bardağı yere çalıyor, kimi telaş içinde lokalden çıkmaya çalışıyordu. Belki bize neler olduğunu anlatır diye, belgelerimizi alan *compañero*'ya bakındım ama o hengâmede bulamadım.

"Ne olmuş? Sen bir şey anladın mı?" diye sordum Franz'a. Oyundan atılmış çocuk sesiyle cevapladı:

"Anlamaz olaydım."

"Niye ki?"

"Durruti ölmüş!"

Uğruna onca yol teptiğimiz adamın öldüğünü işte böyle öğrendik. Söylediklerine göre Madrid'de, sahibi meçhul bir kurşun olup gelmişti ölüm. Kahramanlar için bile, ölmek bu kadar kolaydı işte. Bazen küçücük bir bıçakla gelip ince ipekliler gibi ikiye biçiyordu bedeni ölüm; bazen mini minnacık bir kurşunun yahut şarapnel parçasının gölgesine gizlenip delikler açıyordu insanın içinde. O sıra aklım nasıl çalıştıysa artık, Franz'a bakıp "Demek ölecek olan bizim meçhul yazar değil, Durruti'ymiş" deyiverdim. "Meğer yazar ölmeden evvel onunla tanışmak istediğini söylerken, aslında adamcağızın yakında öleceğinin haberini verirmiş!"

Demez olaydım! Düşünmeden sarf ettiğim lafların da etkisiyle, pekâlâ bir tesadüften ibaret olabilecek bu olay, kocamın yazarın bir suikastı önceden haber verdiğine inanmasını sağladı. Alelade bir gazetecinin değil, ya Nostradamus gibi esaslı bir kâhinin ya da bildiklerini duyurmakta sakınca görmeyen korkusuz bir ajan-gazetecinin peşinde olduğumuz inancına büsbütün bağlandı. "Bu malumatı nereden edindiğini bilmiyorum ama bizi uyarmaya çalışıyor. Acaba daha başka neler biliyor?" diyordu Franz. Sonra da dişlerinin arasından tıslıyordu: "Kitabı okuyabilseydik, muhtemelen öğrenecektik!"Ama anlayamadığı bir şey vardı. Bu adam neden öğrendiklerini kullanmak yerine sağa sola yazmıştı? Şan şöhret peşinde olmadığı belliydi, yoksa adını gizlemezdi. Bolşeviklerin ajanı da değildi; öyle olsa bildiklerini gazeteye yazmak yerine gider ilgili makamlara söylerdi. Peki, Durruti'nin öldürüleceğini gazeteden duyurmak yerine neden adamın kendisine ulaşmayı denememişti? Madem o kadar seviyordu bu namlı anarşisti, ne diye önlem alması için vakitlice haber vermemişti? Franz'a kalırsa bu iş göründüğünden çok daha karmaşıktı. Çözmek için de yazarı bulup konuşmak şarttı.

"A.İ. buralarda bir yerde olmalı" diyor, kitaplardaki hafi-

yeler gibi kendini hiç tanımadığı birinin yerine koyup öyle düşünmeye çalışıyordu: "Cenazeye mutlaka gidecektir!"

İşte böyle. Takıntılı kocamın yüzü suyu hürmetine, bilmediğim bir ülkeye gidip, tanımadığım bir adamın peşine düşmüştüm. Üstelik adam ölmüştü. Başkası olsa yeter bu kadar eziyet deyip gerisingeri evine dönerdi. Ama Franz aradığı kişinin cenazeye mutlaka geleceğine kanaat getirince, ben de kendimi cenaze merasiminde bulmuştum. Görsen nasıl kalabalıktı! Şehrin başını bir çocuk gibi yıkayan yağmura rağmen, her dört Barselonalıdan biri Durruti'nin cenazesine katılmıştı. Tabut milislerin omuzlarında CNT binasından çıkarılırken, liderlerini son kez selamlamak isteyen binlerce yumruk, uçuşan güvercinler misali havaya kalkmış, adını sonradan öğreneceğim "Halkın Çocukları" marşı hep bir ağızdan gökyüzünde bırakılmıştı. Öyle görkemli ve dokunaklı bir andı ki bu, benim bile gözlerim yaşarmıştı.

Tabutun geçtiği yollar, evlerin balkonları, teraslar ve hatta ağaçların tepesi bile hıncahınç insanla dolup taşmıştı. Lakin bu sevgi seli, törenin devam etmesini de imkânsızlaştırmıştı. Kalabalığın içinde sıkışan cenaze, gıdım gıdım ilerleyebiliyordu. Nihayetinde geç de olsa mezarlığa varıldı ama kalabalıktan ve yağmurdan ötürü mevta toprağa verilemedi. Durruti ancak pazartesi günü gömülebildi.

Bütün bunlar olurken o insan deryasında meçhul yazarına dair herhangi bir ize rastlayamayan kocam, öfke ve hayal kırıklığıyla "Tam da anarşist işi bir cenaze oldu" diye söyleniyordu. "Hiçbir şey doğru dürüst planlanmamış. Ne disiplin var ne tertip! Kargaşaya kurban oldu, gümbürtüye gitti." Hayır, sanki her şey muntazam olsa aradığını bulabilecekti. Daha kimi aradığını bile bilmiyordu ki! Hem birinin izdihamdan mezara bile konulamayacak kadar çok sevilmesi, hayatım boyunca gördüğüm en müthiş şeydi. Sokağın yönettiği, kendi kendini yöneten bu tören, kim ne dersin desin hoşuma gitmişti.

Cenazeden sonraki hafta boyunca her gün Montserrat'a gidip belgelerimizi alan ve Durruti'nin ölüm haberi geldikten sonra yaşanan hengâmede kayıplara karışan *compañero*'yu aradık. Belge dediğim, Franz'ın zaten sahip olduğu, ama eli kolu uzun Jürgen'in sahte evrak düzenlemekte mahir dostları sayesinde bana da hazırlattığı gazeteci kimlikleri ve Fransız Komünist Partisi tarafından hazırlanmış gibi görünen bir tür tavsiye mektubundan ibaretti. Onlar olmadan değil haber yapmak, Barselona'da kalmak ya da başka bir yere geçmek bile imkânsız gibiydi. Milisler şehir giriş ve çıkışlarında durdurdukları herkese nereye ve neden gittiğini soruyor, şüpheli bulduklarını birer ikişer tutukluyorlardı. Tam umudumuzu kaybetmek üzereydik ki, bir haftanın sonunda nihayet bizim *compañero* ortaya çıktı da saklamayı akıl ettiği belgelerimize ulaşabildik. Franz'ın gözünün içi parladı; artık hem civarda yazarımızı aramaya devam edebilir hem de gönül rahatlığıyla haber yapabilirdik.

Açıkçası başlangıçta epey zorlandım. Burada fotoğraf çekmek, Nuh Nebi'den kalma kederli şarkıcıların kıpırtısız suretini çıkarmaya benzemiyordu. İlk zamanlar pek acemi ve yavaştım; Franz sık sık elimden makineyi kapıp, kendi işini kendi görmek zorunda kalıyordu. Ama zamanla alıştım. Ah Sudişim, insanın zamanla nelere alışabildiğini bilsen şaşarsın...

Etrafına haber yapmak niyetiyle baktığın zaman, görünenden fazlasını görmeyi, söylenenden fazlasını işitmeyi beceriyorsun. Mesela bayraklarla süslü bir sokağın üzerindeki aşıboyalı evlerde guruldayan karınların sesini yahut evladı cepheden dönmek bilmeyen anaların göğsünden yayılan kınaçiçeği kokusunu duymaya; yokluk içindeki genç milislerin yüzünde tomurcuklanan umudu, inancı görmeye başlıyorsun. Etrafına bakışın değiştikçe sen de başka birine dönüşüyorsun. Böyle böyle benim için Barselona manzarası değişti. Zamanla buradaki düzene kanımın kaynadığını hissetme-

ye başladım. Mesela fabrikaların, içindeki işçilere ait olması, tarlaların müşterekleşmesi Bolşeviklikse, baktım Bolşeviklik pek de fena bir şey değildi. Gerçi Franz buradakilerin Bolşevik değil, ekseriya anarşist olduğunu söylemişti ama benim için fark etmezdi.

Dünyanın dört bir yanından bir sürü insan geliyordu Barselona'ya. Kimileri Uluslararası Tugaylarla birlikte savaşmaya, kimileri bizim gibi haber yapmaya. Aralarında buradaki atmosferin büyüsüne kapılıp, gazetecilikten milisliğe terfi edenler de vardı. Mesela İngiliz gazeteci Eric Blair. Dediğine göre yola haber yapmak için çıkmış ama sonradan burada yapılacak en iyi şeyin devrim için savaşmak olduğuna karar verip milislere katılmıştı. Onunla POUM –Birleşik Marksist İşçi Partisi demek oluyordu bu– milislerinin cephe öncesinde eğitim gördüğü Lenin Kışlası'nda tanışmıştık. Sohbetlerinden çok şey öğrendik. Eric, meseleleri bir gazeteci gibi değerlendirirken İspanyolların ciddiyetsizliğinden ve birliğin yoksulluğundan yakınır, coşkuya kapılıp milis gibi konuşmaya başladığında ise tıpkı diğerleri gibi bütün zorluklara rağmen savaşın kazanılacağına inanırdı. Zaten inanmasa, inanmak istemese, kalemini kenara bırakıp canı cebinde tüfek altına girebilir miydi? Gerçi kalemini hepten bırakmış sayılmazdı. Arada bir köşeye çekilir, kendi kendine notlar alırdı. Lenin Kışlası'nda cepheye hazırlanan birlik, Aragon Vadisi'ndeki Barbastro'ya doğru yol alınca, diğerleri gibi onunla da vedalaştık. Henüz bilmiyorduk ama hayatın tesadüflerinin ev sahipliğinde, yeniden karşılaşacaktık.

Bu arada Franz, Almanya ve Fransa'da anlaştığı birkaç gazete ve mecmua için hazırladığımız haberlere ilaveten, A.İ.'nin İspanya'daki çalışmaları hakkında sıkı bir tahkikat yürütüyordu. Savaş başladıktan sonra, Almanya'daki gibi burada da kimliği belirsiz kişilerce çıkarılmış bazı gazetelerin dağıtıldığını öğrenmişti. Üstelik o gazeteleri okuyanların arasında A.İ.

imzasını anımsayanlar da vardı. Gazeteleri saklamaya lüzum görmemişlerdi ama kocam hafızalarını zorlamaları konusundaki ısrarıyla yeterli bıkkınlığı vermeyi başardığında, meçhul yazarın halkı öven, destekleyen, moral verici yazılar yazdığını hatırlıyorlardı. Bu da aradığı adamın yakınlarda olduğuna iyice iman eden Franz'ın gözlerini parlatıyordu.

"Bizimkinin peşinde daha kimler vardır kim bilir" diyordu bazen. Herhalde marifetlerini tek fark eden biz değildik. Yine de onu herkesten önce bulmakta kararlıydı. "Sonra artık kimse tutamaz beni" diyordu. Her şey umduğu gibi giderse, ulaşacağı bilgiler sayesinde mesleğinin basamaklarını onar yirmişer tırmanacaktı. Oysa asıl derdiğinin bu olmadığını biliyordum artık. Mesele başkaydı. Franz kafayı şan şöhrete değil, okuyamadığı kitaba ve onun yazarına takmıştı. Bunu keşfetmek bana pahalıya patlamıştı ama nihayet anlamıştım; kocam hastalık derecesinde takıntılı bir adamdı.

A.İ. ile ilgili işittiklerimiz günden güne artıyor ama bu durum işimizi kolaylaştıracağına aklımızı karıştırıyordu. Mesela kimisi onun imzasını ilk kez 33 ayaklanmasından evvel, işçileri fabrikaları, madenleri ve atölyeleri işgal etmeye çağıran CNT bildirilerinde gördüğünü iddia ederken, kimi aynı tarihlerde Paris'teki bir işçi grevinde bu isimde bir gazetecinin konuşma yaptığını söylüyordu. Hal böyle olunca aklımıza türlü çeşit sorular doluşuyordu. Bu adam aynı anda iki ayrı yerde bulunmayı nasıl başarmıştı? Koskoca CNT neden bildirilerini tek bir kişinin adıyla imzalasındı? Sonra halkın önünde konuşma yapacak kadar ortaya çıkmış biri, o konuşmada niçin adını değil de baş harflerini kullansındı? Duyduklarımıza pek itibar edememekle birlikte, ister istemez söylenenlerin etkisinde kalıyorduk. Farkında olsak da olmasak da çağrılmamış gölgeler gibi, meçhul yazarın geçtiğini varsaydığımız uzun bir yolun izini sürüyorduk.

Zamanla sorular ve cevaplar önemini kaybetti. Mühim olan

neyin gerçek olduğu değil, gerçeğin kendisiydi. Yola A.İ.'yi aramak için çıkmıştık. İşte bu gerçek, sorulara cevap aramaktan, hatta onu bulmaktan bile önemliydi. Görüyorsun ya, savaş değiştirmişti beni. Gerçekle kurduğum bağ seninle kurduğuma çok benziyor, biliyor musun? Eskiden beri ikimizi bir arada ve ayrı ayrı düşündüğümde, kendime neyin gerçek olduğunu sorardım. Aslolanın bu olmadığını kavrayınca enikonu rahatladım. Birlikte ya da ayrı ayrı, aynı gerçeğe adandığımızı sonunda anladım.

İspanya'da anladığım en büyük gerçek, bazı rüyalardan uyanmanın ölmeye yakın bir anlam taşıdığıydı. Bir de tabii savaşın gaddarlığı... Almanya'nın Franco'nun ordusuna yardım etmesi ve Cumhuriyetçi kanattaki komünistlerle anarşistlerin kendi aralarında didişmesi, zamanla savaşın seyrini değiştirdi. Halk cephesi büyük kayıplar vermeye ve ellerindeki bölgeleri bir bir kaybetmeye başladı.

37 senesinin Nisan ayında, kuzeyde, Bask bölgesindeki bir kasabanın Alman uçaklarınca bombalandığı haberi geldi. Günlerden pazartesiydi ve her pazartesi olduğu gibi kasaba sakinleri merkezdeki pazaryerindeydi. Meydanın en kalabalık olduğu saatlerde, Franco'nun emri, Hitler ve Mussolini'nin desteğiyle yola çıkan bombardıman uçakları, göğü kara bulutlar gibi kaplayıverdi. Guernica üç gün üç gece boyunca alev alev yandı; ülkenin her yanına kesif bir kan ve yanık kokusu yayıldı. Koku, bütün tatlı uykuları zehretti. İspanyolların meşhur ressamı Picasso da uykusuzlardan olacak ki sonraki on beş gün içinde, Guernica'da yaşananları dünya âleme duyuracak devasa bir resim yaptı. Belki de sizin orada Sabiha Hanım, Dersim'in mavi göğünü bombalarla karartırken, –haberi buralara kadar geldi, sen duymadın mı?– Picasso'nun fırçası insanlığın sonunu dipsiz bir karanlığa boyamaktaydı.

Önce en günahsızların öleceğini anlayınca, savaş benim için ölüm dışındaki bütün anlamlarını kaybetti. Artık bir an

evvel İspanya'dan uzaklaşmak istiyordum. Franz beni hayatın gerçekleriyle yüzleşmeye davet ediyor, bizimkisi gibi işlerde moral bozukluğuna yer olmadığını söylüyordu. Ne zaman böyle konuşsa aramızda soğuk rüzgârlar esiyordu. Gerçi nicedir aramızda soğuyacak pek bir yer kalmamıştı. Kitap meselesiyle birlikte aşkımız kara saplanmıştı.

Franz'ın cephe röportajlarına ara verip, hastaneleri gezmeye karar vermesiyle biraz soluklanacağımı ummuştum ama olmadı. Hastane yatakları kolunu, bacağını, gözünü kaybetmiş on beş yaşında çocuklarla doluydu. O yatakların arasında dolanırken, hızlı yürümek onlara eksikliklerini hatırlatırsa diye korkuyor, adımlarımı yavaşlatıyordum. Ya da mesela gözünü kaybetmiş askerlerin önünden gürültü yapıp varlığımı hissettirerek mi, yoksa sessizce süzülerek mi geçmem gerektiğini bilemeyip aptallaşıveriyordum. Ama sana vicdanımda açılan gediklerden bahsetmeyeceğim. Bazıları, başkalarının acısına uzaktan bakıp kederlenmekle iyi insan olunabileceğini sanıyor. Hatta sadece kendi iyiliğinin altını çizebilmek için üzüntüsünü ele güne duyurmaya çalışıyor. Oysa şunu iyice öğrendim ki, vicdandan en çok söz edenler, sadece başkalarının kurbanlarına üzülen katiller. Kabullenmek zor ama aslında, başkalarının acısına bakarken insanda kederden ziyade hodbin hisler uyanıyor. Savaş gazilerine bakmak feci bir duyguyla tanıştırıyor insanı: Şükretme duygusu. Duyguların en ikiyüzlü, en sefil olanı. Haline şükretmelerin en rezilcesi, başkalarının haliyle mukayese edilerek yapılanı... O zaman insan Yaradan'a, verdiği mutluluklar için değil, olsa olsa başkalarına verip kendinden esirgediği acılar için teşekkür ediyor. Sana şükürler olsun ki beni değil, onu seçmişsin diyor! Ve bunu ne zaman fark etse, mesela hastanedeki ölü çocuklara, onların ince ayak bileklerine bakarken, ruhunu derin bir utanç kaplıyor.

Ama kendime kızmıyorum. Biliyorum ki insan dediğin me-

lanetten ve iyilikten, alçaklıktan ve faziletten, zorbalıktan ve merhametten, korkaklıktan ve cesaretten, nefretten ve sevgiden karılmış bir hamurdur. İyilik, fıtratın mutlak kararı değil, ancak içimizdeki aydınlıkla karanlığın giriştiği savaşın ganimeti olabilir. Geçen mektubunda söylediğin gibi, masumiyet çoktan terk ettiğimiz bir şehir, sadece çocukların bildiği eski bir şiir...

İşte böyle Sudişim. Hastaneleri gezerken çok sayıda yaralıyla ve biraz da kendimizle tanıştık. Baharda, Tarragona'daki hastanelerden birinde sana daha evvel bahsettiğim İngiliz gazeteci Eric Blair'le yeniden karşılaştık. Yüzünün rengi solmuş, gözünün feri kaçmış, boğazında kirli, kalın bir sargı, yatağa çivilenip kalmıştı. Bizi görünce gözleri parladı. Bir şeyler söylemek için ağzını açtı ama ses çıkaramayınca, yüzüne "ne yapalım, böyle işte" anlamı katıp, halini umursamıyormuş gibi davrandı. Savaşta kendi canını fazla önemsemek ayıp sayılırdı. Huesca'da faşist nişancılardan biri boğazından vurmuştu Eric'i. Kurşun ana damarı sıyırmıştı. Hayatı kurtulmuş ama ses telleri güneşe yatırılmış üzümler gibi çekilip kurumuştu. Doktorlar sesinin düzelmeyeceğini söyleseler de Eric savaşta ve İspanya'da her an her şeyin olabileceğine inandığından, umudunu yitirmemekte kararlıydı. Sonraki günlerde sık sık ziyaretine gittik. Sesi fısıltı halinde çıktığı için pek konuşamıyordu ama dinlemeye sabrı çoktu. Eline geçen bütün gazeteleri okuyor, dışarıdan gelen her türlü haberi öğrenmek istiyordu. Ne var ki haberler genellikle canını sıkacak türdendi. O sıralar, Cumhuriyetçi kanattaki üstünlüğü ele geçiren komünistler, mensuplarının Franco hesabına ajanlık yaptığına kanaat getirmiş ve Eric'in de bağlı olduğu POUM'u yasadışı ilan etmişlerdi. Cumhuriyetçilere omuz vermek uğruna sesini kaybeden, canını son anda kurtarabilen Eric hayretler içindeydi. Bir süre sonra tedaviye devam etme bahanesiyle, ama bence orada kendisini bekleyen karı-

sım ve arkadaşlarını bulup, olan biteni anlayabilmek gayesiyle Barselona'ya geçti. Vedalaşmadık, çünkü Barselona'da görüşürüz diye planlamıştık. Fakat onu bir daha hiç görmedik. Savaşta geleceğe dönük plan yapmak yersizdi.

Barselona'ya döndüğünde POUM'lu milisler tutuklanmaya başlanmıştı. Yaka paça götürülenlerin bazılarından bir daha haber çıkmıyor, ortalıkta, öldürüldüklerine dair söylentiler dolaşıyordu. Daha da fenası, bu kez onların kanına Franco değil, onca zaman omuz omuza savaştıkları yoldaşları giriyordu. Eric işte böyle çivisi çıkmış bir Ispanya'dan kaçıp ülkesine dönmek zorunda kaldı. Neyse ki doktorun iyileşmez dediği yarası zamanla iyileşmiş, kendisini terk ettiği söylenen sesi eski bir dost gibi çıkıp geri gelmiş. Bütün bunları, yani Tarragona'dan sonra başına gelenleri sonradan, yazdığı kitabı okuyunca öğrendim. Evet ya, savaştan canlı çıkmayı başardığı yetmezmiş gibi bir de hatıralarını yazdı Eric. Sonra daha başka kitaplar, pek güzel romanlar da... Eric Blair, şu hayatta tanıdığım en dürüst insanlardan biri olmanın yanı sıra harika bir yazardı. Her zaman onu tanımış olmanın haklı gururuyla ve de büyük bir iştahla okudum yazdıklarını. Belki sen de okumuşsundur bir yerlerde; kitaplarını George Orwell adıyla imzalardı.

Tanıdığımız herkes birer birer gidiyordu. Savaş yerinde gitmenin birden fazla anlamı bulunuyordu. İspanya'nın tadı iyice kaçmış, devrim hayalleriyle atılan hülyalı adımların coşkusu yerini bütün savaşlardaki o pis kokuya bırakmıştı. Çevirmeler, kontroller sıklaşmış, zamanında anarşist kanatta bolca vakit geçirdiğimizden, artık gazeteci olarak bizim de güvenliğimiz kalmamıştı. Sadece Franco'nun askerlerinden değil, herkesten çekinmeye başlamıştık. Bir gün Aragon cephesinden tanıdığımız komünist bir subay, "Ortalık çok karıştı. Herkesi bir bir içeri alıyorlar. Aralarında CNT ile sıkı fıkı olan gazeteciler de var. Bir kısmının kaybolduğu haberle-

ri geldi. Gidin buradan" deyince, Franz'la birbirimize baktık. Ben gitmeye dünden razıydım ama Franz isteksizdi. Evvela başladığı işi bitirmeliydi. Zamanla vazgeçeceğini ummuştum ama o, savaşın ölümcül telaşesinde bile kendisini İspanya'ya sürükleyen asıl nedeni bir an olsun unutmamıştı. Vazgeçmek şöyle dursun, takıntısı daha da artmıştı. Nicedir sesi soluğu kesilen yazarın ölmüş olabileceğini söyleyerek, Franz'ı evimize dönmeye ikna etmeye çalışıyordum. Faydasızdı. Baştan ayağa inada kesmişti adam; ancak aradığını bulmak yahut bir mucize onu kararından caydırırdı.

Böyle giderse bir kurşun tarafından yere serilmeden İspanya'dan ayrılamayacağımı, belki tek başıma da olsa geri dönüp kocamı evde beklemenin daha akıllıca olacağını düşünmeye başlamıştım ki Barselona'nın viran otellerden birinde uyuduğumuz bir gecenin şafağında Franz beni sarsarak uyandırdı. Sesinden damlayan heyecanı gizlemeye gerek görmeden, "Haydi, dönüyoruz" dedi.

Onca ısrarıma rağmen dönmeye yanaşmayan adam, uykumla uyanıklığım arasında bir yerde, kısacık bir zaman diliminde İspanya'yı terk etmeye karar vermişti. Böylece apar topar Almanya'ya döndük.

Franz'ın bu ani karar değişikliğinin nedenine gelince... Onu ancak yazarı bulmak yahut bir mucize kararından caydırabilir demiştim ya, işte öyle oldu. Bir yandan bakınca yazarı buldu –yahut yazar onu– öbür yandan bakınca da mucizeyle buluştu.

O sabah, yani ben yorgun bir uykunun kucağında dinlenirken, odanın kapısında bazı tıkırtılar duymuştu. Aranmak, gözaltına alınmak, tutuklanmak bizi şaşırtmayacak kadar sıradan ihtimaller olduğundan, sesin adını koyabilmek için yatağında doğrulmuştu. Sesler kesilince kalkmış, yavaşça kapıyı açıp, bakışlarını boş koridorun loş ışığında yıkamıştı. Etrafta in cin top oynuyordu. Tam kapıyı kapatmak üzerey-

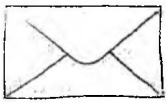
ken, gözleri bırakıldığı eşikte fark edilmeyi bekleyen minik bir zarfa takılmıştı. Zarfı açınca Fransızca yazılmış kısacık bir mektup bulmuştu. Dönüş yoluna koyulmamızın sebeb-i hikmeti işte bu mektuptu. İçinde "Bir an evvel Almanya'ya dön. Seni Berlin'de bulacağım" yazıyordu. İmzaya bakınca eli ayağına dolanmıştı kocamın. Vakit kaybetmeden mektubun buyruğuna uymak için koşup beni uyandırmıştı. Zira yazarı çok önemli bir zattı. Uğruna ateşlere atıldığımız, aylarca peşi sıra dolandığımız biri, Franz'ı İspanya'dan ayrılmaya ikna edebilecek tek kişi. Mektubun sonundaki imzayı tahmin edersin: A.İ.

Böylece Almanya'ya dönüp, olacakları beklemeye başladık.

Tıpkı şimdi senden gelecek mektubu merak ve sabırsızlıkla beklediğim gibi...

Kardeşin Behiye

Dört

Ertesi sabah yayınevine uykusuzluktan şişip torbalanmış gözlerle girdi Rıdvan. Birsen'in masasının önünden geçerken hiç öyle sevimlilik yapmaya soyunmadan doğruca yeni postaları sordu. Bir gün Öfkeli, bir gün Şakacı Şirin gibi ortalıkta dolanan patronuna nasıl davranacağını bilemeyen genç kadın, hiçbir şey söylemeden, masanın üzerinde sahibini bekleyen birkaç zarfı uzatmakla yetindi. Rıdvan şüpheyle önce sekterinin suratına, sonra da zarflara baktı. Şekillerinden ve üzerlerindeki isimlerden, o malum mektuplardan birini taşımadıklarını anladı.

Odasına girer girmez, ilk iş masanın üzerini kolaçan etti. Aradığını orada da bulamadı. İçindeki sıkıntıyı nereye koyacağını bilemeden pikaba yöneldi bu kez. Günün müziği dünden beri belliydi. Aklındaki plağı bulup pikaba yerleştirdi. Dün misafir ettiği Beethoven'ın hocası Haydn'ın yaylı dörtlüsünden yükselen yumuşacık notalar, birkaç saniye içinde odanın her zerresine siniverdi.

Rıdvan kendini yaylıların ahengine bırakıp rahatlamayı denedi. Ama ne mümkün! Dün gece, paltosunun cebinde o mektupları bulduğundan beridir davul gibi gergindi. Elindekilerin ne olduğunu anlayınca okumak için eve gidene kadar sabredememiş, gerisingeri odasına dönüp koltuğuna yerleşmişti. O, sararmış kâğıtların anlattıklarına dalıp gitmişken, koşar adım işten çıkanların ayak sesleri kesilmiş, koridorla-

ra, odalara, masaların altına kıs kıs gülen sinsi bir sessizlik çöreklenmişti. Rıdvan sevmezdi sessizliğin böylesini. Bu yüzden hep müzikle avuturdu kendisini. Ama bu kez müzik düşünecek halde değildi. Pikaba hiç yüz vermeden sessizliğin o acayip boşluğuna yerleşmiş, Suad'la Behiye'nin birbirlerine yazdıklarını bir solukta içine çekmişti. Okudukları aynı anda hem mahşer yerini hem de sirk çadırını andırıyordu. Suad'ın tuhaf oyunları, Behiye'nin savaş maceraları, hatta George Orwell bile oradaydı. Kafası allak bullak olmuştu. Ne düşüneceğini bilememiş, daha doğrusu aklının kapısını çalan onca fikirden hangisini beğenip seçeceğine karar verememişti.

Kimdi bu mektupları bırakan, elini kolunu sallayarak dibine kadar sokulan? Daha da önemlisi bunu neden yapıyordu, niye Rıdvan'ın bu mektupları okumasını istiyordu? Kim, ne diye onu yaşanıp yaşanmadığı bile muamma bir geçmişin içine çekmeye çalışıyordu? Behiye'yle ortak bir kaderin içine düştüğünü fark edince ürpermişti Rıdvan. Behiye nasıl kocasının hatırına kimliği belirsiz bir yazarın peşinde dağ bayır dolandıysa, kendisi de şimdi kim olduğunu bilmediği bir postacıyı bulmaya çalışıyor, hatta garip bir biçimde buna mecbur bırakıldığını hissediyordu. Ama Behiye'yle aralarında ciddi bir fark vardı tabii. Biri geleceğin, diğeri geçmişin peşindeydi. Geçmiş yumuşak karnıydı Rıdvan'ın, hiçbir zaman kaçamadığıydı. Kendi yorgun geçmişi yetmezmiş gibi şimdi bir de başkalarınınkiler yakasına yapışmıştı.

Özellikle Suad'ın mektubunu okurken, kalbinin derinliklerinden gelen bir ses yazılanların ona bir şey anlatmaya çalıştığını fısıldamıştı. Sanki ortada kırılmayı bekleyen bir şifre, alınması gereken gizli bir mesaj vardı. Her şeyin, romanını bastırmaya çalışan birinin oyunu olduğunu düşünmekle saflık mı etmişti? Yoksa bu mektuplar gerçek miydi? Belki sahiden de seneler önce yazılmışlardı. Ve şimdi, anlayamadığı bir nedenle, kendisine ulaştırılmışlardı. Kim bilir, belki

de bu iki kız kardeşle arasında bilmediği bir bağ vardı. Esrarengiz postacı, bu bağı keşfetmesi için uğraşıyor olamaz mıydı? Diyelim ki öyleydi, mektupların sahibi, neden çıkıp yüzüne söylemiyordu bunu peki? Bu numaralara ne gerek vardı? Belki de kolayına söylenecek bir şey değildi. Bir sır, bir giz vardı ortada ve arayıp bulması, hatta öğrenmeyi hak etmesi gerekecekti.

Kimdi bu kadınlar? Kendisiyle nasıl bir bağları vardı? Akraba filan olamazlardı herhalde, isimleri bile tanıdık değildi. Belli ki has İstanbulluydular. Oysa Rıdvan hem anne hem de baba tarafından doğma büyüme Vanlıydı. Zaten 76'daki büyük depreme kadar da orada yaşamıştı. Babası erken bırakmıştı elini. Annesiyle kardeşini de depremde kaybedince hepten yalnız kalmıştı. İstanbul'a da hatırlamayı hiç sevmediği o olaydan sonra gelmişti zaten. Aslında tam olarak böyle denemezdi. Çünkü Van'daki adamla İstanbul'a gelen adam aynı kişi sayılmazdı. Annesiyle kardeşini yutan o korkunç depremden sonra Rıdvan çok değişmişti. Kafayı depremlerle bozmuş, başka şey düşünemez olmuş, nihayetinde de beynini kemiren kurtçukları zapt edebilmek için tarihteki depremlerle ilgili hiç bitmeyecek bir kitap yazmaya koyulmuştu. Bu da yetmemiş, enkazın altından kendi kaybettiklerini çıkarabilirmiş gibi nereden bir deprem haberi gelse oraya koşmaya başlamıştı. Bunu neden yaptığını bilmiyordu ama gidip de toprağı elleriyle kazmazsa nefesi daralıyordu. Kazdığında da nefesi açılıyor sayılmazdı aslında. Enkazın altından çıkardığı her ölüyle birlikte yaşayanlardan biraz daha uzaklaşıyordu. Nihayetinde günün birinde yine bir deprem bölgesine yardıma gitmiş ama aklına doluşan şeytanların marifetiyle, gittiği yerden geri dönmeyi beceremeyip kimseye tek kelime etmeden ortadan yok oluvermişti. Sonrası tek kişilik yepyeni bir depremdi.

Biliyordu Rıdvan, şimdi toprağın üstünde yaşadığı her şeyin sebebi Van'da toprağın altında bıraktıklarıydı. Anneciği

toprağın şehvetli dişleri arasında can verdikten sonra, kendi hayatı da zehirli bir kılıçla kesilmiş gibi ikiye ayrılmıştı. Öncesi yoktu artık, sonrası ise kabukları sökülen bir yara gibi yaşanmıştı. Her şeyden defalarca vazgeçmesinin sorumlusu da o olaydı, her şeye defalarca yeniden başlamasının sebebi de. Tek bir gün, tek bir an, bütün hayatını defalarca yıkıp yeniden yapmıştı. Çok parçalı bir yapboza dönmüştü Rıdvan. Dışarıdan gelebilecek bozgunlardan öyle çok korkmuştu ki, Süreyya onu götürüp Nâzım'ın kapısına bırakana kadar, yaptığı her şeyi, bilerek ya da bilmeyerek, hep ilk kendi bozmaya çalışmıştı. Şimdi içinde bir yerlerde, mektuplardaki iki kardeşle, en çok Suad'la arasında bir bağ olduğunu hissediyordu. Garip şey, benzer bir yakınlığı şu çaylak editöre, Elife karşı da duyuyordu. Yorgun iki taşı birbirine benzeten neyse, onları yakınlaştıran da oydu. Atıldıkları yerde yabanıl kalmışlardı. Yerlerine alışamamışlardı. Kalplerini yaşadıkları zamanın/mekânın kederinden koruyacak başka dünyalara kaçmak için karşı konulmaz bir arzu duyuyorlardı. Hayatla oynadıkları bu hazin kovalamaca oyunu muydu acaba Suad'la arasındaki gizli bağ? Bir bağ vardı, hissediyordu fakat adını koyamıyordu.

Anneciği hayatta olsa, şimdi onu arar, kız kardeşlerle arasında kan bağı var mı yok mu anlamak için sülalenin bütün şeceresini sorardı. Annesi de herhalde her zamanki müşfik sesiyle "Ne fark eder ki paşam? Hepimiz Havva Ana'nın torunu değil miyiz nihayetinde?" deyip susardı. Kadıncağız sağken hep dünyanın gerçek, hayatın yalan olduğunu, dünyaya gelen herkesin birbirine benzediğini söylerdi. Rıdvan, bu lafın altında yatan anlamın, küçük yerde yaşayıp az insanla tanışmakla değil, derin bir bilgelikle ilgili olduğunu sezerdi. Ama anneciği hayatta olsa belki bu mektupları ona soracak kadar umursamazdı Rıdvan. Hatta belki de hiçbir şeyi... Çünkü o olay hiç yaşanmasa, kendisi de bu Rıdvan olmayabi-

lirdi. Ve bu Rıdvan olmasaydı eğer, ne malum mektuplar kapısına gelirdi, ne de o, satır aralarına gizlenmiş cevaplar bulmaya yeltenirdi.

Ne var ki sevdiklerini kaybedip hayatta yapayalnız kalanlar, farkında olmasalar da hep geçmişe ya da uzak bir gerçeğe ait izlerin peşinde koşar, karşılaştıkları her küçük işaretin ardına takılırlardı. Sorusunu bilmedikleri cevapların peşinde geçirirlerdi ömürlerini. Ararlardı, ararlardı, ararlardı... Çözülmemiş her sır ruhlarında deprem etkisi yaratır, her minik sarsıntı kalplerini yerinden oynatırdı. Hangi müziği dinlediklerinin bile önemi yoktu, onlar için daima acil durum alarmı çalardı.

Dün gece tam acil durumlar için dolapta sakladığı konyağı çıkarmak üzere yerinden doğrulacaktı ki, yayınevinin her köşesine sinen o koca sessizliği ortasından yırtan bir tıkırtı duymuştu. İncecik bir tıkırtı. Sessizlik, bütün sesleri içinde büyüten gebe kadınlara benzerdi. Bu yüzden o minicik tıkırtı sessizliğin içinde devleşerek kocaman bir yankı yapmıştı. Rıdvan yerinden sıçramış, yüzünü gayriihtiyari kapıya çevirince, üst taraftaki buzlucamın ardında kıpırdayan karanlık bir gölgeyle karşılaşmıştı. Gölge, içeri girmekle girmemek arasında kararsız gibi kapıya yaklaşıp uzaklaşıyor, bu tereddüdün gergin haresiyle büyüyüp küçülerek kâh yaşlı kadınlar gibi kısalıyor, kâh ölüler gibi uzuyordu. O böyle hareket ettikçe Rıdvan'ın buzlucama sabitlenmiş gözbebekleri titreyerek irileşiyordu. İçinden bir ses bu kapının ardında mektupların sahibini bulacağını söylüyordu. Bulmak kaybetmektir, derdi eskiden bir arkadaşı. Ve Rıdvan şimdi en çok ne kaybedeceğini bilmediği için korkuyordu. O, olduğu yere çivilenmiş, bakışlarını cama sabitlemişken, kapının kolu hafifçe kımıldamıştı. Biri, şimdilik bir gölgeden başka hiç kimse olmayan biri, kolu yavaşça aşağı bastırıp kapıyı aralayınca, koridorun karanlığı zehirli bir yılan gibi kıvrılıp aralık-

tan içeri sızmıştı. Usulca itilen kapı iyice açılmış, gölge küçülerek odaya akmıştı. Olacakları görmekten korkar gibi bir an için gözlerini yummuştu Rıdvan. Gözlerini yeniden açtığında Birsen, alı al moru mor bir suratla karşısındaydı.

"Rıdvan Bey, siz burada mıydınız?"

"Evet de... Asıl sen çıkmamış mıydın? Ne arıyorsun burada?"

"Şey, telefonumu masamda unutmuşum da. Fark edince geri döndüm. Sizin odanın ışığını da görünce, açık unutmuşsunuzdur diye..."

"İyi" demekle yetinmişti Rıdvan. Ağır bir kazadan sağ kurtulmuş gibiydi.

"İyi misiniz? Yüzünüz bembeyaz."

"İyiyim iyiyim. Yorgunum sadece biraz."

"Peki, ben çıkıyorum o zaman. İyi akşamlar" demişti Birsen. Tam kapıdan çıkacakken Rıdvan genç kadının elinde beyaz bir şey tuttuğunu fark etmişti. Bunun bir zarf olduğunu anlamasıyla birlikte de kalp ritmi hızlanıvermişti.

"Birsen! O elindeki ne?"

Birsen evvela anlamamış gibi duraksamış, sonra da çoktan unuttuğu bir şeyi hatırlamışçasına irkilip elini belli belirsiz ardına saklamıştı.

"Ha bu mu, hiç. Telefon faturası. Çantama atacaktım da... elimde kalmış. Hadi geç kalmayayım ben, iyi akşamlar tekrar."

Başka tek kelime etmeden apar topar çıkıp gitmişti.

Rıdvan kadının ardından bakakalmıştı. Kafasının içinde gürültülü bir şimşek daha çakmıştı. Hafta boyu Birsen'le yaşadıkları film şeridi gibi hızla geçmişti gözünün önünden. Vaktiyle umursanmamış bir dolu anın görüntüsü o şeride doluşup yeniden ayaklanmıştı. Birsen'in mektupları getirdiği ilk günü, pazartesi sabahını anımsamıştı. Sonra çarşambayı, odasına girdiğinde genç kadını masaya eğilmiş bir şeyler yaparken bulduğu öbür sabahı. Sözleşmeleri aradığını söylemiş-

ti. Hani sabahın kör vaktinde hiçbir aciliyeti olmayan o sözleşmeleri... Bu akşam paltodan çıkan zarf vardı bir de tabii. Koyan, elbette paltosunu bilen biriydi... Üç zarf da kimsenin dikkatini çekmeden yayınevine kadar girmeyi başardığına göre, belli ki postacı dışarıda değil, içerideydi. Yayınevinden birisi... Sonra az evvel Birsen'in elinde kılıç gibi parlayan zarfı, apar topar arkasına sakladığı telefon faturasını düşünmüştü Rıdvan. Herhalde o sözde faturayı sessizce patronunun masasına bırakmak için dönmüştü kadın yayınevine. Ama sonra gitti sandığı Rıdvan'ı masasının başında oturmuş görünce... Eli ayağına dolaşmıştı. Zaten son zamanlarda hep bir kabahati varmış gibi geziyordu ortalıkta, sürekli telaşlıydı.

"Tabii ya, nasıl daha önce akıl edemedim" diye hayıflanmıştı Rıdvan.

Dolaba gidip tıkırtıdan önce aklından geçirdiği konyağı çıkarmıştı. Yarısına kadar doldurduğu bardağı bir dikişte bitirmişti. Boğazından aşağı kadim bir sıcaklık yayılmıştı. Demek gözünün önündeki işaretleri fark etmeyi becerse, aradığı cevabı daha en başında bulacaktı. Ama insan evladı hep böyle uzağa bakmayı marifet sanıyor, cevapları da, gerçeği de ötelerde arıyordu. Eskiden, artık yaşandığından bile emin olunamayacak kadar uzun zaman önce, bir şeyini kaybettiğinde, evin altını üstüne getirir, bulamayınca da küplere binerdi Rıdvan. O zaman annesi "Dur paşam, sakin ol" derdi. "Elbet buralarda bir yerdedir. Oturmuş sana bakıyordur şimdi." Sonra malum şeyi eliyle koymuş gibi bulup, sinirleri tel tel olmuş oğluna verirdi. Demek Birsen de karşısına geçmiş yüzüne bakan ama bir türlü görmeyi beceremediği bütün diğer arananlar gibiydi. Pazartesiden bu yana kendini ele verecek her şeyi yapmıştı aslında. Ne var ki aradığını bu kadar yakında bulmayı ummayan Rıdvan, ne onu ne de bıraktığı izleri fark edebilmişti. "Vay be" demişti içinden. "Demek Birsen'di."

Bir süre bu cevapla oyalanmış, hatta neredeyse rahatla-

mıştı. Ama sonra yine kuşku duymuştu kendinden. İyi de Birsen neden böyle bir şey yapsındı? Düşünüp taşınmış, tümüyle içine sinecek makul bir sebep bulamamıştı.

Eve gittikten sonra da olanları aklından çıkaramamıştı. Bütün geceyi huzursuzca yatakta dönerek geçirdiğinden, doğru dürüst uyuyamamıştı. Ve artık deliksiz uykular çekebilmek istiyordu geceleri. Bu yüzden şimdi sabahın ilk işi olarak, günlerdir kafasını kurcalayan mektup meselesini çözecekti. Telefonu kaldırıp az evvel beş karış suratla önünden geçtiği sekreterinin dahilisini tuşladı:

"Biraz gelir misin lütfen?"

Bir dakika geçmeden Birsen odadaydı. Onu ters köşeye yatırmak istiyordu Rıdvan. Romanlardaki dedektiflerin izinden gidecekti. Yani beklemediği anda beklemediği bir soru soracaktı şüpheliye. O da cevap yerine açık verecek ve gerisi çorap söküğü gibi kendiliğinden gelecekti. Derin bir nefes alıp damdan düşer gibi sordu:

"Ne yaptın, telefon faturanı yatırdın mı?"

"Efendim?" Tam da umduğu gibi Birsen hazırlıksız yakalanmıştı.

"Telefon faturanı diyorum. Dün akşam elinde dolaştırıyordun ya."

"Ha, yok daha yatırmadım. Neden sordunuz?"

Bu kez hazırlıksız yakalanan Rıdvan'dı. Ne halt edecekti şimdi? Telefon faturası dediğin şeyin mektup olduğunu biliyorum, itiraf et, az bir cezayla kurtul mu diyecekti? Şüphelerinden, onları cömertçe ortaya serecek kadar emin miydi hem? Ya durduk yere buluttan nem kaptıysa? Ya yanılıyorsa? Birsen'in alık alık bakan gözlerini neye yormak lazımdı şimdi? Anlamazdan mı geliyordu kadın, yoksa zaten ortada anlaşılacak bir şey yok muydu en başından beri? Rıdvan, gece boyu yatakta dönüp dururken, önce emin olduğu her şeyden şüphe duymuş, sonra şüphe duyduklarından bir bir emin ol-

muştu. Şimdi ise pusulayı hepten şaşırmıştı. Sesinden akıttığı çaresizliği yutkunarak sordu:

"Birsen, bana söylemek istediğin bir şey var mı?"

"Ne gibi?" diye cevap verdi kadın. İşte sesinde yine o titreme...

"Birkaç gündür mektuplar alıyorum. Onları kimin yolladığını biliyor olabilir misin?"

"Daha önce de söyledim Rıdvan Bey, ikisini de kimin bıraktığını görmedim. Hem görsem niye si..."

"Üç" diye düzeltti Rıdvan.

"Bir mektup daha mı geldi?" Eğer Oscar'lık oyuncu değilse, kadının şaşkınlığı sahiciydi. Ama yine de rahatsız edici bir şey vardı gözlerinde. Tedirginlik, korku ve hatta bir tür mahcubiyet belki de.

"O mektuplarda ne var Rıdvan Bey? Pek iyi görünmüyorsunuz da. Dün gece de bir tuhaftınız."

Genç kadının kaygılı yüzüne baktı Rıdvan. Orada söylenmiş yalanların emarelerini aradı. Daha başkaları varsa bilemezdi elbet ama aradığı yalana dair bir iz bulamadı. Birsen karşısında dikilmiş, kendisi için tasalanırken, onu gizli mektuplar taşımakla itham etmek istemedi artık canı.

"İyiyim" dedi. "Kafam karışık sadece, kusura bakma ne olur."

"Peki mektuplar?"

"Önemli bir şey değil. Aramızda kalsın lütfen."

Birsen kafasını salladı. Görünüşe bakılırsa mektupların önemsizliğine ikna olmamıştı ama madem patronu öyle istiyordu, bu sırrı tutacaktı.

Tam kapıdan çıkacakken geri döndü.

"Ha, bu arada dün söylemeyi unuttum. Akşam siz toplantıdayken Rüstem Paksoy geldi. İlle de görüşeceğim diye tuttu turdu yine. Toplantıda olduğunuzu söyleyince, biraz bekleyip gitti."

Kadın bunu sıradan, değersiz bir haber verir gibi söylemişti. Çünkü son birkaç sene içinde Rüstem yayınevine defalarca gelmiş, ama bu ziyaretlerin hiçbiri hiç kimse tarafından önemsenmemişti. Fakat bu kez Rıdvan'ın gözleri parlayıverdi. Kafasının bordrolu şimşekleri yine konsere başlamıştı. Onları bu kadar küçümsememeliydi belki de. Hercule Poirot'nun gri hücrelerine karşılık onun da gürültücü şimşekleri olamaz mıydı yani? Aklındaki eski cevabı bir kez daha değiştirmekten yüksünmeden hevesle atıldı:

"Ne! Rüstem mi?"

"Evet, sürekli romanlarını getiren bir adam yok mu, İmdat Rüstem. Hani hafif tıknaz, yüzü çiçekbozuğu."

"Tamam tamam, anladım kim olduğunu" dedi Rıdvan heyecanla. "Hemen bul onu bana. Sende numarası var değil mi?"

Allah'ın çopur Rüstem'inin neden birdenbire böyle kıymete bindiğini anlayamayan Birsen, gözlerini devirip "Olmaz mı?" diye cevap verdi. "Getirdiği her yeni dosyadan sonra numarasını güncelliyor. Sadece cep telefonu değil, evinin, işinin, hatta yazlığının telefonu bile var."

* * *

Birkaç dakika sonra, telefonu ilk çalışında açtı Rıdvan.

"Şu an meşgulmüş Rıdvan Bey ama zaten yakında tekrar uğrayacakmış. Size bir sürprizi varmış, öyle diyor."

İşte bu acayipti. Rıdvan'ın telefonuna çıkmayan bir Rüstem, inanılacak şey değildi. Hele bu Rüstem sinemadaki tesadüfle ve balıkçıdaki karşılaşmayla birleşince, bir de üzerine dün yayınevine gelişi ve sonrasında paltodan çıkan mektuplar eklenince... Bunca yıllık çabasının ardından ilk kez dikkat çekmeyi başarmıştı hergele!

"Birsen bu adam dünden önce geldi mi hiç?" diye sordu Rıdvan. "Yani bu hafta içinde?"

"Hayır Rıdvan Bey, hiç görmedim."

Görmezdi tabii. Yerinde durduğu mu vardı, nasıl görsündü ki? Adam gelmişse bile Birsen muhtemelen "lavabo"da güzelleşme telaşındaydı. Aslında bina güvenliğinden kamera kayıtlarını isteyebilirdi ama o zaman da iş ciddiye biner, hele ki meselenin altından saçma sapan bir şey çıkarsa paranoyaklığı milletin diline düşerdi. Böyle konularda hassastı Rıdvan. Yarasını saklamak isteyen herkes gibi içini göstermeyecek kalın kıyafetler giymeye bakardı. Zırhlanırdı.

"Gelirse mutlaka haberim olsun" deyip telefonu kapattı. Sonra da "Vay İmdat Rüstem vay!" diye tısladı dişlerinin arasından. "Senin dandik numaraların yüzünden boşu boşuna milletin günahına girdik. Demek sendin ha!"

İmzalarla, mail'lerle ve çekilmesi mecburi kaprislerle geçen yorucu bir günün ardından, gün içinde ceplerini birkaç kere kontrol ettiği paltosunu almak üzere gardıroba gitti. Bütün cepler bıraktığı gibiydi. Odasına geri dönüp Nâzım'ı aradı.

"Doktor buluşalım mı? Biraz gazım var, alsan iyi olacak."

Son iki gündür olanları arkadaşına anlatmak istiyordu. Anlatıp rahatlamak, biraz da akıl almak...

Fakat Nâzım gelemeyecekti. Leman'ın iş için acilen Antalya'ya gitmesi gerekiyordu. Normalde böyle durumlarda çocuğu annesine bırakırdı ama yaşlı kadın pis bir gribe yakalanmış, yatak döşek yatıyordu. Bu yüzden Nâzım'ın gidip Ali'yi alması lazımdı. Annesi gelene kadar, yani tamı tamına bir hafta boyunca baş başa kalacaklardı. Hiç bu kadar uzun süre oğluyla yalnız kalmamış olan adamın şimdiden eli ayağına dolanmıştı. Yine de telefonda da olsa arkadaşıyla ilgilenmeye çalıştı.

"Hayırdır, senin karın ağrın nedir?"

Rıdvan bir çırpıda son iki gündür olup bitenleri anlattı.

"Meğer Rüstem'miş. Kitabını bastırmak için yaptığı yeni numara buymuş herifin" diye bitirdi konuşmasını.

"Meçhul postacının o olduğuna eminsin yani?"

"E, başka kim olacak, o tabii."

Ama Nâzım ne olayla ne de Rüstem'le ilgiliydi. Bambaşka merakların peşindeydi.

"Eee, güzel yazmış mı bari?"

"Ne demek güzel yazmış mı?"

"Yayımlamaya değer mi demek."

"Ah be doktor, ben diyorum hadımım, sen diyorsun çoluk çocuk nasıllar!"

"Ne o, beğenmedin mi yani?"

"Bak hâlâ! Kanal değiştir doktor, ben diyorum Gümüşhane sen diyorsun götüm şahane."

"Ne?"

"Hadi hadi kapatıyorum. Babalıkta fazla mesaiyi duyunca kısa devre yapmışsın sen. Hacivat Karagöz olmayalım telefonlarda" deyip gülerek kapattı telefonu Rıdvan.

Ne yapacaktı şimdi? Canı eve gitmek istemiyordu. İçinde nasıl atacağını bilemediği bir ağırlık vardı. Ya yorulana kadar konuşması, ya yere kapaklanana kadar koşması lazımdı sanki. Böyle düşününce aklına bir fikir geldi. Hemen dolabı açıp aylar evvel ofise getirdiği spor çantasının yerinde olup olmadığını kontrol etti. On dakika sonra yayınevinin karşı sokağındaki spor salonundaydı. Yıllık üyelik yaptırdığı halde yedi ayda hepi topu beş kere şereflendirdiği Zebo Fitness Center'da...

Kafasının içindeki şimşekleri bile yıldırıp kaçıran korkunç müzikler eşliğinde bir saate yakın ter attıktan sonra, nihayet aklını boşaltmış halde soyunma odalarına yöneldi. Tam içeri girecekken, salonun logosunu taşıyan ve karnındaki baklavaları sıkı sıkı saran turuncu tişörtlerden giymiş bir görevli karşısına dikilip elindeki zarfı gösterdi.

"Bunu size bıraktılar beyefendi."

"Kim bıraktı?"

Baklava göbek, geniş camekândan dışarı bakıp "Marketin orada gri bereli çocuk yok mu, işte o" diyerek arkasını kollayarak uzaklaşan dokuz on yaşlarında bir veledi işaret etti. Rıdvan, bir zarfa bir de sokağa bakıp ok gibi dışarı fırladı.

1960 / İstanbul

Behiye,

Bahsettiğin harpten elbet haberim oldu. Gazetelerde okudum. Malum, sinema salonları da her filmden evvel dünyadan haber verirlerdi eskiden. Senin içinde gezdiğin o yerleri ben hep perdede seyrettim bu yüzden.

Hatırlarsan geçen mektubumda sana çok sevdiğim bir şairden bahsetmiştim. Nevzat Bey bir Avrupa seyahati dönüşünde, sipariş ettiğim kitapların yanında, maalesef şairimin ölüm haberini de getirdi. 36 senesinin Ağustosu'nda öldürmüşler onu. Herhalde senin meçhul yazarın yazısını okuduğun, hatta belki İspanya'ya doğru yola koyulduğun günlerden birinde. Nevzat Bey'in "Franco'nun adamları öldürmüş" lafı yetmişti safımı belirlemeye. Görüyor musun bak, bilmeden aynı safta harp etmişiz seninle.

Haberi aldıktan sonra İspanyol bir hafiyenin hayatına dadanmış, koca memleketi köşe bucak dolaşıp biricik şairimin katillerini aramıştım. Eli kanlı hainleri, uzak durmamı salık verdiğin kör kuyulardan birinde kıstırmayı başarmıştım. Parçalanmış bir çocuk cesedinin üzerinde tir tir titriyordu katiller. Kardeşinle gurur duy Behiye! Çünkü ben hayalimde bile olsa, Endülüs'ün uzak bir köyünde, dilsiz bir su kuyusunun çamurlu dibinde, o uğursuz katilleri kıskıvrak yaka-

ladım. Ve bu hayali kurduğum döneme denk düşen pek çok gece, rüyamda kendimi upuzun bir kuyunun dibinde, ellerim ayaklarım bağlı halde, zangır zangır titrerken görüp ağladım. Hayat işte! Demek benim İspanya'da geçen hayallere, o hayallerden devşirilmiş düşlere batıp çıktığım sıralarda, sen sahiden de oralardaymışsın. Ben rüyasını görmüşüm, sen hakikisini yaşamışsın.

Sen gördün, bilirsin... Harp ne garip şey değil mi? Bir bir değil, ağa takılmış balıklar gibi toplu halde... Şairleri bile öldürüyorlar. Ve hatta çocukları bile. İncecik ayak bilekleriyle... Ve biz ölümlerden ölüm beğenir gibi saf tutabiliyoruz yine de. İnsan dediğin çöplük, bütün kuyulardan daha karanlık değilse ne?

Ama sen benim gibi, başkalarının acısı karşısında hislenmekten fazlasını yapamayanları sevmezsin. Şimdi tutup olanları gazetelerden okudum, bilsen nasıl üzüldüm demeye kalksam, sırf lafımı değil, acımı da küçümsersin. Bu yüzden şimdi yüksek müsaadelerinle mektubuma kaldığım yerden devam ediyorum. Hani merak ettiğini yazmışsın ya, seni daha fazla bekletmek istemiyorum.

Nevzat Bey art arda sıralanmış bin bir özür ve teşekkürü pis su dolu kova misali başımdan aşağı boca edip gittikten sonra, elimde aşk namesiyle öylece kalakaldım. Nasıl olmuştu da daha evvel anlayamamıştım? Eliz'e âşık olabileceği neden hiç aklıma gelmemişti? Eliz'e âşık olunamayacağını düşündüğüm için mi? (Ama ben olmuştum.) Nevzat Bey'in Eliz'e âşık olamayacağını düşündüğüm için mi? (O da olmuştu işte.) Eliz'i mi, Nevzat Bey'e layık görmemiştim, yoksa Nevzat Bey'i mi Eliz'e?

Arkadaş bulmakta zahmet çekmeyen biri olmasına rağmen benim sohbetimi pek çoklarınınkine yeğleyişi, Nevzat Bey'i zarftan değil, mazruftan etkilenen bir aklıselim (bu durumda ben de sohbetiyle ışıldayan akıllı mı oluyordum?), bu

üç kişilik arkadaşlığı da masum mu kılmıştı gözümde? (Sahi, aşkta masum olmayan neydi peki?)

Galiba kafamın içindeki bataklıklardan birinde, onun benimle arkadaşlık etmesi ile Eliz'e âşık olması arasında büyük farklar olduğuna kanaat getirmiştim. Biri gayet sarihti, anlaşılabilirdi; ancak öbürü öyle acayipti ki daha evvel aklıma dahi gelmemişti.

Çünkü kendimi akıllı addediyordum. Çünkü başkaları aptaldı. Ve Nevzat Bey'in aklı bunu görecek kadar berraktı. Çünkü Eliz'in benim için mükemmel bir dost olduğuna inanıyordum ama için için beslediğim his, etrafımızı saran ahmaklarınkiyle aynıydı. Eliz, benim arkadaşlığıma münasip olsa da, Nevzat Bey'in aşkını hak etmeyecek kadar sakattı! Nevzat Bey gibi afili bir adamın, sağır ve dilsiz bir kıza âşık olabileceğini hiç düşünmemiştim. Hatta belki de Eliz'i benden başka kimseyle yakınlaşamayacağına inandığım için seçmiş, bu yüzden sevmiştim. Velhasıl, iğrendiğim bütün insanlardan daha iğrençtim. Hem riyakâr, hem sefil; tek başıma galiz bir küfür gibiydim...

Eliz'e karşı böylesine çirkin bir ihanet içinde olduğumu fark etmek beni derinden yaraladı. Bu yara, sevdiğimi bir başkasına kaptırma ihtimalinden bile daha fazla yaktı canımı. Nice anlamlar yüklediğim suskunluğuna gizli gizli acıdığımı kabullenmek, beni Eliz'e ve hatta Nevzat Bey'e karşı, yenik bir asker gibi âciz bıraktı. Bu çaresizlik ve içimden yükselen mahcubiyetin ağırlığı olmasa, o mektubu asıl sahibine vermeyi aklımdan bile geçirmezdim.

Ama daha önce... Belki de hayatımın geri kalanını daha da zorlaştırmaya hazırlanan o satırları açıp okudum mu dersin? Sence merakıma yenilerek ve hatta zaten bilmeye hakkım olduğunu düşünerek o mektubu okumuş muyumdur? Yoksa içimde kopan fırtınaları susturup, iki insan arasında yaşanan bu hususi meseleye saygı mı duymuşumdur? Sence

hangisini yaptım ya da sen olsan ne yapardın?

Bence insanların birbirine yazdığı mahrem mektuplar, başkaları tarafından pekâlâ okunabilir; hatta okunmalıdır. Zira birbirinden çok farklı görünen hayatlar bile aslında bir yerde hep aynıdır. Başkalarınca tutulmuş günlükler, yazılmış mektuplar, okuyana hep bu hakikati anlatır; önündeki karanlığa cılız da olsa tanıdık bir ışık huzmesi bırakır. İşte bu yüzden, başkalarının mektupları zinhar yırtılıp atılmamalı, ama muhakkak okunmalıdır. Tabii bir şartla, ancak sahipleri bu dünyadan göçüp gittikten sonra. Böylece hem yaşayan ruhlar çıplak kalıp incinmez hem de kendini o satırlarda var eden faniler, öyle kolay kolay ölmez.

Ne var ki ben uzun yıllar bekleyecek halde değildim. Fırıldak kediler gibi merakıma yenildim. Bu yüzden mektubu açıp bir solukta okudum. Şimdi burada her satırını sana tekrar edecek değilim ama şöyle bitiyordu: "Eğer bana inanırsanız Eliz, biz ikimiz, aşkın ve sevginin kudretiyle, değil bir yuva kurmanın mücadelesinde galip gelmek, dünyayı bile değiştirebiliriz."

Şu kadarını söyleyeyim ki, okuduktan sonra Nevzat Bey'in Eliz'i kuvvetle ve pekâlâ anlaşılabilir sebeplerle, delicesine sevdiğine ikna oldum. Mutlu edeceğine de... Ayaklarım geri geri gitse de, götürüp verdim mektubu gerçek sahibine.

Sonrası... Eliz'in mektuba uzanan ellerindeki ılıklık, gözlerinde titreyen heyecanlı ışık, hızla yanaklarına yayılan mahcup ve pembe allık... Kalbinden yükselen sesi duyduğuma yemin edebilirim. O sessiz sedasız kalbin, oyun için yerinden fırlayan çocuklar gibi nasıl birdenbire koşmaya başladığını bizzat kulaklarımla işittim. Gözümün önünde filizlenen aşkı nasıl olup da fark edemediğimi çok sordum sonradan kendime. Ve nihayet bu aymazlığın sebebini içime dönmüş bakışlarımda aramam gerektiğine karar verdim. Her şey gözlerimin önünde olup bitmişti ama ben görmemiştim. Ya da gör-

memeyi seçmiştim. Ah, insan kendine söylediği yalanlara ne kolay inanıyor!

Daha sonra, Nevzat Bey'in ilanı aşkı kendine müspet ve belgin bir cevap bulunca... Mektubun son satırında sözünü ettiği mücadelenin ne manaya geldiğini anlamaya başladım.

Tatsız macera, Nevzat Bey'in keçi inadı taşıyan babası İbrahim Şecereli'nin oğlunun evlilik kararına karşı çıkmasıyla başladı. Elbet o da evladının mürüvvetini görmek, kucağına bir torun alıp sevmek istiyordu. Fakat bu torunun annesi, tıpkı babası gibi özbeöz Türk evladı olmalıydı. Ne kadar saygıdeğer bir aileden gelirse gelsin bir Ermeni kızını gelin diye alamazdı. Nevzat Bey ne yaptıysa olmadı, babasını ikna edemedi. Adam yumuşamak nedir bilmediği gibi, gittikçe köpürüyor, böyle bir evliliğe yeltendiği takdirde oğlunu adından ve dahi mirasından mahrum bırakacağını söylüyordu. Nevzat Bey kuru gürültüye pabuç bırakacak, sırf babası müsaade etmedi diye sevdiğinden cayacak adam değildi. Ama tam da feryat figan bunu beyan ettiği bir kavga esnasında babası felç geçirip de yatağa gömülünce (artık nasıl hiddetlendiyse tansiyonu 22'ye fırlamış, adamcağız oracıkta beyin kanaması geçirip, sonra da felç kalmıştı!) suçluluk ve keder içinde, çaresiz meseleyi erteledi. Bin bir özürle Eliz'den azıcık müsaade istedi. Dediğine göre babası er ya da geç elbet bu evliliğe razı gelecekti. Yok gelmezse... Ölümden medet umar gibi olmasındı ama ihtiyarın durumu iyi değildi. Elden ayaktan düşmesinin yanı sıra garip bir unutkanlık musallat olmuştu üzerine. Bazen beş dakika evvel yaptığı şeyi bile hatırlayamıyordu. Hekimlerin dediğine göre ihtimam lazımdı; böyle şeyleri bir bakışta anlayan yaşlı kadınların dediğine göreyse zavallının bir ayağı çukurdaydı. (Ölümün hep böyle kuyularla, çukurlarla anlatılması bahtsızlığımın bir nişanı mı?) Ölüm döşeğinde bir adama, hele de o adam baba olunca, sırtını dönemezdi Nevzat Bey. En doğrusu biraz beklemekti. İş-

te böylece bizim âşıklar beklemeye başladılar... Ya da şöyle diyelim, bekleyişin ağılı şurubundan tadıp dünya bahçesinin dikenli yamacına ilk adımı attılar.

Onlara, araya girmeye çalışan babam bile yardım edemedi. Zira hem İbrahim Bey, Nuh deyip peygamber demeyen katır inatlının tekiydi hem de ardı ardına vuku bulan hadiseler babamın dikkatini dağıtmaya yetmişti. Avrupa'daki büyük harp tam o sıralar koptu. Tabii ortalıkta bu harp daha da büyüyecek mi, büyürse ucu bize de değer mi, Almanlar yine kolumuzdan tutup bizi içeri çeker mi, sonra onlar yenilirse biz de yenilmiş sayılır mıyız, dahası milletin yeniden yenilecek takatı kaldı mı gibi endişeli sorular dolanmaya başladı. Bizim evimize yokluğun y'si girmemişti ama biliyordum ki dışarıda uzun şeker ve yağ kuyrukları vardı, ekmek karneyle satılıyordu. Kıtlığı çekilen mallar evvela piyasadan yok oluyor, sonra misli fiyatlarla karaborsacıların elinde beliriyordu. Karaborsacının Müslümanı da, Hıristiyanı da, Yahudisi de vardı. Lakin gazeteler bütün günahkârların günahını ve canı yananların beddualarını üzerinde toplayacak bir Yahudi karaborsacı hikâyesi yarattı. Onun hakkında karikatürler çizildi, makaleler yazıldı. Millet zamanla bu hikâyenin kahramanını gerçek sanmaya başladı.

İşte bunlar olurken Nevzat Bey ve Eliz kavuşacakları zamanı beklemeye devam ettiler. Vuslat yaşlı bir adamın dudakları arasındaydı. O dudaklar ya evet diyecekti ya da ciğerlerde kalan son nefesi verip sevenlerin arasından çekilecekti. Nevzat Bey, vuslatı (başka bir deyişle babasının vefatını) beklerken boş durmadı, duramadı. Zira bilirsin ki zaman, ağır bir yük olup bekleyenin omuzlarına biner. Beklerken, onu hafifletmenin yegâne yolu, aklı, fikri ve hatta mümkünse bedeni başka meşguliyetlerle oyalayıp yormaktır. Yorgunluktan çelik bir zırh edinip bekleyişin zulmüne onunla dayanmaktır. Nevzat Bey de öyle yaptı. Karınca adımlarıyla ilerle-

yen zaman hızlansın, hızlandıkça onu sevdiğine yaklaştırsın diye, bir hayal inşa etti toprağın üstüne. Şişli'de Hanımefendi Sokak'ta beş katlı bir apartman yaptırdı. Ah bir görseydin, o apartmana nasıl özendi. Oyuncağını elleriyle yapan çocuklar gibi, her bir teferruatıyla tek tek ilgilendi. Ona, Eliz'in efsunlu sessizliğine ithafen "Asude" adını verdi. Asude, sevdiği kadın için hazırladığı kocaman bir sürprizdi. Ancak vakti geldiğinde Eliz'e gösterilecekti. Artık müstakil ev ve hatta konakların modası yavaş yavaş geçiyor, modern hayat lüks apartman dairelerine taşınıyordu. Eliz de isterse eğer, evlendikten sonra gelip buraya yerleşecek, diğer katları da kiraya vereceklerdi. Yeter ki bu güzel sürprizin sırası gelsindi. Maalesef dilediği gibi bir sürpriz yapmak Nevzat Bey'e hiçbir zaman kısmet olmadı.

Zamanla öyle şeyler yaşandı ki Kalfa'nın sözlerini hatırlamadan edemedik. Fikret Bey'in lanetinin usul usul çevresine bulaştığına inanır hale geldik. Küçücük bir ailenin koca bir felaketler zincirinde katre katre eriyip yok oluşunu açıklayacak daha makul bir sebep üretemedik.

Felaketler zincirinin ilk kurbanı Halide'nin bahtsız kocası Fikret Bey oldu. Kiremit rengi bir ekimin yirmi dokuzuydu. Evliliklerinin beşinci, cumhuriyetin on sekizinci, sensiz kalışımın sekizinci senei devriyesinde, evlerinin balkonuna bayrak asarken düşüp öldü Fikret Bey! Evet, aynen böyle oldu!

Anlatayım. Meğer rahmetlinin çocukken defalarca ağaçtan düşmüş olmaktan mütevellit yükseklik korkusu varmış. Elindekini balkon demirlerine sabitlemek için beline kadar aşağı sarkınca, artık bir anlık korkudan gözü mü kararmış bilmem, dengesini kuramamış. Kafası ağır çekince, takla atar gibi katlanıvermiş balkonun içinden dışına doğru. Ama son anda ne yapıp edip tek eliyle demir parmaklıklara tutunmayı başarmış. Gören komşuların anlattığına göre kocasının gürültüsünü duyan Halide çığlık çığlığa koşup yetişmiş. Var

gücüyle sevdiği adamın boşta kalan eline asılıp onu kendine doğru çekmeye çalışmış. Fakat kırk yedi kiloluk incecik bedeni, karşısındaki dalyan gibi delikanlının ağırlığına galip gelemeyince... Ellerinden kurtulan kocası gözlerinin önünde yere çakılmış. İnanamadık.

Galiba bundan sonra bir daha hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Halide solgun bir hayaletin incecik gölgesine dönüştü; Dudu Teyze dayanamayıp yataklara düştü; Dikran Amca üzüntüden bir günde sanki on yıl birden çöktü; Eliz günlerce o narin omuzlarını titreterek sessiz gözyaşları içinde yüzdü. Hayret ve keder içinde kalakaldık. Hiçbirimiz bu tuhaf ölümü açıklayamadık. Kalfa'ya göre bir şey olmuştu. Ve o şey her ne ise, o güne dek sinsi bir hayvan gibi sadece Fikret Bey'in izini süren bahtsızlığı bundan böyle çevresindekilere de musallat edecekti. Kalfa, yüklükte uzun saatler geçirmesine rağmen o şeyin ne olduğunu öğrenemediğinden, nefesi, duaları ve üç harfli dostları marifetiyle, önünü kesmeyi de beceremedi. Sadece "Belanın sahibi ölünce bela yok olmaz. Aksine yularını koparmış kör bir at gibi koşmaya başlar. Evvela en yakındakilere çarpar" demekle yetindi.

Halide kocasının ölümünden sonra İstanbul'da çok duramadı. Evlere sığamadı, balkonlara çıkamadı. Söylediğine göre ya ölmesi ya da kendini bile unutacak kadar uzaklara gitmesi lazımdı. Ruhu ancak buradan çok uzaklarda ve adanacak bir davada, o da belki bir parça, huzur bulacaktı. Böylece bir sene evvel açılan Köy Enstitüleri'nde öğretmen olmak için başvurdu ve tayini çıkar çıkmaz uzak bir Anadolu kasabasına doğru yola koyuldu. Rahmetli kocasının acı veren hatırasından kaçabilmek uğruna ta Kırklareli Kepirtepe'ye kadar gitti. Burada ayağı çarıklı, gözü pırıltılı köy çocuklarına öğretmenlik yapacaktı. Kocasıyla birlikte, âşıkken edindiği gayeleri de yitiren Halide, genç kızlık günlerindeki hedeflerinin kırık dökük gölgesine döndü böylece. Galiba o Anadolu

kasabasında kaybolmak istedi. Kaybolmak ve her şeyi unutmaya çalışmak...

Fikret Bey'in acı kaybından en çok etkilenenlerden biri de kuşkusuz Eliz'di. Manevi abisi toprağa verildikten on yedi gün sonra, uykusuz bir gecenin ortasında tuvalete gitmek için yatağından kalktığında, onu mutfağın balkon demirlerinde oturur halde gördü. Korkuyla attığı çığlık, elbette içine gömüldü. Nefes nefese odasına koştu, tir tir titreyerek kapıyı arkasından kilitledi ve bir müddet öylece bekledi. Derken abisine duyduğu özlem içindeki korkuya galip gelince, odasından çıkıp yeniden mutfağa geçti. Ne var ki Fikret Bey artık orada değildi. Bu hadiseden iki hafta sonra bu kez komşunun balkonunda gördü onu. Komşular da oradalardı, kahvelerini yudumluyorlardı. Ziyaretçilerinin farkına varmamışlardı. Eliz'i dikkatle kendilerine bakar görünce, gülümseyerek el salladılar. Komşu kızının apar topar içeri kaçışının sebebini anlayamadılar.

Fikret Bey, yaklaşık bir yıl boyunca gittikçe açılan fasılalarla Eliz'in karşısına çıktı. Bir tek ona görünüyor, herkesin hayatından çıktığı halde kardeşinden bir türlü vazgeçmiyordu. Eliz akıllı kızdı. Gördüklerini birine anlatacak olsa yaka paça asabiyecilere taşınacağını bildiğinden, bütün bu gariplikleri benden başka kimseyle paylaşmadı. Nevzat Bey'le bile... Bana gelince, arkadaşıma akıl vermek şöyle dursun, gömülüp kalmıştım ona bile söyleyemediğim ortak kaderimize.

Bir keresinde Kalfa'ya sormuştum:

"Ölülerin bazen ortalıkta gezindiği, kendilerini yakınlarına gösterdiği doğru mu?" diye. Cevabı biliyordum elbette. Sadece ne diyeceğini merak etmiştim. Sorumun sebebini sormak ya da eski günlere dönmemden korkmak yerine, çok doğal bir mevzudan bahsediyormuşuz gibi serinkanlılıkla cevaplamıştı:

"Kimse unutulmak istemez!"

Biliyordum. Zamanında Fuad da unutulmamak için çok direnmişti. Fikret Bey neden hatırlanmak için Eliz'i seçti bilemiyorum ama Fuad'ın beni seçmesinin sebebi belliydi! Fakat sonra zamanla Fikret Bey de yavaş yavaş kabullendi ölümü. Gittiği yere alışmış olacak ki, canı sıkıldıkça Eliz'in karşısına dikilmekten vazgeçti. Tıpkı Fuad'ın beni ikinci kere, bu kez kendi isteğiyle terk edişi gibi...

Ölüler demek hep böyleydiler. Zaten Kalfa da "Er ya da geç" demişti o gün her zamanki gibi kekeleyerek, "behemehal ait oldukları yere giderler."

Zavallının konuşmasıyla ne çok eğlenirdik eskiden hatırlar mısın? Küçüktük, her şeyin olduğundan daha komik göründüğü bir zamanın mahsulüydük. Kadıncağız ağzını her açtığında, karnımızı tuta tuta güler, düştüğü yerde kıvrılan tespihböcekleri gibi, orta yerimizden ikiye bükülürdük. Kalfacık bir kez bile alınmadı bize, kızmadı. Ama onun kekeme hikâyesini bilen annem, her defasında kalayı basardı. Çok sonradan ben de öğrendim bu hikâyeyi.

Annemin ancak iyice büyüdüğüme kanaat getirdikten sonra anlattıklarına bakılırsa, Kalfa'daki gariplikler daha beş yaşındayken çıkmış ortaya. Bir gün ailecek evlerinin taraçasında otururlarken, gözünü kapıya dikip "İbrahim" demiş. Beş dakika geçmeden, Kalfa'nın doğumundan iki gün önce çarşıya gidiyorum diye evden çıktıktan sonra bir daha geri dönmeyen küçük amcası İbrahim, kapının eşiğinde belirivermiş. Her nasıl olduysa evden çıktığı gün hafızasını yitiren adam, beş sene sağda solda berduşluk ettikten sonra, nihayet evvela aklını, sonra da evin yolunu bulup geri gelmişmiş. Hanedekiler onun gelişinden ziyade küçük kızın kehanetine şaşırmışlar. Evin içinde fısıldaşarak çocukta bir fevkaladelik olduğunu konuşmaya başlamışlar.

Kalfa dokuz yaşındayken, annesinin vefatından üç gün evvel kendini odunluğa kapamış. Yemeyip içmeyip, hıçkıra hıç-

kıra ağladığı üç karanlık günün sonunda, dışarı çıkıp hasta annesinin başucuna varmış. Ona sıkı sıkı sarılmasıyla kadıncağızın hık deyip son nefesini vermesi bir olmuş. Küçük Kalfa, annesinin vedasını önceden görüp yasını peşin peşin tuttuğundan, bu ölüme hiç şaşırmamış. Evdekiler feryat figan ağlarken, onun pınarları çoktan kurumuş gözlerinden bir damla yaş akmamış.

O günden sonra babası kızıyla tek kelime konuşmamış. Konuşmak ne kelime, yüzüne bile bakmamış. Zira evladının yüzünde, karasevdaya düşüp evlendiği karısının nefesini solduran bir iblis, evin bereketini kaçıran bir uğursuz görmeye başlamışmış. İki sene sonra büyük kızı evlenip İstanbul'a gelin giderken, damada "Ev işlerinde size yardım eder. Yaşı gelince evlendirirsiniz, başlık parası sizin eve girer" deyip, artık görmeye katlanamadığı küçük kızını da çeyiz gibi yanına katmış.

Kalfa'nın kasabadan ayrıldığı günün gecesi, evde büyük bir yangın çıkmış. Babasını ve kardeşlerini uykuda yakalayan alevler, onlardan geriye sadece rüzgârda savrulan soğuk küller bırakmış. Rüzgârın peşine takılıp ta İstanbul'a kadar gelen bu küllerin bir kısmını cebinden hiç çıkarmadığı ak bir mendilin içinde saklamış Kalfa. Zira yakında o küllerden başka kimsesinin kalmayacağını biliyormuş. Bir tür tehlikenin yaklaştığının farkındaymış ama onun ne olduğunu anlayamadığından, ablasını gerektiği gibi ikaz edememiş.

Eniştesi hasis adamın tekiymiş. Küçük baldızının içtiği iki tas çorba gözüne batıyormuş. Bu yüzden bir an evvel evlendirip başından savmak istiyormuş onu. Neredeyse her akşam karısına, bugün kanadı mı diye soruyormuş. Kanarsa başına neler geleceğini evin ince duvarlarından ötürü bilen Kalfa, bu soruyu işittikçe dehşetle titriyormuş. Öyle korkuyormuş ki kanayıp da tanımadığı bir adamın kollarına teslim edilmekten, kendisini bu kâbustan koruması için her ge-

ce gözyaşları içinde rahmine yalvarıyormuş. Bereket, merhametli çıkmış rahmi. Sahibinin gözyaşları karşısında içi parçalanmış. İçinde parçalanmış yaraya gizlice kabuk bağlamış. Ve hayatı boyunca hiç kanamamış.

Kalfa İstanbul'daki ikinci senesinde bir gece aniden uyanmış. Ruhunu ezen ağırlığın manasını çözmeye çalışırken, birdenbire duvarlardan çatırtılar, yerlerden uğultular gelmeye başlamış. Toprak, gözü dönmüş bir canavarın ağzı gibi aralanmış. İki katlı kâgir ev, lime lime olup, canavarın ağzından içeri kaymış. Hani II. Abdülhamid devrindeki büyük deprem var ya, işte o bizim bahtsız Kalfa'nın kısa sürmüş çocukluğuna rastlamış. Her şey olup bittikten sonra Kalfa kendine geldiğinde, üzerinde ablasının cansız bedeni ve bir de yeni doğmuş yeğeni olduğu halde, enkazın altında yatmaktaymış. Ne üst kattaki ablasının nasıl yanına geldiğini ne de sekiz aydır sakin sakin annesinin karnında duran yeğeninin nasıl olup da dışarı çıktığını anlayabilmiş. Daracık sokaktaki bitişik nizam evlerin hepsi üst üste yıkıldığı ve kendisi de bütün o enkazın en altında sıkıştığı için, orada iki koca gün beklemek zorunda kalmış. İlk günün sonunda tükürüğüyle beslemeye çalıştığı yeğeni de ölmüş. Alev alev yanan bir yaz günü olmasına rağmen Kalfa yeğeninin ve ablasının soğuyan bedenleriyle üşümüş. Öyle çok üşümüş ki hatta, bir daha uyanamayacağına inandığı serin bir uykunun içine düşmüş.

İkinci günün sonunda gözlerini açtığında kendisini içinde bulunduğu delikten çıkarmaya çalışan sarı bıyıklı bir adam görmüş.

"İyi misin?" demiş sarı bıyıklı adam. Kalfa konuşmak için ağzını açmış ama küskün bir çocuk gibi içerde büzülüp kalan sesi bir türlü dışarı çıkamamış. Birkaç denemenin ardından, "İ... İyi... yim" diyebilmiş zor zahmet. Dilinin kekemeliğine kendi de şaşırmış. Geçer diye düşünmüş ama geçmemiş. Zavallıcık o günden sonra hep öyle kekeme kalmış. Bi-

lirsin, bir tek dua okurken açılırdı dili. Kekelemeden konuşabilmenin tadını çıkarmak için mi, yoksa küçük yaşında ardında dua bekleyen çok ölü bıraktığı için mi bilinmez, dilinden duayı hiç düşürmezdi.

O sarı bıyıklı adam, kimsesiz kaldığını öğrenince Kalfa'yı alıp evine götürmüş. Sarı bıyıklı adamın kara kaşlı karısı onu yıkamış, paklamış, yedirmiş, içirmiş, iyileştirmiş. Sonra da uzak bir akrabasının bahçıvanlık ettiği varlıklı bir köşke yanaşma vermiş. İşte o köşk daha yeni gelin olan anneannemin eviymiş. Bundan sonrasını zaten biliyorsun. Anneannem Afife Hanım'ın hizmetine giren Kalfa, annemin doğduğu geceye dek köşkte pek dikkat çekmemiş. Ama ebe kadının alnından akan ter damlalarının ve anneannemin bacaklarından süzülen kızıl kanın yerde minik göller oluşturduğu o zorlu doğum gecesinde, nefessiz doğan annemi ebenin titreyen ellerinden kaptığı gibi ağzına hava üflemek suretiyle hayata döndürdüğünde, işler değişmiş. Yarı baygın yattığı yerden olanları seyreden anneannem, sonradan hekimlerin yaptığı tüm fenni açıklamalara rağmen, evladının Kalfa'nın nefesi sayesinde hayata döndüğüne kanaat getirip, onu bebeğinin koruyucu meleği ilan etmiş. Kalfa o günden sonra annemin yanından hiç ayrılmamış. Elinde büyüyen annem evlenince de peşine takılıp, ilk kez beş yaşındayken kayıp amcasından haber getirme bahanesiyle karşısına dikilen ve sonra bir daha kendisini hiç terk etmeyen iki cini, Zınlay ve Zisesmik ile birlikte bizim eve gelmiş. Velhasıl o zavallılar da tıpkı benim gibi bu konağa hapsedilmiş.

Ne garip, insan daima, yani kocamış bir ihtiyar bile olsa, çocukluğunda gizli. Hatta belki çocukluğun tek bir anında. Bir kokuda, dokunuşta, sözde, tebessümde yahut gözyaşında. Çocukluk dediğimiz şey, kendi sırrında kırılmış bir ayna gibi, baktıkça batıyor insana. Elinde büyüdüğüm Kalfa'yı bile ancak bu hikâyeyi, çocukluk günlerinin kederini öğrendikten sonra

tanımaya, anlamaya başladım sanki. Sence de tuhaf değil mi?

Neyse, yine mevzuyu uzatıp bir araba laf ettim. Tuhaf şey, başkalarına ne kadar sessizsem, sana karşı da öyle gevezeyim. Fakat sanma ki bütün bunları sadece bil diye anlatıyorum. İşin doğrusu biraz da bildiklerimi sana emanet edip unutmak, ağır bir yük gibi taşıdıklarımı üzerimden atmak istiyorum. Geçmiş ve ona dair her şey, sırtımdan atamadığım bir kambura dönüştü zamanla, kurtulmaya çabalıyorum. 43 senesine geri dönecek olursak, bil ki başımıza gelen fenalıklar yazdıklarımla sınırlı kalmadı. Fikret Bey'in gidişinden ve sonra bir daha gidişinden sonra, tam hayat eski düzenine kavuşuyor derken, aklımızın ucuna bile getiremeyeceğimiz bir şey daha oldu. Hatta kısacık bir zaman dilimine sıkışmış bir sürü şey...

Evvela kimse ne olduğunu anlayamadan, bir ay içinde varını yoğunu kaybetti Dikran Amca. Kendisine yardım edecek bir akrabası olmadığından, babamın da el verdiği bir alicengiz oyunuyla, ailesiyle birlikte apar topar Nevzat Bey'in Şişli'de yaptırdığı apartmana taşındı. Sonra bir sabah, henüz alışmaya bile fırsat bulamadığı yatağından yaka paça çıkarılıp ta Erzurum'a, Aşkale'deki çalışma kampına yollandı. Eliz ve Dudu Teyze, soğukta titreyen incecik birer dal gibi çaresiz, ardından bakakaldı.

Bu sefer de hızlı anlattım değil mi? Herhalde hiçbir şey anlamadın. Neyse. Şimdilik mektubumu bitirmem lazım. Biraz hazırlık yapmalıyım. Zira bu akşam Adnan gelecek. Senede birkaç defa böyle gelir, hafta sonunu yanımda geçirir. Birbirimizin yüzüne bakar, konuşacak bir şeyler ararız. Çoğu zaman bulamayız. Olsun, gelmesi de bir şeydir. Ben onun yerinde olsam böyle zahmetlere girmezdim. Neyse ki o benden daha iyi biridir. Tabii sen henüz Adnan'ı tanımıyorsun. Sabret, elbet onun da sırası gelir.

Suad

1960 / Berlin

Canım kardeşim Suad,

Bahsettiğin yıllar hiçbirimiz için kolay geçmedi. Herkes bir şekilde kanadı. Kimileri açlığa, kimileri merhametsiz sürgünlere, kimileri de soluk kesen gaz odalarının sessizliğine maruz kaldı. Bu yangının dumanından elbet ben de payıma düşeni aldım. Ama yaşadıklarım, görüp duyduklarımın yanında devede kulak bile değildi. O yüzden ahlanıp vahlanmaya, halime acımaya, kendimi acındırmaya utanırım. Şimdi, bunca zaman sonra, sana o yıllarda başımdan geçenleri, daha doğrusu içinden geçtiklerimi yazacağım. Sorulardan ve yorumlardan hoşlanmadığın için Adnan'ın kim olduğuna dair tahminlerimi kendime saklayacağım.

İspanya'dan döndükten sonra Franz için telaşlı, uzun bir bekleyiş başlamıştı. Meçhul yazarın her an karşısına dikilebileceği umuduyla, âşıklar gibi kulağı kapıda, gözü pencerede bekliyor, hop oturup hop kalkıyordu. Elinde parça pinçik olmuş mektubu ha bire yeni baştan okuyor, atladığı bir şifre, çözemediği bir bilmece olabilir mi diye kim bilir kaçıncı kez yeni baştan kontrol ediyordu. Meçhul yazara duyduğu hastalıklı merak mektupla birlikte iyice kuvvetlenmiş, beni türlü endişeye sevk edecek hale gelmişti. Sakin olmasını, günlük hayatına devam etmeye çalışmasını önerdiğimde, heye-

canını paylaşmayışıma güceniyor, vaziyeti ciddiye almadığımı söyleyerek beni paylıyordu. Onu yatıştırmak istiyordum ama elimden bir şey gelmiyordu.

İnsan yola bir kere çıktı mı, bazen nereye gittiği ya da niye gittiği önemini kaybediyor. Gitmek öyle büyük bir müptelalığa dönüşüyor ki, yolun kendisinden başka her şeyi anlamsız kılıyor. Meçhul yazarı arama yolculuğunda kocamın başına gelen tam da buydu. Zamanla onu neden aradığı, bu buluşmadan ne beklediği muğlaklaştı. Geriye başını sonunu kaybetmiş, hastalıklı bir arayış kaldı. O arayış uzun bir bekleyişe dönüşünce, eli kolu bağlı kalışın acısı Franz'ın canını yakmaya başladı. Beklemekle ve beklediğiyle öylesine haşır neşirdi ki hayatın geri kalanından emekliye ayrılmış, ben dahil bütün sevdiklerinden, alışkanlıklarından, meraklarından uzaklaşmıştı. Evin içinde bütün gün çubuklu pijamalarla dolaşıyor, yaştan ziyade sıkıntıdan kırlaşmaya başlayan sakalını bıkkınlığının nişanı gibi uzatıyordu. Eskisi gibi kendine bakmaya, kokular sürünmeye vakti yoktu ama günde en az on kere posta kutusunu ziyaret etmeden duramıyordu. Arada bir aniden yerinden kalkıp kapıya koşuyor, açıp, eşiğe bırakılan bir şey var mı diye etrafa bakınıyordu. Sonra kendi kendine "Yazar adresi mi bulamadı acaba?" diye sayıklıyor, adresini gazeteden ilan etmek gibi parlak fikirler icat ediyor, bu acayip fikirlere muhalefet ettiğim için bana düşman kesiliyordu. Meczup desem değildi, akıllı desem hiç... İçine düştüğü zamandan ve mekândan kopup, kendini uzun bir bekleyişin kollarına bırakmış biriydi. Âşık olduğum adam gitmiş, yerine ürkütücü bir yabancı gelmişti.

Zaman zaman kendimi müthiş suçlu hissetmekle birlikte, Franz'a beklediğinin asla gelmeyeceğini söyleyemedim. Öyle bir mektubun hiçbir zaman yazılmadığını, malum kişi tarafından kapısına bırakılmadığını diyemedim... Bir an evvel İspanya'dan ayrılmazsak başımızın derde gireceğini düşün-

düğüm ve gidiş biletimizi ancak meçhul yazarın kesebileceğini bildiğim için o mektubu yazmak mecburiyetinde kalışımla aynı sebepten dolayı susmak zorundaydım. Bilse İspanya'ya geri dönmeye kalkardı Franz. Beni asla affetmezdi. Bunu iyiliği, iyiliğimiz için yaptığımı anlamak istemezdi.

Mektubu kapıya bırakırken, sabah uyandığımızda beraber buluruz diye kurmuştum. Ama şans bu ya, gece oteldekiler gürültü yapınca kocam tahminimden erken uyanmış, kapıda mektubu bulunca da az evvel bırakıldığını sanmıştı. Sonrası umduğum gibi gelişmişti, apar topar dönmüştük. Ben kazanmıştım! Kocamsa arayışından uzun bir bekleyiş devşirmişti. Gelmeyecek birini beklediğinden, çoktan kaybetmişti.

Oysa insan bazen vazgeçmeyi de bilmeliydi. Mesela ben, onca uğraşıma rağmen kucağıma bir çocuk alamayınca, ne delirdim ne de ruhumu savaş meydanına çevirdim. Uzatmadan, saplanmadan, kaybolmadan, bunu bir ceza yahut mükâfat gibi görmeye çalışmadan, sadece kabullendim. Kapılarımı açık bıraktım ama eşikte durup beklemeyi de kestim. Fakat kocam benim gibi değildi. Gelmeyenlerin ayak izine saplanıyor, çalmayan kapılarda perperişan sabahlıyordu. Bu hali karşısında öyle çaresiz kaldım ki sonunda onu en iyi tanıyan, en azından en uzun zamandır tanıyan kadınla konuşmaya, tavsiyelerini sormaya karar verdim. Bir akşamüstü Bayan Müller'i arayıp, müsaitse kahve içmeye uğrayacağımı bildirdim. Eve vardığımda kayınvalidem her zamanki gibi güler yüzle karşıladı beni. Kendisiyle özel konuşmaya ihtiyaç duyduğumu hissetmiş olacak ki kocasını apar topar bir yerlere göndermişti. Ama böyle söylemek yerine, durumu "Abelard'ın verilmiş bir sözü vardı, çıkmak zorunda kaldı" diye açıkladı. Allah için, zarif kadındı.

Lafı çaresizce dolandırdığım sancılı bir girizgâhtan sonra nihayet konuyu Franz'ın saplantılı bekleyişine getirdim. İspanya'ya gidişimizin altında yatan asıl sebebi, kocamın

günbegün nasıl değiştiğini, aldığımız mektupla dönmeye karar verişimizi, döndükten sonra birbirimize kavuşacağımızı umarken, onu nasıl daha da beter kaybettiğimi bir bir anlattım. Usulünce, ne yapmam gerektiğini sordum kayınvalideme. Gözlerini kahve fincanına daldırıp yüzünde hüzünlü bir gülümsemeyle cevapladı beni:

"İnsan yedisinde neyse yetmişinde de o oluyor. Franz çocukken de hayaletlerin peşinden gitmeyi severdi. Birinin peşine takılmayagörsün, onu bulmadan yahut yerine başkasını koymadan rahata eremezdi."

"Nasıl? Anlamadım."

"Babası, yani ilk kocam Raimond öldüğünde Franz sadece dört yaşındaydı."

"Bilmiyordum! Ben Bay Müller'i onun sahici babası diye..."

Yaşlı kadın dudağının kenarından sarkan gülümsemeyi bir nefeste içine çekti. Dudakları şimdi sadece hüznün çizgileriyle çevrelenmişti. Yıllarca nakşettikleri suskunluğu bozmaya karar veren bu dudaklar ağır kapılar gibi aralanınca, öğreniverdim tanıdığımı sandığım kocamın hiç bilmediğim hikâyesini.

Meğer gerçek babası öldüğünde Franz dört yaşındaymış. Babasını bilecek kadar büyük ama ölüme akıl erdiremeyecek kadar küçük... Çocuk işte, eskiden her gece kendisine masal okuyan babasını en çok uyku vakti, yani masal saati geldiğinde ararmış. "Babam nerede, bana masal okusun" diye uzun uzun ağlarmış. O zamanlar Bayan Müller çok gençmiş. Ölümün neye benzediğini bilecek kadar yetişkin ama tek başına çocuk büyütmeyi beceremeyecek kadar çocuk... Her gece elinde bir kâğıtla oğlunun yatağının kenarına oturur, ona seyahatteki babasından geldiğini söylediği yalandan mektupları –bunu öğrenince anladım ki tarih dediğin sahiden de tekerrürden ibaretmiş; baksana zavallı kocam hayatı boyunca hep düzmece mektuplarla teselli edilmiş– o mektuplarda ya-

zan masalları okurmuş. Kayınvalidem oğlunu asıl sakinleştirenin masallar değil, günün birinde babasının çıkıp gelme ihtimali olduğunu biliyormuş ama bunun asla gerçekleşemeyeceğini de pekâlâ bildiğinden, kara kara ne yapacağını düşünüyormuş. Derken Franz bir gün ortadan kaybolmuş. Meraktan deliye dönen anneciği, onu her yanda aradıktan sonra evin yakınındaki tren istasyonunda, babasını getirecek treni beklerken bulmuş. Bu olaydan sonra oğluna gerçeği söylemeye karar verdiyse de bir türlü becerememiş. Bir zaman sonra, oğluna yeni bir baba, kendisine ise aileyi çekip çevirecek koca gerektiğini söyleyen akrabaların ön ayak olmasıyla Bay Müller'le tanışmış. Bay Müller, eşini kaybetmiş, çocuksuz, çocukları seven ve aile kurmak isteyen şefkatli bir beymiş. Evlenmeye, hayat yolunda birbirlerine eşlik etmeye karar vermişler.

Hikâyenin burasında Bayan Müller'in sözünü kesip, daha babasının öldüğünü bile bilmeyen Franz'ın bu yeni babayı nasıl kabullendiğini sordum. O da yüzüme bakıp yeniden gülümsedi. Kim bilir o gölgeli tebessümde neler gizliydi.

Dediğine göre bir sabah Abelard Müller eve gelmişti. Bayan Müller oğluna "Bak baban döndü" demişti. Çocuk önce biraz duraklamış, tek kaşını yay gibi havaya kaldırmış, gözleriyle karşısındaki adamın suratını makineli tüfek gibi taramış, sonra da "Babacığım" diye koşup kucağına atılmıştı.

Dört yaşında bir çocuğun babasını hiç hatırlamaması, bu yalana inanması... Olacak iş değildi. Aynen böyle söyledim kayınvalideme. Cevaben "İnandığını söyleyen kim?" dedi. "Sadece inanmaya karar verdi. Franz böyledir. Gerçeği değil, cevapları arar. Cevapsız kalmaktansa, cevap olmaya gönüllü yalanlardan medet umar. Hiç fark etmedin mi, işini, gazeteciliği bile böyle yapar. Babasıyla ilgili meselenin aslı, bunca yıl bir kere bile konuşulmadı aramızda. Bile isteye inandığı bir yalandı bu. İnanmaya yahut inanmış görünmeye de-

vam etti. Hepimiz öyle yaptık. Hayat öyle acımasız ki, bazen en güzeli hoşlanacağımız yalanlarda teselli aramak belki."

Böyle söyleyip gözlerini daha evvel ziyaret etmediğim uzak bir geçmişe daldırdı kayınvalidem. O, geçmişin sularında ince bir kederle yıkanırken, ben hâlâ kocamı anlamaya, yaşadığımız sıkıntıyı tanımlamaya çabalıyordum.

"Madem kafasını karıştıran sorunlardan kurtulmak için her yalana inanmaya hazır, o zaman neden hâlâ yazar için uğraşıyor? Neden bu hallere düşüyor?"

"Henüz uygun bir cevap bulamadığından olmalı."

"Ne yani, ona yazarın kimliğiyle ilgili bir yalan mı söylemeliyim? Ancak o zaman mı rahatlayıp bırakacak bu işin peşini?"

Bayan Müller gözlerimin ta içine bakıp "Bence sen ona yalan söyleme istihkakını şimdilik doldurmuşsun yavrucuğum. Bak, senin mektup, olayın seyrini büsbütün değiştirmiş. Ama bir yalandan hakikat kurarken, sadece günü değil, geleceği de kurtarmaya çalışmak lazım. Seninki günü pek güzel kurtarmışsa da geleceğe faydası dokunmamış. Bence şimdi gerçekten de bekleme zamanı. Su akar, yolunu bulur" deyiverdi.

Böylece onun küçük oyunumu çözdüğünü anlamış oldum. Muhtemelen birkaç saniye içinde baştan ayağa kızardım. O mektubu benim yazdığım fikri, Franz'ın aklının köşesinden bile geçmezken, annesinin bir kahve içimlik sürede her şeyi anlayıvermesi ilginçti. Oysa hikâyemin o kısmını anlatırken olabildiğince rahat davranmış, dikkat çekecek bir şey yapmamaya çalışmıştım. Ama işte bazı kadınlar böyleydi. Gönüllerinde bir çift göz daha taşıyorlardı sanki. O gün Bayan Müller'i bizim Kalfa'ya benzettim. Kim bilir belki o da görünenden fazlasını görebilenlerdendi.

Eve döndüğümde kafamın bir yanı büsbütün karışmış, diğer yanı ışıl ışıl aydınlanmıştı. Bir yandan yeni baştan tanışıyormuşuz gibi hissettiğim kocama karşı uzun zamandır kaybettiğim türden bir yakınlık duyuyordum. Ama öbür yan-

dan, bundan böyle müdahale etmemeye karar verdiğim sorunun çözümsüzlüğü altında ezim ezim eziliyordum. Yalanımı açık edip Franz'ı kaybetmeyi göze alamazdım. Onu aldattığımı itiraf etmektense, gerekirse kendi yalanıma ben de inanacaktım. Öyle ya da böyle çıktığı/durduğu/yürüdüğü bu yolda yanında olacaktım. Gelecek her zamankinden daha meçhuldü artık. Sırlı bir kapıydı. Ardına yerleştim ve aralanacağı anı beklemeye başladım...

39 senesinin Eylül ayında beklediğim işaret fişeği yandı ve kapı aralandı. Gelecek; karanlık, çürük ve safralıydı. Eylül başında Almanya komşusu Polonya'ya saldırmış; bunun üzerine İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş açmış ve sonradan İkinci Cihan Savaşı diyeceğimiz o kanlı dönem başlamıştı. Bir süre sonra Polonya'dan gönderilmiş kısacık bir mektup aldık. Jürgen'den geliyordu. Kısaca selam ettikten sonra, Ağustos'tan beri Varşova'da olduğunu bildiriyor, burada işgalin hemen ardından çıkan iki sayfalık bir yeraltı gazetesine rastladığını yazıyordu. Hepi topu birkaç satırdan oluşan mektup şöyle bitiyordu:

> Sevgili dostum, zamanında bana bu isimle ilgili sorduğun ısrarlı soruları hatırlayınca, söz konusu gazetenin Polonyalıları direnişe çağıran başmakalesinin altında gördüğüm A.İ. imzasını sana bildirmek istedim. Aradığın kitabın yazarı muhtemelen bir Polonyalı. Ve yazdıklarına bakılırsa şu anda Varşova'da olmalı.

Okuduğu mektubun etkisiyle kafası karışmış kocamın oturduğu koltukta kendime ufacık bir yer açıp yanına sığıştım. Çaresizce iki yanına bıraktığı ellerini avucumun içine alıp, kendim dahil kimsenin benden beklemeyeceği bir hamle yaptım:

"Varşova'ya gidelim mi?"

Beklemenin Franz'ı soktuğu halleri görmüş biri olarak,

onu seven bir kadın, kendine gelecek arayan bir insan olarak, o evde, perişan halde, gelmeyecek olanı beklemenin hiçbir işe yaramayacağını pekâlâ biliyordum. Savaş denilen yorgun memleket, ardıma bakmadan kaçtığım bir cehennemdi. Unutmuş değildim, tastamam hatırlıyordum. Ama Sudişim, insan ruhu bütün kafeslere düşman bir ötücü kuş işte. O kafes kendisi olsa bile... Bunu neden yaptın dersen, sana verecek makul bir cevabım yok. Ne bileyim, yaptım işte. Kocamınkiyle birlikte kendi ruhumu da azat etmek istedim herhalde!

Sonraki birkaç hafta boyunca Franz'ı görecektin! Sanırsın onca zaman hep birinin gelip bunu söylemesini beklemişti. Evvela çabucak inanacak yepyeni bir hikâye uydurdu: Meğerse meçhul yazar söz verdiği gibi Almanya'ya, bizimkini ziyarete gelecekmiş. Onca zamandır kendisini aradığını duyup bildiği bu gazeteciyle tanışmayı elbette o da istermiş. Ama evvela Ispanya'da işler umduğu gibi gitmemiş, gelişi gecikmiş. Sonra da Nazi ordusu memleketini işgal edince, bütün planlarını askıya alıp başkentte örgütlenen direnişe yetişmiş. Bütün bu meselelerin arasında kalkıp Almanya'ya gelmesi tabii ki olacak iş değilmiş. Hülasa, kös kös oturup beklemek yerine kalkıp yazara gitmek yapılacak en doğru şeymiş.

Sonraki günlerde kalbinde heyecan, gözlerinde parıltı oradan oraya koşturup durdu. Canı istediğinde ondan cevvali yoktu. Araya tanıdıklar sokup, milletin ağzından girip burnundan çıkan becerikli kocam, hükümetin en yakın olduğu gazetelerden birine kapağı atmış, bununla da yetinmeyip Alman ordularının büyük zaferini takip etmek üzere Polonya'ya gönderilmeyi başarmıştı. Hem de yanına bir fotoğrafçı almak kaydıyla! Gerekli özellikleri haiz olabilmem için, Jürgen'in malum ahbaplarına işimizi kolaylaştıracak evrakları bile hazırlatmıştı. Böylece yıllar önce düzenlenmiş gibi görünen bir gazetecilik belgesi edinmiş ve basın oda-

sı listelerine geriye dönük olarak kaydedilmiştim. O zamanki sıkı denetim düşünüldüğünde, bu söylediğimi yapmak, inatçılıkta madalyalı bir deveye hendek atlatmaktan daha zordu. Ama Franz her şeyin üstesinden gelmişti. Yapılan hazırlığı gördükçe, tehlikeli bir yolculuğa çıktığımı seziyordum, fakat yine de garip bir şekilde mutluydum. Körle yatanın şaşı kalkması misali, galiba Franz'ın yanında dura dura sonunda ben de bir nevi meczup olmuştum.

Tabii eğer yazarı bulursak, İspanya'da otel kapısına bırakılan mektubu onun yazmadığı anlaşılacaktı. O zaman yediğim nane de ortaya çıkar mıydı? Başlangıçta bu ihtimal beni epey korkuttu. Sonra boş verdim. Suçu üstüme almadığım sürece masum sayılırdım ve olur a yazarı bulmayı başarırsak, Franz'ın nezdinde başka hiçbir şeyin öneminin kalmayacağına kalıbımı basardım. Yola çıktığımızda, kaygılarımı da, kendimi de beni kim bilir hangi kıyamete götüren alametin serin rüzgârına bırakmıştım!

Varşova'ya varınca, doğruca gidip bize verilen adrese yerleştik. Nazi subayları gözlerine kestirdikleri bazı evlere –özellikle Yahudilerinkine– el koymuş, sahiplerini kapı dışarı ettikleri yerleri yüksek rütbeli askerlerin ve hükümet için çalışmaya gelenlerin kullanımına sunmuştu. Bize verilen mütevazı bir apartman dairesiydi. Geride kalan eşyalardan ve duvarlardaki fotoğraflardan anladığım kadarıyla, asıl sahipleri iki çocuklu, orta halli bir aileydi. Tam o sıralarda Piotrków Trybunalski'de bir getto kurulmuştu; belki de yaka paça oraya gönderilmişlerdi. Herhalde savaş bittiğinde geri döneceklerdi. Ama tabii o sıralar kimin başına ne geldiğini, ne gelebileceğini kestirmek mümkün değildi.

İlk günler arada bir yaptığım kısa yürüyüşler haricinde evden dışarı çıkmadım. Yanımızdaki dairede Polonyalı genç bir kadın oturuyordu. Yürüyüşlerin hatırına sokağa teşrif ettiğim günlerde, binaya girip çıkarken arada bir karşılaşıyor-

duk. Kısacık saçlarının çevrelediği su gibi duru bir yüzü vardı. Bana kim olduğunu çıkaramadığım birini –bütün yabancılarda seni aradığımı sonra sonra anlayacaktım– hatırlatıyordu. Arkadaşlık kurmak, iki çift laf etmek geçiyordu içimden, fakat o yüzüme bile bakmıyordu. Alman gazetesine çalıştığımız, çevrede çabucak duyulmuştu. Bunu öğrenen öbür Polonyalılar gibi o da yanımıza yaklaşmıyor, değil iki çift lafın belini kırmak, selamımı dahi almıyordu. Ben komşulara karşı bir mahcubiyetten öbürüne yuvarlanırken, Franz da çalışma ve seyahat belgelerimiz elinde kapı kapı dolaşıyor, imzalar alıp gülücükler veriyor, tanıştığı SS subaylarıyla birkaç kadeh yuvarlayarak ileride işimize yarayabileceği umuduyla kendini onlara sevdirmeye çalışıyordu. Zaten Naziler de propagandayı önemsediklerinden gazeteci takımıyla sıkı fıkı olmaya özen gösteriyorlardı. Yaptıkları her işi borazan çalarak duyurmayı pek seviyorlardı. Tabii galibiyetlerin birine bin katarken, mağlubiyetleri sessizce geçiştirmeyi yeğliyor, hatta yeri geldi mi, hükmettikleri gazeteler vasıtasıyla yalan söylemekten de çekinmiyorlardı. Mesela Slavlarla ilgili akla hayale gelmeyecek korkunç hikâyeler anlatıyor, iktisadi buhranın faturasını doğruca Yahudilere kesiyorlardı. Hülasa attıkları ve atacakları her adımı gazetelerden anlattıkları hikâyelerle aklamaya uğraşıyorlardı.

Bu, ömrü hayatımda gördüğüm ikinci savaştı ve ilki gibi ikincisi de cephenin dışında, bir dünya yalanın ortasındaydı. Dahası, bu kez gerçekleri değil, bizden istenenleri duyurmak üzere görevlendirilmiştik. Başlangıçta sandığımızdan çok daha zor olacaktı.

Mesela gelen sipariş üzerine, isimleri Almanca olarak değiştirilen Varşova sokaklarıyla ilgili bir haber hazırlıyorduk. Ben sokağın fotoğrafını çekiyordum, Franz da haberini yazıyordu. Ama sonra haberi Almanya'ya göndermek için basın bürosuna gittiğinde bir araba laf işitiyordu. "Lütfen işinize

karıştığımızı düşünmeyin Bay Müller, fakat sizce de bu haber biraz kuru olmamış mı?" diye başlayan ikazlar uzadıkça uzuyordu. Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı'nın halkın moralinin yüksek tutulması konusundaki kesin talimatı hatırlatılıyordu. Bu durumda Franz'ın cümlesine "Varşova sokakları" yerine, "Şanlı Alman ordusunun kısa zamanda teslim aldığı Varşova sokakları" diye başlaması daha uygun olmaz mıydı? Ayrıca fotoğraflar da bu haliyle pek bir şey ifade etmiyordu. Mesela duvardaki yeni tabelanın yanı sıra eski tabelayı da yerde, işi bitik halde göstermek, sadece değişimi değil, müthiş zaferi de resmetmek lazımdı...

Sonra bu dâhiyane tavsiyeler ışığında haber baştan yazılıyor, fotoğraf yeniden çekiliyordu. Çevirdikleri dolabın parçası olmak hoşumuza gitmese de Varşova'da kalmamızın başka yolu yoktu.

Bütün bu işlerle uğraşırken elbette Polonya'ya neden geldiğimizi unutmamıştık. Zaten istesek bile yapamazdık. Çünkü şehre geldikten sonra A.İ.'nin imzasını taşıyan o gazetelerle biz de karşılaşmıştık. Tramvay koltuğunun üzerinde, sokak duvarına asılmış halde, hatta kimi zaman bakkaldan aldığımız pirinç paketlerinin içinde bile! Genellikle "Polonyalılar" diye başlayan bu tek sayfalık bildiri-gazeteler Lehçe yazıldığından, içindekileri anlamak için hâlâ Varşova'da bulunan Jürgen'den yardım almıştık. Aradığımız adamın kesinkes Polonya'da olduğundan ve bu direniş gazeteleri için çalıştığından şüphemiz kalmamıştı. Bütün baskı ve denetime rağmen sayıları gittikçe artan yeraltı gazetelerine, basıldıkları matbaaya ya da matbaalara ulaşmak ve orada tanışacağımız insanların yardımıyla A.İ.'den haber almak arzusundaydık. Ne var ki Polonyalıların kimseye, hele de bizim gibi Nazilerin hesabına çalışanlara güveni kalmamıştı. Elbette elimizden tutmaya gönüllü olmayacaklardı.

Sık sık Jürgen'le görüşüyor, savaşı ve bu mevzuları konu-

şuyorduk. Hazır söz açılmışken, sana bu zavallı melekten biraz bahsetmek isterim. Kendisiyle tanışıncaya dek hep ne kadar yardımsever, tuttuğunu koparan biri olduğuna dair hikâyeler dinlemiştim. Varşova'da sadece onunla değil, meşhur yardımseverliğin altında yatan hazin hikâyeyle de tanışma fırsatı edindim.

Kapılardan sığmayan, boylu boslu, yakışıklı bir adamdı Jürgen. Gücü kuvveti, parası pulu, her şeyi yerindeydi. Mavi gözlerinin arkasına bakmayı bilmeyen biri, onun bastığı yeri titreten ve kolay incinmeyen türden bir adam olduğunu düşünebilirdi. Ama derinlere, gözbebeklerinin ardında birikmiş resimlere bakmayı becerirsen, o zaman iş değişirdi. Orada engin denizlerde su alan minik yelkenliler yüzerdi. Küçük bir çocuğun kayıp bilyeleri ya da ne bileyim, Doğu masallarından aşırılmış gözyaşı şişeleri... Jürgen'in alabildiğine Alman, olabildiğince mavi gözlerinin ardında sadece yalnızların kabul edildiği başka bir ülke, başka bir tabiiyet gizliydi. Güçlü, tuttuğunu koparan bir adamın değil, küçük, çelimsiz bir çocuğun gözleriydi bunlar sanki.

Sohbetlerimizden birinde anne babasını küçük yaşta kaybettiğini öğrendim. Akrabalarının yanında büyümüştü. Bunu söylerken, halinden utanır gibi bakışlarını kaçırmıştı benden. Gözlerinde saklı resimleri ilk o zaman fark ettim zaten. Ailesinden kalan yüklü mirasa ve onun getirdiği güce rağmen, bir tür yokluğun, yoksulluğun içindeydi. Zayıf biriydi. Önemsenmek, sevilmek, kabul görmek için yapmayacağı şey yoktu. Onu tanıdıkça anladım ki insanları çok sevdiğinden değil, sırf insanlar onu sevsinler diye yardım melekliğine soyunmuştu. Bize yemeğe geldiği akşamlar, konuşacak başka konu yokmuş gibi mütemadiyen meçhul yazardan, onu nasıl bulabileceğimizden bahseder dururdu. Franz bunu arkadaşının başladığı işi bitirme takıntısına yorup memnun olurdu. Bense her şeyin ilgimizi canlı tutmak, önemsenmek için oy-

nanan bir oyundan ibaret olduğunu sezer, kendi kendime içlenirdim. Karşımda tuttuğunu koparan bir adam değil, kendini sevdirmek, büyüklerin gözüne girmek için maharetlerini sergilemeye uğraşan telaşlı bir çocuk görüp kederlenirdim. Demek ki kimse o eski çocuğa hiçbir şey yapmasa bile yine de sevileceğini söylememişti. Demek ki onun sevgiyi hep hak etmesi gerekmişti.

A.İ. meselesine canla başla sarılmasına bakılırsa, herhalde İspanya'ya gidişimizden önce harcadığı bütün çabaya rağmen bize yardım edemeyişine bozulmuş, bu meseleyi unutmayıp borç gibi bir kenara yazmıştı. Yoksa o sıra hiç de bizim hafiyelik oyunlarımıza iştirak edecek halde değildi. Varşova'ya büyük amcasını ve kuzenlerini ziyarete gelmiş, sonra savaş başlayınca da geri dönmemişti. Çünkü Alman asıllı Polonyalıların da burada zorluk yaşayabileceğini düşünüyor ve amcasını kendisiyle birlikte dönmeye ikna etmeye çalışıyordu. Yaşlı amca başta Varşova'dan ayrılmak istememiş ama etrafta olup bitenleri görüp, ormanda saklanan partizanların Alman askerlerince nasıl kuşlar gibi avlandığını duydukça, Polonya'da büyümüş ve olası bir direnişe katılmaya pek gönüllü görünen çocukları için endişelenerek savaş bitene kadar Almanya'da beklemeyi kabul etmişti. Jürgen, Polonya'dan ayrılmadan birkaç gün evvel yanında yabancı bir adamla çıkageldi. Yabancının kolundaki Davud yıldızını görünce önce biraz tedirgin olduk. Yahudilere bu yıldızları takarak kendilerini tanıtmalarını emreden Naziler, biz yıldızsız şanslılara da yıldızlılarla mesafeli olmamızı tembihlemişlerdi.

Jürgen aklımızdan geçenleri tahmin etmiş olacak ki "İçeri girerken kimse bizi görmedi. Malum bugünlerde dikkatli olmak lazım" diyerek lafa girdi. Ben Montserrat'taki *compañero*'nun belgelerimizi alırken benzer bir laf ettiğini hatırlayıp, dikkatli olmamızı, kime güveneceğimizi iyi seçmemizi gerektiren Allahın belası günlerin bir türlü bitmek

bilmediğini düşünürken, Jürgen ödevini yapmış öğrenci guruyla ekledi: "Andrzej'le tanışın."

Bir an için Franz'la birbirimize baktık. Birbirimizin gözlerinde Andrzej isminin aradığımız meçhul yazarın A.İ.'sinden gelme ihtimalini yokladık. Bulamadık. Daha doğrusu Jürgen çabucak hikâyeyi anlatınca, onun kim olduğunu anladık.

Polonyalı bir Yahudi olan Andrzej, Jürgen'in akrabalarının yakın ahbabıymış. Savaştan evvel bir gazetenin matbaasında ustaymış. Almanlar gelir gelmez bütün gazetelere el koyunca evvela işsiz kalmış, sonra da onlar için çalışmaya zorlanmış. Büyük amca, Andrzej'e yeğeninin kendisiyle görüşmek istediğini, ona gözü kapalı güvenebileceğini söyleyince, Jürgen'le konuşmayı kabul etmiş. Tabii Jürgen adama bizden bahsedip direniş gazeteleriyle ilgili sorular sormaya başlayınca önce şöyle bir ürkmüş. Almanlar için, hem de kendi isteğimizle çalıştığımızı öğrenince bizimle tanışmaya yanaşmamış. Sonra Jürgen kurnazlık edip, hikâyesine A.İ.'yi bulduğumuzda, direnişe destek olmak ve Polonya'nın özgürlüğü için çalışmak istediğimiz gibi ufak bir yalan ekleyiverince, bizimle görüşmeye razı gelmiş.

Andrzej yeraltı gazetelerinin nerede basıldığını bilmiyordu. Ama o da bulmak ve bir ucundan tutmak istiyordu. Aynı gaye uğruna aynı insanları aradığımıza göre, bu yolculukta birlikte hareket etmeyi de kabul ediyordu. İnsana kalın gözlük camlarının ardından bakan ve o camların ardında çok şey saklayan biriydi. Direnişçilere ulaşmanın yollarını arıyor, güvenebileceği kişilerle temas kurmaya çalışıyordu. Evimize girip çıkarken görülmesi işimize gelmeyeceği için, olmadık yerlerde buluşuyorduk. Çoğu zaman uzun uzadıya konuşmadan, birbirimizin eline tutuşturduğumuz pusulalarla anlaşıyorduk.

Şehirdeki yaşam büsbütün zorlaşmış, özellikle Yahudilerin yaşadığı şeyin adı hayat olmaktan çıkmıştı. Tramvaya

binmeleri zaten nicedir yasaktı ama artık sokakta bile gönül rahatlığıyla yürüyemiyorlardı. Gestapo, sokağın dört bir yanını kuşatıp ortada kalanları kıstırıyor, boncuk gibi tek sıra dizdiği insanlara bir bir belge soruyor, Yahudi olmadığı konusunda kendini ikna edemeyen erkeklerin pantolonunu hemen oracıkta indirip sünnet kontrolü yapıyordu. Yahudiler ve sünnetliler yaka paça götürülüyor, gidenlerden bir daha haber ahnamıyordu. Birbirimize onların çalışma kampına gönderildiğini ve savaş bitince geri geleceklerini söylüyor, içimizde sakladığımız öbür ihtimalin ağılı ismini zikretmemeye gayret ediyorduk. Franz, basın bürosundaki sohbetlerden yakında Yahudilerin tek bir bölge içinde toplanarak şehrin kalanından tümüyle ayrılacağını öğrenmişti ama bunun ne zaman ve nasıl olacağını kestiremiyordu. Etrafımızda olup bitenlere bakıp kederlenmekten fazlasını yapamıyorduk. Bir yandan kötü bir düş gördüğümüze inanmak istiyor, öbür yandan yakın zamanda uyanamayacağımızı hissediyorduk.

"Belki buraya geldiğimizden haberi vardır" diyordu bazen Franz, meçhul yazarı kastederek. "Nerede, kimler için çalıştığımızı öğrenmiştir. Bu saçmalığın nedenini bilmediği için de artık bize güvenmiyordur. Bu yüzden görüşmek istemiyordur."

O zaman onu sakinleştirmek bana düşüyordu. Korkunç masalların içine yuvarlanan kafasını dizime yatırıyor, parmaklarımı saçlarına doluyor ve kulağına eğilip, yakında A.İ.'yi bulacağımızı, neyi neden yaptığımızı anlatacağımızı fısıldıyordum. İşten ayrılırsak hem gereksiz yere dikkat çekerdik, hem de Polonya'da kalabilmek için sığındığımız bahaneyi tüketirdik. Yani, istesek de istemesek de çalışmamız lazımdı. Anlattıklarımı dinlerken şefkatime sığınan küçük bir çocuğa benziyordu. Ağzımdan çıkan her kelimeye inanmak, inanıp rahatlamak istiyordu.

Onu gayet iyi anlıyordum. Çünkü bazen benzer hisler be-

nim de yakama yapışıyor, suçluluğun azabı ruhuma çökeleniyordu. Neden buradayım diye soruyordum kendime. Ne işim var bu yazarın peşinde? Değer mi onu bulma yolunda kendimi kaybetmeye? Böyle düşününce Polonya'da olmak anlamsızlaşıyor, Alman gazetelerine vicdanı rafa kaldırmış fotoğraflar taşımak kalbimi eziyordu. İşte o zaman roller değişiyor, beni sakinleştirme işi Franz'a düşüyordu.

Ne var ki teselli bulmak her geçen gün iyice zorlaşıyordu. Andrzej'le bir arpa boyu yol alamamıştık. Jürgen akrabalarıyla birlikte Almanya'ya döndükten sonra, tek yardımcımızı da yitirmiş, hepten yalnız kalmıştık. Direniş gazeteleri sağda solda karşımıza çıkmaya devam ediyordu ama bu konuda bilgisi olan, en azından bildiklerini paylaşmaya gönüllü kimseyi bulamamıştık. Savaş doludizgin sürüyor, gittikçe daha geniş bir alana yayılıyordu. Dört bir yanı istilaya girişen Almanya, Polonya'dan sonra Norveç, Hollanda ve Belçika'yı teslim almış, rotayı Fransa'ya çevirip Paris'e kadar ilerlemeyi başarmıştı. Bunlar olurken Kızıl Ordu da boş durmamış, Polonya'nın doğusundan sonra Baltık ülkelerini işgale başlamıştı. İngilizler Berlin'e hava saldırısı düzenlemiş, İngilizlerle İtalyanlar birbirlerine girmişti. İtalya Yunanistan'a saldırınca, savaş bizim oralara da mı sıçrayacak diye endişelenmiştim. Hep seni düşünüyordum.

Her gün yeni bir saldırı, işgal, yıkım yahut tahliye haberiyle uyanıyorduk. Savaş zehirli ve arsız bir ot gibi palazlanarak büyürken, biz yerimizde sayıyorduk. Meçhul yazar her zamankinden daha meçhul bir yerdeydi sanki artık. Ona nasıl ulaşacağımızı bilemiyorduk. Büsbütün umutsuzluğa kapıldığımız günlerden biriydi. Sabahın kör vakti kapımız çaldı, eşiğinde minik bir pusula kâğıdı vardı.

"Galiba aradığımızı bulduk. Çarşamba günü bir görüşme yapacağım. Perşembe sabahı Aziz Aleksandr Kilisesi'nde buluşalım."

Gözlerimiz ışıl ışıl, Franz'la birbirimize baktık. Sevgili dostumuz Andrzej sonunda bir şeyler bulmuştu demek. Kâğıdı minik parçalara bölüp yok ederken ağzımız kulaklarımızdaydı.

"Ne olur hiçbir şey söylemeyelim" dedi Franz. "Ona her yaklaştığımda küçük bir çocuk gibi sevinip hayaller kuruyorum. Sonra attığım ilk adımda, minik bir kuş olup uçuyor, onu elimden kaçırıyorum. Sanki kurduğum hayaller ayağıma dolanıyor. Bu sefer başka bir yol denemek istiyorum. Andrzej'den işin doğrusunu öğrenene kadar bu konuda konuşmayalım, olur mu?"

Ne demek istediğini anlamıştım, gülümseyerek onu onayladım. Böylece kiliseye girene kadar bu konuda tek kelime dahi etmemeye karar vermiş olduk.

Çarşamba günü gökyüzünde mesai yapan bütün yağmur bulutları sözleşmiş gibi Varşova'nın tepesinde buluşmuştu. Kulağımda iri adımlarıyla sokağı döven yağmur damlalarının aksak ritmi, elimde kocamın koca siyah şemsiyesi, fırına gitmek üzere evden çıkmıştım. Köşeyi dönünce, sokağın öbür ucundaki kargaşayı fark edip yavaşladım. Eski Bracka'ya çıkan yolun başındaki binanın önünde onlarca asker vardı. İçeridekileri tekme tokat dışarı çıkarıyorlardı. Ellerinde bavullarla binadan çıkanlarsa, evvela yere düşmüş boncuklar gibi dört bir yana saçılıyor, sonra çarçabuk toparlanıp yolun kıyısında sıraya giriyorlardı. Binadaki daireler boşaltılıyor olmalıydı. Herhalde bizim oturduğumuz ev gibi, yeni sahipleri için hazırlanacaklardı. Derken sırada bir hareketlenme oldu, hiza bozuldu. Ben patırtının sebebini anlamaya çalışırken, yağmur damlalarına doğru yükselen silah sesi orta yerinden böldü sokağı. Olduğum yere mıhlanıp gözlerimi kapadım. Ama işgal altında bir şehirde silah sesi duyduysan, gözlerini kapamamalısın Sudişim. Ya kaçıp gitmeli ya da çabucak yere yatıp kendini korumalısın. Bunu hatırladığımda, yani gözkapaklarım yeniden aralandığında, sıradakilerin ayakları di-

binde üç kişi yatıyordu. Askerlerden biri sırayı başından sona kadar adımladı. Parmağıyla işaret ederek seçtiği beş kişiyi duvarın önüne gönderdi. Yine parmağıyla seçtiği bir başka asker, beş kişilik bu yeni sıraya yaklaştı ve elindeki silahın namlusunu sıranın başındaki adamın kafasının arkasına dayadı. Tak! Havaya bir el ateş sesi daha yayıldı, adam yere yığıldı. Sonra o namlu kalan dört kişinin daha kafasına dayandı. Tak. Tak. Tak. Tak. Bir süre için yağmur damlalarından ve yere düşen şemsiyemden başka kimse konuşmadı. Bir an evvel oradan uzaklaşmalıydım ama bacaklarım uyuşmuş gibiydi, yerimden kıpırdayamadım. Orada belki birkaç saniye dikildim, belki birçok dakika, zamanı eşit parçalara bölüp hesaplayamayacak kadar bitkindim. Kendime geldiğimde iki Nazi subayı duruyordu karşımda. Biri namlusunu üzerime doğrultmuştu. Onu tanıdım. Sıradakileri seçip duvarın önüne yollayan adamdı. Kaşının üzerinde derin bir yarık izi vardı. Etrafımdaki hiçbir şeyi görmek istemediğimden midir nedir, kocaman karanlık bir dehlizi andıran o yarığa takılıp kaldım. Buz kesmiş yüzüme bakıp ağzını küfürle çalkaladı. Sonra kolumdan tutup sarstı beni. Dişlerinin arasından bir kılıç çekip kimliğimi istedi. Titreyen ellerimle çıkarıp verdim belgelerimi. Derin yarıklı subay bir belgelere, bir ellerime, bir de yüzüme baktı. Alman gazetesi için çalıştığımı görünce, suratına yapışmış çizgileri yumuşatıp gülümsedi. Sokağın öbür ucunda yığılmış insanları göstererek "Bugün hava çok yağmurlu hanımefendi" dedi. "Eğer özel olarak görevlendirilmediyseniz, evde kalmanız en iyisi."

Yanımdan ayrılırken ileride bekleşen askerlere "Temizleyin buraları" diye bağırıyordu. "Yolun arkasındaki kuyuya atın, ayakaltında bırakmayın bunları."

Sırılsıklam halde apartmana vardığımda, içeri girip hemen merdivenlerin dibine çöküverdim. Düğüm düğüm olmuş sinirlerim nihayet boşaldı, yüzümü ellerimin arasına sak-

layıp, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Görmemesi gereken şeyler görmüş, gördükleriyle kirlenmiş gözler, temizlenmek için ağlamaktan iyisini yapamazdı. Gördüğüm ve göreceğim her şey için ağlamam lazımdı. Anladığım ve anlayacağım her şey için. Bildiklerimizin bilmediklerimizden katbekat fazla olduğunu fark ettiğim, insanoğlunun birbirine yapabileceklerinden deli gibi korktuğum için... Orada, o merdiven boşluğunda dakikalarca ağladım, içimin ağısını oracığa akıttım. Sonra omzuma dokunan bir elin incecik rüzgârıyla yerimden sıçradım.

Yan dairemdeki komşu kadın karşımda durmuş, bana bakıyordu. Demek gözyaşı dediğimiz su birikintisi öyle bir anahtardı ki en sert kapıları bile pat diye açıveriyordu. Yoksa onca zaman yüzüme bile bakmayan komşum, ürkek bir kuş gibi omzumda çırpınan eliyle beni teselli etmeye çalışır mıydı? Yumuşacık bir sesle "Burada ağlamayın, evinize çıkın. Sizi böyle görmesinler" dedi. Sonra, bir an için yüzünde dolaşan kararsız bulutların arasından bakıp "Akşam bana uğramak ister misiniz?" diye ekledi. "Kuaförüm ben. Yani savaştan önce kuaförüm. Gelin de saçlarınızın ucundan azıcık alalım, uzamışlar."

Şaşkındım, utanmıştım. Yan komşumdan merhamet görmeye talimli değildim. Üstelik saçlarımı kesme konusundaki yersiz hevesine de anlam verememiştim. Hiçbir şey söylemeden koşar adım eve girdim.

Sokakta gördüklerimi Franz'a anlatmadım. Ne gerek vardı? Savaşın neye benzediğini bilmiyor muyduk? Ancak gördükten sonra idrak etmiş gibi davranırsak, olup bitene şaşırırsak, kendimizi daha mı iyi hissedecektik? Yağmurda iliklerime kadar ıslandığımı ve kendimi bitkin hissettiğimi söyleyip doğruca yatmaya gittim. Kocam aptal değildi, alabora olmuş suratımı sağanak yağmurdan fazlasına borçlu olduğumu anladı. Ama konuşmak istemediğimi sezip beni kendi

halime bıraktı. Ekmek nerede diye bile sormadı. Yatağa yattım ve yuvasını bulan renkli misketler gibi dipsiz bir dehlizin içine yuvarlandım. Uyku değildi içine düştüğüm, sıcak yatağımda kaynayan bir rüyaya bayıldım. Öyle uğursuz bir rüyaydı ki bu, belalı bir âşık gibi tebelleş olup yapıştı yakama. Polonya'da bulunduğum zaman zarfında peşimi bırakmadı. Ne zaman görsem, yağmura batmış gibi sırılsıklam, ter içinde uyanırdım. Burnumda kan kokusu, ağzımda kiraz tadı, iyice ayılıp kendime gelene kadar titreyerek beklerdim. Kimseye anlatmadım bu rüyayı, gündüz niyetine suya bile fısıldamadım. Oysa bir kere anlatsam belki zehir gibi akıtır, rahatlardım. Aklımdan sana anlatmak, anlatıp bir çift laf etmek geçiyor şimdi ama yine de kararsızım. Dur bakalım, belki ilerde, daha sonra anlatırım.

O gün gördüklerimden sonra, uyuyup uyanınca, bulandığım rüya münasebetiyle ruhum binlerce ton yükün altında kalmış gibi büsbütün sıkışınca, yataktan, odadan, hatta evden çıkıp gitmek istedim. Nereye gidecektim, nereye gidebilirdim? Aklıma komşumun tuhaf daveti geldi. Korkunç bir gün geçirmiştim ve Franz dışında biriyle konuşmaya, yaralı bir kuş gibi, bulabildiğim bütün merhamet kırıntılarına konmaya ihtiyacım vardı. Davete icabet etmeye karar verip, yan dairemin kapısını çaldım.

Komşum, onca zamandır yanımdan geçerken başını öte yana çeviren kendisi değilmiş gibi samimiyetle karşıladı beni. Yüzünde mutluluğa dair bir iz yoktu ama bakışından, duruşundan, dudaklarının kıvrımından içtenlik akıyordu.

"Kesime başlamadan önce bir şeyler içmek ister misiniz?" dedi, ayda bir gelip saçlarımın ucundan aldırırmışım gibi alışık, rahat bir tavırla. Bense kendimi hiç de rahat hissetmiyordum. Tam olarak neden orada olduğumu bilmediğimden huzursuzdum. Bir de Polonyalıların topuna karşı duyduğum o münkesir mahcubiyet kıpırdanıp duruyordu içimde. Ne iş

yaptığımı, kime çalıştığımı bilen herkesten utanıyordum. İşin doğrusunu anlatamayacağım için karşılarında kıvranıp duruyordum.

Dosdoğru bakıp konuşmaya cesaretim olmadığından, kaçamak bakışlarla inceledim komşumu. Kalbinde beliren her duyguyla ayrı ışıldayan menevişli ela gözleri, eski zaman soylularından çalınmış gibi duran çıkık elmacıkkemikleri ve kuğuları hatırlatan uzun beyaz boynuyla güzel bir kadındı. Çok güzel olmasına ramak kalmıştı ama sanki yüzünün resmi çizilirken, bir yerlerde bir şeyler eksik bırakılmıştı. Ne olduğunu bulmaya çalıştım. Yüzünün arkasına baktıkça anladım. Gözleri güzel ama yorgundu. Kuğu boynu bükük, elmacıkkemiklerini sarmalayan teni solgundu. Mutsuz bir kadın ne kadar güzel olabilirse o da o kadar olmuştu. Sonra ellerine baktım. İnce uzun parmakları, ellerinin şüpheci beyazı bana nedense seni hatırlattı. Babam hep, böyle parmaklara sahip birinin piyano çalmaya mecbur olduğunu söylerdi. Eve misafir geldiğinde annemle birlik olup, "bir tanecik şarkı" için tezahürat üstüne tezahürat yaparlardı. Sense nasıl da sevmezdin milletin önünde hünerlerini sergilemeyi. Onlar böyle yapınca tepen atardı, öfkeden tir tir titrerdin. Sonra sakinleştirmek bana kalırdı tabii. Hey gidi!

Ben bir çift el yüzünden aniden aklıma düşen hayalini seyrederken, o, alışkın hareketlerle bir şişe kırmızı şarap açtı.

"Bu evde uzun zamandır şarap içilmiyor. Ama bugün saçınızın şerefine birkaç kadeh parlatabiliriz bence" deyip belli belirsiz gülümsedi. Bense ne yapacağımı bilemediğim durumlarda sığındığım limana yerleştim ve sessizce tebessüm etmekle yetindim.

"Saçlar" dedi, "sandığımızdan daha önemli. Bazen yıllarca yanımızda kalmaları gerekir, bazen de uzadıkça yorarlar bizi."

"Anlamadım."

"Bakın şöyle anlatayım."

Doldurduğu iki kadehten birini elime tutuşturup anlatmaya girişti.

Ona göre saçlar akla ve kalbe tutulan aynalar gibiydi. Mesela kafamız karışıksa, aklımızdan geçenler yüreğimizi acıtıyorsa, o kafayı çevreleyen saçtan da hayır gelmezdi. Bir kere kederle kavruldu mu artık en mahir kuaförün elinde bile bir şeye benzemezdi. Bu durumda kesilmesi elzemdi. Aksi takdirde ne saç düzelir ne de sahibi hafiflerdi. Ama mutluysak, aklımızla yüreğimiz arasında bastıkça gıcırdamayan, sağlam köprüler kurmuşsak, o zaman saçlarımız da canlanıp ışıldardı. Kafamızın dışı daima içiyle bağlantılıydı. Hülasa saçın dilini çözmek, sözüne itibar etmek lazımdı.

Durup yüzüne baktım.

"Ve siz de bugün beni görür görmez saçlarımı kesmek gerektiğine karar verdiniz."

"Yo, bugün değil, çok daha önce karar verdim aslında."

"Ama benimle konuşmadığınız için söyleyemediniz."

Birkaç yudum şarap bile beni açık sözlü yapmaya yetmişti. Komşum bu kez açık açık gülümsedi.

"Sizinle konuşmak için sebebim yoktu ki. Hatta konuşmamak için sebeplerim mevcuttu. Ama sonra aslında göründüğünüz gibi biri olmadığınızı duydum. Yaptığınız işi yapmak için burada olmadığınızı."

O an başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Ne biliyordu bu kadın hakkımızda, kimden ne duymuştu? Halimi anlamış olacak ki "Endişelenmeyin" dedi. "Bildiklerimi kimseye anlatacak değilim. Maalesef aradığınızı bulmanıza da yardım edemem ama en azından kafanızı ferahlatmak için saçınızı kesebilirim."

Soru yüklü gözlerimdeki kıvılcımları görünce, elimden tutup beni ayağa kaldırdı ve az evvel oturduğum koltuğu hafifçe iterek azıcık yerinden oynattı. Bir süre duvarın önünde dikilip bir şeyler yaptıktan sonra, eserini göstermek isteyen

ressam edasıyla kenara çekildi. Duvarda bizim evin salonuna açılan minik bir delik vardı, evet bu delik onun eseriydi.

"Bakın, ben röntgenci filan değilim" diye hemen açıkladı. "Ama bugünlerde neler yaşadığımızı biliyorsunuz. Dikkatli olmaya, etrafımda olup biteni anlamaya mecburum. Lütfen evinizde huzurlu olun, bundan sonra sizi dinleyecek değilim. Hadi artık bu konuyu kapatıp saçınıza dönelim."

O kadar şaşırmıştım ki ne söyleyeceğimi bilemedim. Hipnotize olmuş gibi tuhaf bir itaatle, komşumun salonun ortasına çekip oturmamı işaret ettiği sandalyeye yerleştim.

"İstediğiniz bir model var mı?"

"Size bırakıyorum" dedim neredeyse kekeleyerek. Duvara bir delik açıp evde konuştuklarımızı dinlemiş, muhtemelen hakkımızdaki her şeyi öğrenmişti. Ama şimdi bu konuyu bir kenara bırakacak, dünyanın en önemli şeyi olan saçla uğraşacaktık!

"Yalnız, sizden bir ricam olacak" dedi işe başlamadan evvel.

"Nedir?"

"Lütfen sizli bizli konuşmayı bırakalım Behiye."

Adımı biliyordu. Herhalde daha başka pek çok şeyimi de. Ama ben onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Aklımdan geçenleri bile biliyor olmalıydı ki hemen ekledi:

"Adım Kornelia."

Sonra sandalyenin arkasına geçip, elindeki şişeden fıs fıs fışkırttığı suyla ıslattığı saçımı taramaya ve herhalde daha fazla düşünüp vesveselenmemem için durmaksızın konuşmaya başladı:

"Bizim burada kadınların hikâyesi hep birbirine benzer. Hepimiz birilerini bekler dururuz. Döneceklerine inanmak isteriz, ama dönmeyebileceklerini de biliriz. Şimdi böyle konuştuğuma bakma, genellikle birbirimize söylemeyiz. Tabii eskiden böyle değildi. Savaştan önce aklımıza gelen her şeyi konuşurduk. Tamam, her şeyi değil belki ama pek çok şeyi."

Tarağın dişleri başımın üzerinde dans ediyor gibiydi. Te-

dirgin düşünceler aklımdan uzaklaşıyor, bütün vücuduma ılık, tatlı bir rehavet yayılıyordu. Kornelia, söylediklerine emsal olsun diye, yıllardır saçını kestiği bir müşterisinden bahsediyor, "Eskiden beline kadar gelen upuzun, gür saçları vardı. Arada bir gelip uçlarından azıcık aldırırdı" diye anlatıyordu. Dediğine göre, müşterisi işgalden önce neşeli, hayat dolu bir kadındı. Kocasına deli gibi âşıktı. Görenlerin dönüp dönüp baktığı, çakı gibi bir avukat olan kocası, savaş başlayınca yedek subay olarak cepheye yollanmıştı. Karıkoca önceleri mektuplaşıyorlardı ama sonra adamın mektupları birdenbire kesilivermişti. Herkes öldüğünü düşünüyordu; tabii kimse kadının yüzüne söyleyemiyordu. Çünkü Polonya'da böyle şeyler söylenmez, doğruculuk uğruna kimsenin umudu katledilmezdi. Zavallı kadın da umuduna bir dayanak arıyor, henüz evine herhangi bir ölüm belgesi gönderilmemesine sığınmaya çalışıyordu.

Saçlarımı taramayı bitiren Kornelia, eline makası alırken "Bu çevrede aşağı yukarı her eve o belgeden bir tane gelmiştir. Fazla bir şey yazmaz. Kocanız öldü der, oğlunuz öldü der, kardeşiniz öldü der. Çoğu zaman bir mezar yeri bile göstermez" diyordu. Parmaklarının arasına sıkıştırdığı saçlarımı yavaş yavaş kesiyor, bir kulağıma makasın şıkırtısını, öbürüne hikâyenin acısını dolduruyordu. Dediğine göre bahsettiği kadının evine ölüm kâğıdı gelmemişti. O da ne yapsın, kocasının bir yerlerde yaşadığına inanmak istiyor, "Bana kâğıt gelmedi" diye kendince teselli buluyordu. Zaten başka da bir şey söylemiyordu; bir ağaç kadar suskundu. Kimileri kadının aklını yitirdiğini düşünüyordu. Kornelia, bir yandan saçımı kesmeyi sürdürürken bir yandan da "Aklını bilemem ama gerçekten de bir şeyleri eksilmeye başlamıştı" diyordu. Çünkü kadının eskiden tokalara sığmayan gür saçları susuz ağaçlar gibi kurumuştu. Kafasında saç niyetine ölü bir kıl yumağı taşımaya başlayan zavallı, sonunda ne zaman ay-

naya baksa kendisine ölümü çağrıştıran bu saçlardan kurtulmaya karar vermiş, Kornelia'ya gelmişti. Kornelia kadının saçlarını kısacık kesmişti. Kadıncağız rahatlamamıştı ama kendine bir umut yaratıp "Savaş bitmeden, kocamın ölüsüne ya da dirisine sarılıp hasret gidermeden uzatmayacağım artık saçlarımı" demişti. Hikâye sona erince kafamı çevirip merakla komşumun yüzüne baktım.

"Peki döndü mü kocası?"

Elleriyle neredeyse oğlan çocuğu gibi kısacık kesilmiş saçlarını karıştırırken, gözlerini ilk kez gözlerimden kaçırdı.

"Dönmedi daha. Şu halime baksana."

O akşam omuz hizasında kesip bıraktı Kornelia saçlarımı. Dediğine göre sevdiğim adam yanımdaymış; ailemin hayatı tehlikede değilmiş. Yani hayatta tutunacak, sevinecek bir dolu şeyim varmış. Bu kadar yenilenme bana yeter de artarmış. Ben de ona duvardaki delikten duyamayacağı şeyler anlattım. Çocukluğumu, seni, evimi terk edişimi, kendimi denize bırakılan minik bir kayık gibi dünyanın ortasına atıverişimi. Kadehini havaya kaldırırken "Sen de benim gibi delisin demek ki" dedi. "Ne yapalım, dünya delirtti bizi."

Gece, Franz'ın şaşkın bakışları altında hafif yalpalayarak eve girdiğimde, dünyanın dönme hızı bir parça artmış, kalbimdeki yük de de aynı oranda azalmıştı.

Ertesi sabah erkenden uyandım. Kafamın içinde çalan cumhuriyet bandosuna rağmen, çabucak kalkıp hazırlandım. Beni salondaki koltukta bekleyen Franz'ın şiş gözlerinden gece boyu uyumadığını anlamak kolaydı. Kocam heyecanlıydı. Heyecanlanmakta da haklıydı. O gün dananın kuyruğu kopabileceği gibi, boynumuza daha beter dolanabilirdi de. Fakat bu konuda birbirimize hiçbir şey söylemedik. Her sabah aynı şeyi yapıyormuşuz gibi sessizce evden çıkıp kiliseye gittik. Usulca tahta sıralardan birine yerleştik. Gözlerimiz sunakta, kulağımız yanımıza yaklaşıp selam vermesini

umduğumuz yaşlı bir erkek sesinde, saatlerce bekledik. Ama Andrzej gelmedi. Sesimizle tuttuğumuz oruç bile hayalimizi kurtarmaya yetmemişti.

Buluşmaya neden gelmediğini öğrenmemiz uzun sürmedi. Diğer Yahudilerle birlikte Varşova gettosuna gönderilmişti. Bu getto dedikleri yer, şehir içinde şehir gibiydi. Onu şehirden ayıran sınırlar, duvarlarla, askerlerle, tüfeklerle ve kurt köpekleriyle çizilmişti. İşe birer Davud yıldızı takmalarını buyurmakla başlayan Naziler, her geçen gün yeni kural ve yasaklar koyarak, Yahudileri günlük hayattan yavaş yavaş uzaklaştırmışlardı. Nihayetinde kurdukları gettolarla hepsini bir araya toplayarak, kendilerince şehri onlardan büsbütün arındırmışlardı. İşte zavallı Andrzej de bizi A.İ.'ye götüreceğini umduğumuz bilgiyle birlikte şehrin içindeki öbür şehre girmişti. Ona ulaşmamız, anlatacaklarını dinlememiz şarttı. Gel gör ki elimizi kolumuzu sallayarak girip arkadaşımızı arayabileceğimiz bir yer değildi bu getto dedikleri. İçine girmeyi bırak, yaklaşmak bile yasaktı. İçeride hastalığın ve açlığın kol gezdiği söyleniyor, bir kavanoz reçelin hazine değeri taşıdığı anlatılıyordu. Arada bir duvarın üzerinden yiyecek atmaya çalışırken yakalananlar oluyordu. Yaka paça götürülen yardımseverlerden geri dönen yoktu.

Gettoya götürülmüş bazı işçiler sabahları işe gitmek için dışarı çıkıp akşamları geri dönüyorlardı. Andrzej'e rastlama umuduyla birkaç gün boyunca civarda dolanıp, girip çıkanları seyrettik. Yaşlı adam aralarında değildi. Biz de bin bir yalanın içinden geçerek, bir haber hazırladığımızı söyleyip çalıştığı matbaaya gittik. Ama onu görmeyi umduğumuz makinenin başında genç bir adam bulduk. Güya haber için matbaayla ilgili sorular sorarken, ne yapıp edip konuyu çalışanlara getirdik ve yakın bir zamana kadar makinenin başında yaşlı bir Yahudi'nin durduğunu öğrendik. Ancak gettoya taşınma sırasında kolu kırılmıştı. Nasıl olduğunu anlatan olmadıysa

da tahmin etmekte zorlanmadık: Sakat kolla çalışamayacağı için, yerine bu genç delikanlıyı almışlardı. Sevgili arkadaşımızın artık gettodan dışarı çıkamayacağını işte böyle öğrendik. Ona ulaşmak için pek az seçenek kalmıştı elimizde. Ya bizzat biz içeri girecektik ya da girip çıkan birinden yardım isteyecektik.

Hemen gazeteye gettolarla ilgili bir haber yapmayı önerdik. Hani şansımız yaver giderse belki Alman ordusunun Varşova'daki şehir intizamını nasıl sağladığını anlatan bir yazı hazırlama bahanesiyle içeri girip, Andrzej'i arayabilirdik. Fakat tabii ki reddedildik. Gettolardaki açlıktan ve hastalıklardan bahsetmeksizin, bu akıllıca sistemle, Varşovalıların kimliklerine uygun bölgelere tanzim edildiğini ve şehir hayatının nasıl da düzene girdiğini anlatan haberler yapılacaktı. Ancak işlerimizden memnun kalmayan basın bürosu, böyle kritik haberleri bize vermeye pek istekli sayılmazdı. Bu da en iyi ihtimalle, yakında Almanya'ya geri postalanabileceğimiz anlamına geliyordu.

Ne yapacağımızı kara kara düşündüğümüz günlerden birinde, saçlarımı kestiği o tuhaf akşamdan sonra sık sık yaptığım gibi, kapı komşumu ziyarete gittim. İçeri girdiğimde masasının üzeri kâğıt ve yiyecekle kaplıydı. Görünüşe bakılırsa, Kornelia yiyecekleri kâğıtlara sararak paketliyordu. Ben gelince işi yarım kalmıştı.

"Hayırdır?" dedim. "Nedir bunlar böyle?"

Kornelia hiç sakınmadan, paketleri gettodaki bir tanıdığı için hazırladığını anlattı. Almanlara ait bir emaye fabrikasında işçilik yapan adamla giriş çıkışları sırasında ve tabii kaşla göz arasında anlaşmış, içeridekilere yiyecek yardımı yapmak için çalışmalara başlamıştı.

"Deli misin sen? Gettonun her yanı asker dolu. İçerideki polisler de cabası" diye çıkıştım.

"Allah onların belasını versin" dedi Kornelia.

"İyi, tamam versin de... Vermeden önce, eğer yakalarlarsa sana ne yaparlar haberin var mı?"

"Ne yapayım yani?" dedi Kornelia. "Şehrin yarısını toplayıp 340 hektarlık bir yere sıkıştırdılar. Hepsi aç, hasta. Bırakayım da açlıktan ölsünler mi? Yıllarca aynı mahallede yaşadığım komşularım da var benim orada. Yoklarmış, hiç olmamışlar gibi mi davranayım, nasıl yapayım?"

Kornelia kararlıydı. Bir fırsatını yakalayıp, hazırladıklarını adamla sözleştikleri saatte gettonun kuzeybatı duvarının üzerinden atacaktı. Sanki o bilmiyormuş gibi "Yakalarlarsa öldürürler seni" demekten alıkoyamadım kendimi. Ne yapalım dercesine oğlan çocuğu başını sallayıp kollarını iki yana açtı.

Sevgili komşumu vazgeçirmenin mümkün olmadığını anlayınca, bari bir işe yarayayım diyerek paketleri sarmasına yardım etmeye başladım. Sonra birden aklıma gelen ve o an bana pek parlak görünen bir fikirle olduğum yerde heyecanla sıçradım:

"Bu paketlerin içine bir de not koysak? Bizim aradığımız biri var biliyorsun. Arkadaşın yardım ederse, belki bu sayede onunla da haberleşebiliriz!"

Komşum hiç düşünmeden, "Yok, olmaz öyle" diye kestirip attı.

"Neden olmasın Kornelia! Onu bulmanın bizim için ne kadar önemli olduğunu biliyorsun. Müsaade et, en azından şansımızı deneyelim."

"Behiyeciğim" dedi Kornelia sakince, "ben bu akşam sadece bir kişinin canını tehlikeye atabilirim. Sadece kendiminkini. Yakalanırsam ne olacaksa bana olur. Duvarın öbür ucundaki arkadaşım da kendinden mesul. Etrafı kollayacak; yaklaşmak riskliyse, birileri gördüyse ya da görebilirse, paketi almayacak. Yani benimki boşluğa seslenmek gibi bir yerde. Kendimden başkasına zararım yok. Ama bu paketin içine bir

isim yazarsak ve paket benim arkadaşımın değil de, askerlerin eline geçerse ne olur biliyor musun?"

Haklıydı. Andrzej'i böyle bir tehlikeye atamazdım. Sonra, paketi almayı başarsa bile, Kornelia'nın arkadaşından da böyle bir iyilik istemeye hakkım yoktu. Etrafımdakilerin canlarıyla uğraştığını düşününce, kendimi et derdindeki kasap gibi hissettim. Utandım.

Ertesi sabah erkenden komşumun kapısını tıklattım, açtı. En azından duvarın bu tarafında her şey yolunda gitmişti. Karşı tarafta herhangi bir gürültü kopmadığına göre herhalde paket adrese teslimdi. Kornelia durumdan memnun, oğlan çocuğu saçlarını karıştırıyor, bu işi daha sık yapmanın bir yolunu bulacağını söylüyordu. Güya ikimiz de başka insanlar için endişeleniyorduk. Ama birimiz işe yararken, öbürümüz destek yerine köstek oluyorduk. Arkadaşım canını tehlikeye atmaktan çekinmeden başka insanlara yemek taşırken, ben meçhul bir yazarın peşinde oradan oraya sürükleniyor, Almanların yalanlarıyla dolu bir gazeteye fotoğraf çekerek şıracılık ediyordum. Komşuma baktıkça kendimi zamansız bir hayalin peşinde koşarken etrafındakileri kırıp döken işe yaramaz bir velet gibi hissediyordum. Belki de yazarı aramak için doğru zaman değildi. Ve bu koşullarda bulsak bile çok bir şey değişmeyecekti. Ama teptiğimiz onca yoldan, battığımız kara çamurdan sonra pişman olmak öyle ağır bir yüktü ki, altına girmeye gücüm yetmezdi. Bu yüzden Franz'a hiçbir şey söylemedim, sessizce yanında yürüyerek olacakları bekledim.

Kış çetin geçti. Bin bir zahmet ele geçirdiği Varşova gettosunun isim listesinde Andrzej'in adını bulamayan Franz, diğer gettolara ve çalışma kamplarına gönderilen Yahudilerin listelerine ulaşmak için çabaladı durdu. Sonuç maalesef koca bir sıfır oldu. Hoş Andrzej'in yerini öğrense bile ne fark edecekti ki? Nasılsa bulunduğu yere girmeyi beceremeyecek-

tik. Çaresiz, bir süre sonra, yolun kalanını onsuz adımlamaya karar verdik.

Bu arada Kornelia yardım işini ilerletmiş, canı cebinde getto duvarlarına giderek, içeri yiyecek fırlatmayı alışkanlık haline getirmişti. Birkaç kere yakayı ele verecekken yakalanmaktan son anda kurtulmuştu. Ama melek kalbi ve keçi inadıyla, yılmayıp devam etmişti. Getto duvarından yardım paketleri atmaya da, uzadıkça saçlarının ucundan kırpmaya da... Kocasının geri döneceğine sahiden inanıp inanmadığını sormuyordum. İlk sohbetimizde işittiğim kurala uyuyor ve yakınını kaybetmişlerin tek sığınağı olan ümide hürmet ediyordum.

Bazen onun şehirde arı gibi çalışan yeraltı teşkilatlarıyla ufak da olsa bir bağı olabileceğini, istese bizi birileriyle tanıştırabileceğini düşünüyordum. Öyle bir gücü varsa bile herhalde yardım etmek istemiyordu. Bize güvenmediğinden değil ama konumumuz gereği fazlasıyla dikkat çekeceğimizi düşünüyor olabilirdi. Vereceğimiz katkıyı riske atacağı şeylerden daha değerli bulmuyordu belki. Sadece o değil, başkaları da... Yoksa bunca zaman bir adım olsun yaklaşmaz mıydık Varşova'da karış karış aradığımız meçhul yazara? Nedense böyle hissediyor, anlıyor, hak veriyor ve hiçbir şey sormuyordum.

Zaten sık sık her şey anlamını yitiriyordu gözümde. Oynadığım oyunu artık taşıyamıyordum. Aradığımızı bulacağımıza inancım kalmamıştı. Birbirimizin direncini kırmamak için bu konuda konuşmuyorduk ama kocamın da benzer şeyler hissettiğini anlıyordum. Almanya'da bizi başka bir hayatın beklediğini bilsem, geri dönmek için onu ikna etmeye çalışırdım. Hatta sonrasında katlanmam gereken neticeleri unutup İspanya'daki gibi alengirli numaralar bile yapardım. Ama orada da farklı bir hayat kuramayacağımızı biliyordum. Her yanımız uğursuz bir savaşla çevriliydi, kaçacak yer kalmamıştı ki... İngilizlerin hava saldırısından sonra Franz'ın haf-

tada bir aramaya gayret ettiği Bay ve Bayan Müller'le yaptığımız telefon görüşmeleri, Berlin'in halinin de iç açıcı olmadığını görmemize yetiyordu. Yirmi yıllık komşuları Fabrislerin çalışma kampına gönderildiğini anlatan yaşlı kadın, "Dünyanın sonu geliyor olmalı" demişti. Eve dönmek bizim için daha güvenli olabilirdi ama sinirlerimizi tamir etmeyeceği kesindi.

Kavurucu sıcağın gittikçe ağırlaşan yüreğimi hepten şişirdiği sıkıntılı günlerden biriydi. Haber teslimine gittiği basın bürosundan soluk soluğa dönmüştü Franz. Beti benzi atmış, gözleri kocaman açılmış, alnında biriken ter damlacıkları yere düşmekten korkarcasına birbirlerine sıkı sıkı kenetlenip oracıkta asılı kalmıştı.

"Almanlar" diye girdi söze, sanki kendisi Çinliymiş gibi. "Varşova gettosunu boşaltıyorlar!"

"Sonunda insanları evlerine mi yolluyorlar?" diye sordum, yaşadıklarından hiçbir şey öğrenmemiş saf'dil bir sevinçle.

"Hayır" dedi. "Galiba öldürüyorlar!"

Naziler, gettodan topladıkları Yahudileri trenlerle Treblinka'daki kampa göndermeye başlamışlardı. Hem de eskisi gibi üçer beşer değil, binlercesini hep birlikte... Franz basın bürosundaki fısıltılardan bunun daha bir süre böyle devam edeceğini işitmişti. Ve dahasını da... Gidenler dönmeyecekti! Büroda fıs fıs konuşan dudaklardan sızan uğursuz laflara bakılırsa nihayet şehir temizlenecekti!

Sonraki aylarda, Franz'ın duydukları bir bir gerçekleşti. Trenler Treblinka'ya her gün beş bine yakın adam taşıdı ve gidenlerden hiçbir haber gelmedi. Rayların etrafında oyun oynayan köylü çocuklar, yavaşlayan trenlerden atlayıp kaçmaya çalışanları seyrediyorlardı. Onların gördüklerini askerler de görürse tren durduruluyor, kaçaklar tavşan gibi avlanıyordu. Tren gittikten sonra köylüler gelip cesetleri hemen oracığa, düştükleri yere gömüyordu. Trenin içinde balık istifi dizilmiş halde kamplara doğru ilerlemeye devam edenlere

gelince... O sıralar hiçbirimiz onlara tam olarak ne olduğunu bilmiyorduk ama ortalıkta insanın tüylerini diken diken eden korkunç haberler dolaşıyordu.

Kornelia "Öldürüyorlar onları" diyordu. "Sonunda hepimize yapacakları bu zaten." Savaşın sonunda herkesin öleceğini düşünüyor ama yine de yaşayanlara yardım etmekten geri durmuyordu.

Onu son gördüğümde yine evde, o masanın üzerinde yiyecek paketliyordu.

"İçimde bu akşam işlerin yolunda gitmeyeceğine dair bir his var" demişti bana.

"Gitme o zaman" diye cevap verince de gülmüştü. "Kuzum, bu his bende hep var. Biliyorsun, burada işler çok uzun zamandır yolunda gitmiyor. Hissin peşine takılırsak vay halimize."

O öyle deyince, söz hislerden, hakikate dönüşen düşlerden, geleceği görenlerden, hissikablelvuku hikâyelerinden açılmıştı. Ben Kalfa'dan ve onun meşhur yüklük odasından bahsetmiştim; o da eskiden tanıdığı bir kadını anlatmıştı. Wera'ydı kadının adı. Büyükannesinden miras aldığı bir marifeti vardı; çok güzel su falı bakardı. Tıpkı büyükannesi gibi her söylediği çıkardı. Sonra günün birinde suda kızını alevler içinde can verirken görünce, gözlerini toprağa çevirmiş, bir daha da oradan ayırmamıştı. Ancak toprağın kavruk falı da aynı hikâyeyi fısıldayınca, talihsiz Wera, nereye bakarsa baksın kızının alevler içinde can verişini görmekten kaçamayacağını anlamıştı. Evladının ölümünü görmektense ölmeyi seçmiş ve kendini yatak odasının tavanına asmıştı. Tabii bunu yaparken tavanda cansız bir korkuluk gibi sallanan cesedini ilk bulanın beş yaşındaki minik kızı olacağını bilemezdi. Sudan da, topraktan da merhamet göremeyen Wera, istemeden de olsa kaçtığı acıyı, kızının cılız omuzlarına yüklemişti.

"Peki kızına ne oldu? Yanarak mı öldü gerçekten?" diye merakla sormuştum Kornelia'ya. Soruyu da cevabı da önem-

semez gibi omuz silkmiş, "Şimdilik hayattayım" demekle yetinmişti. Sonra da konuyu değiştirip bu sene baharın ne kadar geç geldiğinden, Alman askerlerinin paltolarının renginden ve paketleri biraz küçük hazırlamasının daha iyi olacağından filan bahsetmeye başlamıştı. Bense söyleyecek bir şey bulamamıştım. Yine faka basmıştım.

O gece rüyamda Kornelia'yı alevler içinde gördüm. Hızla etrafını saran kıvılcımlardan kaçmıyor, yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle olduğu yerde sabitlenmiş, yalımların arasından bana bakıyordu.

Ertesi sabah kapısını çaldığımda, sevgili komşumu evinde bulamadım. Öğlen, akşam ve sonraki gün de... Apartman merdivenlerinde kedi adımlarıyla dolaşan fısıltılara bakılırsa, bir daha geri dönmeyecekti. Gestapo tarafından ite kaka götürüldüğünü görenler vardı.

Son görüşmemizde bana içinde işlerin yolunda gitmeyeceğine dair bir his olduğunu söylemişti. Belki de görmüştü geleceği, büyük büyükannesinin uğursuz kabiliyeti belki ona da geçmişti. Sonradan keşke komşumu evde kalmaya ikna etmek için daha çok çabalasaydım diye epey vahlandım, ama dinler miydi beni? Bile isteye gitmiş gibiydi. Derken hiç tanımadığım annesinden emanet aldığım o rüya düştü aklıma. Alevler içinde bir Kornelia. Ne yapıyordu acaba benim oğlan çocuğu saçlı, mangal yürekli komşum, neredeydi şimdi?

Önceleri çocukça bir saflıkla belki çıkar gelir diye bekledim. Almanların her başarısızlığı onun dönüşüne davetiye olabilirdi. Ama Alman ordusu Stalingrad'da bozguna uğradıktan sonra bile Kornelia geri dönmedi. Gitmek bazen dönüşü olmayan bir yoldu, bir kerelikti.

Treblinka'dan kaçmayı başaran Yahudilerin gettolara ulaşıp, kamplarda yaşananlarla ilgili korkunç hikâyeler anlattığı söyleniyordu. Ortalıkta dolanan fısıltılara bakılırsa Naziler esir aldıkları insanları akla hayale gelmeyecek şekil-

lerde öldürüyordu. Yahudiler ocak ayında bu haberlerin yarattığı infial ve gizli Yahudi Muharebe Örgütü'nün desteğiyle ayaklanmış, her zamanki gibi kendilerini trenlere bindirmek için gelen Alman askerlerine mukabele etmişlerdi. Dört gün süren çatışmalarda getto sokaklarına cesetten halılar yayılmıştı. Almanlar gettodan Treblinka'ya yaptıkları nakilleri durdurmuştu ama buna bile sevinemiyor, artık kimsenin geri döneceğini düşünmüyordum. Galiba o dönemde, dünyada dönülecek güzel bir yer kaldığına da inanmaz olmuştum. Hayatım boyunca ruh halimin seninkine en çok yaklaştığı dönem oydu sanırım. Adeta içimden mutsuz ve umutsuz bir Suad çıkmıştı. Sanki sırlarla dolu bir ayna ortadan ikiye ayrılmıştı. Kırık parçalardan birinde yüzünü görseydi ruhum, inan şaşırmazdı!

43 senesinin Mart ayında Berlin'den iki önemli telefon aldık. İlk telefon Jürgen'den gelmişti.

"Müjde!" diyordu. "Aradığınız adam bulundu. Vaktiyle bilgisine danıştığım Hollandalı bir arkadaşım aradı. Tesadüfen sizin adamla tanışmış. Adam şu an Amsterdam'daymış ama çok uzun kalmayacakmış. Fakat Johan, yani arkadaşım, adamın kaldığı oteli biliyor. Size onun numarasını vereceğim. Kendisiyle irtibata geçebilirsiniz. A.İ.'yi yakalamak istiyorsanız en kısa zamanda Hollanda'ya hareket etmelisiniz."

Franz, Johan'ın telefon numarasını bir kenara yazacak fırsatı bulmuştu ama teferruatı konuşamadan telefon kesilmişti. Hatırlarsın, o yıllarda telefonun insanları konuşturmaktan daha sık yaptığı bir şey varsa o da en nazik anlarda çat diye kesilivermekti.

Franz'la birbirimize bakakalmıştık. Aramaktan yorulduğumuz, zaman zaman neden aradığımızı bile unuttuğumuz adamı bulmanın şaşkınlığı bir yanda, bizi birer ölüye çeviren bu ülkeden gidecek olmanın sevinci bir yanda, birbirimize sarıldık. Evvela işten istifa edecek, sonra da en kısa za-

manda Amsterdam'a hareket edecektik. Derhal hazırlanmaya başladık.

Sonunda Varşova'dan ayrılıyordum. Becerebilsem bu şehre ait her şeyi bir kalemde unuturdum. Bir tek Kornelia'yı hatırlamak isterdim. O da değil şehri, muhtemelen dünyayı bile çoktan terk etmişti. Ama yine de Varşovalı kadınların ölümü kolayına kabullenmediğini, beklemekten vazgeçmediğini anlatan çileli sesi kulaklarımda, içine dizelerini koyduğu yeşil cam şişeyi denize fırlatan ehliümit bir şair gibi, minik bir iz, ufacık bir umut bıraktım ardımda. Kornelia'nın duvara açtığı görünmez deliğin bizim tarafına, üzerinde Berlin'deki adresimi yazdığım küçücük bir kâğıt sıkıştırdım. Kim bilir belki bir gün savaş biterdi, sevgili komşum evine dönerdi, adresi bulur ve "hayattayım" diyen müjdeli bir mektup gönderirdi. Franz bu yaptığımı bilse canıma okur, adresimizi duvar boşluklarına yerleştirmemi pek sakıncalı bulurdu. Ama bilmeyecekti.

İkinci telefon ertesi gün hazırlıklarımız sürerken geldi. Arayan Abelard Müller'di. Elsa Müller'in ölüm döşeğinde olduğunu haber veriyor, kadıncağızın tek arzusunun ölmeden evvel oğlunu görebilmek olduğunu söylüyordu. Zavallı kocam haberi alınca donup kalmıştı.

İngilizlerin Berlin'e yaptığı hava saldırısının yaşlı kadının midesinde sıkıntılı bir miras bıraktığını biliyorduk. O günden sonra ne zaman korksa ya da üzülse eli ayağı titriyor, midesine kramplar giriyordu. Hatta Franz sırf bu yüzden haftada bir annesini arayıp iyi olduğumuzun haberlerini veriyor, kadının bir de bizim için endişelenmesini önlemeye çalışıyordu. O da oğlunu telaşlandırmaktan kaçınmış olacak ki, sağlığının gitgide bozulduğunu bizden gizlemişti. Durumun ciddiyetini anlamamız için, Bay Müller'in arayıp "Elsa ölüyor" demesi gerekmişti.

Franz'ın rengi kül gibiydi. Kafasındakileri sormaya korku-

yor, tahmine çalışıyordum. Bir yanda ölmek üzere olan yaşlı anneciği, bir yanda yıllardır uğruna hayatını bozuk para gibi harcadığı adama nihayet ulaşma ihtimali... Birinden birine gecikecekti. Birinden birini seçmesi gerekecekti. Şimdi ne yapacağız dercesine yüzüme baktı. Bakışlarımı ondan kaçırdım. Hiçbir şey söylemedim, söyleyemezdim. Gelecek pişmanlığın sorumluluğunu almaya cesaret edemezdim. İstikametimizi belirlemeyi tümüyle ona bırakıp, nerede açacağımızı bilemediğim valizleri toplamayı sürdürmekle yetindim.

Polonya'dan ayrılırken, sadece kötü anılarla değil, hani o yağmurlu çarşamba gününden artakalan uğursuz rüyayla da vedalaştım. Son kez tren vagonunda gördüm onu. Şimdi canını yakmak pahasına bu rüyayı sana da yazacağım:

Her yanımda derin derin kuyular vardı rüyamda. Ağzına kadar insanla doluydu kuyular. Çok yağmur yağıyordu ve sular yükseldikçe kuyulardaki kan taşıp köpürüyordu. Sana söylemek doğru değil belki ama Fuad da bu insan kalabalığının içinde yatıyordu. Yaklaşıyordum. Eğilip kuyunun içine bakıyordum. Fuad'ın karnında uzun bir kiraz ağacı büyüyordu; dallarından havalanan kuşlar bir tuhaf ötüşüyordu: Tak. Tak. Tak. Tak. Kiraz ağacından bir yaprak düşüyordu yere. Eğilip alıyordum. Derken birdenbire senin ürkek yüzün beliriyordu yaprağın üzerinde. Uyandığımda, her defasında, herkesten önce seni düşünüyordum. Hep o aynı fotoğraf geliyordu aklıma. Kiraz ağacının altındasın sen. Bir kuyunun başında, başın ellerinin arasında. Sanki ilk kez orada görmüşüm seni, ilk kez orada bakmışım içinin karasına...

Yazdı ve bizim çocukluğumuzun yazlarında, güneş evlere kapanmış çocukların adını seslenirdi bir bir, hepsini dışarıya çağırırdı. Sen de bu sese kulak vermiştin, bahçeye çıkmıştın. Bahçemiz sulu meyvelerle doluydu, yemişlerden akan bal sokağın bütün çocuklarını doyururdu. O ağaçların tepesinde dolanmak, altına geçip diplerine döktükleri hazineden payı-

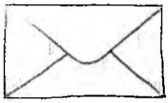
na düşeni almak, en sevdiğin oyundu. Annem sana emanet etmişti Fuad'ı. "Ben mutfağa bakıp geleyim, kardeşine göz kulak ol" demişti. Fuad emeklemedeydi hâlâ, yerinden doğrulup da yürümeye geçememişti. Koca totosunu sağa sola oynatarak solucanlar gibi sürünüyordu şebboyların önünde. Ne komikti emekleyişi.

Kiraz ağacı, dallarını üzerine sarkıtmıştı. El ele tutuşmuş iki kirazı kulağına takıp küpe yapmıştın. Kafanı gökyüzüne kaldırıp güneşe bakmıştın. Bal rengi ışıkları akmıştı kirpiklerinden içeri, kamaşmıştın. Yeniden gözlerini açtığında Fuad şebboyların önünde değildi. Gölgesini gözlerine bırakmış turuncu bir ışığın ardından sağa sola bakınmıştın. Onu yeniden gördüğünde biraz ilerideki öbür kiraz ağacının altındaydı. Ağacın altındaki kuyunun hemen başında, meraklı gözlerle aşağıya bakmaktaydı. Kalfa'nın evvel ezel söylediği söz gelivermişti hatırına: "Sakın ha kuyuya yaklaşmayın. Kuyu karısı çeker alır bak!"

Onu öyle görünce, kulağında Kalfa'nın sesi, yerinden fırlamıştın. Düşüp de dizini kanatmasan, kuyu karısı aşağı çekmeden kardeşini yakalayacaktın. Ama yetişemedin. Sen böyle olsun istemezdin Suad. İstemezdin. Vazgeç artık kendini suçlayıp durmaktan. Öyle kızgınsın ki kendine, Fuad'ın yaşayamadığı bir hayatı yaşamayı bile reddettin. Bu hayattan daha en başında vazgeçtin. Mektuplarından anladığım, yıllar sonra bile hâlâ aynı yerdesin, değişmemişsin. O kuyuyu unut, sadece kiraz ağacı kalsın geriye. Fuad'ı unut. Ben çıkardım onu rüyalarımdan. Sen de çıkar, rahatla. Girmesin artık rüyalarımıza. Kuyu karısı hariç kimsenin suçu yok bu işte. Hele de senin! Biliyorum, sen böyle olsun istemezdin.

Kardeşin Behiye

Beş

Yerde yüzüstü yatıyordu Rıdvan. Ağzı çamur ve kan doluydu. Çamur soğuktu, kansa sıcak; ikisini birbiriyle ılıştırıp öyle yutkundu. Tepesindeki Allahsız, ağır botlarını sırtına dayamış, ha babam bastırıyordu.

"Bırak beni" diye haykırmak istedi ama sesi çıkmadı. Soluğunu kesmişti herifçioğlunun botları. Yoksa botlar değil, kalbine çöreklenen korku muydu soluğunu kesen? Biliyordu, korku her şeyden daha ağırdı.

"Kalk!" diye kükredi tepesindeki adam. Sonra, kıpırdayacak gücü olmayan Rıdvan'ı sürükleyerek ilerideki duvarın dibine taşıdı. Rıdvan, ense kökünde metal soğukluğu duyunca az sonra öleceğini anlayıp beklemeye başladı. Yıllarca süren birkaç saniye boyunca, geride bırakacaklarını düşünmeye çalıştı. Ama film şeridi bomboş aktı. Ya hiç çekilmemişti film ya da çoktan yanmıştı. Derken aklındakiler ensesinde patlayan silahın küstah sesiyle dağıldı. Örs, çekiç ve üzengi şiddetle birbirine çarptı, etraftaki bütün sesler kesildi, geriye sadece korkunç bir uğultu kaldı. Boynundan aşağı ılık bir şeyler aktığını hissetti Rıdvan. Kan mı?

Nefes nefese yerinden sıçradığında, elini boynuna götürdü hemen, ter içinde kalmıştı.

Rüyaydı. Neyse ki sadece kötü filmlerde, kötü romanlarda ve bir de kötü yaşanmış hayatlarda görülecek türden ucuz bir rüya... Ama yine de rahatlamadı. Eli hızla atan kalbinin

üzerinde, sırtını yatağın başındaki ferforjeye dayayıp bir süre öylece kaldı...

Berbat bir gece geçirmişti. Perişan bir sabaha uyanacağı daha geceden belliydi. Duvar dibinde ensesine silah doğrultan, herhalde akşam okuduğu mektuplardan kaçan bir Nazi askeriydi. Zaten zalim Naziler, kimliği meçhul yazarlar, sessiz Elizler, çoksesli Nevzatlar birlik olup gece boyu beynini kemirmişlerdi.

Akşam turuncu tişörtlü baklavacının gösterdiği veledin peşinden koşmuş, üstelik kendisini fark edip tazı gibi kaçmaya başlayan oğlan, haylaz bir taşın çelmesiyle yere kapaklanınca yakalamayı da başarmıştı. Becerebildiğince ürkütücü bir sesle mektubu kimin verdiğini sormuş ama "Ekmek Mushaf çarpsın ki tanımıyom abi. Zarfı götürürsen 10 lira veririm dedi"den başka cevap alamamıştı. Tam mektubu vereni tarif ettireceği sırada elinden kurtulan velet, tabanları yağlayıp anında topuklamıştı. Bir müddet peşinden koşmuş ama ara sokaklarda gözden kaybolan oğlanı yeniden yakalayamamıştı.

Kış ortası eşofmanlarla çıktığı sokakta buz gibi donduğunu ancak o zaman fark etmişti. Önce salona dönüp çabucak giyinmiş; sonra da önüne çıkan ilk kafeye oturup, acımış çay eşliğinde mektupları okumaya girişmişti.

Bazı satırlar midesine kramp gibi saplanmıştı. Hele Suad'ın mektubu. Kalfa'nın o acayip hikâyesini okurken, İbrahim Amca'dan bahsedilen bölüme gelince, izlendiğine inanan paranoyaklar gibi endişeyle etrafına bakınmıştı. Neydi şimdi bu? Biri dalga mı geçiyordu? Uzun zamandır kendisini tanıyan biri, mektupları elçi kılıp bir şeyler mi söylemeye çalışıyordu? Rıdvan ne düşüneceğini bilemiyordu. Satırlar önünde uzayıp giderken, isimler isimlere karışıyor, sanki yeryüzündeki her şey, herkes birbirine benziyordu. Kalfa'nın İbrahim Amcası bizzat kendisine, Behiye'nin

önüne gazete düşüren bisikletli oğlan az önce yakaladığı postacı velede, İspanya'da bombaların yaktığı Guernica, aynı dönemde bombalanan Dersim'e... Biri İstanbul'da, biri Varşova'da, kara trenlerin ardından bakakalan Suad ve Behiye bile birbirine benzemiyor muydu neticede? Nerede olurlarsa olsunlar yaşadıkları zamana, o zamanın ruhuna sıkışmışlardı. Demek insanın hamurunu karan zamandı. Rıdvan, annesini düşünmüştü yine. Havva'nın torununu. Kalbindeki hasreti, aklındaki soru işaretlerini nereye koyacağını bilemeden, o buz gibi kafede, heyecan içinde, mektupların tamamını okumuştu.

Eve vardığında ateşi çıkmıştı. İlaç alıp erkenden yatmış, ama içine düştüğü kâbusların gürültüsünden adamakıllı uyuyamamıştı. Hâlâ ateşi vardı. Boğazı da ağrıyordu üstelik. Belli ki akşam incecik eşofmanla sokaklarda koştururken şifayı kapmıştı.

Kafası allak bullaktı. Nâzım'la konuşmaya ihtiyacı vardı. Tam ona anlatacaklarını sıraya koymaya çalışırken telefonu çaldı. Ekranda NY'nin ismini görünce iyice tadı kaçtı. Tabii ya, bu hengâmede patronunun kendisinden haber beklediği tamamen aklından çıkmıştı. Henüz Süreyya'yla konuşmadığını söylemeyi göze alamadığından telefonu açmadı. Telefonun zırıltısı kesilir kesilmez de Süreyya'yı aradı.

"Hayret, geç kaldın" diye gülerek açtı Süreyya telefonu. "Söyle o devekuşu beyinliye, seni de kendisini de yormasın boşuna. Yazmayacağım."

"Ne oldu peki?" diye sordu Rıdvan. "Aranızda bir şey mi geçti? Niye yazmak istemiyorsun?"

"Kadın beni seri üretime geçirmek istiyor, görmüyor musun? Arka arkaya her yıl roman mı yazılır? Ona en başında söylemiştim beni sıkıştırma diye. Canım ne zaman isterse o zaman yazarım. Hiç istemezse hiç yazmam. Ortalık üç kuruş peşinde hayalet yazar kaynıyor, işi çok acilse gitsin başka bi-

rini bulsun kendine. Merak etmesin gururum incinmez, sağda solda sırrını açık etmem."

"Tamam, haklısın" dedi Rıdvan. Haklı olacağını daha ararken biliyordu zaten. Ona karşı kafasız patronunu savunacak değildi. Süreyya yıllar evvel kendisini iş görüşmesi için NY'nin yanına götürürken "Yeni patronun dünyanın en aptal kadını. Ama iyi biridir, kırmaz bizi" demişti. Rıdvan "Dur bakalım daha patronum olmadı, henüz görüşmedik bile. Hem zaten bu işte deneyimim de yok, bence boşuna heveslenmeyelim" cevabını verince, "Sen oraları dert etme, bu işi oldu bil" diye gülümsemişti. "Öyle bir sırrını saklıyorum ki onun, hiçbir ricamı kıramaz." Rıdvan'ın anlamaz gözlerle baktığını görünce de "İnsan hayatta en çok sırdaşlarından korkar. Bunalıp da patlamasınlar diye pamuk gibi olur onlara karşı, ne isterlerse yapar. Göreceksin NY de beni evime mutsuz göndermeyecek bugün" diye eklemişti.

Dediği çıkmış ve aynı gün Rıdvan hiçbir yayınevi tecrübesi olmamasına rağmen, NY'nin yıllarca kitaplarını bastırdığı ve günün birinde nedense sahip olmaya karar verip bir servet ödeyerek satın aldığı yayınevine yönetici olmuştu. Merak etmesine rağmen Süreyya'ya sözünü ettiği o sırrın ne olduğunu hiçbir zaman sormamıştı. Sonra günün birinde, Süreyya'nın NY'ye yolladığı bir mail garip bir karışıklık sonucu kendisine de gelmiş, daha doğrusu yurtdışına taşınmaya karar veren Süreyya, memleketten ayrılmadan evvel arkadaşının işini sağlama almak için, onu NY ile aralarındaki sırra bile isteye ortak etmek maksadıyla, mail'in gideceği adrese "kazara" Rıdvan'ı da ekleyivermişti.

"Yeni romanını yazdım, tepe tepe kullan" cümlesinden oluşan kısacık mail'de NY'nin yakında çıkacak romanı ekliydi. Rıdvan, Süreyya'nın yıllardır NY için hayalet yazar olarak çalıştığını bu şekilde öğrenmişti. Ve mail'e yanlışlıkla eklenen Rıdvan'ın adını gören NY de onun öğrendiğini tabii. Ön-

ce NY ile Süreyya arasında büyük bir kriz çıkmıştı ama yapacak bir şey yoktu. Bunca zaman iki kişi arasında üleştirilen sır artık üç kişilik olmuştu.

Birlikte çalıştıkları yıllar boyunca Rıdvan NY'nin sorun çıkardığını sık görmüş ama haklılığına nadiren tanıklık etmişti.

"Yani sen şimdi artık yazmayacağım demiyorsun değil mi? Sadece sıkıştırmasın beni diyorsun."

"Evet, öyle diyorum ama senin avanak patronun maalesef anlamıyor."

"Tamam" dedi Rıdvan. "Ben hallederim."

Belki bir şeyler daha derdi ama Süreyya, Kevork'u sorarak konuyu değiştirdi. Nasıldı delikanlı, keyfi yerinde miydi? Yıllarca aynı apartmanda yaşamışlardı. Çocuğun anneannesi Ermeni madamın çok iyiliğini görmüştü zamanında. Bu yüzden borç öder gibi, uzaktan da olsa Kevork'u kollayıp gözetmeye çalışırdı.

"İyi işte, evlilik hazırlıklarına devam. Evin tadilatıyla uğraşıyor. Gelin hanım istedi diye döşemelere kadar yenilemiş evi. Belli, nişanlısından ödü kopuyor."

Rıdvan sesine alaycı bir hava katıp zoraki gülmeye çalıştıysa da karşısındaki böyle numaraları yutacak kadın değildi, hemen işkillendi.

"Hayrola? Sesin niye öyle kös kös çıkıyor senin? Hasta filan mısın?"

"Yok, biraz üşütmüşüm sadece" dedi Rıdvan. Aslında şimdi en çok onunla konuşmaya ihtiyacı vardı ama ha deyince kalkıp gelemeyeceği bir yerde olduğundan, arkadaşını telaşlandırmak istemedi. Konuşmayı uzatırsa çenesini tutamayacağından korkup kısa kesmeye yeltendi:

"Süreyya, benim şimdi çıkmam lazım. Tekrar ararım. İyi bak kendine oralarda."

"Tamamdır" dedi Süreyya. Sonra da hınzırca ekledi:

"Kapatmadan önce mühim bir bilgi: Devekuşlarının gözle-

ri beyinlerinden büyük olurmuş, biliyor muydun?"

Süreyya onun lüzumsuz bilgilere bayıldığını bilir, başkaları gibi bu tatlı zevke burun kıvırmak yerine, sık sık âşıklar gibi karşılıklı atışmaya girişirdi. Rıdvan, arkadaşının sözlerini duyunca güvenli bir kucağa kıvrılmışçasına gülümsedi. Eskiden dostluğun beraber ağlayabilmekle ilgili bir şey olduğunu sanırdı. Sonra sonra esas beraber gülebilmekle ilgili olduğunu anlamıştı. Şu hayatta seni güldürmek için çabalayacak, sevincini sevinci sayıp, birlikte gülmekten mutlu olacak birini bulmak kolay mıydı? Minnetle cevapladı:

"Bilmiyordum ama sayende eksiğimi gidermiş oldum. Muhtemelen sen de Beethoven'ın beste yapmadan önce kafasını soğuk suya soktuğunu bilmiyordun. Al bu da benden sana hediye olsun, sağda solda caka satarsın."

Telefonu kapattığında kendini yalnız hissetti. Tanıdığı, sevdiği herkesi kaybetmiş biri gibi... Ama bu duyguya teslim olmak niyetinde değildi. Önce, daha fazla kaçamayacağını bildiği görevi bir an önce yerine getirip aradan çıkarma arzusuyla NY'yi arayıp Süreyya'yı ikna edemediğini söyledi. Karşısındaki öfkeli sesin aralıksız konuşmasını sonuna kadar dinledikten sonra "Merak etme" dedi. "Bir çaresine bakacağım."

Ardından yangın kolu çeker gibi Nâzım'ı aradı. Arkadaşı oğlunu civcivli bir animasyon filmine götürmek üzere hazırlanıyordu. Alışkın olmadığı bir koşturmaca içinde ter döktüğünden dert dinleyecek halde değildi ama Rıdvan yine de olanları bir çırpıda anlattı. Nâzım durumun ciddiyetini anlamamakta ısrarcıydı.

"Yahu niye böyle dert ettin sen bu işi kendine? Üç beş anlamsız mektubu haddinden fazla önemsemiyor musun?"

"Doktor, asıl sen bu işi fazla küçümsüyor olmayasın! Mektupların benimle bir ilgisi olabilir diyorum, anlasana!"

"Allah aşkına yetmiş sene önce biri yalılarda, biri Polonyalarda fink atan iki koketle ne alakan olacakmış senin? Topla

kendini biraz!" diye çıkıştı Nâzım. Ama Rıdvan sakinleşmedi, aksine kafasının içinde yeni şimşekler belirdi.

"Sen nereden biliyorsun onların nerelerde fink attığını?" Sesi tedirgin, hatta şüpheciydi.

"Oğlum kendin anlattın ya! Hayırdır, Birsen'le Rüstem'den sonra şimdi de ben mi olağan şüpheli oldum? Polisiye okuya seyrede sonunda kendini dedektif sanmaya başladın galiba!"

"Ben dedektifsem sen de son ana kadar hiçbir şeyden şüphelenmemeyi marifet sanan avanak karaktersin. Bunları senin yerine Agatha Christie'ye anlatsaydım, oturup bir Hercule Poirot macerası yazardı!"

"Hah, şunu bileydin! Birkaç dandik mektuptan cinai hikâye çıkarma derdindeysen git bunları yayınevinin kıytırık yazarlarına anlat. Ben yazar değil, psikoloğum ve ortada büyütülecek bir şey göremiyorum. Yahu boş ver şu mektupları, iyi gelmiyor işte sana. Ateşin filan varsa ilaç al, yok gerginim diyorsan git kendine bitki çayı yap, gevşe. Öyle her şeyi kuruntu yapma, boşalt kafanı biraz. Oğlan mızıldanıyor, şimdi çıkmam lazım. Sonra konuşuruz."

* * *

Bütün günü sarı kantaronla mayışmış halde bir koltuktan öbürüne devrilip, Polanski'nin "Apartman Üçlemesi"ni izleyerek geçirdikten sonra akşam Bebek'teki havalı restorandan içeri girerken hâlâ ateşi vardı. Ne evde oturmakla iyileşmeyi ne de ne film seyretmekle neşelenmeyi becerebilmişti. Her sancının başka bir yarayı hatırlattığı bir dünyada insana ne filmler ne kitaplar ne de diğer insanlar iyi gelebilirdi. *Rosemary'nin Bebeği*'nde, komşuların cadı olduğunu söyleyen karısına bir türlü inanmayan Guy'ın passifloraya bulanmış sesinde Nâzım'ı; *Tiksinti*'deki Carol'ın çatırdayan duvarları dehşetle izleyişinde Nâzım'ın bahsettiği ressam kı-

zı; *Kiracı*'da Trelkovski'nin, "Kafamı kopardıklarında, ben ve vücudum mu diyeceğim, yoksa ben ve kafam mı?" deyişinde ise nedense mektuplardaki Suad'ı hatırlamıştı. Zaten gergin olan ruhunu hepten tel tel eden filmlerin, ona tanıdıklarından çok tanımadıklarını hatırlatması, içinde çöreklenen yalnızlığın altını çizip hepten canını sıkmıştı.

Restorana girdiğinde, Kudret, tanıtımcı Sema, pazarlamacı Güngör ve tabii Mürsel Başıbüyük ile eşi Meserret Başıbüyük, çoktan masadaki yerlerini almış, kendisini bekliyorlardı. Affedilmek istiyorsa geç kaldığı için özür dilemekle yetinmeyip, gece boyunca konuyu döndürüp dolaştırıp Büyükbaş'ın yeni romanına getirmesi ve methiyeler düzmesi gerektiğini biliyordu; öyle de yaptı. Yemekler yendi, şarapların biri bitip diğeri geldi ve onca sorunu çıkaran, Kudret'le papaz olan kendisi değilmiş gibi şen şakrak kahkahalar atan yazar, uzun hayatına sığdırdığı bütün sıkıcı anıları, hiçbir detayı atlamamaya çalışarak bir bir anlattı. Gecenin sonunda görev yerine getirilmiş; nasıl şahane bir roman yazdığından, o romana nasıl görülmemiş bir tanıtım yapılacağına uzanan geniş sohbet yelpazesinde, yazar memnun edilmişti. Evlere dağılmaya yakın, Rıdvan bir ara tuvalete gitti. Dönüşte garsonlardan biri önünü kesti.

"Rıdvan Bey?"

"Evet?"

"Bu zarf az önce size bırakıldı efendim."

1960/İstanbul

Behiye,

Dışarıda baş ağrılarımı büsbütün azdıran bir lodos var bugün. Sabah Boğaz'da kısa bir gezinti yapayım dedim, beceremedim. Hem rüzgârın sersemleten nefesine dayanamadım, hem de bacaklarımda yürüyecek derman bulamadım. Kırk iki yaşında bir kadın için fazla yaşlıyım. Aksine inanmayı isterdim, lakin hiç değilse kendime yalan söylememeyi öğrenecek yaştayım. Her zaman beceremiyorum tabii. Fakat Fuad konusunda mesela, kendimi kandıramayacak kadar uzun yol aldım.

Keşke her şey hatırlamak istediğin gibi olsaydı ama onun anlattığın şekilde ölmediğini pekâlâ sen de biliyorsun. Hiç değişmemişsin; çocukluğumda da bu hikâyeyi zorlu bir iğne oyası gibi aklıma işlemeye çalışırdın. Emin ol, bütün kalbimle istedim sana inanmayı. Ama olmadı. Hakikatin fısıltısı senin çığlığından ağır bastı. Ne olur artık bu masalı anlatma bana. Gözümün gördüğü, sesinin söylediğine galip gelecek her defasında, anlasana. Ben oradaydım Behiye, unuttun mu? Her şeyi dün gibi hatırlıyorum. Gördüklerimle anlattıklarının tek bir ortak noktası var; o da kuyu. Evet, kuyular öldürür, ama insanlar daha fazla. Mesela, onca kurşunun, zehrin ve köteğin öldüremediği Rasputin'i bile bir kuyu öldür-

müş, biliyor muydun? Tabii yine insan denen zalimin kararıyla... Anlatayım da dinle bak:

Rasputin'i öldürmeye karar veren Prens Feliks, evine çağırdığı kurbanına zehirli kadehlere konmuş şaraplar, zehirle karılmış çikolatalı pastalar ikram etmiş. Rasputin önündeki her şeyi silip süpürmesine rağmen, gece gündüz alkolle doldurduğu midesi zehre şerbetli olduğundan ölmemiş. Bunun üzerine eline bir revolver alan ev sahibi, misafirini sırtından vurarak yere sermiş. Hekimler Rasputin'i muayene edip ölüm raporu vermiş. Ama bir süre sonra seninkinin gözleri yeniden açılmış. Hatta uzanıp Prens Feliks'in apoletlerini söküvermiş. Derken iki yeni kurşunla tekrar yere serilmiş. Ne olur ne olmaz diye, bir de çelik çubuklarla dövülmüş, kafasına tekmeler indirilmiş. Sonra da Neva Nehri'ne götürülüp buzdaki bir delikten aşağıya, bir tür buzdan kuyuya atılmış. Sonra ne olmuş biliyor musun? Ceset bulunduktan sonra yapılan otopside Rasputin'in boğularak öldüğü anlaşılmış. Senin anlayacağın, zehirle, kurşunla, tekmeyle, çelikle, çubukla ölmeyen adam, hiç çıkmayacak gibi görünen canını kuyunun dibindeki alelade suya teslim etmiş. Vakıa, haklısın; kuyu içine çeker insanı, acımadan alır canını. Lakin yalnız değildir, ya içinde ya başında hep bir bekçisi vardır. Kuyu dediğin zira, zebanisiyle yaratılmıştır.

Şimdi söyle bana kardeşim, Rasputin'i kuyu mu öldürdü, yoksa bir insan evladı mı? Peki ya Fuad'ı?

İstersen sana başka bir kuyuya tutunarak vereyim aslında pek iyi bildiğin o malum cevabı. Hikâye eski, Yusuf Peygamber'le alakalı. Hatırladın değil mi? Yusuf'u kuyuya atanlar kardeşleriydi. Tıpkı Fuad'ı olduğu gibi. Yusuf'un kuyusunda su yoktu, Yusuf kurtuldu. Fuad'ın kuyusu su doluydu, Fuad boğuldu. Sen ne dersen de, işte hikâye bu ve aynen böyle oldu... Ve işte bugün bile, hakikatin üzerimize düşen gölgesinden kaçamıyoruz bir türlü. Ondan kurtulmak mümkün mü?

Demek Polonya'dayken rüyalarına kadar girdi Fuad. Biliyorsun, bir ara benim de hep rüyalarımdaydı. Sırf geceler olsa yine iyi. Fikret Bey'in Eliz'i görmeye gelişi gibi, ölümünden sonraki birkaç hafta boyunca havada bulut bulut süzülüp gündüzlerime de sızmıştı. Kiraz ağacının altına gelirdi en çok; oturup sessizce gülümserdi. Sonra bazı sabahlar uyandığımda yatağımın başında bulurdum onu; küskün gözlerle beni izlerdi. Bazen de yemek yerken, solucan gibi kıvrıla kıvrıla gelir, yanımdaki oymalı sandalyeye ilişirdi. Bir tek bana gösterirdi kendini. Ne zaman ziyaretinden bahsedecek olsam, eve endişeli bir bulut çökerdi. Dualar fısıldanır, şuruplar kaynatılır, yellim yelalim hekimler çağırılırdı. Kimse kafasına estikçe çıkıp gelmesinden hoşlanmazdı. Nihayetinde, artık onu görmeyeyim diye, gözüme ince bir mil çekmek için, tutup o korkunç tımarhaneye yatırdılar beni günün birinde. Küstü küçük kardeşim, çekip gitti böylece. İşte adına bazen klinik, bazen hastane diyerek kendimizi kandırdığımız o tımarhanede, hani mahpuslarınki gibi bir görüş gününde uzatmıştım ellerimi ben sana. Beş yaşında bir kızdım ve yüz yaşında bir taş kadar yalnızdım. Sana sığındım. Beni bırakmayacağına söz vermiştin. Tutmadın.

Yazdıklarını okurken, yine geçmişe gittim. Bahsettiğin yıllarda burada yaşadıklarımızı düşündüm. Anladım ki aslında bütün felaketler göstere göstere gelmiş, hem oraya, hem buraya.

Geçen mektubumda sana Dikran Amca'nın başına gelenleri kısaca yazmıştım. O gün misafirime hazırlık yapmaya vakit kalsın diye hızlıca geçtiğim mevzuları şimdi azıcık açayım.

Her şey 42 senesinin Kasım ayında Varlık Vergisi diye garabet bir yasanın çıkmasıyla başladı. Güya böylece harp sayesinde palazlananlardan, kazandıklarının vergisi alınacaktı. Sonradan kazın ayağının öyle olmadığı anlaşıldıysa da,

kafaları ticaretin her haline tıkır tıkır çalışan Nevzat Bey ve babam bile olan bitene vakitlice uyanamadı.

Oysa o yaz gazetelerin soyguncu ve karaborsacı haberleriyle nasıl dolup taştığını görmüş, çarşaf çarşaf basılan karaborsacı Yahudi karikatürlerinin estirdiği bulanık havayı solumuşlardı. Sonra Maliye Bakanlığı'nın harp süresince yüksek kazanç sağlayanların listesini çıkarttığını da duymuşlardı. Ama hazırlanan cetvellerde Müslümanların M, gayrimüslimlerin G diye işaretlendiğini henüz bilmiyor, bu işin sonunun nereye varacağını göremiyorlardı. Çevrilen dümeni ancak servet komisyonlarının hazırladığı borçlu listelerini görünce anladılar. Küçük bir kısmı hariç, borcun neredeyse tamamı gayrimüslimlere yüklenmişti ve uzun listede alt alta yazan bahtsız isimlerden biri de Dikran Amca'nınkiydi. Kendisine verilen on beş günlük mühlette borcunu ödeyemeyince, devlet Dikran Amca'nın ata yadigârı dükkânlarını ve ikisi Kurtuluş, biri Büyükada'daki üç evini içindekilerle birlikte pul parasına satışa çıkardı. Bir ay içinde varını yoğunu yitiren Kuyumcuyanlar, babamın vasıtasıyla Nevzat Bey'in yaptırdığı apartmanın ikinci katına yerleşmek mecburiyetinde kaldı. Dikran Amca ne evin ne de fikrin Nevzat Bey'e ait olduğunu biliyordu. Utana sıkıla kabul ettiği yardımın babamdan geldiğini sanıyordu. O evde her şeyin korkunç bir yanlış anlamadan ibaret olduğunu ve devletin kaybettikleriyle beraber itibarını da en kısa zamanda iade edeceğini hayal ederek iki hafta geçirdi. Sonra bir sabah, polis nezaretinde alınıp Erzurum'a giden bir trene bindirildi ve devlete borcunu ödemek üzere, zamanında kendisi gibi G'lenmişlerle birlikte çalışma kampına gönderildi. İşte böyle Behiye, herhalde en iyi trenler bilir neslimizin çektiğini, devrimizin rezilliğini...

Dikran Amca'nın götürülüşünden kısa süre sonra Dudu Teyze'yi kaybettik. Sevdiği herkesi tek tek yitirmiş, kızından başka kimsesi kalmamış, gözü yaşlı, yüreği yaslı, zavallı bir

kadındı, yaşama daha fazla tutunamadı. Tutunacak bir şey bırakmamışlardı. Osmanlı, 1915 Nisanı'nda bir gece, kapılarına Teşkilat-ı Mahsusa'nın özel ekiplerini yolladığı akrabalarını almıştı; cumhuriyet ise kara trenlere bindirip uzaklara yolladığı kocasını. Gidenlerin gelmediğini çocukluğundan biliyordu Dudu Teyze. Kalbi bildiklerine dayanamayınca, gece yattığı yataktan sabah kalkamadı. Böylece Eliz hem Asude Apartmanı'nda hem de hayatta yapayalnız kaldı.

Nevzat Bey cephesinde neler oluyordu dersen, onu da hemen anlatayım. Saadetinin önünde koca bir engel olup yükselen inatçı babası ölmemiş, ama yaşamakla bağlarını bir bir kesmişti. Zaman, hafızasındaki her şeyi silip süpürmüş, evvela geçmişle, sonra da hakikatle arasına kalın bir perde çekmişti. Başlarda sadece son birkaç saat içinde yaptıklarını unutuyordu. Mesela ilacını alıp almadığını ya da oğlunun evden çıkarken yanına uğrayıp uğramadığını hatırlayamıyordu. Sonra zamanla hafızası, yanlış yazılmış yazılar gibi, geriye doğru silinmeye başladı. Önce evde çalışanları tanımaz oldu, sonra eşini dostunu, derken oğlunu...

Babasının kendisini tanımadığını fark ettiğinde, üzülmekle birlikte, artık Eliz'i istemeye gidebileceğini düşünüp rahatlamıştı Nevzat Bey. Fakat tam da o günlerde Fikret Bey balkondan düşünce, oğlunu yeni kaybetmiş bir adamdan kızını istemek olmaz diyerek bir müddet daha beklemeye karar vermişti. Bir süre sonra tam Eliz'in izdivacına talip olacaktı ki bu sefer de az evvel sıraladığım felaketler cereyan etti. Nevzat Bey hem sevdiğiyle vuslata ermek hem de akraba sıfatıyla aileye sahip çıkabilmek için evlilik bahsini açmayı düşündüyse de insanlar felaket içindeyken uçkurunun derdine düşmüş gibi görünmekten çekinip meseleyi bir kere daha ertelemiş, babamın aracılığıyla Şişli'deki apartmanın bir dairesini Kuyumcuyanlara tahsis etmekle yetinmişti. Fakat Dikran Amca çalışma kampına götürülüp, Dudu Teyze de öbür

dünyaya göçünce, artık kim ne der diye düşünmeden bir an evvel Eliz'le evlenmeleri gerektiğine karar verdi. Kul kurar felek gülermiş, onca zaman hayalini kurduğu tatlı sürprizlerden fersah fersah uzak bir izdivaç teklifi yapmak mecburiyetinde kaldı. İşin doğrusu Eliz de arka arkaya gelen kayıplarla öyle sarsılmıştı ki ne aşkı ne de izdivacı düşünecek haldeydi. Lakin hayatta yapayalnız kalmıştı. Bir yuva kurmak için hem en doğru hem de en münasebetsiz zamandı. Nihayetinde kırık dökük bir "evet"le Nevzat Bey'in teklifini kabul etti ve apar topar, acılı, kupkuru bir nikâh kıyıldı.

Bana gelince... O günlerde pek kendimde sayılmazdım. Her şey çok hızlı gelişmişti ve neye sevinip neye üzüleceğimi şaşırmıştım. Kuyumcuyanların başına gelenlere bütün kalbimle üzülüyor, sonra Eliz'in Nevzat Bey'e kavuşarak içine düştüğü yalnızlıktan bir nebze olsun kurtulmasına seviniyor, ama sonra evlenip Nevzat Bey'in karısı olduğunu düşünüp yeniden üzülüyordum. Aslında evlenip evlenmemesi aramızdaki ilişkiyi zerrece değiştirecek değildi. Eliz ona karşı hissettiklerimin farkında olmadığı gibi, böyle bir ihtimali aklının köşesinden dahi geçirmezdi. Nasılsa ömür boyu iki kardeş, iki yakın arkadaş olacaktık. O vakit sevdiği adamla evlenip, bunca acıdan sonra bir parça mutluluk aramasına üzülmemem gerekirdi. Fakat kendime mâni olamıyordum. Galiba Eliz'in evlendikten sonra değişmesinden çekiniyordum. Bütün o sıkıcı evli kadınlar, vaktiyle neşeli yahut öfkeli, akıllı yahut kurnaz genç kızlar değiller miydi? Her biri kendine has başka bir kişiydi. Ama sonra evlenince, bulaşıcı bir maraza yakalanmış gibi öbür evli kadınlara benzemişlerdi. Sıkıcı, yorgun ve umutsuz... Tanıdığım diğer kocalardan farklı biriyle evlenmesine rağmen Eliz'in de aynı akıbete koşmasından endişe ediyordum. Zira onun varlığı benim saltanatımdı; değişip başka birine dönüşürse o saltanat yıkılırdı. Sanırım en çok bundan korkuyordum.

Gittikçe daha çok içime kapanıyor, can simidi niyetine sarıldığım oyunlarıma dalıyordum. Evdekiler halimi tanık olduğum felaketlere yoruyor, yasımı anlayışla karşılama lütfunda bulunuyorlardı. Babam her zamanki gibi meşgul, her zamankinden farklı olarak şaşkındı. Kalfa kendini giden ve kalan herkes için dualar okumaya adamıştı. Anneme gelince, bilhassa Eliz'in evliliğinin ardından, ne şartlarda ve niye evlendiğini bilmezmiş gibi kafayı medeni halime iyice takmıştı. Her fırsatta yaşıtlarımın nasıl birer birer evlenip barklandığını anlatıyor, mutlu bir yuva kurmakta geciktiğim için yakınıyor, ağzında gezdirdiği bu manasız laflarla babamı da inceden inceye işliyordu. Genellikle söylediklerini işitmiyordum bile. Konuştuğu vakit eski filmlerdeki artistler gibi ağzı oynuyor, ancak sesi gelmiyordu. Annemdi, fakat hayatımdaki yeri telaşlı bir gölgeden fazla değildi. Uğruma ölürdü belki, yine de öbür işleri beni sevmekten daha acildi. Evvela ismimizi ve dışarıdan nasıl göründüğümüzü düşünmesi gerekliydi. Benim annem olmaktan evvel, kocasının karısı, evinin hanımı, cemiyetin muteber bir simasıydı. Sevip sevilmek tali bir iş miydi onun için, yoksa içindeki öfke yüzünden mi aramızdaki mesafeyi böylesine açmıştı, bugün dahi bilemiyorum. Herhalde hep suçladı beni. O da tıpkı benim gibi, ne kaybettiğini unutmayı bir türlü beceremedi. Yüzüme her baktığında orada Fuad'ı görmesine bile razıydım. Ama o bende kaybettiği evladını değil, o evladın kayboluşunu gördü. Hiçbir zaman affedemedi beni. Analık namına, dinlemeyeceğimi bildiği nasihatlerden fazlasını vermeye yeltenmedi.

Onu duymamakta hayli becerikliydim. Zaten duysam da anlayacak halde değildim. Hayatın hakikatinden sıkılmış, marazlarını bahane edip mesuliyetlerinden sıyrılmış bir meczup gibi, vaktimin çoğunu kitaplara ve hayal kurmaya ayırıyordum. Böylece sadece anlamak istediğim insanları anlıyordum. İstemediğim kimseye hak vermem gerekmiyordu.

Kızmak, gücenmek, öfkelenmek ve nefret etmek hürriyetimi gönlümce muhafaza ediyordum. Kendi kendimle oynadığım köşe kapmacalarda, istersem kaçıyor, istersem yakalanıyordum. Bazen yanlış bahçede bitmiş yabanıl bir ot gibi, korku ve ümitsizlikle etrafıma bakıyordum. Sanki herkes bahçenin başka bir köşesine fırlatılmıştı. İki insan arasındaki en yakın mesafeye, koca ordular sığardı. Babam her daim kendi dünyasındaydı. Annem ruhuma dokunabilmek kabiliyetinden fersah fersah uzaktı. Onca zaman yan yana olduğumuz halde içimde büyüyen hisleri göremeyen Eliz, şimdi aşkından korkmayacağı birinin kollarında teselli aramaktaydı. Nice sohbetlerle yakınlaştığımızı sandığım Nevzat Bey de herhalde adımı yangında ilk kurtaracaklarının arasına yazmazdı. Sana gelince, sen zaten çoktan terk etmiştin beni. Ve ben, ancak acıları paylaşabildiği için, çevresindekilerin acılar içinde kıvranmasını bekleyen uğursuz bir cadı gibi, kıskanıyordum hepinizi. Hayır, yalnız olmayışınızı değil, yalnız olmadığınız yalanına böylesine kalpten inanabilmenizi...

43 senesinin sonbaharında *New York Times* gazetesinde Varlık Vergisi'ni tenkit eden bir makale çıktı. Makale deyip geçme. Nasıl bir heyelana yol açtıysa, hemen sonraki hafta, meclis tahsil edilmemiş borçların silinmesine karar verdi. Sene sonunda da çalışma kamplarındakiler evlerine yollandı. Dikran Amca'dan geriye kalanlar da dönenlerin arasındaydı. Söylemeye hacet yok, giden adamla dönen adam arasında yanıp sönmüş bir dünya vardı. İyice yaşlanmıştı Dikran Amca. Yüzü çökmüş, rengi solmuş, gözünün feri kaçmıştı. Hayatta kaldığı için isyan eder gibiydi. Önce oğlunu kaybetmişti. Sonra itibarıyla evini, sonra da karısıyla geleceğini... Geriye kalan tek varlığı, biricik kızı da, rızasını bile sormadan evlenmişti. Damadı tanıyor, seviyor ve gençlerin ne diye apar topar yuva kurduğunu pekâlâ anlıyordu. Hem zaten olan olmuş, ölen ölmüştü artık, bundan sonrası fark eder

miydi? Velhasıl Dikran Amca, kamptan dönünce, yenik bir asker sessizliğiyle Asude Apartmanı'ndaki dairesine yerleşti. Tam bir sene boyunca o daireden dışarı kafasını bile çıkarmaya yeltenmedi.

O dönem Dikran Amca, alt katında oturan kızı dahil kimseyle görüşmek istemediği için, Nevzat Bey yurtdışına çıkarken bazen Eliz'i bize bırakırdı. Sonra kitaplarla, resimlerle, hediyelerle ve birbirinden ilginç hikâyelerle döner, hepsini uzun uzun anlatırdı. Nihayetinde karıkoca kol kola girip evlerinin yolunu tutarlardı. Arkadan baktığında birbirlerine çok yakışırlardı. Ama yüzlerini görünce, küf tutmuş korkunç bir mazinin altında ezildiklerini anlardın hemen; yazık ki bunca felaketin ardından mutlu olamamışlardı. Bana gelince, eskiden olsa, onlar öyle kol kola girip evlerine dönerken, yalnız bırakıldığımı düşünüp sızlanırdım. Ama zaten her hâlükârda yalnız olduğumu ve daima öyle kalacağımı anladıktan sonra bu hususta hayli rahatlamıştım. Derdime derman, eksiğime tam aramamın âlemi yoktu. Kendini bire bile tamamlayamamış yarım yamalak biriydim ben, ne yaparsam yapayım nasılsa iki olamayacaktım.

Tabii annem benimle hemfikir değildi. Ona göre evlenmediğim için yarımdım; tohuma kaçmadan evvel kocaya varırsam bir çırpıda tamamlanacaktım. Genç bir kızsan sana çizilmiş kadere uzun müddet direnemiyorsun. İçinde kırılacak eşya, hatta daha fenası sadece kendisine değil, çevresine de zarar verebilecek patlayıcı taşıyan bir paket gibi daima göz önünde tutuluyorsun. Ne olur ne olmaz diye, doğduğunda babana, varsa erkek kardeşlerine, hatta amcalarına, dayılarına, sonra da ilk fırsatta baş göz edilip kocana teslim ediliyorsun. "Bir an evvel evlen de yerini bil" diyorlar sana. "Ne yani yıllarca yersiz miydim ben? Doğduğum bu ev benim neyimdi?" diye düşünmeye başlıyorsun. Böyle böyle, hiçbir yerin sana ait olmadığını, olamayacağını anlıyorsun. Babanın

evinden, kocanın evine gidiyorsun. Evden eve taşınan bir paketsin sen. Kapalı bir paket olarak doğup, açılmış bir paket olarak ölüyorsun!

Tahmin edersin ki hiçbir zaman evlilik hayalleri kuran hülyalı genç kızlardan olmadım. Yine de en başından beri, günün birinde bu kapana kısılacağımın farkındaydım. Annem sağ olsun, herhalde beni malum sona hazırlamak maksadıyla "Yalnızlık Allah'a mahsustur" lafını ağzından hiç düşürmüyordu. Ne tuhaf, demek sırf evli ve çocuklu diye yalnız olmadığını sanıyordu! Halbuki babamla da benimle de karşılıklı oturup tek kelime konuştuğu yoktu. Kendince sürekli bir şeyleri yoluna koymaya uğraşıyordu. Hayatını başkalarının gözüne girmeye adamıştı. Yanlış yapmaktan feryat figan korkuyor ama doğruyu da zerre kadar umursamıyordu.

Ne zaman babamın canını sıkacak bir kabahat işlesem, evvela annemin keyfi kaçıyordu. Kusur sahibi kendiymiş gibi titreyip telaşlanıyordu. Sanki benim evlat olmaktaki başarım, onun da karılık müessesindeki muvaffakatnamesi sayılacaktı. Belki bu yüzden beni sevmeye, ayıplarımı gizlemeye harcadığı mesainin yarısını bile ayırmadı.

Hakkımda kurduğu en büyük hayalin eşiğinde, yani nihayet gönlüne göre bir görücü geldiğinde, kahve tepsisini elime tutuştururken, yine "Yalnızlık Allah'a mahsustur" demişti. "Gözünü seveyim, fazla somurtma." İçeri geçince yüz kaslarım ağrıyıncaya kadar somurtmuştum. Heyhat, kimsenin umurunda olmamıştı. Zira isteme merasimi âdet yerini bulsun diyeydi, yoksa evliliğe çoktan karar verilmişti.

Her nevi asrilik müsabakasında birinci gelmeye itina eden babam, evliliğime onay vermeden evvel elbet benim de fikrimi sormuştu. Ama menfi cevabımı şımarıklık addedip, neticede yine kendi bildiğini okumuştu. Söylediğine göre, her şey benim iyiliğim içindi. Hem unutmamalıydım ki kendisi de ailesinin münasip gördüğü biriyle evlenmişti. Fena mı olmuştu

yani? (Gözlerindeki kaçak güreşçiye takılmıştı gözüm o sırada, evet, fena olmuş gibiydi.) Şimdi ben de aynısını yapacak, kocamı tanıdıkça babama şükran duyacaktım.

Kocam! Günün birinde evlendirileceğimi tahmin etmek güç değildi ama birine böyle sesleneceğim daha evvel hiç aklıma gelmemişti. Hele Sermet Bey gibi birine hiç!

Bizimkilere kalırsa fevkalade bir koca namzediydi. Annemin damadım demeye gururlanacağı, babamın sohbetinden zevk alacağı, benimse karşılıklı oturup tek kelime edemeyeceğim biri. İzdivacıma talip olması konaktakileri hayli sevindirmişti. Bir tek Kalfa anlıyordu halimi. Yalnız o seziyordu yaklaşan felaketimi. Kendimi odalara kapatıp günlerce ağladığımı görünce, babamın karşısına dikilip "Bence ısrar etmeyin beyefendi" deme cüretini bile göstermişti. Tabii "Sen misin bu evin reisi, bu ne densizlik canım!" diye kişneyen babamdan kalayı da yemişti. Ne yapsın, o da hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini bilmenin mahcup mağlubiyetiyle başımı okşayıp "Her işte bir hayır vardır fındık burun. Bu kadar hırpalama kendini" demişti. Ama her işte bir hayır yoktu tabii. Kimseye hayrı dokunmamış ne işler gördüm ben, bir bilsen!

Sermet Bey, kırklarının sonunda, zayıflık ile zafiyet hududunda, çirkince bir adamdı. Her sabah kaynatılmış mineçiçeği ve adaçayıyla gargara yaptıktan sonra hususi tozlarla parlattığı, günde üç kez Dentol'le fırçaladığı halde, dişleri leş kokulu bir kahverengiye çalardı. Görücü geldiği gün, elimdeki kahve tepsisine uzanırken bana gülümsediğinde midem kalkmıştı. Hani bazı insanlar ömür boyu tek bir andan ibaret kalır ya içimizde. O an hissedilen sevgi, şefkat, merhamet, korku, nefret, acıma ya da her neyse işte, hani o hâkim olur ya kurulacak münasebetin bütününe. İşte kocam da bende hep o kahverengi tiksintiyle kaldı.

Tiksinilecek biri olduğunu zinhar düşünmezdi. Kendini pek beğenir, yere göğe sığdıramadığı şeceresini ortaya dök-

meyi bilhassa severdi. Hani dış kapının dış mandalı olup da kendini gümüş kapı tokmağı gibi parlatanlar vardır ya, aynı öyle biriydi. Anne tarafından saraylı olduğunu söylerdi. Annesinin anneannesi bir müddet haremde bulunduktan sonra önemsiz bir paşayla, yani Sermet Bey'in büyük büyük dedesiyle evlendirilmiş. Lafı açıldıkça saraylıyım deyip durduğu buydu yani. Rahmetli dedesi Bank-ı Osmani-i Şahane'de kıdemli bir memurmuş. Gel gör ki birtakım menfaat hesapları ortaya dökülünce vazifeden uzaklaştırılmış. Hatta bir müddet hapis cezası bile almış. İçeride tüberküloza yakalanıp öldüğünde, ailesine köşkün bahçesine gömülü küp küp altından müteşekkil yüklüce bir servet bırakmış. Kayınpederim Hikmet Bey, babasından kalan mirası çarçur etmeyip kürk işine yatırmış; üstelik iyi de kazanmış. Lakin günün birinde, bütün sokak köpeklerini toplatıp Hayırsız Ada'ya göndermeye karar veren Şehremini Suphi Bey'in parayla tuttuğu serserilerden biri, mahallede dolaşmaya çıkan biricik köpeği Filinta'yı da götürünce, kendini tutamayıp "Zavallı bir hayvanın canına kasteden gafiller inşallah tez elden geberip gitsinler" diye ah etmiş. Bir süre sonra tek kardeşi Balkan Harbi'nde, üç yaşındaki küçük kızı da Şirket-i Hayriye vapurundan Boğaz'a düşüp ölünce, ettiği bedduanın dönüp dolaşıp kürk tüccarı ailesini bulduğuna kanaat getirmiş. Hayatı boyunca köpeği Filinta'dan başka hiçbir hayvanı ve kendi ailesinden başka hiçbir insanı sevmemiş olan kayınpederim, işte o lahza kürkçülüğü bırakmaya karar vermiş. Kalan tek evladına, yani kocama da açlıktan ölse dahi zinhar hayvanlarla alakalı ticaret yapmamasını vasiyet etmiş.

İşte benim çehre züğürdü kocam da her fırsatta atalarının alın teriyle kazandığını söylediği o serveti artırmayı gaye edinmiş tüccar bir adamdı. Babasının kürkçülükten vazgeçtikten sonra, Sultan Abdülaziz döneminde ufak ufak başlattığı işe devam ediyor, demiryolunun geçeceği bölgelerden

aldığı toprakları, hat döşendikten sonra değeri artınca misli fiyatla satıyordu. Devletin demiryolu hattını uzatma politikasını nakde çevirmeyi bilmiş, demiryolunun geçeceğinden habersiz, verimsiz topraklarını elden çıkarmak isteyenlerin elinden yok pahasına aldığı topraklardan kazandığı parayla servetine servet eklemişti. Bu işlerde, yakın çevresindeki birtakım önemli kimselerin çok yardımını görmüş, onların gizliden gizliye verdikleri malumat sayesinde hangi nahiyelerde çalışması gerektiğini herkesten önce öğrenebilmişti. Bu işbirliği sonucu hem kendi memnun olmuş, hem onları memnun etmişti. Her fırsatta o kahverengi dişlerini göstere göstere sırıtarak "Menfaat dediğimiz karşılıklı bir meseledir" der, beni büsbütün tiksindirirdi. 40'tan sonra demiryolu işi savsayınca, kendine yeni ticaret kapıları aralamaya girişmiş, babamla tanışmaları da zaten bu aralık kapıların rüzgârlı eşiğinde gerçekleşmişti. İki aile arasında kurulacak akrabalığın, hem benim saadetime hem de babamın servetine sonsuz faydası olacağı kesindi.

Babam, o vakte kadar kendi üzerine zimmetli olan kızını Allah'ın emri ve peygamberin kavli ile Sermet Kürkçüzade'ye vereceğini beyan ettikten sonra, süratle evlilik hazırlıklarına başlandı. Bu dönemde damat bey sık sık konağı ziyaret ettiyse de, kendisiyle yalnız kalmamak, hatta karşısına çıkmamak için elimden geleni yaptım. Annem çok ısrar ettiğinde, kapıdan şöyle bir görünüp çabucak odama kaçardım. Sermet (söz kesildikten sonra, kendisini ismiyle çağırmamı bilhassa rica etmişti) herhalde âdet yerini bulsun diye birkaç defa beni yemeğe davet etmiş, gönülsüz olduğumu görünce de hiç üstelememişti. Kendisinden köşe bucak kaçışımı mesele etmiyor gibiydi. Zaten babamla görüşmeyi benimle buluşmaya yeğlediği her halinden belliydi.

Hazırlıklar sürerken Kalfa, nikâhtan sonra Suadiye'ye, adını her yanından fışkıran kan rengi karanfillerden alan

ve yakında yeni yuvam olmaya hazırlanan Karanfilli Köşk'e benimle birlikte gelmeyi önerdiyse de annem kabul etmedi. Emektar Kalfa arkamı topladığı müddetçe yeni yaşantıma intibak edemeyeceğimi söyledi. Evet, kendisi bu konağa gelin gelirken Kalfa'yı yanına almıştı ama o evlenmeye hazırdı. Bense neredeyse tohuma kaçmama rağmen, hâlâ çocukluk ediyordum. Oysa artık büyüyüp kendi evimin hanımı olmayı öğrenmem lazımdı. Kalfa gibi nazımı çekecek birinden ziyade, işlerimi görecek yabancı hizmetlilere ihtiyaç duyuyordum. Aynı sebeple zaten uzun süredir ihtiyaç kalmadığını düşündüğü Madam Lefepre'in de kibarca biletini kesmiş, Madam'ın içinde lisan ve izan öğrenmeye muhtaç çocukların koşturduğu yeni bir yer bulmasına yardım ederek, kadıncağızı konaktan göndermişti. Annem sadece evlendikten sonra neye ihtiyaç duyacağıma değil, nasıl evleneceğime, gelinliğimin modeline, çeyizime ve hatta nişan ve düğünde hangi yüz ifadelerini takınıp oturmam gerektiğine de karar verdi.

O sıralar Halide'den bir mektup aldım. Kepirtepe'ye gidişinden sonra hiç görüşmemiştik. Arada bir babama yazıp sıhhatinin yerinde olduğunu bildirdiği ve hepimize selam ettiği nezaket mektupları haricinde ondan haberim yoktu. Babamın cevaben yazdığı ve hane halkıyla ilgili kısa haberler veren mektuplardan birinden evleneceğimi öğrenmiş, saadetler diliyordu. Zamanında aile müessesesi ve evlilikle ilgili söylediklerini unutmamı istirham ediyor, Türk kadının vazifeleriyle ilgili fikirlerini değiştirdiğini bildiriyordu. İnsan vazife icabı değil, ancak mutlu olmak için evlenmeliydi. Aranan şey mutluluksa, muhakkak başka yerlerde de bulunabilirdi.

Sonra hararetle gittiği köy okulunda yaptıklarını anlatıyor, "Burada sadece öğretmen yetiştirmiyoruz" diyordu. "Bu çocuklar aynı zamanda ziraatçı, balıkçı, arıcı, mühendis, sanatçı ve sağlıkçı. İleride öğretmen olup başka bir okula atandıkları vakit, kendilerine yeni bir okul binası yapacak bilgiye

de, çiftçilik edecek tecrübeye de sahipler. Bu evlatlarımız sayesinde köylülerimiz artık kimseye avuç açmadan kendi kaderlerini kendileri değiştirecekler. Kız öğrenciler her geçen gün artıyor. Öğretmenler, koşup gelen gönüllüler de öyle. Tabii daha başkalarına da ihtiyacımız var. Mesela senin gibilere... Evlenmeden evvel bilmeni isterim Suad; şayet arayıp bulamadığın bir şeyse mutluluk, burada ondan daha fazlası var" diye bitiriyordu Halide mektubunu. İstersem onlara iştirak edebileceğimi söylüyordu. Bir yandan da nereden anladıysa artık, eğer gönlün yoksa sakın evlenme demeye getiriyordu. Sanki lafımı dinleyen varmış gibi!

Zaten lafımı dinleyen kimse olmadığı için 44 senesinin Ağustosu'nda Sermet'le nişanlandık, sonraki Ağustos'ta da nikâh yaptık.

Yapış yapış bir yaz gecesiydi. Gösteriye çıkacak sirk hayvanı gibi giydirmişlerdi beni. Solgun dudaklarımı kırmızıya, kirece dönmüş yanaklarımı pembeye boyamışlardı. Porselen bebekler gibi hissetmiştim kendimi, birazdan her yerim parçalanacaktı.

Düğünümüz Park Otel'de yapılmıştı. Babamın ve surat düşkünü kocamın muteber çevresinden pek çok kodaman, şişkin göbekleriyle aramıza katılmıştı. Gece, olması gerektiği gibi pek rağbet görmeyen bir valsle başlamıştı. Saatler ilerleyip kadehler devrilince, davetliler "bizden bir şeyler" istemiş, akabinde, o saate kadar kırım kırım kırılan bütün o zarif hanımlar ve sırık yutmuş gibi kaskatı duran kibar beyler, ruhlarını çiftetelliye teslim etmişlerdi. Ya da şöyle diyelim, içlerinden geldiğince gerdan kırıp kalça kıvırarak medeniyete tutsak edilmiş ruhlarını dans pistinde özgürleştirmişlerdi.

Salondaki curcunanın ağırlığından nefes alamıyor, düğün sonrasında beni nelerin beklediğini düşündükçe bayılacak gibi oluyordum. Etrafımdaki mahşeri kalabalığın içinde, halimi anlayıp bana destek olmaya çalışan sadece üç kişi vardı:

Eliz, Nevzat Bey ve Kalfa. Eliz gözlerinde bin bir türlü anlamla acıma teselli veriyor, Nevzat Bey dans pistindekileri alaya alarak yüzümü güldürmeye çalışıyor, Kalfa ise sağıma soluma sıkıştırdığı muskalarla ruhumu şimdiden tarumar olmuş bir geleceğin şerrinden korumaya uğraşıyordu.

Biraz gücüm olsa, düğünü bitirip tantanaya son vermek için elimden geleni ardıma koymazdım. Hatta yeterince yürekli olsam, o gece Park Otel'i, içinde kendimle, sevdiklerimle ve asla sevmeyeceklerimle birlikte tutuşturup yakardım. Ama kalbimde köpüren öfkeye rağmen korkak bir gelinciktim ben. Salonda sürüp giden varyeteyi baltalamak maksadıyla herhangi bir şey yapmadım. Annem sözüme itimat etmese de, inan ki gelinliğimin üstüne isteyerek kusmadım!

Bütün gün ağzıma tek lokma koymamıştım. Ancak, belki ruhumdaki yangını azıcık dindirir umuduyla, düğünde patlatılan şampanyalardan iki kadehçik yuvarlamaktan da geri durmamıştım. İşte sinirden kasılan boş mideme giren o şampanya sebep oldu düğünün planlanandan erken bitmesine. Koşup tuvalete yetişebilsem iyiydi, ama oracığa, gelinle damada ayrılan allı pullu masanın hemen yamacına... (Bile isteye yapsam üstüne kusardım, değil mi ama?)

Ben aniden dizlerimin üstüne çöküp öğürmeye başlayınca, evvela etraftan bir uğultu yükseldi, sonra aman kimseler görmesin endişesiyle bizimkiler koşup dört bir yanımı çevirdi. Göz açıp kapayıncaya kadar ortalığı silip toparladılar; beni de karga tulumba tuvalete taşıdılar. "Ölümüm senin yüzünden olacak" diye titreyen annem ve ağzını bıçak açmayan Kalfa tarafından silinip paklandım. Ne var ki tüm çabalarına rağmen beyaz ipekli kumaşa sinsice yayılmış turuncu leke çıkarılamayınca, gelinliğimin önünde koca bir kusmuk lekesiyle kalakaldım. Üstelik sinirlerim büsbütün bozulmuştu ve sonu gelmez histerik kahkahalar atmaya başlamıştım. Kalfa aklımı kaçırmamdan korkuyor, beni şefkatli kucağında

sakinleştirmeye çalışıyordu. Annemse tek kaygısı vardı: Ya hakkımda gebe söylentisi çıkarsaydı! Dinleyip dinlemediğime bile aldırmadan, ilk birkaç ay katiyen hamile kalmamam konusunda, beni şiddetle ikaz etti. Yaptığım rezillik yeterdi, burada mevzubahis olan aile şerefimizdi. Laf dönüp dolaşıp her zamanki gibi aile şerefine gelince, annem, yine benim yüzümden kocasına karşı mahcup düşeceğini düşünerek, en hassas yerinden vurulmuş bir masal devi gibi ağzından köpükler saçarak kıvranmaya başladı. Zembereğinden boşanan o ağız, içinde tuttuğu bütün zehri üzerime akıttı: Zaten bir ömür benimle uğraşmışlardı, sayemde yüzlerini yerden kaldıramamışlardı. Bir utanç abidesi gibi dikilmiştim evin bahçesine, ne yana dönseler beni ve onlara yaşattığım sonsuz kederi görüyorlardı. Hasta demişlerdi, sinirleri zayıf demişlerdi, çocukluğumdan beri hoş görmüşlerdi beni ama artık bu kadarı yeterdi. Bundan böyle istesem de istemesem de hayat olması gerektiği gibi devam edecekti. Herkes nasıl yapıyorsa ben de öyle yapacak, o hayatın icaplarına tıpış tıpış uyacaktım. Artık şımarıklık devri bitmişti. Elin adamı anam babam gibi yufka yürekli olmaz, kahrımı çekmezdi. Annem konuştukça rahatladı. Rahatladıkça konuşmanın faydasına inanıp daha çok anlattı. Zaten sonraki birkaç ayını da, düğün günü midemi bozan hayali mönüyü sağda solda anlatmaya ayıracaktı. Hikâyesine göre mutfaktaki Satı Kadın, çok seviyorum diye giderayak bana imambayıldı yapmıştı. Kıyma mı bozuktu neydi artık, o gün konakta imambayıldıyı yiyen kimsenin midesi iflah olmamıştı. Tabii kırk yıllık kasapla bütün münasebet derhal koparılmış, bundan böyle yeni bir kasaptan alışveriş edilmeye başlanmıştı. Tahmin edersin ki annemin anlattıklarının içinde imambayıldı sevmemin dışında hiçbir doğruluk payı aramamak lazımdı.

O geceye dönecek olursak, baktılar ne gelinliğim temizleniyor, ne kahkahalarımın sonu geliyor, salona dönmek yeri-

ne, otelin arka kapısından dışarı çıkardılar beni. Davetlilere düğün telaşından rahatsızlandığım söylendi ve merasim planlanandan erken bitirildi.

Arabaya bindirildiğimde hâlâ gülüyordum. Annemle Kalfa yanımda oturmuş, damadın gelmesini beklerken de öyle... Ama sonra Sermet görünüp, annem ve Kalfa gelin arabasını terk edince... Sustum. Sermet sıkkın bir yüzle yanıma oturup sıhhatimi sordu, sustum. Araba yol almaya başladı, yine sustum. Yeni evimin kapısına geldiğimizde hâlâ susuyordum. Artık aklımda tek bir şey vardı: Zincirinden boşalan marazlı kahkahalarımın ardındaki biilaç korkunun sebebi. Birkaç gün evvel annemin beni bir odaya çekip yüzümü kızarta kızarta anlattıkları, yani o gece Sermet'in bana yapacakları...

Suad

1960 / Berlin

İki gözüm Suad,

İstanbul'dan ayrıldıktan sonra sık sık gönlünü birine kaptırıp kaptırmadığını düşündüm, biliyor musun? İçimdeki suçluluğun da ağırlığıyla, hep yeniden âşık olmanı ve sana geçmişi unutturacak mutlu bir evlilik yapmanı diledim. Ama şimdi bu yazdıklarını okuyunca... Neyse. Ne yazsam kızacaksın biliyorum. O yüzden yine çenemi tutup doğruca hikâyeme geçiyorum.

Bayan Müller Berlin'e varışımızdan dört gün evvel Hakk'ın rahmetine kavuşmuştu, yetişemedik. Ama yolda olduğumuzu bildiğinden merasim için acele etmeyen Bay Müller, biz gelene dek sevgili karısının cansız bedenini hastane morgunda bekletmiş, kendisi de tanıdıkların refakat teklifini reddedip evde tek başına beklemeyi yeğlemişti. Velhasıl hiç değilse cenaze merasimine katılabildik. Cenaze günü iki dirhem bir çekirdek giydirilmiş, saçları taranmış, makyajı yapılmış ve nihayetinde ağır bir tabutun içine boylu boyunca yatırılmış kayınvalideme bakarken, onu ilk gördüğüm anı hatırladım. Güven veren bir tebessümle elini uzatıp "Hoş geldiniz Behiye" demişti. Nereden çıktığımı, neden çıktığımı sormamış, varlığımı sessizce kabullenip, beni mesafeli ama sahici sıcaklığıyla sarmalamayı seçmişti. Berlin'e zamanında varabilmeyi, Elsa

Müller dünyadan ayrılırken başucunda durup şehre geldiğimde bana uzattığı o şefkatli eli tutabilmeyi isterdim, yetişemedim. Evet, zamanında, hasta yatağında, senin elini tutmuştum. Keşke sana verdiğim sözleri de tutabilseydim. Haklısın, suçluyum. Görüyorsun ya, şu hayatta asla olmam gereken zamanda, olmam gereken yerde olamıyorum.

Kendisi görmüş müdür bilmem ama kayınvalidemin cenaze merasimi hayli kalabalıktı. Akrabaları, komşuları, arkadaşları, yıllardır alışveriş ettiği sokak esnafı, yaşarken biriktirdiği hemen herkes kiliseye toplanmıştı. Hepsi de şaşkın, ölüm kendiliğinden çıkıp gelemezmiş gibi, mevtanın ansızın dünyadan ayrılışına sebep arıyorlardı. Herkesin başka bir tahmini vardı. Yıllardır evinde verdiği briç partilerinde sevgili komşusunu ağırlamaya alışkın Bayan Hertz "Onu savaşın kasveti yordu" diyordu. Komşusu son zamanlarda eve kapanmış, briç günlerine bile katılmaz olmuştu. Sokaktaki pastanenin sahibi Bay Nagel ise yaşlı kadının son zamanlarda evine kapandığını düşünmüyor ama bol kalorili kremalı pastacıklara dadandığına dikkat çekiyordu. Kazanç kaygısını bir yana bırakıp "Bizim yaşımızda insan yediğine içtiğine dikkat etmeli" diye uyardığı halde "Bu yaştan sonra müptelası oldum. Ne yapayım, canım çekiyor" diyen Bayan Müller'in günaşırı gelip, o minik pastacıklardan satın aldığını anlatıyordu. Bay Müller'e göreyse, İngiliz bombardımanı başlatmıştı her şeyi. O gün çok korkmuştu karısı, güzel yüreği ağzına gelmişti. Sonrasında sık sık fenalaşmaya başlamış, nihayetinde dünyayı ve kendisini terk etmişti. Uzunca bir konuşma yapan kızıl sakallı kilise papazı ise Elsa Müller'in bu dünyadan göçüşünün sebebini Tanrı'nın sevgili kulunu yanına almak istemesine bağlıyordu. Diyorum ya, herkes ölüme kendine göre farklı bir kılıf biçiyordu.

Anneciğiyle doğru düzgün vedalaşamayan Franz, o gün maun tabutun önünde durup, uzun uzun yaşlı kadının yüzü-

nü seyretmişti. Bir ara kulağıma eğilip kandırılmış bir çocuğun hayal kırıklığına bulanmış sesiyle "Anneme hiç benzemiyor değil mi?" demişti. Yine de elini mevtanın beyaza kesmiş elinin üzerine koymuş eğilip yanağından öpmüştü.

"Buz gibiydi yanağı" diye anlatmıştı o gece yatakta. "Kokusu da farklıydı. Yanıp sönmüş mumlar gibi acıydı."

Kocam küçücük bir çocuk gibi başını dizlerime koymuştu. Kederini usulca kucağıma yatırmış, geceliğimin eteğini gözyaşlarıyla ıslatmıştı. Birlikte onca badireler atlatmıştık. Korkmuş, üzülmüş, sevinmiş, heyecanlanmıştık. Yine de bu, kucağımda ilk ağlayışı, yanımda ilk çıplak kalışıydı. O gece ağır bir kilidi çözer gibi, bana annesini anlatmıştı.

"Dünyanın" demişti, "en merhametli yalancısıydı benim annem. En masumu, en safı."

Sonra yosun tutmuş sırlara yaraşan bir sesle fısıldamıştı:

"Gerçeklerin acıtacağına inanır, beni mutlu etmek için kandırmaya çalışırdı. Bu uğurda bana yalandan bir baba bile yarattı. Babam... aslında öz babam değil, biliyor musun?"

"Ne?" Boğazımdan yükselen minik çığlığa mâni olamamıştım. Elbette verdiği habere değil, onun bu haberden haberdar oluşuna şaşırmıştım. Franz ise vaktiyle annesiyle yaptığım konuşmadan bihaber, sırrını paylaşmıştı:

"Babam savaşta öldü, yani gerçek babam. Annem çok ağladı arkasından. Hep geri döneceğini söylüyordu bana. Dönmeyeceğini biliyordum ama daha fazla üzülmesin diye inanmış gibi yapıyordum."

Sonra kocam bana, çocukken uykularının anneciğinin hıçkırıklarıyla bölündüğünü, o hıçkırıkları duydukça içinde bir şeylerin kırılıp döküldüğünü, gündüzleri eve doluşan akraba kadınlar annesine "Yeniden evlenmen lazım. Sana, çocuğuna kim bakacak?" dedikçe, laf dinlemek için saklandığı kapı eşiğinden fırlayıp "Ben ikimize de bakabilirim" diye haykırmak istediğini anlatmıştı. Dediğine göre, annesinin her şeyi bil-

diğini anlayıp üzülmesinden, üzülüp daha çok ağlamasından korktuğu için, saklandığı o eşikten hiçbir vakit çıkamamıştı. Derken bir gün eve Abelard Müller gelmişti. Annesi gözü yerde, "Bak baban döndü" demiş, oğlunun bu yabancının babası olduğuna inanmasını beklemişti. Çünkü dünyanın en saf yalancısıydı onun annesi. Franz karşısında dikilen adama uzun uzun bakmıştı. Bu benim babam değil diye ağlayabilir, adamı yumruklayamaya kalkabilir yahut sırtını dönüp kaçabilirdi. Fakat hiçbirini yapmamıştı. Biliyordu çünkü, bunlardan birini yaparsa eğer, annesi daha çok ağlardı. O da anneciği artık ağlamasın diye koşup yeni babasına sarılmıştı. Böylece hayatına giren Bay Müller, Franz'ı nüfusuna aldırmış, ona her zaman hakiki bir baba merhametiyle yaklaşmıştı. Karıkoca çocuğun bir şeyler sezmiş olabileceğinden hiçbir zaman şüphelenmemişlerdi, çünkü Franz büyüyüp koca adam olduktan sonra bile bu konuda ağzını açmamıştı. Bildiklerini içinde bir yere kilitleyip anahtarı uzak denizlere fırlatmıştı. Annesini yitirmenin kederine kapılınca, yıllar sonra sırrını ilk kez ve sadece benimle paylaşmıştı.

"Bir çocuk" demiştim, "daha okul çağına bile gelmemiş bir çocuk, nasıl düşünür bunca şeyi?"

Franz gülmüştü. Bu, gözyaşlarını tebessümle kurulayan birinin gülüşüydü.

"Bir zamanlar çocuk olduğumuzu unuttuğumuz gibi, çocukluğun neye benzediğini de hatırlamıyoruz değil mi Behiye? Çocukken ne çok şeyi düşünüp anlayabildiğimizi unutuyoruz. Biraz büyür büyümez, etrafımızdaki çocukları dertsiz tasasız mahlukatlar sanmaya başlıyoruz. Onlara dünyanın gamından uzak, aptal, mutlu, minik şeylermiş gibi davranıyoruz. Oysa dönüp bakmaya gücün yeterse, kendi çocukluğunu bir hatırlasana. Ömrümüzün en kırılgan, en zor günlerini orada geçirmedik mi? En çok o zaman incinmedik mi? Sevmeyi daha iyi bilmez miydik çocukken? Sevdiğimiz uğru-

na başka mutluluklardan vazgeçmeyi, sessiz bedeller ödemeyi... Bir çocuk her şeyi bilir Behiye, ama en çok incinmeyi... Çocukluk kadar incitici bir şey var mı şu dünyada? Mutlu bir çocukluk olabilir mi?"

Haklıydı. Hepimizin mazisinde düştüğü bahçede boylu boyunca yatan, incinmiş bir çocuk vardı. Kocamı dinlerken, önce onu sandığım kadar iyi tanıyıp tanımadığımı düşündüm. İçindeki çocuğu, yetişkini, öfkeliyi, sevimliyi, taş kalpliyi, yufka yürekliyi, ruhunda dolanan onlarca başka kişiyi... Sonra İspanya'dayken ona yazdığım mektubu düşündüm. Çevirdiğim dolabı anlamış olabilir miydi? Tut ki bir gün anladı, beni de anneciği gibi hoş görebilir miydi? Bir insanın diğerini gerçekten tanıması mümkün müydü? Ben kocamın sandığı kişi miydim yahut o benim sandığım adam mıydı? İki insan birbirine hatıra defterleri gibi içtenlikle açılabilir, bir olacak kadar yaklaşıp içe içe geçebilir miydi? Ben Sudişim, ömrü hayatımda sadece seninle tatmıştım böyle büyülü bir şeyi. Kocamı ise alışacak kadar sevmiş, gerçekten tanımaya yeltenmemiştim. Bunu fark edince, ilk kez o gece, kalbimde müphem bir şüphenin tomurcuklandığını hissettim; belki de yıllar evvel o ekim günü yanlış karar vermiştim.

Sen acıyla birlikte dibe çökmeyi seçtiğin için bilmezsin ama insan şu hayatta her şeye, hatta ölüme bile alışıyor. Her türlü kaybın acısını duvara asıp hayata kaldığı yerden devam ediyor. Franz ve ben de öyle yaptık. Alışacak, yaşayacak, alışmaktan ve yaşamaktan utanmayacaktık. Cenazeden birkaç gün sonra Amsterdam'a geçmek üzere hazırlıklara başladık. Zaten daha Varşova'dan ayrılırken böyle planlamıştık. Evvela Franz'ın annesini görecek, sonra o iyileşir iyileşmez –ölür ölmez demeye dilimiz varmamıştı– Amsterdam'a geçip, yazarımızla tanışacaktık. Franz, Varşova'dan ayrılmadan Jürgen'den aldığı numarayı aramıştı. Jürgen'in arkadaşı Johan, telefonda meçhul yazarla nasıl tanıştığını anlatmıştı.

Johan, trenle Utrecht'ten Amsterdam'a geçiyormuş. Karşısındaki koltukta orta yaşlı, boylu boslu bir adam oturuyormuş. Önündeki kâğıda ha babam bir şeyler karalayıp duruyor, boştaki eliyle de yazdıklarını perdeleyip çevresindekilerden sakınıyormuş. Yazmayı bitirince kâğıdın altına imzasını atmış. İmza, o esnada ceketini düzeltmek için öne eğilen Johan'ın gözüne çarpmış: A.İ. Ama o an kendisine hiçbir şey ifade etmeyen bu iki harfin üstünde durmamış. Adamla ve ne yazdığıyla da ilgilenmiyormuş zaten. Onun hemen yanında oturan başka bir yolcuyu, güzel bir hanımı süzmekle meşgulmüş.

Bir süre sonra kapıda biletçiyle birlikte iki Nazi subayı belirmiş. Yolculara kimlik sormuşlar. Kendilerine uzatılan evrakları inceledikten sonra tek tek geri dağıtmışlar. Kimlikte yazan ismi okuyor, sonra ismin sahibi uzanıp kimliğini alırken, onu baştan aşağı şöyle bir süzüyorlarmış. Sıra Johan'ın karşısında oturan adama gelince "Lucas Staelens" demiş subay, adam da sakince uzanıp kimliğini almış. Johan önce adamın çok yakın bir arkadaşıyla adaş olduğunu fark etmiş –zaten muhtemelen isim bu sebeple dikkatini çekip aklında yer etme şerefine erişmiş– sonra da az evvelki yazıyı kimliğindekinden farklı bir isimle imzaladığını. Sahte evrak vakalarına sık rastlandığı için durum ilgisini çekmiş, adamın gizlenen bir Yahudi olduğuna vehmetmiş. Bir süre sonra ortaya havadan sudan bir konu atmış ve onunla sohbete başlamış. Laf dönüp dolaşıp Amsterdam'a gelince, adam yolculuk arkadaşına şehirde kalabileceği ucuz ve temiz bir otel bilip bilmediğini sormuş. Ucuz olması önemliymiş, çünkü iki hafta kadar kalabilirmiş. Gülerek, Amsterdam'dan cepleri boş ayrılmak istemediğini eklemiş. Johan da ona arada bir kaldığı cep yakmayan, temiz bir otel tavsiye etmiş. "Sonra Utrecht'e geri mi döneceksiniz?" diye sormuş sahte kimlikli adama. Karşı taraftan tek kelimelik bir cevap gelmiş: "Hayır."

Johan, Amsterdam'daki işlerini halledip Utrecht'e geri dönmüş. Trende tanıştığı bu adamı da unutmuş. Ta ki bir sabah ofisinin yakınlarına bırakılan ve Hollandalıları Gestapo'ya karşı birlik olmaya çağıran yeraltı gazetesinde imzasını görünceye dek. İşte o zaman trende karşısında oturan sahte kimlikli adam ve yazdığı metnin altına attığı imza aklına gelmiş. Ve yine işte o zaman, yani harfleri olmaları gereken yerde gördüğünde, A.İ. imzasının kendisine daha evvel de sorulduğunu hatırlayıvermiş. Böylece hemen soran kişiyi, Jürgen'i arayıp durumu anlatmış. Tabii adamın böylesi metinleri trende uluorta yazmasının tuhaflığına değinmeden de geçememiş. "Düşünsene, ya tam yazarken girseydi subaylar içeri, ver bakayım ne o elindeki diye görmek isteselerdi!"

Franz'la aramızda bu hikâyenin gözden geçirilmedik hiçbir noktasını bırakmadık. Kafamıza yatmayan her ayrıntıyı masaya yatırdık. Bir kere bu meçhul yazar nereliydi? Fransız mı, Alman mı, İspanyol mu, Polonyalı mı, yoksa Hollandalı mı? Sonra orta yaştan daha büyük olması gerekmez miydi? Yani trendeki o adam gerçekten aradığımız kişi miydi, yoksa her şey basit bir göz yanılmasından ya da tesadüfler silsilesinden mi ibaretti?

Franz "Gidip görmeden, tanışıp konuşmadan bilemeyiz" diyordu. Ama elbet daha evvel yapılacak işler vardı. Mesela adını Johan'dan öğrendiğimiz otelin telefonunu bulup aramak, Lucas Staelens adında bir müşterileri olup olmadığını öğrenmek lazımdı. Varşova'dan yaptığımız ilk testin sonucu iyiydi. Arkadaşıymış gibi arayıp görüşmek istediğimiz Lucas Staelens, sabah otelden çıkmış ve henüz dönmemişti. Yani orada kaldığı doğru bilgiydi. Berlin'den aradığımızda da hâlâ otelin müşterisiydi. Fakat ne hikmetse arkadaşımız hep dışarıdaydı, herhalde otele geceden geceye uğruyordu. Ben, yola çıkmadan evvel adamla konuşmaktan yanaydım. Franz ise hiç kimsenin telefonda böyle gizli bir bilgi vermeyeceğini

söylüyordu. Hatta "Sen A.İ. misin?" diye sormamızla adamın otelden sıvışıp izini kaybettirmesi bir olacaktı. En iyisi gidip karşısına dikilmek, yüz yüze konuşmaktı.

Böylece bir kez daha meçhul yazarın peşinden yollara düşmek üzere hazırlıklarımızı tamamladık. Ama başımıza öyle bir iş geldi ki, bunca zaman bütün yolculuklara birlikte çıkan biz, ilk kez ayrılmak mecburiyetinde kaldık.

Yola çıkışımızdan bir gece önce kapımız çalındı. Açtığımda Bay Abelard beti benzi kaçmış halde karşımdaydı. Karısı öleli beri o da hayalet gibi dolaşıyordu. Fakat o gün yüzünde ölmüş birinin yasından başka bir şey taşıyordu: endişe. İnsanın ölüler değil, diriler için endişelendiğini bildiğimden, yaşlı adamı o halde görünce şaşırmış, hatta Franz'la kendi hesabıma korkmaya bile başlamıştım. Yoksa Franz'ın annesinin hastalığını bahane ederek Varşova'dan apar topar gelişimiz, işten istifa edişimiz dikkat mi çekmişti? "Zaten yaptıkları işlerde meymenet yoktu, bir süredir takip ediyorduk" mu demişlerdi? Buldukları bir ipucunun üzerine gidip hakkımızda olmadık şeyler mi öğrenmişlerdi? Başımız beladaydı ve kayınpederim bizi uyarmaya mı gelmişti yani? Peki ama bütün bunları o nasıl öğrenmişti? Kafamda dolanan tilkilerin kuyrukları düğüm olunca, aynı anda konuşan seslerimi susturup Bay Müller'inkini dinlemeye karar verdim.

"Bu haliniz ne? Lütfen durmayın öyle, içeri geçin."

Bay Müller içeri geçer geçmez ellerime sarıldı. Duyulmasından korktuğu sesini alçaltıp "Yardımınız lazım kızım, ben yapamıyorum" diye yalvarır gibi fısıldadı. Hiçbir şey anlamadım. Neyse ki o arada içeriden Franz geldi de yaşlı adamı sakinleştirip, ne olup bittiğini güzelce anlattırdı. Birkaç dakika sonra mesele anlaşıldı.

Naziler daldan elma toplar gibi şehirden Yahudi toplarken, Franz'ın rahmetli annesinin pek sevdiği komşuları Fabris ailesini de alıp diğer pek çok aile gibi çalışma kampına

yollamışlardı. Bunu zaten biliyorduk. Ama bilmediğimiz, Fabrislerin oğlu küçük David'in anne babasının yanında değil, Bay Müller'in evinde, ateşler içinde yattığıydı. Onu da o gün öğrendik.

Öğrendik ki Yahudiler palas pandıras kamplara yollanmaya başlanınca, Franz'ın annesi komşuları için endişelenmiş, onlara bu çılgınlık dinene kadar evinde saklanmalarını önermiş. Fakat Fabrisler, iyi niyetli komşularını böyle bir yükün altına sokmak istememişler. Kamplara gönderilenlerin nasılsa dönüp geleceklerine inanıyorlarmış ama hükümete karşı çıkıp Yahudilere yardım edenlerin başına ne geleceği belli değilmiş. Bay Fabris'in Radom'da yaşayan kız kardeşinin evinden alınıp bir yerlere yollandığının haberi geldiğinden beri, er ya da geç kendilerinin de götürüleceğini biliyor, neredeyse hazır halde bekliyor, ama gidecekleri yerin, evliliklerinin ancak on ikinci senesinde kucaklarına alabildikleri zayıf bünyeli oğulları David için uygunluğundan emin olamıyorlarmış. Uzun uzun düşünüp defalarca öpüp kokladıktan sonra, kıymetli evlatlarını gizlice komşularına vermişler. "Biz dönene kadar onu saklayın" demişler. Askerlerle dolu kamyon sokağa girip, doğruca Fabrislerin evine yöneldiğinde, küçük David bir haftadır Müllerlerin evindeymiş.

"Ellerinde listeyle gelen askerler, Fabrislerin üç kişi olduğunu bildiklerinden sinirlendiler, çocuğu bulmak için evin altını üstüne getirdiler. Gürültüleri duyuyorduk. Annesi, 'Sokağa çıkmıştı, nerede olduğunu bilmiyorum' diye ağlıyordu. Ne olur ne olmaz, belki komşu evleri de ararlar diye David'i kilerin iç tarafında, marmelatların arkasındaki bölmeye sakladık. Ama gelmediler. Aralarında Fabrislerin de bulunduğu üç aileyi kamyona bindirip gittiler" diye anlatmıştı Bay Müller.

Sonrasında, yerin kulağı var deyip David'i herkesten saklamışlardı. Rahmetli Elsa Müller çocuğa kendi evladı gibi ihtimamla bakmış, o yataklara düşünce de vazifeyi Abelard

söylüyordu. Hatta "Sen A.İ. misin?" diye sormamızla adamın otelden sıvışıp izini kaybettirmesi bir olacaktı. En iyisi gidip karşısına dikilmek, yüz yüze konuşmaktı.

Böylece bir kez daha meçhul yazarın peşinden yollara düşmek üzere hazırlıklarımızı tamamladık. Ama başımıza öyle bir iş geldi ki, bunca zaman bütün yolculuklara birlikte çıkan biz, ilk kez ayrılmak mecburiyetinde kaldık.

Yola çıkışımızdan bir gece önce kapımız çalındı. Açtığımda Bay Abelard beti benzi kaçmış halde karşımdaydı. Karısı öleli beri o da hayalet gibi dolaşıyordu. Fakat o gün yüzünde ölmüş birinin yasından başka bir şey taşıyordu: endişe. İnsanın ölüler değil, diriler için endişelendiğini bildiğimden, yaşlı adamı o halde görünce şaşırmış, hatta Franz'la kendi hesabıma korkmaya bile başlamıştım. Yoksa Franz'ın annesinin hastalığını bahane ederek Varşova'dan apar topar gelişimiz, işten istifa edişimiz dikkat mi çekmişti? "Zaten yaptıkları işlerde meymenet yoktu, bir süredir takip ediyorduk" mu demişlerdi? Buldukları bir ipucunun üzerine gidip hakkımızda olmadık şeyler mi öğrenmişlerdi? Başımız beladaydı ve kayınpederim bizi uyarmaya mı gelmişti yani? Peki ama bütün bunları o nasıl öğrenmişti? Kafamda dolanan tilkilerin kuyrukları düğüm olunca, aynı anda konuşan seslerimi susturup Bay Müller'inkini dinlemeye karar verdim.

"Bu haliniz ne? Lütfen durmayın öyle, içeri geçin."

Bay Müller içeri geçer geçmez ellerime sarıldı. Duyulmasından korktuğu sesini alçaltıp "Yardımınız lazım kızım, ben yapamıyorum" diye yalvarır gibi fısıldadı. Hiçbir şey anlamadım. Neyse ki o arada içeriden Franz geldi de yaşlı adamı sakinleştirip, ne olup bittiğini güzelce anlattırdı. Birkaç dakika sonra mesele anlaşıldı.

Naziler daldan elma toplar gibi şehirden Yahudi toplarken, Franz'ın rahmetli annesinin pek sevdiği komşuları Fabris ailesini de alıp diğer pek çok aile gibi çalışma kampına

yollamışlardı. Bunu zaten biliyorduk. Ama bilmediğimiz, Fabrislerin oğlu küçük David'in anne babasının yanında değil, Bay Müller'in evinde, ateşler içinde yattığıydı. Onu da o gün öğrendik.

Öğrendik ki Yahudiler palas pandıras kamplara yollanmaya başlanınca, Franz'ın annesi komşuları için endişelenmiş, onlara bu çılgınlık dinene kadar evinde saklanmalarını önermiş. Fakat Fabrisler, iyi niyetli komşularını böyle bir yükün altına sokmak istememişler. Kamplara gönderilenlerin nasılsa dönüp geleceklerine inanıyorlarmış ama hükümete karşı çıkıp Yahudilere yardım edenlerin başına ne geleceği belli değilmiş. Bay Fabris'in Radom'da yaşayan kız kardeşinin evinden alınıp bir yerlere yollandığının haberi geldiğinden beri, er ya da geç kendilerinin de götürüleceğini biliyor, neredeyse hazır halde bekliyor, ama gidecekleri yerin, evliliklerinin ancak on ikinci senesinde kucaklarına alabildikleri zayıf bünyeli oğulları David için uygunluğundan emin olamıyorlarmış. Uzun uzun düşünüp defalarca öpüp kokladıktan sonra, kıymetli evlatlarını gizlice komşularına vermişler. "Biz dönene kadar onu saklayın" demişler. Askerlerle dolu kamyon sokağa girip, doğruca Fabrislerin evine yöneldiğinde, küçük David bir haftadır Müllerlerin evindeymiş.

"Ellerinde listeyle gelen askerler, Fabrislerin üç kişi olduğunu bildiklerinden sinirlendiler, çocuğu bulmak için evin altını üstüne getirdiler. Gürültüleri duyuyorduk. Annesi, 'Sokağa çıkmıştı, nerede olduğunu bilmiyorum' diye ağlıyordu. Ne olur ne olmaz, belki komşu evleri de ararlar diye David'i kilerin iç tarafında, marmelatların arkasındaki bölmeye sakladık. Ama gelmediler. Aralarında Fabrislerin de bulunduğu üç aileyi kamyona bindirip gittiler" diye anlatmıştı Bay Müller.

Sonrasında, yerin kulağı var deyip David'i herkesten saklamışlardı. Rahmetli Elsa Müller çocuğa kendi evladı gibi ihtimamla bakmış, o yataklara düşünce de vazifeyi Abelard

Müller devralmıştı. Ne var ki karısı öldükten sonra çocuğa bir haller olmuştu. Evvela iyice durgunlaşmış, sonra da yatak döşek hastalanmıştı. Zavallının durumu iyice kötüleyince soluğu kapımızda alan Bay Müller, "Kendi derdime daldım, doğru dürüst bakamadım. Hem zaten ben ne anlarım çocuk bakmaktan, ne olur yardım edin" diye adeta yalvarıyordu.

Hep birlikte apar topar yaşlı adamın evine gittik. David'i ilk kez orada gördüm. Çelimsiz, hasta bir çocuktu; sekiz yaşının kurumuş pınarında boğulmuştu. Kıvırcık kumral saçları, incecik beyaz boynuyla uzanmış yatıyor, Bay Müller'in yıllarca sevgili karısıyla paylaştığı o öksüz karyolada ateşler içinde yanıyordu. Kapalı gözkapaklarının altındaki gözbebekleri tedirginlikle kıpırdıyor, kuruyup çatlamış dudakları fısıltıyla anlayamadığım bir şeyler sayıklıyordu.

"Annesini çağırıyor. Dünden beri ağzından hiç düşürmedi" diye açıkladı Bay Müller.

Elini çocuğun alnına koyan Franz, zavallının cayır cayır yandığını görünce "Doktor çağırmalı" dedi. Sırrımızı saklayacak güvenilir birini bulmak lazımdı. Ancak kime güvenileceğinin kestirilemediği zamanlardı.

Ne çocuk ne de hasta bakımına dair en ufak tecrübem yoktu, ama sabiyi o halde görünce eski günleri hatırlayıverdim. Senin geceyle birlikte ateşlenip şafak sökene dek sayıkladığın zamanları, ihtiyar Kalfa ile korku içindeki annemin başucunda sabahlayışlarını, seninle nasıl uğraştıklarını, neler yaptıklarını... Böylece işe koyuldum.

Evvela oğlanın alnına sirkeli bezler koydum. Sonra Franz'ın "Çocuk zaten havale geçiriyor, sıcaktan çatlatacaksın" ikazlarına aldırmadan üzerini kat kat battaniyelerle sıkı sıkı örttüm. Kalfa seni sabahlara kadar böyle terletirdi. Ateşin geçmiş olarak uyanırdın. Gel gör ki David'in ateşi geçmedi. Belli ki Kalfa'nın bu şifa yöntemine katık ettiği duaları, muskaları da vardı, sarıp sarmalamak tek başına kâfi değildi. Bir süre son-

ra David'in yanakları güneşi emmiş elmalar gibi kızarıp vücudu sıtmaya tutulmuşçasına titremeye başlayınca, Franz yatağın üzerine yığdığını battaniyeleri fırlatıp attı. Çocuğu kucakladığı gibi banyoya koştu; doğruca soğuk suyun altına soktu. Neyse ki su her şeyi yıkadı. Sabaha doğru zavallının ateşi düştü. Tümüyle düzelmemişti ama hiç değilse kendine gelmişti.

O gün Franz Amsterdam trenine tek başına bindi. Kocam meçhul yazarına doğru ilerlerken, benim payıma şapkadan çıkan bir annelik oyunu düşmüştü. Kayınpederim, David'e yalnız başına bakamayacağını söylemiş, sorumluluğu üzerime yıkıvermişti. Başlangıçta kendimi haksızlığa uğramış, oyun dışına atılmış gibi hissettim. Ama sonra aslında meçhul yazarın peşinden giderken de kendi oyunumu oynamaktan çok, Franz'ınkine eşlik ettiğimi düşünüp dertlenmekten vazgeçtim. Belki sana başına buyruk bir hayat yaşamışım gibi gelebilir. Fakat işin doğrusu şu ki ben zamanla yaşadığım hayatın sahibi olmadığımı fark ettim. Kalbimin peşinden gittiğimi sandığım zamanlarda bile çoğu kez, başkalarının seçtiği bir oyunda kendisine verilen rolü oynayan çocuklar gibiydim. Sen sessiz köşende bütün rolleri reddederken ben hepsine çoktan teslimdim. Galiba bütün sınırları yakıp yıktığımı sandığım zamanlarda bile aslında sadece bana öğretilenleri tekrar ettim. Sevmeyi bahane edip bir adamın peşinden gittim.

Bu işler böyledir, herkes bilir. Bir kere bu yola girdin mi devamı muhakkak gelir. Önce bir adamın peşine takılırsın, sonra bir çocuğun eline düşersin. Hayatını erkekler ve çocuklar arasında pay edersin. Sevgi, iyi niyetini kullanarak seni dilediği gibi yontan menfaatçi bir ahbaba benzer; onun elinde bilmediğin, istemediğin şekillere girersin. Ben Franz'ı sevdim, çocukları da severim. Yazmıştım sana, bir zamanlar doğurabilmeyi de çok istemiştim. Olmamıştı. Ama sonra yukarıdaki bana böyle bir şaka yaptı. Rahmimi bir canla yeşert-

mediyse de, tuttu kucağıma sekiz yaşında bir çocuk verdi. Ne yapayım, onu da çabucak sevdim. İyice yontuldum yani.

David de beni sevsin istiyordum ama ilk günler yüzüme bile bakmadı. Bay Müller çocuğun halini üzerime alınmamamı, onun öteden beri azıcık yabani olduğunu söyleyip beni avutmaya çalıştı. Dediğine göre, anne babasının gidişiyle iyice mahzunlaşıp kabuğuna çekilen zavallıcık, Elsa Müller öldükten sonra büsbütün içine kapanmıştı. Zamanla bana alışacaktı. Hem zaten nasılsa er ya da geç savaş bitecek ve anne babası gelip kapıyı çalacaktı.

"Onların geri döneceğine inanıyor musunuz gerçekten?" diye sormuştum.

"Neden inanmayayım?"

"Ortalıkta korkunç haberler dolaşıyor. Kamplardakilerin öldürüldüğünü söyleyenler var, biliyorsunuz. Hatta yakıldıklarını..."

"Böyle laflara kulak asma" demişti yaşlı adam. "Hayatta hiçbir şey sonsuza kadar kötü gitmez. Bir an gelecek ve bu kâbus bitecek. Göreceksin, her şey düzelecek."

İçimden her şey düzelecek diye tekrar ediyor, işe David'le başlamak istiyordum. Onunla aramı düzeltirsem hayatımızın geri kalanındaki aksaklıklar da birer birer yoluna girecekmiş gibi hissediyordum. Bay Müller'in bütün itirazlarına rağmen, bir sabah erkenden kimseye görünmemek için pürdikkat önümü arkamı kollayarak David'i bizim eve getirdim. Ona anne babası gelene dek birlikte yaşayacağımızı, beni anne, abla, arkadaş, nasıl dilerse öyle saymasını söyledim. Bana yakınlık vaat eden isimler takmaya da, aramızdaki mesafeyi kısaltmaya da niyetli görünmüyordu. Sadece zorunlu olduğunda, içine kaçmış tedirgin bir sesle konuşuyor, kapı çalacak olsa yüzü beyaza kesip kendisine öğretildiği gibi çabucak saklanıyordu. Evdeki varlığını Jürgen dışındaki herkesten gizlemiştik, çünkü o günlerde ihanetin kimden geleceği

belli olmuyordu. Hülasa, zavallıcığın günleri, değil kapının, pencerenin bile önüne çıkamadan, bir odadan diğerine süzülerek geçiyordu. Büyümüş de küçülmüş bir hali vardı. Başına geleni kabullenmiş gibi suskun duruyor, hiç yakınmıyor, değil isyan etmek, daha ne kadar böyle süreceğini bile sormuyordu. Onun bu hali kalbimi yaralıyordu.

Kabuğunu kırıp onunla yakınlaşmak için elimden geleni yapıyordum. İçini açmaya çalıştığım günlerden birinde çocukcağız ağzından kaçırıverince, bana neden yüz vermediğini öğrendim ve büsbütün buruldum. Sevdiği herkesi kaybetmişti ve eğer severse benim de öleceğime inanıyordu! Her şey babasına zorla aldırdığı, çok sevip bir an bile kafesinin önünden ayrılmadığı muhabbetkuşunun fazla yemden çatlayıp ölmesiyle başlamıştı. Sonra hayatta en sevdiği kişi, ninesi de onu bırakıp gitmişti. Derken anne babasından uzak kalmıştı. En son da Elsa Müller onu bırakanlar kervanına katılmıştı. Kimi sevse ölüm fermanını imzaladığına kani olan küçük David de, hayatımı, beni sevmeyerek korumakta karar kılmıştı. Kalbinden geçenlerin etrafındaki ölümlerle en ufak bir alakası bulunmadığını anlatmak için çok çırpındım. Küçük kuşların pek kolay hastalandığını, ninesi ve Bayan Müller gibi yaşlıların da vakti gelince bu dünyadan göçtüğünü anlatmaya çalıştım. Anne ve babasına gelince, onlar ölmemişlerdi, geri döneceklerdi. Tabii bu söylediğime kendim de inanmadım.

Küçücük bir çocuğun kendini bu kadar büyük bir yükün altına sokması feci bir şeydi. Suçluluğun, kederin böylesi, kocaman insanlar için bile kahrediciydi. David'in bu hali bana seni hatırlatmıştı. Galiba biraz da bu yüzden onu daha da çok sevdim. Kanayıp duran açık bir yaraydı, iyileştirmek istedim. Beyaz bir hastane odasında bana elini uzatmamıştı ama yine de sıkı sıkı tutmaya karar verdim. Karşısına dikilip bir anlaşma yapmayı teklif ettim. O kendine beni sevmek için izin verecekti, ben de karşılığında asla ölmeyecek-

tim. Teklifimi duyunca, yüzüme şaşkınlıkla bakıp "Hiç mi ölmeyeceksin yani?" demişti.

"Hiç."

"Çocuğum ama aptal değilim. Öyle bir şeyin olamayacağını biliyorum."

"Peki, denemeye var mısın?"

Onu tanıdığımdan beri ilk kez kendini sakınmadan gülümsemişti.

"Sen yalancısın!"

"Ama inanırsan pişman olmayacaksın!"

David ölmeyeceğime inanmadı, sevdiklerinin ölümüne neden olan lanetine içlenmeyi de bırakmadı. Ama yine de bu sohbet yakınlaştırdı bizi. Herhalde beni öldürmeyi göze alarak, kapılarını usul usul araladı. Öyle yalnız ve çocuktu ki daha fazla sevgi orucuna gücü kalmamıştı. Bense ölmekten her zamankinden daha çok korkmaya başladım. Vaktiyle sana verdiğim sözü tutmamıştım, ona da aynını yapamazdım!

Çocuk bakımıyla ilgili hiçbir fikrim yoktu. En ufak bir aksilikte elim ayağıma dolanıyordu. Mesela David tabağındaki yemeği bitirmezse, hemen hasta düşecek sanıp evhamlanıyor, ne yapacağımı şaşırıyordum. Yemekle arası olmayan David, nar gibi kızarmış sosislerden sebzeli turnabalığına kadar her şeye burun kıvırıyor, bir tek Bay Nagel'in pastanesindeki kremalı küçük pastacıklara yüz veriyordu. Alıp getirdiğim vakit sevinçten deliye dönüyor, birkaç dakika içinde bütün kutuyu silip süpürüyordu. Onu mutlu etmekten daha büyük bir mutluluğum yoktu. Kendimi adayacak yeni birini bulmuştum, şu hayatta bildiğim tek mutluluk yolu buydu.

Franz beklediğim müjdeyi hâlâ vermemişti. Sadece bir defa aramış, onda da sağ salim Amsterdam'a vardığını söylemekle yetinmişti. Gitmeden evvel, telefonda bir şey sormamamı sıkı sıkıya tembihlediği için çenemi tutmuştum. Zaten aradığını bulsa söylemenin de bir yolunu bulacağına inanı-

yordum. Merak içinde, ondan gelecek bir haber bekliyordum.

O aralar Jürgen sık sık bizi yoklamaya geliyordu. Franz'ın ardından eve yaptığı ilk ziyarette, bilmesinde sakınca görmediğim için David'den haberdar olmuş ve öksüz kalmış ufaklıkta kendi çocukluğundan bir şeyler aramaya koyulmuştu. Her seferinde eli kolu hediyelerle dolu geliyor, gönlünü kazanmak için bin takla attığı çocukla çocuk olup türlü çeşit oyunlara girişiyordu. Koskoca adam yaşına başına bakmadan kâh eşek olup yerlerde sürünüyor, kâh tren olup çuflaya çuflaya odaları dolaşıyordu. Üstelik bunları yaparken onu daha önce hiç görmediğim kadar mutlu görünüyordu. David'in de oyunlara gönüllü oluşuna bakılırsa, ya Jürgen'i ölüvermesinden korkacak kadar önemsemiyordu ya da bu konudaki endişelerinden yavaş yavaş kurtulmuştu.

İkisini izlemek bazen çok hoşuma gidiyor, bazen de kalbimi acıtıyordu. Bir yanlarıyla pek sevimliydiler ama bir yanlarıyla da eskiden gezici kumpanyaların çadırlarda sergilediği hilkat garibeleri gibiydiler. Nasıl desem, hani altı balık üstü insan kadınlar, iki başlı eciş bücüş çocuklar, ağzı yüzü çarpılmış cüce adamlar gibi, keder vericiydiler. Çocuk olmaya çalışan bir adam ve adama benzemek mecburiyetinde kalan bir çocuk. İkisi de hem adamdı hem çocuk. Ama aslında ne adam ne de çocuk...

Franz bir süre sonra nihayet eve döndü. Telefonda yalap şalap cevaplar vermekten öteye gitmediği ve güvenli değil gerekçesiyle tek satır mektup yazmaya zahmet etmediği için Amsterdam'da neler yaptığını ancak döndüğünde öğrenebildim.

Anlattığına göre, durdurulmadığı zamanlarda da bozulan berbat bir trenle yaptığı eziyetli yolculuktan sonra, Amsterdam'a varır varmaz doğruca Johan'ın söylediği otele gitmiş. Resepsiyoncu, Lucas Staelens isimli bir müşterinin otelde kaldığını doğrulamış ama dediğine bakılırsa, müş-

teri sabah erkenden dışarı çıkmışmış ve kaçta döneceği de muammaymış. Bizimki biraz otelin lobisinde beklemiş, sonra da postu otele pek yakın olan Damm Meydanı'ndaki kafelerden birine sermiş. Her kahveden sonra otele koşup beklediğinin gelip gelmediğini sora sora tam dokuz fincan kahve içmiş. Nihayet kalbi ağzından çıkacak gibi atmaya başlayınca, bu kadar kahvenin kâfî olduğuna karar verip meçhul yazarın kaldığı otele yerleşmiş. Aradığı kişi geldiğinde kendisine haber vermesini rica ettiği resepsiyoncu durumu şüpheyle karşılayınca, cebine belli bir samimiyet inşa etmeye yetecek meblağda bahşiş sıkıştırmayı da ihmal etmemiş. Ne var ki o gece meçhul yazar otele gelmemiş.

"Gelseydi şaşardım zaten" diye anlatıyordu Franz. "O kitabı elimden alıp sakladığın, sonra da artık nasıl becerdiysen kayıplara karıştırdığın günden beri benim yüzüm gülmedi."

Ya çaresizlikten asabı bozulmuş hırsını benden çıkarıyordu ya da onca zaman sonra bile kitabın kaybolduğuna emin olamıyor, yazarın peşinden ölümüne düştüğüm yollara, harcadığım yıllara rağmen, hâlâ kendisine yalan söylediğimi düşünüyordu. Sustum, cevap bile vermedim. Böyle durumlarda kabağın başımda patlamasına talimliydim.

Belgelerdeki adıyla Lucas Bey sonraki dört gün boyunca da ortalıkta görünmeyince, odası boşaltılmış, eşyaları oteldeki valiz odasına taşınmış. Bunun üzerine Johan'la görüşmek üzere Utrecht'e geçen Franz, oradan her gün oteli aramasına rağmen, "Hayır dönmedi"den başka cevap alamamış. Üstelik yeni bir şeyler öğrenme umuduyla ziyaret ettiği Johan da telefonda söylediklerinden fazlasını anlatmamış. Johan, Lucas Staelens hakkında bilgi edinmek için nüfus dairesinde çalışan bir ahbabından yardım istemiş ancak bu ahbabının çabaları da pek sonuç vermemiş. Koca Hollanda'da aradıkları ismi taşıyan ve hâlâ hayatta olan sadece on dört kişi çıkmış. Hiçbirinin doğum tarihi, Johan'ın gördüğü adamın ola-

sı yaşıyla uyuşmamış. Böylece adamın kimlik belgesinin sahte olduğu kesinleşmiş. Ama bu kimsenin işine yaramayacak ve zaten tahmin edilebilir bir bilgi olduğundan, nihayetinde Franz, Utrecht'ten de eli boş ayrılmış.

Otele dönüşünden birkaç gün sonra, lobide oturup sigarasını içerken beklenmedik bir şey olmuş. İki Nazi subayı hışımla içeri girip, resepsiyoncuya Lucas Staelens'in odasını sormuş. Beti benzi atan oğlan, müşterinin bir süredir uğramadığını söyleyince de "O kadarını biliyoruz. Bize eşyaları lazım" demişler. "Sen bize eşyalarını göster."

Resepsiyoncu eşyaları çıkarmaya valiz odasına giderken, subaylardan biri ardı sıra yürüyüp sorular soruyormuş:

"Burada kaldığı süre zarfında ziyaretine gelen ya da görüştüğü kimse oldu mu?"

Lobiden çıktıkları için gelen cevabı duyamayan Franz, ya resepsiyoncu kendisini ele verirse diye olduğu yerde titremeye başlamış. Yerinden fırlayıp kaçmayı bile düşünmüş. Ama hem dizlerinin bağı çözüldüğünden hem de şansını daha fazla zorlamak istemediğinden sessizce oturmuş, kıpırdamamış. Birkaç dakika sonra resepsiyoncu ve subay eşyalarla birlikte dönmüşler. Sonra da iki subay yanlarında yazarın eşyaları da olduğu halde geldikleri gibi hışımla çıkıp gitmişler. Resepsiyoncu ve Franz kocaman açılmış gözlerle birbirlerine bakakalmışlar. Böylece sevgili yazarının sonunda Gestapo'nun eline düştüğüne ve hatta öldüğüne kanaat getiren Franz hemen o gün otelden ayrılmış.

Yine sıkıntılı bir yolculuğun ardından el elde baş başta eve vardığında yorgun, öfkeli ve hayli saldırgandı. Hiç ses etmeyip, sakinleşmesini bekledim. Dedim ya, onun bu hallerine artık talimliydim.

Franz sonraki günlerde evin içinde öfkeyle dolaştı, kalbimi kırmak için fırsat kolladı. Bir türlü sakinleşmek bilmiyordu; annesi öldüğünde bile acısını daha çabuk atlatmıştı. O ölüm

bizi yakınlaştırmış, bu ise uzaklaştırmıştı. Gittikçe anlıyordum ki bunca yıldır aynı davaya baş koyma duygusuyla bizi yakınlaştırdığını sandığım meçhul yazar, aslında aramıza mesafeler açmaktan başka işe yaramamıştı. Hikâyemiz her defasında başa sarıyor, dönüp dolaşıp aynı yere varıyordu. Ama Franz'ın bizi düşündüğü filan yoktu. Ağzında hep aynı şarkı, "Tanışamadan öldü gitti adam" diye sayıklıyordu.

Kocam ölen yazarın ardından bir kez daha o sonu gelmez boşluklardan birine düşerken, ben de yaşasa ne olacaktı acaba diye düşünüyordum. İnanır mısın bazen adamın peşine neden düştüğümüzü bile hatırlamıyordum. Sonra uzak bir zamanın puslu hatırasından çekip çıkarıyordum; ben düşmemiştim ki onun peşine, Franz düşmüştü. Sonra ben de Franz'ın peşine... Üstelik bunu yaparken her şey nasıl da anlamlı görünmüştü gözüme. Belki de böyle olması doğaldı. Ne de olsa her şeyin çabucak mana yüklenebildiği ve mananın kolayca kaybedildiği zamanlardı.

Zamanla savaş bir mevsimden öbürüne geçen ağaçlar gibi kılık değiştirdi. Bitmez sanılan güçler tükendi, kazananlar kaybedenlerin yerine geçti. Savaşın sonunun ilan edileceği günü iple çekiyor, neredeyse bütün vaktimi Franz'a bir türlü ısınamayan David'le birlikte geçiriyordum. Annelik virüsü kapmış hastalar gibi, etrafımda olan biten onca şey içinde sadece onunla ilgileniyordum. David'in ateşi, kahkahası, neşesi, sağlığı, boyunun uzaması, annesini sayıkladığı geceler altını ıslatması, yediği, yemediği, okula gidebilseydi müfredatında olacak dersleri... David müsekkin değildi ama kendinden başka her şeyi unutturan bir ilaç gibiydi. Peşinde yıllarımı harcadığım bir hayaletten, kayıp bir kitaptan, eserekli bir kocadan, artık geri gelmeyecek güzel hatıralardan, hepsinden ama hepsinden daha gerçekti. O şimdiydi, yanımdaydı, benimdi. Üstelik bana ihtiyacı vardı. Hatta bana hakikaten ihtiyaç duyan tek kişiydi. Senin yanından ay-

rılırken bağımsızlığımı ilan ettiğimi sanmıştım ama yanılmışım. Çocuklukta edinilen alışkanlıklar kolay geçmiyor; demek ki ta o yıllardan tamamlamaya, tamamlanmaya, hayatımı vakfedebileceğim birinin varlığına adanmaya alışmışım. Senin, kocamın, David'in yahut başka birinin... Her zaman birine faydam dokunmalı benim. Varlığım bir başkasının varlığına hizmet etmeli. Sanki dünyaya geliş sebebim buymuş gibi... Biliyor musun, bu halim yüzünden, bazen var olmak için ille de başkalarını sevindirmesi gerektiğini düşünen Jürgen'e benzetiyorum kendimi. Ben de en az onun kadar zavallıyım.

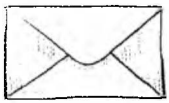
Hani bir keresinde "Zaman her şeyin değiştiği yerdir" diye yazmıştın ya, haklısın. Zaman bütün azametiyle benim yaşadığım yerlerden de geçti. Onca ölüyü ve ölümü görmüş olan ben, Nazi ordusunun işgal ettiği topraklardan kaçarak uzaklaştığı günleri de gördüm; Kızıl Ordu'nun Berlin'e girişini de. Mussolini'nin idamını, Hitler'in intiharını, uzak bir memlekette Hiroşima ve Nagasaki'nin bombalanışını ve savaşın bitişini de. Ve her şey olup bittikten sonra Franz'ın hayretler içinde eve getirdiği o mağrur gazeteyi de:

"Ölüm bile durduramadı bizi! İnatla ve hâlâ buradayız işte!" A.İ.

Canım Sudişim, satırlarıma şimdilik son veriyorum ama peşin peşin anlatmama müsaade etsen bir çırpıda yazıverirım tüm hikâyemi. Çünkü sana mektuplarda dokunmak artık yetmiyor. Aramızdaki mesafe canımı yakıyor, böyle uzaktan uzağa haberleşmek içimi acıtıyor. Ah, hayat küslükler için öyle kısa ki...

Kardeşin Behiye

Altı

Rıdvan, düğün salonuna dönüştürülmüş restoranın bir köşesinde oturmuş, şaşkınlıkla etrafındaki curcunayı seyrediyordu. Gözü kocaman düğün pastasına takıldı. O kadar büyüktü ki, garsonlar pastanın yerleştirildiği tekerlekli arabayı zar zor itiyorlardı. Tuvalet dönüşü karşısına dikilip zarfı uzatan çiçekbozuğu garson, şeker pembesi arabanın ardında kan ter içinde kalmıştı. Pasta restoranın ortasına getirilince, gelin ve damat ortaya çıktı. *La Cumparsita* ile birlikte tepelerine rengârenk konfetiler yağmaya başladı. Rıdvan, tanıyıp tanımadığını anlamak için usulca yerinden kalkıp taze çifte yaklaştı. Gördükleri karşısında dehşete kapıldı. Damat bizzat kendisiydi! O zaman iyice merak etti, peki ya gelin kimdi? Dikkatli bakınca kadının yüzünde Süreyya'nın gözlerini görür gibi oldu ama sonra gözler, dudaklar ve diğer her şey çabucak silinip gitti. Gelin, çizilmemiş bir yüzle, şekillendirilmemiş balmumu gibi kalıverdi. Bu acayip durum içerideki kalabalığın umurunda bile değildi. İçkiler tazelendi, müzik yükseldi, kuvvetli alkışlar keskin ıslıklara karıştı, yerlerinde oturanlar bir bir ayaklandı ve salonun ortasında başı sonu görünmeyen upuzun bir halay başladı; *lorke lorke lorke lorke, hanım ey lorke*... Kimileri daha çok ses çıkarmak için ayaklarını pat pat yere vurunca, Rıdvan altındaki zeminin sallandığını hissetti. Derken devasa düğün pastası çatırdamaya başladı. Sadece pastada değil, duvarlarda da ince uzun yarıklar

açıldı. Salondakiler ürküp sağa sola kaçışmak şöyle dursun, büsbütün coşup hızlandılar. Ne yapacağını şaşıran Rıdvan, bu gürültülü kalabalığın içinde kaybolan çatlak bir kadın sesi duyar gibi oldu:

"Suad bak, pastadan dansöz çıkacak!"

Tam o anda şatafatlı düğün pastası gümbürtüyle ortadan ikiye ayrıldı. İçinden leş kokulu bir kuyu çıktı. Rıdvan yaklaşıp baktı; kuyunun dibinde, iki büklüm olmuş, her yanı yara bere içinde çırılçıplak bir kadın yatmaktaydı. Rıdvan iyice yaklaşınca kadını tanıdı. Kuyudaki anneciğinden başkası değildi! Hiç düşünmeden aşağı atlayıp annesinin üzerine kapandı ve susuzluktan kurumuş dudaklarını onun tombul memesine dayadı. Memeden oluk oluk süt akmaya başladı. Neden sonra sütün rengini fark etti Rıdvan; beyaz değil, kırmızıydı. Ağzına dolan kanı tükürmek istedi ama yapamadı. Kan boğazından içeri akmaya devam etti. Sonra taştı, boynuna, oradan göğsüne, oradan tüm vücuduna yayıldı. Aktı, aktı, aktı...

Sıçrayarak uyandığında sırılsıklam terlemişti. Nefesinin düzene girmesi için biraz bekledi. Sonra titreyen ellerle telefona sarılıp Nâzım'ı aradı:

"Doktor, buluşmamız lazım!"

* * *

"Sonra garson mektubu on üç-on dört yaşlarında bir veledin bıraktığını söyledi. Adam daha nedir ne değildir diye soramadan çocuk topuklamış. Gerisi de anlattığım gibi işte. Restorandan çıkınca doğruca eve gittim, mektupları okudum, o leş gibi ruh haliyle sızdığım için de sabaha kadar saçma sapan kâbuslar görüp durdum."

Nâzım'ın kulağı Rıdvan'da, gözü hemen ilerideki kaydırakta kayan oğlundaydı.

"Bu işi neden bu kadar büyüttün anlamıyorum. Fazla kişiselleştirmiyor musun?"

Arkadaşının umursamazlığı Rıdvan'ı çileden çıkardı:

"Büyütmek mi? Adam kaç gündür sapık gibi beni takip ediyor, gittiğim her yere mektup bırakıyor. Buraya gelirken bile peşimde biri mi var diye sürekli arkamı kolladım, ne anlatıyorsun sen! Kişiselleştirmeyeyim de ne yapayım? Hem doktor olarak en azından ruh halimden filan endişe etmen gerekmez mi senin? Sendeki nasıl bir rahatlık anlamadım ki arkadaş!"

"Ruh halinde bir şey yok senin" diye sinirleri alınmış doktor sesiyle cevap verdi Nâzım. "Kendini doldurup durma. Sadece bu meseleyi gereksiz yere kafana taktın, canını sıktın. Şimdi de eski sıkıntıların hortlamasından endişe duyuyorsun. Biraz sakinleşmeye çalış. Kimse bu meçhul postacı, nasılsa çıkacak ortaya."

"Muhtemelen Rüstem dangozu işte" derken ses tonuna hâkim olmaya çalıştı Rıdvan. Arkadaşıyla bozuşmak değil, sadece anlaşılmak istiyordu. "Yarın bulup konuşacağım onunla."

"Bence asıl mesele senin böyle her şeye çabucak kendini kaptırman, azıcık rahat ol ya! Rüstem veya değil, her kimse nasılsa çıkacak ortaya."

"Nasıl?"

"Yahu müneccim değilim ki ben, psikoloğum! Ne bileyim işte, mesela mektupların ilgini çektiğini belli eden bir şey yaparsan filan işe yarar belki."

"Nasıl bir şey?"

"Basmayı düşünüyorsan basacağını belli eden bir şey mesela. O zaman belki seninki ortaya çıkar, sen de rahatlarsın. Sahi, basacak mısın?"

"Valla bunca saçmalığın ortasında işin o yanını düşünmek aklıma bile gelmedi. Daha bu mektupların neden bana getirildiğini bile anlayamadım ki."

"Bak işte, en basit şeyleri bile karmaşıklaştırıyorsun. Ki-

tabını bastırmak için dikkat çekmeye çalışan biridir demiyor muydun? Şimdi ne oldu?"

"Ne olduğunu bilsem senin diploman benim duvarımda olurdu. Kâbuslarım geri döndü diyorum sana. Kafayı yemek üzereyim, anlasana. Galiba yine seans filan yapsak iyi olacak. Ne dersin?"

"Benimle mi?" derken gözleri kocaman açıldı Nâzım'ın. "Yok canım, olur mu öyle şey! İhtiyacın olduğunu düşünüyorsan sana birini ayarlayabilirim ama benimle olmaz artık, etik değil. En başından konuşmadık mı biz senle bunları? Aynı anda hem arkadaşın hem doktorun olamam, biliyorsun."

"Yemişim etiğini" diye söylendi Rıdvan. Arkadaşının tavrına iyiden iyiye bozuluyordu. Ne olmuştu bu adama, neden anlattıklarını önemsemiyordu? Yoksa gerçekten her şey Nâzım'ın iddia ettiği kadar sıradandı da kendisi mi abartıyordu? İçin için biliyordu ki asıl korktuğu postacı filan değil, mektupların üzerinde yarattığı etkiydi. Zarflar gelmeye başladığından beri tadı tuzu kaçmış, gündüzlerine çöreklenen sıkıntı yetmezmiş gibi gece hayatı da yeniden o eski korkulara bulanmıştı. Bu garip mektuplarda kendisini geçmişe, kabuklandı sandığı çiziklere götüren bir şey olduğunu hissediyordu. Neydi bilemiyordu ama bir şey vardı işte ve o şey geçmişin ağır perdelerini bir bir havalandırıyordu. Oysa Rıdvan aynı acıları tazeleyip durmak istemiyordu artık. İyileşmişti ve hep iyi kalmayı umuyordu.

Yıllar önce Van'daki o korkunç depremde annesiyle kız kardeşini kaybettikten sonra dağılmıştı. Sıfırdan başlamak, artık ruhunu sığdıramadığı şehirden ayrılıp İstanbul'a gelmek, paralı işlere girmek, havalı bir hayat sürmek, ateşli sevgililer edinmek bile onu toparlayamamıştı. Yoksa hayatını yeniden değiştiren bir başka depremden, 99'daki Marmara Depremi'nden sonra yaptıklarının binde birini yapmaya kalkar mıydı? Süreyya'yı, arkadaşlarını, işini gücünü, elin-

de kalmış birkaç uzak akrabasını bırakıp kayıplara karışacak kadar kayışı kopabilir miydi?

Öyle pat diye ortadan kaybolunca, herkes onu depremde öldü sanmıştı. Yıllar sonra hiçbir şey olmamış gibi dönüp karşılarına dikildiğinde, hayalet görmüş gibi korkanlar, hayal gördüğünü sanıp gözünü kırpıştıranlar, hatta düşüp bayılanlar bile olmuştu. Ölmediğini, sadece gittiğini öğrenince, beş parmağının izini çıkaran kuvvetli bir tokat indirmişti Süreyya yüzünün ortasına. "Sen" demişti, "yaşarken ölümünün acısıyla mı cezalandırdın beni? İstiyorsan yine gitseydin, kendine herkesten uzakta bambaşka bir hayat kursaydın. Ben bunu anlayamayacak biri değilim. Ama insan haber vermez mi? Bir mektup, telefon, kısacık bir not... "

Sonra hikâyenin tamamını öğrenince kadının kızgınlığı yerini endişeye bırakmıştı. Rıdvan'ın yardım çalışmalarına katılmak için apar topar gittiği Yalova'da, depremzedeleri göçük altından çıkarırken nasıl birdenbire kendini kaybettiğini, dört gün sonra başka bir yerde kendine geldiğinde, aradan geçen zamana dair hiçbir şey hatırlamayı beceremediğini ve nihayetinde içinden yükselen sese uyup, İstanbul'a, İstanbul'daki hayatına geri dönmemeye karar verdiğini... Geçmişten ve ona ait seslerden kaçabilmek için kendine sıfırdan, yepyeni bir hayat kurmayı seçtiğini... Tıpkı filmlerdeki, romanlardaki ve hayallerdeki gibi, o balıkçı kasabasında, bambaşka bir adam olarak yaşadığı seneleri...

Bütün bunları dinleyince, Süreyya'nın öfkeyle gerilmiş yüzü yumuşamış, bakışları kaygılıyla bulanmıştı. "Tamam" demişti, sesine zoraki bir neşe şırıngalayarak. "Edgar Allan Poe da hafızasını kaybedip altı gün bilinçsizce sokaklarda dolanmış. Ama bu senin de bir dâhi olduğunu ispata yetmez. Bir doktora görünmen lazım Rıdvan. Madem geri döndün, bıraktığın yerden devam edeceksin, geçmişle derdini çözüp adamakıllı toparlanman şart."

Psikologlardan hiç hazzetmeyen, yeri geldi mi onlara herkesten fazla söven kadın, sonraki birkaç gün içinde kendi elleriyle Rıdvan'a birini bulmuş, elinde bir kartvizitle gelip "Yarın sabaha randevun var Edgar" demiş ve yaptığı emrivakiyle Rıdvan'ı çileden çıkardığının farkında değilmiş gibi sakin sakin eklemişti: "Saat on buçukta Şişli'de, Perihan Sokak'ta olacaksın. Benim evin hemen arka sokağında doktorun muayenehanesi. Adamın adı Nâzım Basmacıyan. Çıkınca da istersen bana gelirsin, bir şeyler yeriz, film filan seyrederiz."

İlk zamanlar Rıdvan'ın ayakları geri geri gidiyordu. Nâzım'ın muayenehanesine varınca merdivenleri tırmanıp kapıyı çalmak zül geliyor, kaçıp gitmek istiyordu. Ama zamanla alıştı. Hatta Nâzım'sız yapamaz hale gelip seanslara ön ayak olduğu için Süreyya'ya şükretti. Nâzım ve Süreyya olmasa o dönemin üstesinden nasıl gelirdi? Yeniden başlamak alışkın olduğu şeydi ama başka biri gibi yaşadığı onca yılın ardından geri dönüp de eski Rıdvan'ı bulmayı nasıl becerirdi? Gerçi geride bıraktığı Rıdvan'lardan hangisini ya da ne kadarını bulabildiğinden pek emin değildi ama biraz vakit alsa da sonunda her şey yoluna girmişti. İyiydi artık. Nicedir başını alıp gitme hayalleri kurmaz, korkunç kâbuslarla uyanmaz olmuştu. Ama işte bu mektuplar, sinsice oyuyorlardı içindeki eski yarayı. En çok da bu korkutuyordu Rıdvan'ı. Eski günlere dönme fikrine katlanamıyordu. O böyle korkarken, nasıl olurdu da Nâzım olup biteni zerrece umursamazdı?

"Artık doktorum değilsin, onu anladık da yakında arkadaşlıktan da sınıfta kalacaksın, bilmiş ol" diye bozuk attı Nâzım'a.

"Anlamıyorsun" diye savunmaya geçti eskinin doktoru, şimdinin arkadaşı. "Sadece seni sakinleştirmeye çalışıyorum. Basit bir şeyi büyütüp kendine sorun yaratmanı istemiyorum. Hem sen benim halimi görmüyor mu..." Nefes nefese yanına gelen Ali lafını kesti.

"Baba, buradasın değil mi?"

"Buradayım oğlum."

"Gitme ama tamam mı?"

"Yok oğlum, ne gitmesi. Bak Rıdvan Amcanla bekliyoruz burada. Git güzelce oyna sen."

"Tam burada bekle ama olur mu baba?"

"Olur oğlum. Tam burada bekliyorum. Hadi sen git güzel güzel oyna."

Arada bir yan gözle babasının hâlâ yerinde olup olmadığını kontrol eden çocuk kaydırağın başına döndükten sonra, Nâzım "Oğlanın sınıfında Osman diye bir arkadaşı varmış" diye anlatmaya başladı. "Bizimkine birkaç kere baban seni sevmediği için evden gitti, annenle baban senin yüzünden ayrıldı filan demiş. Çocuk milleti işte, bazen çok acımasız oluyorlar. Bizimki de belli ki bunu bayağı ciddiye almış, sürekli anlatıyor. Annesi de yok ya, iyice hassaslaştı. Şimdi gözü hep üzerimde, kaçıp gitmemden korkuyor."

"Leman mı anlattı bunu? Sana işkence olsun diye uydurmuştur belki" diye dalga geçmeye çalıştı Rıdvan. Oysa ufaklığın durumuna içlenmişti.

"Yok, Ali söyledi, güvenilir bilgi" deyip güldü Nâzım. "Zaten yarın okula uğrayıp öğretmeniyle bir konuşacağım. Çaktırmadan zapt edelim bakalım şu Genç Osman'ı." Sonra arkadaşının çatık kaşlı suratına bakıp seans dışında nadiren kullandığı yumuşacık bir sesle af diledi.

"Bak sen de bozuk atma bana. Anlattıklarını umursamıyor değilim. Sadece kafayı bu işle bozmanı istemiyorum. Hem halimi de görüyorsun işte. Alışkın değilim böyle tam zamanlı babalığa, zorlanıyorum. Bu aralar beni biraz mazur göreceksin artık."

Rıdvan, içinden çok mu bencilim acaba diye geçirerek, kaydıraktan kayarken bile babasını kollamayı bırakmayan çocuğa baktı. İçinde ona karşı sevgiyle karışık bir tür acı-

ma uyandı. Benimle yeterince ilgilenmiyor diye huysuzluk ederken, doktorun şuncağıza gösterdiği ilgiyi mi kıskanıyorum, diye düşünüp kendi kendine utandı. Büyükler rol çalmaya nasıl da meraklıydı. Bir süre daha kaydıraktan kıvrılarak inen Ali'yi ve onun telaşlı yüzünü seyrettikten sonra "Tamamdır doktor" dedi. "O zaman ben yavaştan uzayayım, sen de delikanlıyla ilgilen. Zaten ateşim var hâlâ. En iyisi eve gidip biraz yatayım. Parklar bahçeler sana emanet."

* * *

Apartmana vardığında ateşi iyice yükselmişti. Nâzım'dan ayrıldıktan sonra, doğruca eve gelmek yerine, kafası biraz dağılır umuduyla karşıya geçip İsmet Abi'nin sahafına gitmişti. Kolunun altında birkaç eski plakla dönerken cengâverlik edip vapurun güvertesinde oturunca da rüzgârı yiyip hepten kötülemişti. Evinin kapısında durmuş, cebindeki anahtarı bulmaya çalışırken, soluk soluğa merdivenleri tırmanan apartman kapıcısı Zahit'in kendinden önce yukarı çıkan sesini duydu:

"Sana bir zarf geldi Rıdvan Bey! Az dur, getiriyorum."

1960 / İstanbul

Behiye,

Korkuyordum. Ceviz karyolanın kenarına ilişmiş, sıtmaya tutulmuş gibi tir tir titriyordum. İçimden bitmek bilmez bir öğürtü yükseliyordu. Gel gör ki düğündeki yetmezmiş gibi eve geldikten sonra da tuvalete koşup defalarca kustuğum için, artık acı sudan başka bir şey çıkaramıyordum.

Sermet'in kaba ellerini, eklemleri siyah kıllarla kaplı dolma parmaklarını düşünüyordum. Onlar mı benim tir tir titreyen bedenimde gezinecekti? Donuk gözlerini düşünüyordum; onlar mı küstahça üzerime dikilecekti? Karanlık bir mağaraya benzeyen ağzını düşünüyordum sonra; bıyıklarının altında kaybolmuş, mora çalan yılan gibi incecik dudakları mı öpecekti beni? Hele o kahverengi dişleri! Kocalığın icaplarını yapmak yerine, o dişlerle parçalayıp öldürse beni, daha iyiydi!

Yeniden Hezarfen olduğumu düşünmeye çalışıyordum; zira düşmenin iki türlüsü vardır, biliyordum. Birinde zaten yerdesindir; diğerinde hiç değilse kendini yere atmayı becerecek kadar yüksekte ve kendi zamanını çalan gonklu bir saat gibi görkemlisindir. Sevgili kardeşim, atlamak daima düşmekten iyidir. İşte bu yüzden o gece, zifaf odasının ürkünç sessizliğinde içimde bir ses usul usul konuşuyor, aklımı çel-

meye çalışıyordu: "Şimdi kalkıp taraçaya çıksan; korkusuzca boşluğa uzanıp kendini rüzgârın şefkatine bıraksan, yere çakılacaksan da böyle çakılsan! Zaten düştüğü bu dikenli bahçeden, ancak nefessiz kalırsa kurtulur insan."

Ben böylesi hayaller içinde, tekinsiz kararların eşiğindeyken, kocam beyefendiler gibi kapıyı iki kere tıklattı ve külhanbeyleri gibi cevabımı beklemeden odaya daldı. Kafamı eğdim, yüzüne bakamadım. Baksam ağlamaya başlayacak, belki günler geceler boyu hiç susmayacaktım. Arabaya bindiğinden beri onunla tek kelime konuşmamıştım. İlk defa ağzımı açıp en azından bu gece bana dokunmaması için yalvarmaya hazırlanırken, Sermet'in buyurgan sesi aramızdaki sessizliği dağıttı:

"Bundan sonra hiçbir vakit bu geceki gibi olmayacaksın. Cemiyete karışman lazım geldiğinde benim karım sıfatıyla orada bulunduğunu unutmayacaksın. Beni mahcup edecek, itibarımı zedeleyecek saçmalıklar yapmayacaksın."

Yeni sahibim konuşuyordu. Babamın evindeki kısa görüşmelerimize nazaran sesi katılaşmış, kelamı küstahlaşmıştı. Evliliğin kullanma kılavuzunu okuyordu bana; benim kullanma kılavuzumsa ona çoktan okunmuştu. Ağzımı açıp bir şeyler söylemek istiyordum ama tek kelime etmeye takatım yoktu.

Bana doğru bir adım attı, kalbim sanki yerinden çıkacaktı. Keşke bayılsam, keşke ölsem diye geçiriyordum içimden, keşke görmesem az sonra olacakları. Gözlerimi sıkı sıkı kapadım, kendimi koca bir karanlığın kucağına bıraktım. Ama o bana dokunmak yerine konuşmaya devam etti:

"Bu evin düzenine ve benim kaidelerime uyduğun müddetçe seni el üstünde tutarım. Ama eskiden kalma kötü huylarına, yaşına yakışmayan çocukluklarına devam edersen, bir daha bugünkü kadar anlayışlı olamayabilirim."

Sonra kayıtsızca ekledi: "Bana karşı vazifelerini bildiğini

tahmin ediyorum. Vakti geldiğinde hepsini yerine getireceksin elbet."

Ve odada kısa bir sessizlik oldu. Derken sessizlik, kapanan kapının sesiyle bozuldu. Gözlerimi açıp kafamı kaldırdığımda Sermet artık içeride değildi. Eriyip yok olmaya, yok olup derdi tasayı unutmaya hazırlanan bir kardan adam gibi gevşeyip derin bir nefes aldım. Hezarfen olsam, kendimi Galata Kulesi'nden aşağı bırakırdım. Ama yeni evinde ilk gecesini geçiren itaatkâr bir gelindim. Uçamadım, kaçamadım, yere bile çakılamayacak kadar yerle bir olmuş durumdaydım.

Ertesi sabah kahvaltı masasında pek konuşmadı. Kendisi için yoğun bir hafta olduğunu, bu yüzden evliliğimizin ilk günlerinde beni yalnız bırakmak mecburiyetinde kalacağını ve lütfen alınmamamı rica etti. Ama bunu öyle dümdüz bir sesle söyledi ki ricadan ziyade beyan olduğu açıkça belliydi. Bana karşı ne kaba ne de zarifti. Sanki varlığımı çok da önemsemiyor, bu yüzden özel bir tavır takınmaya lüzum görmüyor gibiydi. Benimle uğraşacak zamanının olmayışına sevinerek ve sessizlikte inat edersem onu öfkelendirebileceğimi düşünerek, sözlerine kısa cümlelerle cevap verdim. Kahvaltıdan sonra dışarı çıktı ve akşam yemeğine kadar hiç ortalarda görünmedi. Akşam sofrada, tabağımdakileri mideye indirmek yerine elimdeki çatalla dürtüklerken, yemekten sonra olacakların kaygısıyla titremeye ve yine kendi kendime Hezarfen hayalleri kurmaya başlamıştım ki, "Sabah izah etmiştim, bu hafta hayli meşgulüm. Yarın da erkenden Ankara'ya hareket edeceğim. Kusura bakmazsan bu akşam erken yatmam lazım" deyip masadan kalktı. Ben sevinç ve şaşkınlığa bulanmış bir suratla arkasından bakarken, merdivenleri tırmandı; dün gece uyuduğu odaya girip ardından kapıyı kapadı. Sabah o çıktıktan sonra, evin içinde şöyle bir dolanmış, geceyi benim uyuduğum odanın karşısındaki odada geçirdiğini anlamıştım. Şimdi sabah erken kalkacağını söyleyip ye-

niden oraya girmesi, beni vazifelerimden bir gece daha azat etmesi demekti. Yani o gece alabileceğim en güzel havadisti! Ne tuhaf, onca zaman her gece tek başına uyumuş, ama sırf bunun için kendimi talihli hissetmeye lüzum duymamıştım. Yalnız geçireceğim fazladan bir gecenin ne büyük saadet olduğunu, ancak tek başına uyumak hürriyetinden mahrum kalınca anladım. Mutluluğun mutsuzluk olmadan hiçbir işe yaramayacağını öğrenmek zaman alıyor. Ama tabii zamanın bizden aldıklarını düşününce, mutluluğu öğrenmeye değer mi, insan pek bilemiyor.

Varlığının yarattığı keder ve korkuyla, bana mutlu olma fırsatını veren kocam, ertesi sabah erkenden gitti ve bir hafta dönmedi. Annemden öğrendiğim kadarıyla (o da babamdan işitmişti) siyasete atılmaya hazırlanıyor ve Ankara'da önemli kimselerle görüşüyordu. Bu görüşmeleri evlilik sonrasına ertelemişti, zira servet ve tahsil, onun yaşında bir beyefendinin siyasete girebilmesi için kâfi değildi. Onun gibilerden bir de münasip bir ailenin kızıyla mutlu bir yuva kurmuş olması beklenirdi. Kocam da bu eksiğini benimle gidermişti.

Sermet gider gitmez eve damlayan ve zifaf gecesi hakkında malumat almaya çalışan anneme her şeyin olması gerektiği gibi gittiğini, bu konularda konuşmaktan hayâ ettiğimi söyledim. O da sağ olsun, ilk birkaç ay katiyen gebe kalmamamı ısrarla yinelemenin dışında, yüzümü kızartacak mevzulara daha fazla girmedi. Yanında bir dolu *Ev İş* dergisi getirmişti. Kendisi maalesef alfabeyi doğru düzgün çözemiyordu fakat ben muhakkak okumalıydım, zira bunlar tam da ihtiyacım olan şeylerdi. Artık Nevzat Bey'in verdiği ecnebice kitapları ve bir ev hanımının hiçbir işine yaramayacak havai romanları bir kenara bırakmamın vakti gelmişti. Kadının kültürlüsü şüphesiz iyiydi, kocasını güzel temsil ederdi. Ancak yıllar içinde edindiğim kültür nasıl olsa bana yeterdi.

Bundan böyle ve hatta geç kalmış bir şekilde ev sanatlarına yönelmem, işimi hizmetçime gördürecek dahi olsam, kadınlık işlerini layığıyla öğrenmem gerekirdi. Hanımlığın da kendine göre kuralları vardı. Ev işini bilecek ama yapmayacaktım. El işini bilecek ve bildiğimi göstermem gereken yerlerde göstermekten kaçınmayacaktım. Hem artık sadece kanava işlerini alıp bir köşeye çekilmekle de olmazdı. Bebek mantoları biçecek, cibinlikler dikecek, patikler örecektim. Evlatlarım için hazırlanmaya başlayacak, ama tabii ki ilk birkaç ay katiyen gebe kalmayacaktım.

Bir kadının vazifeleri arasında kocasına her daim güzel görünmek ve onun belinden gelen çocukları, kendisine verilen bir emanet gibi esirgemek de vardı. İşte bu dergileri karıştırıp, yeni mamullerden haberdar olacak, kocamın parasını güzelliğim ve bilhassa gelecekte doğacak evlatlarımızın sıhhati için harcamaktan korkmayacaktım. Saatlerce durmadan konuşan annem nihayet çıkıp gittikten sonra dergileri elime alıp incelemeye başladım.

"Erkekler size hayran olacak, kadınlar güzelliğinizi kıskanacak" diyerek, Tokalon pudrası satıyor, berrak bir ten temin etmeye çalışırken bir yandan başka kadınlarla yarışmak gerektiğini anlatıyorlardı. Çünkü öyle kocalarımız vardı ki, mübareklerin her biri bulunmaz Hint kumaşıydı ve alimallah karılarının teninden memnun kalmazlarsa, daha latifine doğru kaçmaya yer ararlardı. Sonra bir de Amerika'dan gelmiş Zende rujları vardı. Kırmızılar, pembeler; tam da dudaklarını çiçek gibi açtırmak isteyen hanımlara göreydi. Bu dudaklarla konuşacaktı hanımlar zevcleriyle, onları bu dudaklarla öpeceklerdi. Ve olur ya bir gün evin beyi hiddetlenirse, yine bu dudaklarla karşısında suspus olmayı bileceklerdi. Kadın dediğin nerede nasıl görüneceğini, nerede nasıl konuşacağını ve bilhassa nerede ne kadar susacağını bilecekti. Elimdeki dergiyi öfkeyle fiskos masasının üzerine fırlattım.

Eşiğinde durduğum bu yeni hayat, bana eskisini bile özletecek kadar berbattı; anlamıştım.

Lakin evliliğimin ilk üç ayı tahminimden iyi geçti. İlk bir hafta zaten şehir dışında olan Sermet, geldikten sonra da pek ortalıkta görünmedi. Sabahları erkenden çıktığı eve akşam geç vakitte dönüyor, gayelerine ulaşabilmek için harıl harıl çalışıyordu. Söylediğine göre Halk Partisi'ne rakip olacak yeni bir partinin kuruluş aşamasındalardı ve bu yüzden sık sık Ankara'ya gitmesi icap ediyordu. Benim için hava hoştu. Evde kalıp benim başıma ekşimesindense, Ankara'ya gidip memleketin başına çöreklenmesi, bencilce işime geliyordu.

Evlendikten üç ay sonra bir akşam damdan düşer gibi "Ay halin ne vakit senin?" diye soruverdi. Merakının sebebini anlamamakla birlikte utana sıkıla cevapladım. Hesabını kitabını güzelce yapıp rahmimin en bereketli olduğu gecelerden birinde yatak odamın kapısında gulyabani gibi beliriverince, bu tuhaf sorunun manasını da kavradım.

"Vazifeni yerine getirmenin vaktidir Suad" dedi ve başka bir açıklama yapmaya lüzum görmeden, ilk temasıyla buz kesen yatağa giriverdi. Bu evliliğin birbirimize hiç dokunmadan sürüp gideceğine inanmayı seçtiğimden, evvela şaşırdım, sonra korktum, hatta hızımı alamayıp çığlık atacak oldum. Aba gibi elleriyle boynumu kavradı. Canımı yakmaktan imtina etmeyen parmaklarıyla sıktı.

"İstersen birbirimizi üzerek vakit kaybetmeyelim. Seni uzun boylu rahatsız etmek niyetinde değilim. Ama şunu bil ki bana bir evlat verinceye kadar, makul gecelerde ziyaretine geleceğim. Şimdi beni yorma ve vazifeni yap."

Vazifem, midemin bulantısına mâni olmaya çalışmak, bağıra bağıra ağlamamak ve bacaklarımı açıp bir an evvel işini bitirip gitmesini umarak sessizce beklemekti. İşte o bekleyiş sırasında sanki âlemdeki her şey sesini kaybetti. Kulaklarımdaki derin uğultudan başka hiçbir şey işitemez oldum.

Gece sustu, gündüz sustu, dışarıda rüzgâr ve kuşlar, içeride kıyıda köşede kalmış birkaç parça gelecek umudu, hepsi sustu. Suskunluğum sustalı bir bıçaktı; sadece içimi kanatmadı, dışımda ne var ne yoksa, onları da kesip attı. O zaman büsbütün yalnız kaldım, kendimle kaldım. Kendim, karanlık bir mezardı. Anladım ki hep orada yaşamıştım ve yaşadıkça oradan kaçamayacaktım.

Vazifemi yerine getirdikten sonraki iki gün odamdan dışarı çıkmadım. Yemedim, içmedim, kimseyle konuşmadım. Midemde ne varsa çıkararak içimdeki hakikatten kurtulmaya uğraştım. Aklımı yitirmemek için kadim dostum Hezarfen'in kanatlarına sığınıp rüzgârın peşine takıldım. Semada süzüleceğim derken yere çakılmış olmalıyım ki kendime geldiğimde kollarım, bacaklarım çiziklerle doluydu, kanlar içinde kalmıştım. O gece işi bittikten sonra, eşkıya gibi girdiği yataktan "İyi geceler" diyerek, beyefendi gibi ayrılan Sermet, odamdan çıkmadığım iki gün boyunca sadece bir defa, o da "Mideni üşütmüşsün herhalde, geçmiş olsun" demek için kapıdan uğradı. Çalışanlara bana iyi bakmalarını, hekime lüzum olmadığını ama mideme ve sinirlerime iyi gelecek cinsten nebat kaynatmalarını buyurdu. O kadar... Şu insanlar ne tuhaf, evvela birbirlerini yaralarlar, sonra şifa versin diye türlü nebattan medet umarlar.

Ay halimin hesabını benden bile iyi tutan Sermet, sonraki aylarda da belli aralıklarla yaptığı ziyaretlere devam etti. İnsan her şeye alışır diyorsun ama alışamadım kardeşim. Her seferinde yeniden hastalandım, odama kapandım. Koca ev fokur fokur kaynatılan nebatın rayihasıyla dolup taşarken, ben acılarımı unutmak için sığındığım hayallerden, vücudumda tırnak izleriyle, kan revan içinde uyandım. Üstelik hayallerimin pusulası da değişmişti. Ne zaman kendimden kaçmak için başkasının kimliğine bürünecek olsam, ruhuna sızdığım insanların yaşamlarından ziyade ölümleriyle ala-

kadar olmaya başladım. Gazetelerin felaket haberleriyle vefat ilanlarına dikkat kesiliyor, elime geçen biyografilerin bilhassa son sayfalarını soluksuz okuyordum. Sen ölenle ölünmezcilerdensindir ama ben, sığındığım hayatlarda, her ölümle birlikte yeni baştan ölüyordum. Dahası, ölümün hayattan daha adil olduğunu düşünüyordum. Mesela hayatı boyunca koca orduları dize getiren Büyük İskender'in öyle savaşta aldığı onmaz bir yaradan filan değil, düpedüz soğuk algınlığından ölmüş olmasında; yürüdüğü yollardaki taşları bile kılıçtan geçiren Hun Hakanı Attila'nın ömrünün, hançerli bir suikastçının elinde değil zifaf yatağında son bulmasında ya da zalimlerin zalimi Korkunç İvan'ın şu dünyadan bir gün ansızın balon gibi şişmek suretiyle çoluk çocuğun maskarası olup tostoparlak ayrılmasında müthiş bir hesaplaşma ve derin bir nükte buluyordum. Beni en çok eğlendiren ölümlerden biri, yaşadığı zamanda yemek masasından kalkmak büyük terbiyesizlik addedildiğinden, çok sıkışmasına rağmen saatlerce yerinden kıpırdayamayan ve nihayetinde mesanesi patlayıp tahtalı köyü boylayan gökbilimci Tycho Brahe'ninkiydi. Demek ölüm hazretleri öyle buyurursa, mesane bile insanın Azraili olabilirdi. Aslında öyle bakınca herkes, her şey cinayete meyilliydi. Ölüm gelmeyi kafaya koydu mu hiç umulmadık yerlerden çıkıverirdi.

Sevgili kardeşim, bir caniye dönüştüğümü sanmanı istemem ama kendimi bu hikâyelerden alamıyor, her gün defalarca ve akla hayale gelmeyecek şekillerde, son nefesimi yeni baştan veriyordum. Hayatla aram öyle limoniydi ki Azrail'le yatıp ölümle kalkıyordum. Zamanla iyice kötüledim. Günün herhangi bir anında kendimi kaybediyor, kim bilir hangi ölümcül düşün orta yerinde tırnaklarımı geçirdiğim bedenimi kanlı tırmıklar içinde bırakıyordum.

Bir süre sonra annem halimi fark etti. Daha doğrusu kocam sebebine temas etmeksizin, asabımın hayli bozulduğu-

nu kendisine lisanı münasiple arz etti. Annem vaziyetimi yeni mutsuzluklarıma değil, geçmiş marazlarıma yormayı yeğledi. Bu işi sessiz sedasız halletmek istediklerinden, yeniden bir kliniğe yatırılmam fikrine herkes mesafeliydi. Gel gör ki ruhsal acılarım fiziksel acıya dönüşmüş, ruhum bedenim içinde daralıp iyice büzülmüştü. Beni bu şekilde uzun sure evde tutamayacaklarını anlayınca, bir hekim bulmaya karar verdiler. Böylece Sermet'in tanıdığı, ketumluğuyla meşhur bir hekime müracaat ettiler.

Yüzüme baktığında gözleri bir tür tiksintiyle parlayan karga burunlu, geniş alınlı bu hekim müsveddesinin adı Ziya Bey'di. Her zamankinden uzun sürmüş bir kriz anında, tırnaklarım boynumun iki yanında derin izler bırakmaktayken çıkıp gelmişti. Çantasından çıkardığı enjektörün içine çektiği sıvıyı kolumda açtığı incecik bir damara zerk ederek, beni hayatımın en huzurlu uykularından birine göndermişti. Karga burunlu Ziya Bey, o günden sonra çağrıldıkça Karanfilli Köşk'e gelmeye devam etti. Oturup konuşmak ya da derdime derman aramak gibi zahmetlere hiç girmedi. Tek vaat ettiği, kriz anlarında beni rahatlatacak ve uzun uykulara dalmamı sağlayacak olan morfindi. Morfin kanıma karışınca, bedenime tatlı bir uyuşukluk çökerdi. Ellerim, ayaklarım, dişlerim ve hatta saçımın her bir teli dile gelip şefkatli bir ninniye girişirdi. Beyaz, yumuşak bir bulutun üzerine usulca uzanırdım. O bulut masmavi denizde sallanan minicik bir kayığa benzerdi. Kayık beşik gibi sallandıkça bütün acılarım diner, kalbimdeki yaraların müsebbipleri, uzun yolculuklarda yitmiş yabancılara dönerdi. Hiçbir şey hatırlamazdım. Ne kocamın yaptıklarını ne Fuad'ı ne de seni... Ah, hatırlamamak, ne güzel şeydi!

Ne var ki bu sandal sefası uzun sürmezdi. Her defasında dayak yemiş gibi sersem sepelek uyanırdım. Bir müddet kolumu kaldıracak mecal bulamadan yatağımda öylece uzanır-

dım. Aklım hava kaçıran bir balon gibi odamın duvarlarına çarpa çarpa boşalır, kalbimin ortasında eskisinden bile büyük boşluklar açılırdı. Ağlardım. Derken olur olmaz zamanlarda o beyaz bulutun hasretiyle dolup taşmaya başladım. Krizlerim biçim değiştirmiş, hayatın varlığıyla ilgili dertlerim kendilerini morfinin yokluğuyla ilgili acılara devşirmişti. Nefesim daralıyor, avuçlarım terliyor, kalbim yerinden çıkacakmışçasına gümbür gümbür atıyordu. Ağzımın içi kuruyup çöle dönüyor, belimin iki yanına saplanan korkunç ağrılar beni yerlerde kıvrandırıyordu. Istırabım, karga burunlu Ziya Bey elinde minik çantasıyla kapıda belirene kadar geçmiyordu. Ancak adam üzerime eğilip şırıngası marifetiyle damarlarıma yeni kapılar açınca rahatlıyor, o kapılardan giren beyaz bulutlara uzanıp ruhumu ılık ve uzak bir zamana doğru yükseltiyordum.

Belki de vücudundaki tümörün verdiği sancıya dayanamayıp hekiminden yardım isteyen Freud gibi yapmalıydım. Istırabımı sonsuza dek dindirecek kuvvetli bir morfin iğnesi için Ziya Bey'e yalvarmalıydım. Ne var ki o Freud'un hekimi kadar vicdan sahibi biri değildi; azar azar öldürmekte beis görmez ama lafı sonsuz kurtuluşa getirsem gözlerini belertiverirdi. Bu durumda iş başa düşecekti. Belki kalbimi yoran acıları bizzat kendim, hem de sonsuza kadar dindirebilirdim.

Tabii beceremedim. Aklımdan geçenleri anlayınca, kendimi morfin denizinde boğmama fırsat vermeden, kimseler duymasın diye sessiz sedasız, beni bir kliniğe kapadılar.

Buraya bilhassa benim gibi morfin müptelalarını getiriyor, beton tedavisi dedikleri bir metotla sözüm ona iyileştiriyorlardı. Seni etrafında betondan başka bir şey göremeyeceğin bembeyaz bir odaya kapatıp, dış dünyayla bütün rabıtanı kesiyorlardı. Gözlerinin karardığını, çenenin yerinden oynadığını, uzuvlarının birer birer kopup bedeninden uzaklaştığını hissediyordun. Kayışlı yahut tespitli olmadığın vakit-

lerde, kendini akıyla içini bulandıran duvarlara vura vura, her parçanın yerinde olduğunu anlamaya, rahatlamaya çalışıyordun. Zamanla iyileşmek bütün manasını kaybediyordu, zira normalde nasıl biri olduğunu unutuyor, insanlıktan çıkıyordun. Şimdi sana bütün bunları uzun uzun anlatmak niyetinde değilim. Fark ettim ki hastalığı değil, tedaviyi anlatmakmış benim asıl hazzetmediğim. Zira en büyük marazlarını, aslında tedavilerim.

Eve döndüğümde bedenim zayıflamış, gözlerim çukura kaçmıştı. Buna rağmen krizlerim bittiği, morfinle ahbaplığım sona erdiği için bizimkilerin keyfi yerindeydi. Babam memnundu, uğraşması gereken işler listesinden bir kalem daha silinmişti. Annem memnundu, hadise cemiyette duyulmadan halledilmişti. Kocam memnundu, dilediği gibi sürmeye müsaadeli olduğu tarlası geri gelmişti.

Sermet, klinikte olduğum dönem hariç, yaklaşık beş yıl boyunca her ay düzenli olarak ziyaretime geldi. Uğruna harıl harıl çalıştığı partisi kurulup da vaktinin çoğunu Ankara'da geçirmeye başladıktan sonra bile bu uğursuz vazifeyi ihmal etmedi. Tek istediği bir evlattı, yoksa tenimin meraklısı değildi. Bunu, sadece rahmimin bereketli günlerinde gelmesinden, geri kalan vakitlerde bana değil elini, gözünü dahi sürmemesinden anlıyordum. Sevdiği ya da bu nevi ihtiyaçlarını karşıladığı başka biri mi vardı, beni mi beğenmiyordu, yoksa cümleten kadın milletinden mi hazzetmiyordu, bilmiyordum. Zaten umurumda da değildi. Sadece bir an evvel gebe kalıp doğurmak ve onun pis nefesinden kurtulmak istiyordum. Ne tuhaf, eskiden biri karşıma geçip, günün birinde çocuğum olsun diye gözyaşı dökeceğimi söylese herhalde karnımı tuta tuta gülerdim. Fakat geceleri üzerimde debelenen ve adına koca denen adamdan tamamen kurtulmanın tek yolunun bir bebeğin kordonundan geçtiğini anlayınca, kaderim vaktiyle rahmine kanamasın diye yalvaran Kalfa'yla birleşiverdi. Ne

var ki rahmim Kalfa'nınki kadar merhametli değildi. Bunun bana neye mal olduğunu bile bile kanamaya devam etti. Rahmim kanadıkça, kocam elini yatağımdan ve ruhumdan çekmedi. O, ruhumu tarumar ettikçe, içimde, doğmamış çocuğuma karşı kırgın öfkeler filizlendi. Sonra sonra anladım ki anneler böyleydi; ekseriyetle başkalarının suçuydu cezasını evlatlarına kestikleri.

Anne babamı arada sırada, o da kerhen ziyaret ediyor, bana elden çıkmış gayrimenkul muamelesi yapan bu iki yabancıyla konuşacak pek bir şey bulamıyordum. Gerçi sadece onlarla değil, kimseyle konuşamıyor, Eliz ve Kalfa'ya bile yaşadıklarımı anlatamıyordum. Öyle sessiz sessiz bakışıyor, birbirinin ıstırabına dolanan keder yumaklarına benziyorduk.

Aslında Eliz'in elle tutulur bir derdi yoktu. Nişanımdan kısa bir süre sonra, büyük büyükannesi Karin'in adını verdiği çok güzel, sıhhatli bir kız doğurmuştu. Hâlâ Nevzat Bey'in zamanında yaptırdığı Asude Apartmanı'nda, kocası ve kızıyla yaşıyordu. Üst kattaki babası Aşkale'den döndüğü döneme kıyasla daha iyiydi; damadının kendisi için İstiklal Caddesi'nde açtığı oyuncakçı dükkânıyla oyalanıyordu. Esasen Nevzat Bey kayınpederine eskisi gibi bir mücevherat dükkânı açmayı teklif etmişti ama Dikran Amca zinhar kabul etmemişti. Eski günleri diriltmeye çalışmak yersizdi. Bütün oyunlarda kaybetmiş ihtiyar bir adam olarak, kalan vaktini bir oyuncakçıda geçirmek ona yeterdi.

İşte Eliz tam da bu sebeple mutsuzdu. Kendisine tapan kocasına, dünya güzeli kızına, çok acılar çektiyse bile hiç değilse hayatta kalmayı başarmış babasına rağmen, bir türlü huzur bulamıyor, kalbinin derinliklerinde bir yerlerde, asırlar evvel kurumuş topraklar gibi ince ince çatırdıyordu. Eliz'in aklı bugünden çok geçmişteydi. Geçmişin karanlığı peşini bırakmadığı için, başına her an yeni bir fenalık gelebileceği kaygısından kurtulamıyordu. En mutlu anlarında dahi, yüzünde ka-

ranlık gölgeler oynaşıyordu. Yüzü yüzüme benziyordu.

Avrupa'daki harp boyunca, gazetelerde korkunç fotoğraflar görmüş, hiç değilse bu felakete bulaşmadığımız için avunmaya çalışmıştık. Babam önceleri bizim gibi düşünmüyor, Almanların kesinlikle kazanacağına inandığı için Führer'le beraber nice başarılara imza atma fırsatını geri teptiğimizi söyleyip hayıflanıyordu. Ama harp sona erince kıvrak bir manevra yapıp harp ve Alman düşmanı kesiliverdi. Her zamanki uzun vaazlarında asri hayatta artık topa tüfeğe yer olmadığından bahsetmeye girişti. Onu dinlerken gülsem mi ağlasam mı bilemiyor, iyi ve kötünün bu kadar çabuk suret değiştirmesine hayret ediyordum. Hayat dediğimiz bu dikenli bahçede, doğru ve yanlış, güzel ve çirkin, iyi ve kötü böylesine kaypak olabilir miydi? Bugün ayıpladığımız kabahat nasıl yarın birdenbire alkışladığımız bir erdem haline gelebilirdi? Hani bir mektubunda insanın hamurunda iyilikle kötülüğün beraber karıldığını yazmıştın ya, ne dersin, faziletle rezaletin durmadan yer değiştirmesi bundan mı? Zavallı insan evladı!

Bir yandan insan soyundan ikrah ederken, bir yandan da dünyaya, günün birinde üzerindekilere benzeyecek yeni bir mahluk getirme gayretindeydim. 49 senesinin Eylül ayında, sesine nicedir sağır olduğum tabiat ana, sonunda beni surat fukarası kocamın elinden kurtaracağını umduğum o müjdeyi verdi: Gebeydim!

Haberi herkesten önce Sermet'e verdim. Zira bebeğin bana en büyük faydası, bedenimi babasının aba ellerinden çekip alacak olmasıydı. Bu yüzden, rahmimde çiçeklenen, minik bir bebekten ziyade kallavi bir kurtarıcıydı. Yokluğuyla düşman, varlığıyla kurtarıcı... Çıkıp gelmediği her ay acılarıma acı katmıştı. Öfkelenmiştim ona, kinlenmiştim hatta. Ama şimdi gelişiyle, acılarımı dindirip ruhuma şifa verecek kişi de yine o olacaktı. Varlığı, şefkatli bir zırh gibi üzerime gerilip beni Sermet'in leş kokulu nefesinden koruyacaktı. Ne

dersin, evlatlar hep böyle vazifeleriyle mi doğarlar? Biz de mi böyle doğmuştuk? Bizim annemiz de daha doğmadan omuzlarımıza ağır yükler bindirmiş miydi? Muhtemelen evet. Boşuna eğri değil duruşlarımız, boşuna ağrımıyor bu yorgun omuzlarımız.

Müjdeyi alınca Sermet'in yüzüne leş gibi bir gülümseme yayılacağını sanmıştım, öyle olmadı. Bulanık bir ışıkla gözlerini parlatıp "Tebrik ederim, muazzam zamanlama! Tam seçim zamanı doğacak demek! Lütfen doğuma kadar sıhhatine dikkat et" demekle yetindi. Sonra evin reisinin çalışanlara verdiği emirleri, mutfakta fokurdayan nebat ve köşkün her yanına sinen tanıdık rayihalar izledi.

Gebeliğim bizimkileri ziyadesiyle memnun etti. Tebrik ve hediyeler havada uçuşuyor, kedi olalı nihayet bir fare tuttuğumu ima etmekten sakınmayan bir sevinçtir gidiyordu. Annem derhal hazırlıklara başladı. Babam boynuma taktığı zümrüt gerdanlıkla bu büyük başarımı kutladı. Dahası, evlenirken benimle gelmek için bizimkilerden izin koparamayan Kalfa, doğuma kadar başımda durması için Karanfilli Köşk'e yanıma yollandı. O vakit anladım, karnımdaki benden daha kıymetliydi. Üstelik varlığıyla benim rayicimi de yükseltmişti.

Hamileliğim hayli eziyetli geçti. İlk üç ay ne içsem çamurlu su gibi bulandım, ne yesem acı sularla birlikte geri çıkardım. Değil tadına, hiçbir yemeğin kokusuna bile katlanamadım. Kalfa "Her şeyin fazlası zarar" diyerek, mutfaktaki nebat fokurtularına yasak getirdi. Beni kendi terkipleriyle ve eskisi gibi yine elleriyle besledi. Suadiye'ye yanında üzeri çatlaklarla dolu eski püskü minik bir küple gelmişti. İçini okunmuş pirinç ve şekerle doldurduğu küpü, yedi gün yedi gece yatağının altında sakladıktan sonra, sekizinci günün sabahında, şafak sökerken, köşkün bahçesine gömdü. Üzerine de bir kiraz fidesi dikti. Her sabah güneşle birlikte kalkıp bahçeye koşar, fidenin toprağını çocuk başı gibi okşayıp se-

verdi. Sonra haftada bir eski konağa gidip birkaç saatliğine yüklük odasına kapanır, dönüşte orada işittiği tuhaf talimatları uygulardı. Mesela bazı günler iplik, kaşık gibi son derece sıradan kelimeleri söylememi yasak ederdi ve aynı günlerde kırklara karışıveren o eşyalar, köşkün hiçbir köşesinde bulunamazdı. Bazen ellerini karnıma dayayıp anlamını bilmediğim ve hiçbir dile ait olmadığını tahmin ettiğim sözcükler sıralar, bazen de endişesini gizlemeye çalışarak bebeğe karşı neler hissettiğimi sorardı. Aldığı cevapları beğenmezse, üç beş gece arka arkaya yatağımın başında oturup uykusuz gözlerle nöbet tutardı. Galiba karnımdakine bir zarar gelmesinden, hem de bu zararın bizzat anne tarafından verilmesinden korkardı.

Bense her ne kadar geç geldiği için öfke duysam, hatta içimde yavaş yavaş büyümesinden bir parça korksam da bebeğimi incitmeyi zinhar düşünmüyordum. Neticede onu Sermet'e karşı bedenime gerilmiş merhametli bir kalkan gibi görüyordum. Ama dışarı çıktığında, yani bir olmaktan çıkıp iki ayrı insana dönüştüğümüzde, birlikte ne yapacağımızı pek bilemiyordum.

50 senesinde, Mayıs'ın 21'inde oğlum doğdu. Babası o sırada, bir hafta evvel seçimden zaferle ayrılan partisinin hükümet kurma çalışmalarında hazır bulunuyordu. Doğumun hemen ertesi günü, o hep istediği mebus koltuğuna kurulunca, yıllardır beklediği mahdumun talihiyle geldiğine emin oldu. Ne var ki meşguliyetlerinden ötürü Ankara'dan ayrılamadığından, sabiyi ancak doğumundan dört gün sonra görebildi. Oğlum hayatının ilk dört gününü isimsiz geçirdi.

Dört gün sonra evladımızı kucağına alan Sermet, ona Adnan ismini verdi. Havadisi alınca doğruca konağa koşup yüklüğe kapanan Kalfa, birkaç saat içinde rengi ruhsarı atmış vaziyette geri geldi. Suya sormuştu ve su bu adı sakıncalı bulmuştu. Adnan güzel isimdi, iki gökyüzü, iki cennet de-

mekti, fakat oğluma münasip değildi. Bu isim beraberinde ölüm getirecekti. Ölüm etrafta kol gezecekti. Hiç değilse bu günahsız sabiyi onun tekinsiz ziyaretinden sakınmak gerekti. Kalfa'nın kehanetlerinden kocama söz etmedim. Bahsi geçen ölümün bizzat onun yakasına yapışacağını bilirmiş gibi sessizce olacakları bekledim.

Suad

1961 / Berlin

Biriciğim Suad,

Eskiden de böyleydin, hiç değişmemişsin. Her zaman acılı, kurşun gibi ağırdı sözlerin. Başkalarını değil ama sahibi zehirleyecek türden, küpüne zarar, ağılı bir zekâya sahiptin. Şimdi yazdıklarını okudukça, keşke budalanın teki olsaydın diyorum. Belki o zaman mutlu olmayı becerirdin.

Yine mektubuna yorum yaptığım için öfkeleneceksin ama söylemeden edemeyeceğim; bütün bunları yaşayacağını bilseydim, inan seni bırakıp gitmezdim. Varlığını varlığımla boğmak pahasına da olsa yanında kalır, seni dünyanın geri kalanından sakınmayı denerdim. Özür dilerim Sudişim, çok özür dilerim.

Ancak bu saatten sonra ne ben yıllar evvel kalkmış bir trenden inebilirim, ne sen Fuad'ı kuyulardan çekebilirsin. Yusuf kardeşlerini affetti, sen de artık affet kendini kardeşim. Unut artık o kuyuyu; unut ki geçmişin hayaletleri peşini kovalamaktan vazgeçsin.

Biliyor musun, hayatını okudukça kendiminkini umursamaz, yaralarına dokundukça kendi sızılarımı duymaz oldum. Duruldum, başıma gelenleri önemsemekten yoruldum. Yine de her şeyi bilmek istediğin için, uzağında geçirdiğim yılları, şimdi gözüme anlamsız görünen maceramı yazmayı sür-

dürecek, elimde avucumda kalan tek umut kırıntısına sığınıp uzak ama güzel ihtimallerin hayaliyle, anlatmaya kaldığım yerden devam edeceğim.

Savaştan sonra hayat her zamankinden daha tekinsizdi. Hep aksi olacağı sanılır değil mi? Oysa yer bir kere ayaklar altından kayınca, insan bunu unutmayı beceremiyor. Beden unutsa bile, ruh ipteki çamaşır gibi sallanmaya devam ediyor. İnsan bir kere tökezleyince bir daha yere sağlam basamıyor, kimselere güvenemiyor. Bir kere yenilen, öyle çok korkuyor ki yeni mağlubiyetlerden, o saatten sonra hep yenik kalıyor. Eliz'in dinmeyen mutsuzluğundan bahsetmişsin ya, onu çok iyi anlıyorum. Paramparça bir geçmişin üzerine, yekpare, gamsız bir gelecek kurulamıyor. Unut deyip dursam da seni de anlıyorum Sudişim. Biliyorum, insan yaşadığı hiçbir şeyi öyle kolay unutamıyor.

Biz de unutamıyorduk. Savaş bitmişti bitmesine ama, insanın insana yapabileceklerini görmüştük bir kere. Üstelik hiçbir şeyin geçtiği de yoktu. Ortalıkta hâlâ bitti sandığımız bir zamana dair korkunç hikâyeler dolaşıyordu. Duş musluklarından fışkıran gazlardan, içinde insan yakılan devasa fırınlardan bahsediliyordu. Bütün bunların henüz gazetelerde yazılmadığı, sadece ağlamaklı fısıltılarla yayıldığı zamanlardı. Yine de boğazımızı düğümlemeye yetti de arttı.

Berlin dört parçaya ayrılmıştı. Doğuyu Sovyetler almış, batı İngiltere, Fransa ve Amerika arasında paylaşılmıştı. Biz de batılıların sahasında, Fransızların insafında, bundan sonra olacakları bekliyor, gidenler geri dönebilsin diye adaklar adasak da dönmeyeceklerini biliyorduk. Gerçi içine düştükleri cehennemden sağ kurtulmayı beceren tek tük birileri çıktı. Nicedir ailelerine yazamayan askerler, kaçıp saklandıkları yerlerden bir bir çıkan Yahudiler, ölmedikleri için sevinenler, gördükleri onca şeyden sonra hayatta kaldıkları için üzülenler, bazıları geri geldiler. Hiç ihtimal vermiyordum ama

olur ya, belki David'in anne babası da gelirdi. Çocuklar umut etmeyi sever, gel gör ki David yaşının insanı değildi. En başından beri onları bir daha göremeyeceğini düşünüyordu. Yine de David de, ben de birbirimizden gizli, sessizce bekledik. Fabrisler çıkıp gelsinler, evlatlarının minicik kalbini hepten parçalanmadan tamir etsinler istiyordum. Çünkü David'i seviyordum. Ama bir yandan da gelip onu aldıklarını düşünmeye katlanamıyordum. Çünkü David'i seviyordum. Sevmenin pek çok sureti var, bencilliğin de öyle, biliyordum.

Franz'a gelince, A.İ.'nin savaştan sonra bile yazmaya devam ettiğini görmek onu heyecanlandırmaya yetmişti. Sevgili yazarının yaşadığına hükmetmiş, önceleri peki Lucas kimdi o zaman diye düşündüyse de işi yokuşa sürmeyip bu merakını çabucak terk etmişti. Yazar hayattaydı ve Franz için bundan daha mühim bir şey olamazdı. Tabii onu bulamayışına sıkılıyor, ha bire kendisini atlatan A.İ.'ye alttan alta güceniyordu. Franz'ın gözünde hepimiz suçluyduk. Korkularımızla, kaprislerimizle, bitmek bilmeyen isteklerimizle yoluna taş koymuş, sevgili yazarıyla ereceği vuslata mâni olmuştuk. Hele de ben! Gelecek'le arasına giren ilk kişi olarak, Franz'ın en büyük düşmanıydım. Hırsından ne yapacağını bilemeyince kendince bana savaş açtı. İçine kapanarak, bütün gün çalışma odasında meçhul yazarla hatıratını –ona göre yıllarca peşinden gitmesi, müşterek bir hatıra yaratmak için yeterliydi– kaleme alarak ya da hiçbir şey söylemeden dışarı çıkıp günlerce eve uğramayarak, beni cezalandırmaya çalıştı.

İstesem kocamı yumuşatabilirdim. Aramızdaki buzları eritmenin yolunun, merakını sahiplenip heyecanına eşlik etmekten geçtiğini bilecek tecrübeye sahiptim. Fakat defalarca yürüdüğüm bu yoldan usanmış, Franz'dan da, heyecanlarından da hezeyanlarından da bıkmıştım. Bu kez peşinden sürüklenmemeye karar vererek, köpük köpük öfkesini görmezden geldim. Ne gönlünü almayı ne yanına sokulmayı dene-

dim. Dönüp dolaşıp kuyruğuna yapışmama öyle alışmıştı ki umursamazlığım karşısında dehşete kapıldı. Yıllarca uysallıkla iştirak ettiğim oyundan kaçışımı ihanet saydı. Bozguna uğramış halde ortalıkta dolanmaya, çaresizliğin hiddetiyle etrafındaki her şeye saldırmaya başladı; vurdu, kırdı, parçaladı. Onu sevmek için bulduğum sebepler çoktan tükenmişti. Bu yüzden parçaladım sandıkları beni zerre kadar acıtmadı.

Nasıl hayattaki en büyük korkum yarımlıksa, en büyük ihtiyacım da biriyle tamamlanmaktı. Buna rağmen Franz'a sırtımı dönmekten çekinmedim, çünkü artık David vardı. O güne dek kardeş olmuştum, eş olmuştum, şimdi biraz da anne olurdum. Annelik yalnızlıktan evlaydı.

David'le birlikte dışarı çıkıyor, bahçelerde dolaşıyor, parklarda oturuyorduk. Çocukcağız onca zaman evde kapalı kaldıktan sonra, adeta dünyayı yeni baştan keşfediyordu. Sokaklara doyamıyor, yeri, göğü, toprağı, bulutları nefes gibi içine çekmek istiyordu. Sert bir rüzgâr estiğinde gözlerini kapıyor, yağmur başlayınca başını gökyüzüne kaldırıp ağzını aralıyordu. "Tadı nasıl?" diye sorduğumda mutlulukla gülümseyip çenesinden aşağı süzülen damlalara yol veriyordu. Onu seyretmeye doyamıyordum. Nasıl desem, sanki masumiyetinde ben de arınıyordum.

Bir süre sonra, baktım kimsenin almaya geleceği yok, elindekileri saklamaktan başka vazifesi olmayan emanetçiler gibi davranmaktan vazgeçip David'e hakiki bir hayat kurmaya karar verdim. Çocuklar için en doğrusu kaldıkları yerden devam etmek diye düşünüp onu okula kaydettirdim. Gel gör ki zavallıcık kaldığı yerden devam edebileceği bir zamanda yaşamıyordu. Kaldığı yer tuzla buz olmuştu. Bildiği her şey değişmiş, mahalledeki arkadaşlarının çoğu geri dönmeyi bile becerememişti. "Öldüler herhalde" diyordu David. Dili kırbaç gibi şaklıyordu. Yine de konuşup rahatlayanlardan değildi; karabasanlarının çoğunu içinde biriktiriyordu.

Herkesin her şeyi içinde biriktirdiği zamanlardı. Hayatlarımız da tıpkı Berlin gibi abluka altındaydı. Şehrin doğusundaki Sovyetler'in batıdakileri kovalamak için demiryolu ve karayolu bağlantılarını kesip ambargo uyguladığı, Batılı Müttefiklerin çareyi bizim tarafa havadan yardım yapmakta aradığı yıllardı. Bu parçalanmış coğrafyanın, kırık dökük duyguların ortasında herkes kendi içine kapanmıştı. Ben de vaktimin tamamını David ile geçiriyor, haftada bir ziyaret ettiğim Bay Müller ile geçerken uğradım deyip kolunun altında yeni oyuncaklarla kapıda beliren ve ne hikmetse David geldiğinden beri yolu mütemadiyen bizim sokağa düşen Jürgen dışında kimseyle görüşmüyordum.

Garip şey, seninle birbirimizden uzakta ve birbirinden farklı görünen hayatlarımızda hep benzer meselelerle uğraşmışız. İkimiz de deliler arasında kalmışız. Sen beyaz odalara kapatılmışsın, ben tutup kendimi hem de kendi rızamla savaşın ortasına atmışım. Sonra sen bir oğlan doğurmuşsun, ben çoktan doğmuş bir oğlanı kollarıma almışım. Derken tam da aynı zamanlarda evden uzaklara gitmiş kocalarımız, günler geceler boyu yalnız kalmışız. Üstelik ne alınmışız ne de aman başımızda dursunlar diye çabalamışız. Aksine sen kocanla zaten mutsuzmuşsun, ben de sonradan sonraya mutsuz oldum. Ne dersin kardeşim, belki hayat çok kapılı bir han değildir, belki aynı zamanda yaşamış iki kadının kaderi üç aşağı beş yukarı aynı yollardan yürümektir. Kim bilir? Bazen düşünüyorum da sanki nereye gidersem gideyim senin kaderinden kaçamıyorum. Hayatın ancak senin yaşadığın yahut müsaade ettiğin kadarına talim ediyorum. Demek ki trenler bizi ayırmaya yetmemiş, artık bunu iyice anladım. Hani ikinci mektubunda büyük, büyülü kapımızdan bahsetmiştin ya, ah keşke o kapıdan dışarı hiç çıkmasaydım!

Buradaki evimin kapısı küçücük, zavallı. Nicedir ne çalan var ne giren, sanki kapı değil lanetli bir mezar taşı. Ama bir

zamanlar gelenler vardı, aklıma en çok üçü kazındı. Birinde bir adam gelmişti, diğer ikisinde kadın. İlk iki ziyaretçiyi daha önce hiç görmemiştim. Adam üniformalıydı, kadın sivil. Adamın verecek bir şeyi vardı, kadının alacak. Adam postacıydı, kadın sağlıkçı. Biri mutluluktan ağlatmış, öbürü keder kuyusuna atmıştı.

İlk gelen postacıydı. Çökük omuzlarında Nuh Nebi'den kalma bir çanta asılıydı. Çantasından incecik bir zarf çıkarıp vermiş, sonra iyi günler bile demeden çekip gitmişti. Zarfın üzerinde adım yazılıydı ve ben çok uzun zamandır kendi adıma tek bir mektup bile almamıştım. Hemen sen gelmiştin aklıma. Ama adresimi bilmiyordun ki, istesen bile yazamazdın. Sonra mektubun üzerindeki pula bakmayı akıl etmiştim. Zarfın Varşova'dan postalandığını görünce kalbim hızlanmıştı. Yoksa... Kornelia mıydı?

Yırtarcasına açmıştım zarfı. Mektup "Sevgili Behiye" diye başlıyordu. "Bana bıraktığın hediyeyi buldum." Evet, Kornelia'ydı!

Mektubu hemen kapının dibinde, ayakta okudum. Bitirdikten sonra kendimi en yakın koltuğa atıp bir daha okudum. Sonra bir daha, bir kez daha... Ancak dördüncü okumadan sonra aklım büsbütün erdi; ölmemişti, yaşıyordu Kornelia!

Adresimi duvarın içine bırakırken kendimce bir oyun oynamıştım. Onun gittiği yerden geri dönemeyeceğini düşünsem de Varşovalı kadınlar gibi umuda sığınmak istemiş, umudumu hiç yeşermeyecek bir yere, sıvası dökük bir duvarın içine yerleştirmiştim. Ve tutmuştu umudum, boy atmıştı, boyu boyumu aşmıştı! Ölmemişti Kornelia, hayattaydı! Üstelik bıraktığım adresi bulup bana mektup bile yazmıştı!

Öyle uzun bir mektup değildi. Hayatta oluşunun müjdesini vermekten başka dişe dokunur pek bir şey söylemiyordu. Baharın Varşova'ya çok yakıştığını, penceresinin önüne koymak için begonyalar aldığını filan yazmıştı. Evin duvarlarını boya-

yacaktı birkaç güne, bahar temizliği için geç bile kalmıştı. Bahar saçlarına da iyi gelmişti sonra, epey gürleşmişti.

Eski komşum, sanki her gün mektuplaşıyormuşuz gibi, böyle havadan sudan şeyler anlatmıştı. Evvela bana bir şifre mi gönderiyor diye düşünmüş, o şifreyi çözmeye uğraşmıştım. Bahar ne demekti; Varşova'daki Sovyetler mi? Peki ya çiçekler; pencereye askerler mi dizilmişti? Saçları gürleştiğine göre kocası geri mi gelmişti? Ama yok kocası geldiğinde gürleşmeyecekti saçları, uzayacaktı. Nihayetinde işin içinden çıkamayıp mektupta şifre filan olmadığına karar verdim. Sadece hayatta olduğunu bilmemi istemiş, acıklı şeylerden bahsetmek yerine gündelik meseleler hakkında hafif, tasasız bir mektup yazmayı yeğlemişti. Ne tuhaf kadındı şu Kornelia. İyi ki ölmemişti!

Hiç vakit kaybetmeden bir cevap yazdım. "Sevgili Kornelia, bahar her yere yakışıyor. Benim penceremde çiçekler yok, ama arada bir kumrular gelip konuyor. Evimin kapısı minik bir bahçeye açılıyor. Bahçemde gülibrişim ağacı yetiştiriyorum. Bir de süsenler ve şebboylar" diye başladım mektuba. Sonrası tıpkı Kornelia'nın yaptığı gibi havadan sudan...

Onunla yeniden haberleşmenin sevinci bana uzun müddet yeterdi. Ama nerede! Ferah fahur ayaklarımı uzatmak, dalgasız denizde sırtüstü yatmak bana yasaktı. Hayat illa tadımı kaçıracak, canıma okuyacaktı. Bu yüzden sefil kapım yeniden çaldı. Gelen bu kez asık suratlı, dünyanın bütün yükünü omuzlamış gibi yorgun bakışlı bir kadındı.

O gün evde yalnızdım. David okuldaydı, Franz da alışkanlık haline getirdiği üzere iki gündür ortalarda yoktu.

"Kimi aramıştınız?" dedim kapıda gözleriyle beni tartıp biçen kadına. Soruma soruyla karşılık vermeyi tercih etti.

"Müllerlerin evi mi?"

"Evet."

"Siz de Behiye Hanım'sınız öyleyse."

"Evet. Peki siz kimsiniz?"

"Ben Rina Fabris. Adresinizi az evvel Abelard Müller'den aldım. Böyle çat kapı geldiğim için kusuruma bakmayın."

Önce hiçbir şey anlamadım ama sonra cümlenin içindeki bütün diğer sözcüklere boş verip kadının soyadına odaklandım. Çok geçmeden öğrendim, Rina Fabris, David'in halasıydı. Ellerim titreyerek pişirdiğim kahveyi yudumlarken hikâyesini anlattı.

Hemşireydi. Yıllardır Radom'da yaşıyordu ama savaş sırasında tutuklanıp toplama kampına yollanmıştı. Kamptan sorumlu olan Nazi komutanı, düzenli aralıklarla insülin iğnesi vurulması gereken bir şeker hastasıydı. Hemşire olduğunu öğrendiği Rina Fabris'i, Nazi doktorlarından birini vazifelendirmeye lüzum görmediği ama kendi kendine yapmayı da beceremediği bu iş için şahsi hizmetine ayırmıştı. Kadın, kampta bulunduğu süre boyunca adamın evinde, ardiyeden bozma bir odada yaşamış, insülin iğnesi vurmaktan avludaki taşları ovup parlatmaya kadar, verilen her işi eksiksiz yapmıştı.

Anlattığına göre, kampa her gün yeni trenler geliyordu. Esirler bazen bu trenlerden inenler arasında tanıdıklarına rastlıyordu. Günün birinde kendisi de kampa getirilen onca insan arasında abisini ve yengesini buluvermişti. Gizli saklı yaptıkları konuşmada abisi "Bize bir şey olursa David sana emanet" deyip biricik oğlunu saklayan komşusunun evini tarif etmişti. Ne var ki Rina Fabris en başından beri kamptan sağ çıkabileceğine ihtimal vermemişti. Gerçekten de, Kızıl Ordu'nun kampa yaklaştığı duyulunca, kaçmadan evvel evde, emrinde çalışanlara gelişigüzel ateş eden komutan, onca zaman insülin iğnelerini yapıp canını koruyan hemşiresine azıcık olsun iltimas geçmemişti. Başından yaralanan Rina Fabris mucizevi bir şekilde kurtulduysa da aylarca komada kalmış, kendine geldikten sonra da tahrip olan sinirler yüzünden uzun süre parmağını bile kıpırdatamadan yatmıştı.

Nihayetinde iyileşmiş, azıcık gecikmeli de olsa yeğenini, abisinden kalan kutsal emanetini almaya gelmişti.

Zaten vermem diyemezdim de... Beni en çok inciten David'in gitmeye dünden razılığı oldu. Gitmem diye ayak diremek şöyle dursun, okuldan gelip de Rina halasını görünce sanki dünyayı unuttu. Yıllardır görmediği, belki yüzünü bile hatırlamadığı kadının kucağına öyle bir atlayışı vardı ki... Oracıkta anladım, annelik er ya da geç kaybetmekti. David, ertesi sabah yanağıma içli bir veda busesi kondurup Rina Fabris'le beraber gitti.

Franz eve gelip de olanları öğrenince, sanki varlığında çocukla pek ilgilenmiş gibi küplere bindi. Önce nasıl beni beklemeden çocuğu verirsin diye bana hırladı. Sonra acıyla kanlanmış gözlerimdeki hiddeti görünce çabucak dümen kırıp, nasıl bana sormadan o kadını evime yollarsın demek için soluğu Bay Müller'in evinde aldı. O öyle hışımla yola çıkınca, olmadık laflar etmesinden korkup peşinden gitmiştim. İyi ki de öyle yapmışım. Tartışma alevlenince Franz zıvanadan çıktı.

Yaşlı adam, David'e kendi çocuğumuz gibi baktığımızı bildiğini, ama kan bağının mühim olduğunu, çocuğun öz halasının yanında büyümesinin daha doğru olacağını söyleyince "Konuşana bak!" diye hırlayan kocam, insafsız cevabı yapıştırıvermekten kaçınmadı: "Zamanında beni de gönderecek bir hala bulsaydın ya o zaman! Bizim aramızda kan bağı mı vardı?"

Sonrası uzun bir sessizlik...

Onca yıl içinde kim bilir neler biriktiren, savaşlar görüp ölümlerden geçen, evvela hayat arkadaşını, sonra yaşama coşkusunu kaybeden Bay Müller, oğlunun bu lafını kaldıramadı. Onun gerçeği bilmesine mi, yoksa söyleyişindeki düşmanlığa mı daha çok üzüldü bilemiyorum ama belli ki çok yaralandı. Kim bilir, belki öz oğlu saydığı Franz'la ilgili hakikati kendi bile unutmuştu da böyle aniden hatırlatılmasına alındı. Koskoca adam oracıkta çocuk gibi küsüp içine kapan-

dı. Bizden uzaklaştı. Kısa süre içinde karar verip bir huzurevine yerleşti. "Madem babanız değilim, sakın ziyaretime gelmeyin" dedi. Kaç kere gidip görmeye çalıştım, başaramadım. Kurunun yanında beni de yaktı, görüşmeyi istemedi.

Ben sonradan olma oğlumu kaybetmiştim, Franz ise sonradan olma babasını. Birbirimize sığınabilir, bundan böyle karıkoca olmayı beceremesek de anne oğul, baba kız ya da iki arkadaş olmayı deneyebilirdik. Eğer isteseydik...

Aynı evde ama ayrı dünyalarda biraz daha zaman geçirdik. Sırf büsbütün yalnız kalmamak için evde olduğu akşamlar onunla aynı yastığa baş koymaya devam ettim. Ama olmadı. Ne yatak ne de yastık kalplerimizi yeniden birleştirmeye yetti. Ne o benim peşinden yollar kat ettiğim adamdı artık, ne ben onun serin bir avlu gibi beklediği kadındım. Bizi ayıran meçhul yazar filan değil, kendi ıstıraplarımızdı. Korkunç bir zamanı paylaşmış, kana ve kine batmıştık. Birbirimizi soktuğumuz çukurlardan çıkamamış, birlikte üstesinden geldiklerimizle avunamamıştık. Nihayetinde, ikimiz den geriye hiçbir şey kalmadığını iyice anlayınca, korka korka, artık onunla yaşamak istemediğimi söyledim. Sesimde sesin şakıyordu sanki söylerken. Ben ürkektim, sense muzaffer. Franz'a gelince, o nicedir bunu duymayı bekler gibiydi. İkiletmedi.

Ayrılmaya karar verdikten sonra Franz Berlin'de daha fazla kalmak istemedi. Burası yeni bir hayata başladığımız ve başladığımız her şeyden vazgeçtiğimiz yerdi. Annesini, babasını, aşkını ve Gelecek'i kaybettiği yer... Oysa Franz kazanmak istiyordu; neden beceremediğini anlayamasa da kendini bildi bileli hep kazanmak istemişti. Nihayetinde bahtsızlığının suçunu Berlin'e yükledi ve tasını tarağını toplayıp gitti. Nereye yerleşeceğini söylememişti ama yönünü batıya çevireceği kesindi. Berlin artık Almanya gibi tümüyle ikiye bölünmüştü; doğuda ayrı, batıda ayrı bayraklar yükselmişti.

Franz da belki yeni başkente, Bonn'a giderdi. Ne de olsa kararların alındığı yerlerde dolanmayı, sorular sorup cevaplar alabileceği önemli kimselerin yakınında bulunmayı severdi. Emin olduğum tek şey, nereye giderse gitsin kıymetli yazarını aramaya devam edeceğiydi. Ne yapsın garibim, o da hayatına, dünya üzerindeki varlığına öyle bir anlam biçmişti.

Şansım olsa ben de onun gibi çekip giderdim. Ama dönecek bir yerim kalmamıştı ki, nereye gidecektim? Sen hep gidecek bir yerin olmayışından, daha doğrusu gidecek cesareti bulamamaktan yakındın; ama bil ki asıl dönecek bir yerinin olmaması fecidir, çaresizliklerin en beteridir. Hiçbir şeyin bıraktığım haliyle kalmadığını, artık bir evim olmadığını yazmıştın ya, zaten biliyordum. Bilmesem çoktan döner gelirdim. Gel desen, çoktan... Şimdi bile...

Neyse. İşte bu nedenlerle Berlin'de kaldım. Hiçbir yere kıpırdayamadım. Franz giderken bana sadece oturduğumuz evi değil, biraz da para bırakmayı akıl etmişti. Ama hazıra dağ dayanmayacağını biliyordum, bir an evvel toparlanmam, kendime bir iş bulmam gerekti. Doğduğumdan beri ilk defa tam anlamıyla yapayalnız kalmıştım; en büyük kâbusum gerçekleşmişti.

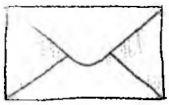
Ben senin gibi değilim Sudişim. Tek başıma kalamam, yalnız olmak için yaratılmamışım. Bütün savaşlardan sağ çıksam bile yalnızlığın meydan savaşında yıkılırım. Biriyle tamamlanmazsam, birini tamamlamazsam sanki hiç yaşamamış gibi olur, kırklara karışırım. Bu yüzden daima gürültülü yerlerde durmalıyım ve hep birileri olmalı etrafımda. Ne sessizliğe dayanabilir çünkü kalbim ne de yalnızlığa.

Neyse ki öldürmeyen Allah beni yalnız da bırakmadı. İster kaderin cilvesi de, ister mucize, Franz'ın gidişinden birkaç hafta sonra kapım çalındı. Gelen bu kez ne postacı ne de tanımadığım alacaklı bir kadındı. Eşikte tereddütsüz dikilen, içimde yükselen sevincin dizlerimin bağını çözüvermesine se-

bep olan biriydi. Yüzümün gülüvermesinin, gözümün doluvermesinin, evimden sevinç çığlıkları yükselmesinin muhteşem müsebbibi... Gelişiyle birlikte David'in giderken kararttığı göğü aydınlatan, kalbimin solmaya yüz tutmuş günebakanlarını bir bir açtıran, mucizevi biri... Benim canım komşum Kornelia gelmişti!

Kardeşin Behiye

Yedi

Rıdvan, Nâzım'ın muayenehanesindeki nefti koltuğa uzanmış, kim bilir kaçıncı kez annesini göçük altından çıkardığı günü anlatıyordu. Derken yine kim bilir kaçıncı kez kendini tutamayıp ağlama krizine girdi. Ama Nâzım bu defa her zamankinden farklıydı sanki. Hastasının sakinleşmesini beklemek yerine, gözlerinde tuhaf bir parıltıyla yaklaşıp elindeki enjektörü gösterdi.

"Bu sefer başka bir şey deneyeceğiz. Madem konuşmak işe yaramadı, acılarını morfinle dindireceğiz." Rıdvan'ın ıslak gözleri kocaman açıldı. "Ama" dedi, "ama benim bir arkadaşım... arkadaşım değil de tanıdığım... yani tanıyor gibi olduğum bir kadın..." Lafını tamamlamaya çalışırken içeriden gelen tıkırtılarla irkildi.

"Ne oluyor orada? İçeride biri mi var?" diye sordu korkuyla.

Nâzım'ın cevabı buz gibiydi: "Biz seslerini duysak da duymasak da, içeride her zaman birileri olmaz mı?"

Bunu söylerken gözlerindeki parıltı kararmış, elindeki şırınganın içindeki sıvı köpürmeye başlamıştı. İçeriden gelen sesler de yükselmişti ama burnunun dibine kadar gelen Nâzım'ın iri bedeni çelik bir kapı gibi üzerine kapandığından, Rıdvan hiçbir şey göremiyor, neler olup bittiğini anlayamıyordu. Dikkatinin dağılmasından faydalanan Nâzım'ın iğneyi koluna saplamasıyla birlikte müthiş bir acıyla haykırdı ve can havliyle yerinden sıçradı...

Vücudunu ter içinde bırakan rüyanın en tatsız yerinde uyandığında, başucundaki elektronik saat 3.02'yi gösteriyordu. Gözlerini ovuşturdu. Neler oluyordu? Bu uğursuz mektuplar hayatını mı zehirliyordu? Mektuplardaki kadınlar mı kendisine benziyordu, yoksa kendisi mi yavaş yavaş onlara benzemeye başlıyordu? Nasıl olmuştu da Suad'la aynı kâbusta buluşmuştu? Uykulu gözlerle etrafına bakarken, evin her köşesine sinmiş dipsiz karanlığı dağıtan ince bir ışık huzmesi fark etti; salondan yükseliyordu. Yatağından doğrulup kulak kabarttı, rüyasında duyduğu tuhaf sesler de oradan geliyordu. Üzerindeki uyku mahmurluğu dağılınca dehşete kapıldı. Evde, salonda biri vardı! Gümbür gümbür atan kalbini zapt etmeye çalışırken, acaba hâlâ uyuyor olabilir miyim, diye düşündü. Koluna esaslı bir çimdik attı. Canı yandı. Hayır, uykuda değil, uyanıktı ve içeriden gelen seslere bakılırsa, gerçekten de evinin salonunda biri ya da birileri dolanmaktaydı!

Aklına ilk gelen, çalışma masasındaki kasada duran çakaralmaz oldu. Tedaviye yeni başladığı dönemde, hiçbir yere sığdıramadığı için sürekli tehdit altında sandığı ruhuna güvence olsun diye Süreyya'dan ve doktorundan gizli aldığı bu silah, kilitlendiği kasadan hiç çıkmamıştı. Hatta Rıdvan çoğu zaman orada olduğunu bile unutuyordu. Belki de eve getirip kasaya koyar koymaz duyduğu pişmanlık, onu unutmaya zorlamıştı. Ama şimdi, ilk kez o silaha ihtiyacı vardı. İçerideki karşısına dikiliverirse, elinde kendisini koruyacak bir şey bulunması lazımdı. Kasayı yattığı odada tutmayarak ne büyük aptallık ettiğini düşündü. Çalışma odasına gitmek için salonun önünden geçmesi şarttı ve bunu yaparken içeridekine yakalanma riski vardı. İçerideki... Kimdi içerideki? Kapısı kilitli bir eve sabaha karşı girip salonda dolanacak kadar aklını kaçırmış olan o kişi... Bir hırsız mı mesela ya da gözü dönmüş bir katil mi? Dün gece evinin kapısına kadar uzanmaya çekinmeyen postacı, gemi iyice azıya alıp bu kez de içe-

ri girmeye cüret etmiş olabilir miydi? Keşke hırsız olsa diye geçirdi içinden Rıdvan. Çünkü hırsızsa, ev sahibini görünce kaçıp giderdi. Ama ya kaçmazsa? Gazetelerin üçüncü sayfaları kaçmayı akıl edemeyen hırsızların katilliğe terfi edişlerini anlatan haberlerle dolu değil miydi? Kalbi ağzında, sessizce yataktan kalktı. Nefesini tutup parmaklarının ucuna basarak yatak odasından çıktı. Sırtını koridorun pütürlü duvarına yapıştırmış, kapısı yarı aralık salonun önünden usul usul geçmeye çalışıyordu ki, içeriden canhıraş bir kadın çığlığı yükseldi. Rıdvan korkuyla titredi, dizlerinin bağı çözülüverdi. Bir çığlık da kendisi atacaktı ama boğazından incecik hırıltılardan başka bir şey çıkmadı. Bir an için nefesi kesilmiş halde kıpırtısız kaldı. O kısacık anın içinden geçen bitmek bilmeyen zamanda, avcıyı bekleyen kurbanın hissettiklerini anladı. Görmezse, olacakları olmamış sayabilirmiş gibi gözlerini kapadı. Etrafını saran karanlık iyice kuvvetlenince, kafasının içinde yepyeni bir şimşek parladı; neler olup bittiğini anladı. Gerçek kafasına dank edince, göğsündeki ağırlık kalktı, bacakları yeniden güç kazandı. Sunturlu bir küfür savurarak, az evvel sessizce önünden geçmeye çalıştığı salondan içeri paldır küldür daldı. Açık unuttuğu televizyonun düğmesini hışımla kapattı. Ekran kararınca, devrilmiş bir arabanın yanında durmuş çığlık atan kadın yok oldu; böylece aynı yerden yükselen mavi-beyaz ışık ve ses de kayboldu.

Rıdvan salonun ışığını açtı. İçerisi tümüyle aydınlanınca gözüne ilk çarpan, akşam okuduktan sonra maun masanın üzerine bıraktığı mektuplar oldu. Sararmış kâğıtları hırsla masadan aşağı iterken "Sonunda kafayı yedireceksiniz bana" diye bağırdı.

Akşam Zahit'in "Bunu senin kapının önüne bırakmışlar Rıdvan Bey. Görünce, kaybolmasın diye sen gelene kadar bizim eve indirdim" deyip uzattığı mektupları okuduktan sonra canı fena sıkılmıştı. Kafasını dağıtır umuduyla sürüsüne be-

reket yarışma programlarından birini açmış ama aklının içindeki gudubet sesleri susturup da izlemeyi başaramamıştı.

Televizyondaki sunucu, yarışmacılara karşılıklı göbeklerinin arasına sıkıştırdıkları balonu en kısa zamanda patlatan çiftin kazanacağı oyunu anlatırken, Rıdvan gözlerini tavana dikip ne yapması gerektiğini düşünmüştü. Değil mi ki postacının eli evinin kapısına kadar uzanmıştı, kalkıp polisi arasa bile yeriydi. Kapıma mektuplar bırakılıyor, diyebilirdi telefona çıkacak bezgin memura. O da muhtemelen umursamaz bir sesle tehdit mektupları mı, diye sorardı. Mektupların akıl sağlığını nasıl tehdit ettiğini anlatmanın yolunu bulamayınca, çaresiz, hayır diye cevap verirdi Rıdvan. O zaman memur, boş yere zamanını çaldığını, devletin polisini ipe sapa gelmez şeylerle oyladığını söyleyip, en iyi ihtimalle ima edip telefonu kapardı. Böyle mi olurdu acaba? Daha önce kimse hakkında şikâyette bulunmamıştı ki, nereden bilebilirdi? Öte yandan bu işi fazla ciddiye aldığını söyleyen Nâzım'ın sesi de kulaklarındaydı. Abartıyorsun diyordu ses. Rıdvan abarttığını düşünmüyordu ama yine de şimdi kendinden çok Nâzım'a güvenmesi gerektiğinin farkındaydı. Arkadaşı olayın dışında, aklıselim biri olarak sakin olmasını öğütlemiş, "Kimse bu meçhul postacı, nasılsa çıkacak ortaya" demişti. "Meçhul postacı!" Nâzım daha önce de postacıdan bu şekilde bahsetmişti. Ne zamandı? Ona Behiye'nin meçhul yazarından söz etmesinden önce mi, yoksa sonra mı? Kendini bunu düşünür bulunca iyice canı sıkılmıştı Rıdvan'ın. Yeryüzünde meçhul kelimesini tek kullanan Behiye, yahut bu mektupları yazan kimse artık, o muydu sanki? Hem Nâzım'dan da mı şüphelenecekti yani? Aklından geçirdiklerinden utanırken, bu meseleyi saplantı haline getirdiğini ve artık sağlıklı düşünemediğini bir kez daha fark etmişti. Hayır, polisi filan aramayacaktı. Ortada kitabını bastırmak isteyen ve bu uğurda fazlaca ileri giden cüretkâr bir yazardan daha karmaşık bir şey yoktu. Rıdvan,

kendini böyle yatıştırıp ayaklarını sürüye sürüye yatağa yollanmış, yatağın içinde bir saat kadar dönüp durduktan sonra da huzursuz bir uykuya dalmıştı. Ardında açık unuttuğu televizyondan yükselen sesler ve uzun zaman sonra yeniden yakasına yapışan kâbuslar olmasa, belki sabaha kadar uyurdu. Ama gece yarısı televizyondaki filmin sesine uyanmış ve normal insanlar gibi televizyonu açık unuttum diye düşünmek yerine, içeride birilerinin olduğunu sanmıştı. Zaten sabit duramayan aklı hepten yerinden oynamıştı. Salona girip televizyonu kapattıktan ve tabii mektup kâğıtlarını dört bir yana saçtıktan sonra, kendini çaresizce üçlü koltuğa bırakmış ve sabaha kadar uyuyamamıştı. Ruhu külçe gibi ağırdı.

* * *

Sabah ofise girdiğinde uykusuzlukla terbiye edilmiş gözleri kan çanağına dönmüştü. Birsen'in önünden, değil selam vermek, kadıncağızın yüzüne bile bakmadan, mezarına girmeyi unutmuş dalgın bir hayalet gibi sessizce geçti. Odasına girdi ve sevgili pikabını ziyaret etmeden, doğruca masasına yerleşti. Evden çıkıp kapıyı kilitledikten sonra, yol boyunca cebine koymayı akıl edemediği anahtarların hâlâ elinde olduğunu fark edince, akılsızlığına homurdanarak, elindekileri masaya bıraktı. Ama bunu yaparken o masada asabını hepten bozacak bir şey bulmaktan çekinir gibi tedirgindi. Civarda kendini bekleyen bir zarf olmadığını anlayınca bir parça rahat etti. Sonra, aklına yapacak daha makul bir şey gelmediğinden, artık uyanmıştır deyip Nâzım'ı aradı. Arkadaşı uyanmakla kalmayıp sokağa bile çıkmıştı. Sesi gürültülü bir yerden geliyordu.

"Doktor neredesin?"

"Oğlanın okulundayım. Şu Genç Osman meselesini öğretmenle bir konuşayım dedim. Ha, dur, öğretmen hanım da bu

yana geliyor galiba. Ben seni sonra arayayım mı?"

"Olur" dedi Rıdvan. "Sonra konuşuruz."

Aslında dün parkta, hayatta en çok babasını kaybetmekten korkan küçük Ali'yi izlerken, hiç değilse bu sıralar doktorun yakasından düşmeye karar vermişti. Ne var ki geçirdiği korkunç geceden sonra, kafasındaki her şey, depremde sallanan bir vitrinin içindeki biblolar gibi yer değiştirmişti. Kendini öyle çaresiz hissetmişti ki, aramadan edememişti. Ama sıkıştırmayacaktı artık Nâzım'ı. Vakit bulup da o kendisini arayıncaya kadar rahat bırakacaktı.

Bunları düşünürken, Birsen içeri girdi. Postaları bıraktı. Rıdvan, sekreterine teşekkür dahi etmeden çabucak önündekilere göz attı. İçlerinde korktuğu zarfa benzeyen bir şey bulamayınca derin bir nefes aldı. Derin ama yarım... Çünkü henüz karşısına çıkmamış olmaları çıkmayacakları anlamına gelmiyordu. Ve bu gergin bekleyiş, her nevi rahatlamayı gölgelemeye yetiyordu.

"Rıdvan Bey?" Birsen'in hâlâ tepesinde dikildiğini ancak sesini duyunca fark etti.

"Evet?"

"Sizi kızdıracak bir şey mi yaptım?"

"Nereden çıktı şimdi o?" İçindeki çaresizlik, sesine öfkenin rengiyle yansımıştı.

"Bu aralar bana karşı..."

"Ohoo Birsen! Çocuk yuvasına çevirdiniz ama burayı! Ne yapmışım sana karşı? Böyle alınganlıklarla, küslüklerle filan gelmeyin bana ne olur. Zaten canım burnumda."

Lafı ağzına tıkılan kadın afalladı. Ne diyeceğini bilemeyip "Şey bir de az önce Kamuran Hanım aradı. Kedisi hastalanmış, bugünkü toplantıyı yarına ertelememizi rica etti. Ben bir de onu söylemek için..." dedi ama cümlesini tamamlamak yerine titreyen sesini de alıp odadan çıktı.

Başka zaman olsa onu kırdığı için üzülürdü Rıdvan. Ama

bu kez sadece huzursuzca yerinde kıpırdandı. Bu toplantı tamamen aklından çıkmış olmasına rağmen, ertelenmesinden rahatsızlık duyduğunu fark edince şaşırdı. Yazarın adını duymak nedense iyi gelmemişti ona. Doğru ya, bir ara Kamuran Keriman'ı da şüpheliler listesine almamış mıydı? Sonradan saçma bulmuştu bu şüpheyi, ama belki de sandığı kadar çılgınca değildi. Sonuçta kadının gazeteye verdiği o tuhaf röportajla mektupların eline geçişi aşağı yukarı aynı tarihlere denk gelmemiş miydi? Keşke bir an önce görüşüp derdini anlayabilseydi. Bunu o derde derman olmaktan ziyade, kadının mektuplarla ilgisi olup olmadığını anlamak için istiyordu. Yoksa karşısına çıkan herkesi bir çırpıda içine yerleştiriverdiği şüpheliler listesinin kalabalığından asla kurtulamayacaktı. Gerçi listeyi temizlemeye nereden başlayacağını gayet iyi biliyordu. Birsen'i arayıp Rüstem'i bağlamasını istedi. "Yine mırın kırın ederse numarasını ver, ben kendim arayacağım" diye de ekledi. Birkaç dakika sonra sekreteri haber verdi: "Bugün sizi görmeye gelecekmiş Rıdvan Bey. Yüz yüze konuşmak istediğini söyledi. Vereyim mi yine de numarasını, arayacak mısınız?"

"Yok" dedi Rıdvan. "Haşmetmeabın dediği gibi olsun, madem gelecek, yüz yüze görüşelim."

Böylece beklemeye başladı. Bir yandan da "Ulan İmdat Rüstem" diyordu içinden. "Sonunda kendini dört gözle bekletmeyi de başardın ya, helal olsun sana!"

Beklerken zaman geçmiyordu. Rıdvan, böyle durumlarda yapılacak en iyi şeyin, düşünmeye fırsat bulamayacak kadar çok çalışmak olduğunu biliyordu. Nevzat Bey bile inatçı babasının cevabını beklerken oyalanmak için toprağın üzerine koca bir bina dikmemiş miydi? Kendisi yayınevinin ortasına bina dikemeyeceği için bilgisayarını açıp birikmiş mail'leri cevaplamaya girişti.

Birsen arayıp Rüstem'in geldiğini haber verdiğinde elinin altındaki bütün işler bitmişti. Hava kararmak üzereydi. Son

günlerde pervasızca yükselttiği çok oktavlı sesiyle "Çabuk odaya al" dedi sekreterine. Sonra içinde çocukça bir mutluluk yeşeriverdi. İşte Rüstem gelmişti ve nihayet bütün bu saçmalık sona erecekti. Herhalde adam haylaz bir çocuk gibi karşısına geçecek, af dilemek ile müjde vermek arasında kararsız bir sesle, bu mektupları ben yazdım, beğendiniz mi, basacak mısınız, buyurun bakın, şöyle de bir final düşündüm, nasıl olmuş ama, filan diyecekti. Böylece bu acayiplik başladığı gibi birdenbire bitecek, her şey normale dönecekti. Yine gündüzler mektupsuz, geceler kâbussuz geçecek, Suad ve Behiye'nin hiç yaşamadığını bilmek Rıdvan'a iyi gelecekti.

Buna inandığı o kısacık an içinde arkasına yaslanıp derin bir nefes aldı. Derin ve neredeyse tanı bir nefes. Derken Rüstem yüzünde otuz iki dişini görücüye çıkaran yılışık bir gülümsemeyle kapıda belirdi. Rıdvan'ın "Hoş geldin"ine karşılık vermeden, ağır adımlarla masaya kadar geldi. Sonra spagetti western'lerdeki intikamcı kovboylarınkine benzer abartılı hareketlerle elini çantasına götürdü ve tek kelime etmeden, içinden çıkardığı ince kitabı Rıdvan'ın önüne bıraktı. Ama öyle bir bırakmaktı ki bu, sanki kitap ağır bir küfür olup parmaklarından upuzun kaydı. Rıdvan, bir Rüstem'in şakulü doğuştan kayık yüzüne, bir de masada arzı endam eden kitabın soluk mavi cildine baktı. Memleketin en dandik yayınevlerinden birinin logosunu taşıyan kapakta Rüstem'in ismi vardı; kocamandı ve yaldızlı harflerle yazılmıştı. Rıdvan, nasıl bir manzaraya masa kurduğunu işte o an anladı.

"Bizzat kendim getirip vermek istedim" dedi Rüstem, muzaffer komutanlara yakışacak, tepeden bir edayla. Gören yedinci kıtayı fethetmekten döndüğünü sanırdı. Omuzları genişlemiş, bakışları parlamış, sesi toklaşmıştı. Rıdvan'ın içinde kahkaha atma isteği uyandı. Dudaklarını ısırdı. Gülmemek için etini elma gibi dişlerken, birden her şey anlamsız göründü gözüne. Sahi, nasıl olmuştu da mektupların bu ser-

semin elinden çıktığını sanmıştı? Rüstem gibi birinin böyle bir işin altından kalkabileceğini nasıl kesebilmişti aklı? Demek kafasının içinde cirit atan soruları cevaplamaya öylesine ihtiyacı vardı ki, bulamadığı cevapları kendi eliyle yaratmaktan kaçınmamıştı. Çaresiz kalınca her izden ipucu, her tesadüften mana çıkarabilirdi insan. Mektuplardaki Franz da hep böyle yapmamış mıydı? Zaten insan denen mahluk, yeteneklerinin içinde en çok kendini aldatmakta ustaydı.

Rüstem'in tek derdinin kapısından çevrildiği yayınevini pişman etmek olduğunu ancak şimdi anlıyordu. Üstelik şaşırmıyordu. Böylelerini daha önce de görmüştü. Bizzat gelmeseler bile kitaplarını gönderirlerdi. Kıymetimi bilemediniz ama bakın başkaları beni kaptı bile, artık derdinize yanın, demeye getirirlerdi. Kitap ilk çıktığında böyle afrası tafrası bol, gülünç havalara girer, akrabaları ve arkadaşları dışında kimse tarafından okunmadıklarını fark edince de balon gibi sönerlerdi. Karşısında dikilen ibiş de yakında tıslayıp sönecekti ama şimdilik bundan habersizdi tabii. Görünüşe bakılırsa henüz hayatının külliyen değişeceğine inanma evresindeydi. Yolda yürürken iki adımda bir durup imza vereceğini, kitabını okuyan ateşli sarışınların kapısında kuyruğa gireceğini, kazandığı paralarla alacağı tekneye binip Adriyatik kıyılarını gezeceğini filan sanıyor olmalıydı. Rıdvan ona, hayatının kalanında, devlet dairesi ve banka şubesi dışındaki yerlerde pek fazla imza atmayacağını, evine en yakın mesafedeki sarışının muhtemelen alt katındaki emekli ve meçli öğretmen hanım olacağını, Adriyatik kıyılarını görmek istediğinde belgesel kanallarını açmak zorunda kalacağını söylemedi; insanın böyle gerçekleri zamanla ve kendi başına öğrenmesi daha iyiydi. Yeşilçam filmlerinde eski patronunun karşısına dikilen fakir ama onurlu genç pozlarındaki Rüstem'e bakıp "Hayırlı olsun" demekle yetindi.

* * *

Akşam külçe gibi ağırlaşan bacaklarını sürüyerek eve vardığında, maalesef içeri giremedi. Çünkü anahtar olması gereken yerde, cebinde değildi. Gün içinde yaptıklarını düşününce, düşürüp kaybettiğine kanaat getirdi. Biraz canı sıkıldı ama dünyanın sonu da sayılmazdı. Neyse ki böyle ihtimalleri göz önünde bulundurarak Zahit'e yedek anahtar bırakmıştı. Ondan aldığı anahtarla kapıyı açıp eve girdiğinde, aklında doğruca yatağa gidip yorganın altına kıvrılmak vardı. Neticede pazartesiyi Rüstem'in şüpheliler listesinden silinmesi –bu durum, meseleyi çözmese de listedeki kalabalığı ferahlatmak açısından önemliydi– ve daha da mühimi yeni bir mektup gelmemesi gibi kayda değer gelişmelerin yaşandığı hayırlı bir gün olarak bitirmişti. Deliksiz bir uyku çekip rahatlamayı hak etmişti.

Ama yapamadı. Yapamadı çünkü üzerindekileri çıkarmaya bile vakit bulamadan kapı çalındı. Bir an için duymazdan gelmeyi düşündüyse de beceremedi. Göreceklerinden korka korka, ağır adımlarla gidip açtı kapıyı. Böylece eşikte uzanmış, kuzu gibi yatan yeni bir zarfla karşılaştı. Belli ki gece yine uzun olacaktı...

1961 / İstanbul

Behiye,

"İnsan bir kere tökezleyince bir daha yere sağlam basamıyor, kimselere güvenemiyor" derken nasıl da haklısın. Gidişinle bana verdiğin en büyük hasar bu oldu belki. Fakat şimdi bilseydim gitmezdim diye günah çıkarmaya kalkma, ne olur. Zira ne ben papazım ne sen mektuplarla arınmayı umacak kadar aptalsın. Benim zekâma gelince, bence onun sadece sahibini zehirlediğini söyleyerek erken hükümler verme.

İşin doğrusu Franz'la ayrılmanıza şaşırmadım. Başkasını mutsuz etmek pahasına yaşamaya çalıştığın mutluluk ruhuna dar gelmiş olmalı, haklısın. Ama hiç öyle kaderimi yaşadığın imalarıyla kabahati üzerime yıkmaya çalışma. Ne yapıp ne yapmayacağını ben söylemedim sana. Kararlarında fazlasıyla hür ve bencildin. Yıllar evvel o trene binerken değil fikrimi sormak, haber bile vermemiştin. Keyfin yerindeyken aklına gelmeyen adımı, şimdi yaşadığın azapların müsebbibi mi ilan ettin? Pes doğrusu!

"Gel desen..." demişsin. Bence gel desem pılını pırtını toplayıp tıpış tıpış gelirsin. Yoksa bunca zaman sonra, bu mektuplarla ansızın karşıma dikilir miydin? Çıkıp gittiğin kapıya, ardında bıraktığın hayata yeniden çağırılmak için nasıl kıvrandığını anlamadığımı mı sandın? Sence o kadar mı tanı-

mıyorum seni, o kadar mı yabancınım? Böylesindir sen; canın isteyince gelir, canın isteyince gidersin. Ne ardında bıraktıklarını, ne hayatına dalacaklarını düşünmeye zahmet edersin. Çünkü sen Behiye, tanıdığım insanların en bencilisin.

Kafandan neler geçtiğini daha ilk mektubunda anladım; unutma ki şu hayatta seni en iyi ben tanırım. Ama bu hassas mevzuyu konuşmadan evvel, gel başladığımız işi tamamlayalım. Birbirimizden uzakta geçirdiğimiz yılların ağır aksak hikâyesini sonuna kadar anlatıp yeniden tanışalım. Sonra... Sonrayı da sonraya bırakalım.

Madem evlilikten yana bahtımızı aynı gördün, öyleyse sana şimdi kocamın hikâyesinin kalanını anlatayım. İstersen yine seninkisiyle karşılaştır, hayatlarımızı yarıştır.

Geçen mektupta bolca bahsettiğim adam, kocam, bir sabah yatağından kalkmayı beceremedi. Hastalık derecesinde çalışkan biriydi. Sabah herkesten evvel uyanır, gece yarılarına kadar harıl harıl çalışırdı. Lakin son zamanlarında pek halsizdi. Yorgunluktan gözlerinin altı morarmış, yüzü sararmış, yaşından evvel çöküp ihtiyarlayanlar gibi, derisi benek benek lekelerle donanmıştı. İlaveten kimi ağrılardan şikâyet ediyor, fakat hekime görünmeye ayıracak vakti zül sayıp sabahın kör saatinden gecenin zifiri karanlığına kadar çalışmayı sürdürüyordu. Sonra bir sabah salondaki gonklu saat onu vurmasına rağmen evin beyinin hâlâ kahvaltıya inmediğini gören kâhya kadın, durumu hayra yormayıp beyefendinin yatak odasının kapısına varınca... Çaldığı halde açılmayan ağır kapıyı kendi elleriyle azıcık aralayınca... kocamın cansız bedeniyle karşılaştı.

Dediklerine göre uykusunda ölmüş. Görünüşe bakılırsa sinsi bir krizle. O güne kadar çalışkanlığına methiyeler düzenler, birden "Ah ne vardı bu kadar çalışıp yorulacak? Kalp dayanamadı tabii, gitti dağ gibi adam" demeye başladılar. Ne yalan söyleyeyim, üzülmedim. Kocasız bir hayat kocalı ola-

nından evlaydı. Hem malum, rahmetli kocam, zaten pek kısa olan sevdiğim insanlar listesinin yanına bile yaklaşamazdı.

Cenazeden sonra çalışanlara yol verildi, köşk kapatıldı. Ben de baba ocağına geri döndüm. Gördüğün gibi insan bir kapıdan kaçarak çıkmayınca, içeri yeniden kolayca girebiliyor. Ama için rahat olsun; dönebilmek mutlu olmaya yetmiyor. Bazen en çok başımızı soktuğumuz çatılar acı veriyor, çevremizdekiler yalnız bırakıyor. Çok şey kaybettiğini sanıp beyhude kederlenme. Bizim riyakâr kalabalığımızın sesi, ancak senin gibi uzaktakilere hoş geliyor.

Ne diyordum, yıllar sonra döndüm evime. Eski odama yerleştim, ama bu kez kucağımda ufak bir veletle... Adnan o sıra henüz bir buçuk yaşındaydı. Kaşık kadar suratı, kara kara kocaman gözleri vardı. Öğlenleri uzun uzun uyuyor, geceleri gözünü bile kırpmıyordu. Bense tek kişilik yatağıma dönünce, her zamankinden daha derin uyumaya başlamıştım. Çoğu zaman Adnan'ın sesine kalkamıyordum. Annem, ağlamaktan katılmasın diye, oğlumun beşiğini benimle birlikte konağa dönen Kalfa'nın odasına aldırdı. Zaten Karanfilli Köşk'teyken de Adnan'a benden çok Kalfa bakmıştı. Kaç kuşak büyütmüştü bizi, şüphesiz anneliği hepimizden iyi yapardı.

İlk zamanlar sadece geceleri değil, bazen gündüzleri de uykuda gibiydim. Öyle derinlere dalıyordum ki bir şey söyleyecekleri zaman kolumdan tutup sarsmaları gerekiyordu. Yine sık sık seni düşünür olmuştum. Sağanak yağmurlar gibi aniden bastırıyordu özlemin, öfken, içimde açtığın yara, kederin... Gittiğinden beri böyle bu. Unuttum sandığım vakitlerde bile seni, birlikte geçirdiğimiz günleri, yanında olmanın saadetini unutmayı beceremedim. Derinlerde bir yerlerde ince ince sızladın hep; yerini, daha doğrusu ardında bıraktığın boşluğu belli ettin.

Gidişinden sonraki ilk yılları saymazsak, seni en sık düşündüğüm dönemlerden biriydi. Çocukluk, genç kızlık evi-

me döndüğüm içindir belki. Zaman geçmişti, hayat değişmişti ve ben tutunacak tanıdık bir his aramıştım; elime ilk yokluğun geçmişti. Yine uzun hayallere dalıyordum. Ta çocukluğumdan kalan, okuduğum, işittiğim, bildiğim pek çok hikâye aklıma üşüşüyordu. Aralarında hamur gibi yoğrulup şekilden şekle giriyordum. Aklım sende, fikrim bildiğim bütün hikâyeleri nihayete erdiren ölümlerdeydi. Her gün başka bir kurbanın suretinde, başka bir cinayete kurban gidiyordum. Cinayet aleti nedense hep senin elindeydi. Bir gün Korsan Kabasakal oluyordum; şafak vakti kafam vücudumdan ayrılıp geminin burnuna asılıyordu. Vücudumun kalanını denize atıp balıklara yem eden askerin suratında senin gözlerin ışıldıyordu. Başka bir gün Matahari'nin bedeninde kurşuna diziliyor, idam mangasındaki on iki askerin on ikisinde de senin ellerini görüyordum. Ölmek iyiydi de senin elinden gelmesine dayanamıyordum.

Beni öldürmenden çok, yalnız bırakmana içerliyor, her cinayetinin ardından sana yeniden küsüyordum. Aramızda geçenleri evdekilerin ruhu bile duymuyordu. Zira her kurban edilişimde, en iyi yaptığım şeyi yapıp, sessizliğe gömülüyordum. Susarken, neden her defasında kurban olduğumu daha iyi anlıyordum. Geride kalandım çünkü ben. Çocukluğundan beri kendi içine saklanan, ormanı görmekten alıkonandım. Kaçamadığım için kurbandım ve hiçbir zaman da kaçamayacaktım. Ormanın karanlığıyla korkutmuşlardı beni, oysa artık ormandan bile karanlıktım.

İşte bu yüzden, kaçamadığım ve kaçamayacağımı anladığım için, yıllar boyu oyunlar uydurup durdum. Kendimi terk edemeyince, hiç değilse başka hayatlarda soluklanabileceğim hayaller kurdum. Hatta bununla da yetinmeyip, konağa döndükten sonraki aylarda, uzun yolculuklara çıkacakmışım gibi, yiyemeyeceğini bilse de ciğercinin yakınında dolaşmayı seven kedi misali, sık sık tren garına gitmeye başladım. Türlü ba-

haneyle evden çıkıp, soluğu Haydarpaşa'da alıyordum. (Tuhaf rastlantı! Ne dersin, bana tercih ettiğin adamın, babasını bulmak için evden kaçan çocukluğu ile benim kendimi tren garında arayan yetişkinliğim arasında bir rabıta var mı?) Garın serin, heybetli duvarlarıyla, o duvarlara usulca işaretlenmiş nice vuslatla, tepedeki devasa saatin vakur adımlarıyla, sancıyla kıvrılarak uzaklardan yakınlara uzanan uzun tren raylarıyla, tespih boncukları gibi art arda dizilmiş vagonların karasıyla, az sonra bilmem kaç numaralı perona yanaşacak trenin hoparlörden yankılanan adıyla avunuyordum.

Kısacık bir zaman için bile olsa, kalkmaya hazırlanan trenlerden birine binip buradan ve kendimden uzaklara gitmenin hayalini kurardım. Gideceğim yerde, bazen sevdiğim delikanlı bekliyor olurdu beni, bazen gizli bir vazife. Bazen de herhangi bir hikâyenin peşine takılmaya lüzum görmeden sadece saate ve perona bakardım. On dakika kalmış olurdu mesela trenin kalkmasına. Yerimde hafifçe kıpırdanır, kol çantamı kucağımdan alıp koluma takar, az sonra ayaklanacakmışım gibi bir eda takınırdım. O hengâmede kimse beni fark etmez, ne yaptığımla ilgilenmezdi. Ama ben trenlerden birine binip uzaklara gitmeyi asla ulaşamayacağım bir imtiyaz saydığımdan, yolculuğa hazırlandığımı etraftaki herkese göstermeye uğraşırdım. Derken yüzüme endişeli kılıklar biçer, geç kalmaktan korkarmış gibi bir o yana bir bu yana koşardım. Bavullardan, hayallerden, kucaklaşanlardan, gözyaşı dökenlerden, sallanan ellerden, beyaz mendillerden mürekkep kalabalığa karışır, aralarında kaybolmaya çalışırdım. Neden sonra tren asla göremeyeceğim bir noktaya doğru hareket ederdi. Bense peronun bir köşesine çekilir, kederle ardından bakakalırdım.

Hiçbir zaman o trenlerden birine binmeye cesaret edemedim. Oysa sen binmiştin. Böylece kendini benden ve içine saplandığım hayattan kurtardın. Mutluluğu beceremesen

de denemekten korkmadın. Ben hayatın hayalini kurmakla avundum, sense bizzat yaşadın. Bencilliğine öfkeliyim ama bunun haricinde seni ancak kıskanabilirim. Zira sen, benim yapmak isteyip yapamadığım, olmak isteyip olamadığım her şeysin kardeşim!

Gar ziyaretlerimden sonra, eve yorgun argın dönerdim. Gidememenin verdiği keder, üzerime kara bir bulut gibi çökerdi. Sonrasında sen beni sabahlara kadar öldürürdün; bana da uzun uzun susmak düşerdi.

Annem halimi erken yaşta dul kalmama yoruyor, Kalfa içinden dualar geçiriyordu. Babama gelince, o traktör diyor, başka bir şey söylemiyordu. Bir süre önce, rahmetli kocamın teşvikiyle traktör işine girmişti. Sermet ona memleketin yalnızlığının biteceğini, askeri alanda mühim ortaklıklara girileceğini ve sonrasında Amerikalıların memlekete çuval çuval dolar getireceğini müjdelemişti. Sermet'in babama vaktiyle ballandıra ballandıra anlattığına göre artık o az paralı küçük işletmeler, ayağını yorganına göre uzatma devirleri, kıtlık, sefalet ve dahi karanlık harp ekonomileri bitecekti. Amerika ihtiyacımız olan her şeyi verecekti; bizzat yapmakla uğraşmamız gerekmeyecekti. Mühim olan ileriyi vakitlice görebilmek, doğru anda doğru hamleyi yapabilmekti. Mesela traktör işinde muazzam para vardı, bir an evvel beraberce kolları sıvamak lazımdı. Bu müjdeyi alınca babam pek sevinmiş, teşebbüsperverliğinde bazı reformlara gitmişti. O vakte dek şehirden burnunu bile çıkarmamış adam, birdenbire tarım ve köy işlerine heveslenivermişti. Değil mi ki çiftçi milletin efendisiydi, o vakit elbet efendiye hizmet edilecekti. Büyük bir hevesle traktörlere yönelen babam, sevgili damadı aniden ölünce, güle oynaya başladığı bu işte yalnız kalıvermişti. Zira Nevzat Bey, daha en başından beri hayalhanesinde yaprak kıpırdatmayan traktör işine kayıtsız kalmayı seçmişti.

Nevzat Bey, babamla ticari ortaklığına ara vermesine rağmen Eliz ve kızıyla birlikte sık sık konağa gelirdi. Karıkoca nasıl yapıldığını bana da öğretmek ister gibi bir Karin'i, bir Adnan'ı öpe koklaya severlerdi. Bense oğlumu uzaktan uzağa sevmeyi yeğliyordum. İçimde tarif edemediğim karanlık bir maraz olduğunu bildiğim, çamurunu evladıma sıçratmaktan çekindiğim için, onu Kalfa'nın şefkatli kollarına emanet edip yakınımda fakat yabancımmış gibi büyümesine göz yumuyordum. Yeğenini görsen sen de severdin. Ana babadan yana talihsiz, lakin yine de güzel huylu bir çocuktu. Büyüdükçe yüzü babama benziyordu. Ne zaman biri "Torun size çekmiş Avni Bey" dese, babam hindi gibi şişiniyordu. Kızıyla ilgili herhangi bir mevzuda gururlanmaya fırsat bulamamış bir baba olarak, eksiğini torunuyla kapatıyor, baş tacı ettiği Adnan'ı nasıl sevindireceğini şaşırıyordu. Konağı bir görsen, oyuncaktan geçilmiyordu. Senin Jürgen'in kolunun altındaki oyuncaklarla David'e yaranmaya çalışması gibi, babam da her hafta, Dikran Amca'nın dükkânının bir rafını toplayıp eve taşıyordu. En çok da rengârenk traktörler getiriyor, herhalde torunu traktörleri severse büyüyünce kendisine yardım eder diye düşünüyordu. Ama sonra Nevzat Bey'in bilmiş sesi hayallerini orta yerinden bölüveriyordu:

"Bizimkiler büyüyene kadar traktör mraktör kalmayacak efendim. Füzelerden, mekiklerden vücuda gelmiş Ay trenleri çıkacak. Bunlar tayyare gibi havada gidecek ama tren gibi yüzlerce yolcu taşıyabilecek. Ah ah, ömrümüz yetse de biz de görebilsek o mucizeleri keşke!"

Babam kafasını kaldırıp Ay'a bakıyor, sonra müstehzi bir ifadeyle gülümsüyordu. Ruslarla Amerikalıların bu hususta birbirleriyle yarıştığını o da biliyor, ancak daha tayyarelere bile akıl sır erdirememişken, birilerinin yerden kalkıp Ay'a kadar gidebileceğine pek ihtimal vermiyordu. Belki de yeniliklerle kafayı bozan Nevzat Bey'in muvazenesini yitirmekte

olduğunu düşünüyor, erişemediği ciğere pis diyen kedi misali, traktör işinde ortak olmadıklarına sevinmeye çalışıyordu. Zaten son zamanlarda Nevzat Bey'i pek beğenmiyor, bilhassa üzerindeki yeni moda bobstil kılıklarını tasvip etmiyordu. Yazları ceket giymekten vazgeçen genç adamı, ceplerine leblebi doldurup gezen avarelere benzetiyordu. Hiç unutmuyorum, Nevzat Bey bir keresinde salondan içeri gömleğinin eteklerini pantolonunun dışına bırakmış vaziyette girmişti. Gömlek, renkli Afrika kuşları ve palmiye ağaçları desenliydi. Babamın gözbebekleri yılan görmüş atlarınki gibi belermişti. Ağzını açıp bir şey diyememişti ama gümüş iğneli lacivert kravatını gevşetip yemeğini ancak öyle yiyebilmişti. Hızını alamayan Nevzat Bey ise yaz günleri, o vakte dek fanila bildiğimiz beyaz tişörtlerle gezinmeye başladı. O serkeş ama cilalı giyimiyle James Dean, Marlon Brando gibi Amerikan filmlerindeki artistleri andırırdı. Lakin Amerikalılara benzemesi bile, babamın onun yeni kılıklarına alışmasını sağlayamadı.

Konağa yaptıkları ziyaretler sırasında Eliz'in kızı Karin'le nasıl candan ilgilendiğini gördükçe, evvela anneme, sonra kendime, en son da oğluma bakıyor, üçümüz arasındaki imkânsızlık karşısında dehşete düşüyordum. Bizi birleştiren ne var diye düşünüyor, alt alta sıraladığım kalemler içinde öfkeye rastlayınca ürperiyordum. Adnan'a geç geldiği, kendime ölmeyi beceremediğim, anneme de onun kusursuz aile hasretinin tortusunda debelendiğim için öfkeliydim. Oğluma olan öfkemi unutmaya çalışsam da, anneme duyduğumu gizlemeye dahi lüzum görmezdim. Ta ki sakladığı sırlarla şişen Kalfa, bir gün nihayet patlayıp bilmediklerimi anlatana kadar... Babamı hayal kırıklığına uğratabileceği kaygısıyla etekleri tutuşan, tutuşan eteklerinden boynuma alevden bir yular takmaya çalışan anneme öfkelendiğim ve ağzıma geleni söylediğim günlerden biriydi. Kalfa patlamış bir balon gibi uça uça gelip önüme dikilmiş, "Yeter artık, bir de sen dağ-

lama şu kadının kalbini" demişti. Boş gözlerle baktığımı görünce de büsbütün çözülüp bana annemin, daha doğrusu babamın hikâyesini anlatıvermişti.

İşte o vakit öğrendim ki, meğer babam gençliğinde bir kızı sevmiş ama o kız annem değilmiş. Yenisini bulamayacağından korktuğu İngiliz potinlerini tamire götürdüğü kunduracıda karşılaştığı, kunduracının güzeller güzeli kızı Perizad'a gönül vermişmiş. Gel gör ki dedem, soyunu devam ettirmekle vazifeli biricik oğlunun, onca şecereli aile dururken, tutup kunduracının kızına vurulduğunu duyunca, bir küpten inip öbürüne binmiş. Bugün babam için ticari itibar ne kadar mühimse, o gün dedem için de kan itibarı o denli kıymetliymiş. Babam, iş işten geçerse dedem de duruma razı gelir umuduyla, Perizadını kaptığı gibi ardıç ağaçlarıyla dolu küçük bir kasabaya gitmiş. Ama umduğu gibi olmamış. Dedem ne geri dönsünler diye haber salmış ne de döndükleri vakit öpsünler diye elini uzatmış. Aksine oğlunu evlatlıktan reddetmekle tehdit etmiş. Babam cebinde tek kuruşu olsa tek kelime etmeden sevdiğini de alıp gidecekmiş ama, o vakte dek yokluk yüzü görmemiş bir paşa torunuymuş, ne yapacağını bilememiş. Perizadıma nasıl bakarım diye kara kara düşünmeye başlamış. Oğlunun vaziyetini fırsat bilen dedem, Perizad'ı tuttuğu gibi, kunduracı babasının evine yollamış. Babam ne yapacağını düşünmeyi biraz uzatıp da sevdiği kızın kapısını iki gün boyunca çalmayınca, o kapı kendiliğinden açılmış ve dışarı kara bir haber yayılmış. Denilene göre kunduracının kızı canına kıymışmış. Böylece babanı için suçluluk ve öfkeyle örülmüş uzun bir yas başlamış. Lakin yas, bir süre sonra babasının münasip bulduğu bir ailenin kızıyla, annemle evlenmeyi kabul etmesine mâni olmamış. Evliliği kabul etmiş etmesine ama görücü ziyaretine bile iştirak etmemiş. Hatta yüzüklerin takıldığı gece, henüz bu hikâyeyi bilmediği için saadet hayalleri kuran annemin yüzüne dahi bakmamış. Yü-

zünü ilk kez nişan gecesi gördüğü karısına karşı evlendikten sonra da hep mesafeli durmuş. Hem kaybettikleri hem kavuşamadıkları için onu cezalandırmış; mutsuzluğunun sebebini, babasına sustuklarını haykırdığı karısında aramış. İçindeki soğuk boşluğu ticaret hevesiyle, kazanma ateşiyle doldurmaya çalışmış. Zira kimselere diyemese de, vaktiyle sırf babasının parasından feragat edemediği için sevgisine sahip çıkamadığının bal gibi farkındaymış. Kazanmak onu Perizadıyla bir araya getirebilirmiş gibi çalışıyor ama kazandıkça ondan daha da uzaklaşıyormuş. Herhalde böyle böyle bir zamanlar birini sevdiğini, hatta birini sevebileceğini bile unutmuş. Oysa aşk, babamın başkalarına pekâlâ yakıştırabildiği bir şey; Halide'nin, Nevzat Bey'in yuvasının kurulmasında onca emeği geçmedi mi? Ama bir yandan da ona artık sadece yabancılara yakıştırabileceği kadar yabancı olmalı; beni sevdiğimden ayırmadıysa da gözünü dahi kırpmadan hiç sevmediğim birine vermedi mi?

Babam annemi hiç sevmemiş ve marifetmiş gibi bunu ona açık açık söylemekten de çekinmemiş. Annem ancak mesele çıkarmadığı ve ona küçük zaferler kazandırdığı oranda kocasının hayatında yer kaplayabileceğini anlayınca, varını yoğunu o yeri hak etmeye vakfetmiş. Ancak talihi yaver gitmemiş; bir çocuğu ölmüş, diğeri marazlarıyla devamlı baş ağrıtmış. Sen desen, kabahatin boyunu aşınca evde adın bile yasaklanmış. Velhasıl toprağına ektiği bütün mahsuller çürük çıkınca, annem de affedilmek istercesine kendini türlü telaşlara vermiş. O telaşlardan garip bir eş, eksik bir ana, kayıp bir insan olup çıkmış.

Bu hikâyeyi öğrendikten sonra annemi daha çok sevmedim. Öfkem de azalmadı. Ama galiba ona acımaya başladım ve öfkemi bu kibirli duygunun kucağına saklamaya çalıştım. Bunu yaparken, bir gün oğlumun da bana karşı böyle öfkeler biriktireceğini düşünüp kendime de acıdım. Kendimizi bi-

ricik sandığımız şu hayatta eninde sonunda birbirimize, bilhassa benzemekten en çok çekindiklerimize, babamıza ve annemize benzeyeceğimizi bilmek ne acı.

Bazen Adnan'a bakıp, gelecekte nasıl biri olacağını hayal etmeye çalışıyordum. Muhtemelen bana pek düşkün olmayacaktı. Olmasındı. Birini çok sevmek, biriyle tamamlanmak illeti ona da bulaşmasındı. Ama annesi gibi herkese öfkeli olsun da istemezdim doğrusu. Bir ömürle sabitlemiştim ki öfke en çok taşıyana cezaydı. Daha önce de yazdım sana, oğlumu seviyordum, sevmediğimi sanma. Ama yakınında olursam ona zarar vereceğimden korkuyordum. Kalfa'nın ellerinde güvende, babamın bulduğu tahsilli mürebbiyelerin ellerinde afiyetteydi. Benimse ona verecek bir şeyim yoktu. Yapabileceğim en iyi şey, aramızdaki mesafeyi muhafaza etmekti. Bıraktım benden uzak, mutluluğa yakın olsun. Bıraktım, büyüdüğünde annesine öfke, hayata bağlılık duysun. Bıraktım, ama bilmem ki iyi mi yaptım? Belki de söndüreyim derken onu en çok ben yaktım.

Yakmaktan, yanmaktan söz etmişken, Halide'yi anmadan geçmek olmaz. Oğlumun dört yaşına basmasına birkaç ay kala, Halide İstanbul'a döndü. Köy Enstitüleri kapatılmış, o da ne yapacağını düşünmek için İstanbul'a gelmeye mecbur kalmıştı. Değişmiş, bambaşka biri olmuştu. Etrafındaki herkesi ilgiyle dinliyor, söyleyeceklerini kısaca ve tane tane anlatıyordu. Ne vakit kendisiyle ilgili bir soruya muhatap olsa, daima eski talebeleriyle alakalı cevaplar veriyordu. Halide, Halide değildi artık, ülküsünün içinde eriyip yok olmuştu. Demek unutmak ve kaybolmak için çıktığı yolculukta aradığını bulmuştu.

İstanbul'a dönünce, çoktan rahmetli olmuş annesinden kalan Gedikpaşa'daki evde yaşamaya başladı. Babamın teklifine rağmen bizimle oturmaya yanaşmadı. Anladığım kadarıyla Sermet'in bulaştırdığı Demokrat Parti sevdası yüzünden

babama diş biliyor, aile büyüğü sıfatından ötürü saygıda kusur etmese de içlidışlı olmaktan kaçınıyordu. Ama her nedense, ailenin kalanından ayrı tuttuğu beni kendisine yakın görüyor, dostça içini açıyordu. Yakında yeniden öğretmenliğe başvurmayı düşünüyor, enstitü olmasa da herhangi bir köy okulunda öğrencilerime kavuşurum diyordu. Gitmeden evvel annesinden kalan birkaç küçük gayrimenkulle beraber içinde oturduğu evi de elden çıkaracak, bir daha da buralara dönmemek için elinden geleni yapacaktı. Lakin satış ve evrak işleri uzadı. İstanbul'da kaldığı her gün Halide'nin keyfini biraz daha kaçırdı. Derken, gelişinden dokuz ay sonra, Kalfa'nın vaktiyle fısıldadığı uğursuz kehaneti hatırlamama vesile olan elim bir hadise yaşadı.

Kasımın son günleriydi. Halide Kapalıçarşı'ya erzak almaya gitmişti. Sonradan anlattığına göre, tam pekmez küplerini ardında bırakıp, kahve çuvallarına yönelmişken, gözlerinin önünden alevler içinde siyah bir kedi, feryat figan geçmişti. Derken müthiş bir gürültü işitilmiş ve kimse ne olduğunu anlayamadan Kapalıçarşı cehenneme dönüvermişti. Göz açıp kapayıncaya kadar bütün çarşı alevler içinde kalmış, yalımlar yüzleri yalayıp, içeriyi dolduran zehirli duman ciğerleri pare pare dağlayınca, bildikleri bütün duaları tespih boncuğu gibi arka arkaya dizen müşteriler ve esnaf, kendilerini yellim yelalim dışarı atmıştı. Elektrik kontağından çıktığı söylenen yangın hızla büyüyünce, Kapalıçarşı tam yirmi sekiz gün cayır cayır yandı. Canını zor kurtardığı o yangından sonra Halide'nin üstüne garip bir hal çöktü. Bir vakitler Eliz'e olduğu gibi, gün ortası gece yarısı demeden, hayal mi gerçek mi bilemeden Fikret Bey'i görmeye başladı. Rahmetli kocası her defasında alevden esvaplar kuşanmış siyah bir kedinin sırtında geliyor ve "Bizim hikâyemiz daha bitmedi, hadi gel. Kardeşime de haber ver" diyerek onu yanına çağırıyordu.

Ne Halide'nin bana anlattığı bu sanrılardan Eliz'e, ne de vaktiyle Eliz'in yaşadığı benzer vukuatlardan Halide'ye bahsettim. Birbirinden habersiz, farklı zamanlarda benzer düşü gören bu iki kadın hakkındaki endişelerimi bir tek Kalfa'ya naklettim. Yaşlı Kalfa bu kez sandık odasına kapanmaya dahi lüzum görmeden yüzünü asıp "Havada zift kokusu var, kötü şeyler olacak" dedi. "Kötülük zehirli sarmaşıklar gibi etrafımıza dolanacak. Peyderpey alışacağız onunla yaşamaya, bir zaman sonra kimse onu yadırgamayacak. Zaten en fenası da bu olacak."

Kapalıçarşı yangınından birkaç hafta sonra, bu kez Halide'nin bir türlü satıp gidemediği evi, kendisi de içindeyken yandı. Komşular tarafından güçbela kurtarılan zavallı, evden yüzü gözü yanıklar içinde çıkarıldı (ki aynı komşulardan bazıları sonradan Halide'nin evi bile isteye yaktığı dedikodusunu yayacak, hatta onu evi ateşe verirken gördüğünü söyleyenler bile olacaktı). Neyse ki yaraları ağır değildi. Kısa sürede, ayaklanacak kadar iyileşti. Yüzünde ve kollarında izler kalacağını söyleyen hekimlere ehemmiyet vermedi; içlerinde derin yaralar taşıyanlar, dışarıdaki yaralara kolay kolay itibar etmezdi. Son görüşmelerimizden birinde "Burada daha fazla kalmamın manası yok. Zaten İstanbul'daki hayatım yıllar evvel bitmişti. İçimdeki ve dışımdaki bunca yangına rağmen ölmediysem, varlığımın bir gayesi olmalı" demişti. Bir süre sonra da bitmeyen işlerini birilerine devredip uzak bir ülke kadar uzak bir şehirdeki bir köy okuluna öğretmenlik yapmaya gitti. Şimdi ben bu mektubu kaleme alırken, o hâlâ oralarda. Arada bir mektuplaşırız. Ne zaman halini hatırını soracak olsam, talebeleriyle alakalı cevaplar verir; kendini onların arasında sessizce eritir. Ölemeyenler hep böyle yapar; usul usul, sessizce erir.

Halide gittikten sonra Kalfa'ya "kötü şeyler olacak" dediği günü hatırlatıp, hadisenin böyle vuku bulacağını bilip bil-

mediğini, biliyorsa neden engellemediğini sormuştum. Kekeleyerek bilmediğini söylemiş, sonra "Ama bilsem de mâni olamazdım" diye eklemişti. Dediğine göre, şu hayatta bazen susmak icap ederdi.

Bunu duyunca, "Böyle şey susulur mu hiç?" diye öfkelenmiştim.

"Neden susulmasın?"

"Suskunluğun böylesi kötülüğe hizmettir de ondan."

Kalfa o görmüş geçirmiş tebessümüyle çekincesizce bakmıştı suratıma.

"Hayat böyle bir şey fındık burun, bazen kötülükten yana olman da lazım gelebilir. Ola ki sana kötü görünen, bir başkasının iyisidir."

"İyilikle kötülük izafi olamaz" demiştim hışımla. "Bu laflar herkesin ağzına yakışır belki ama sana, senin mübarek ağzına asla!"

O zaman kirpiklerinden bir kılıç çekip ta gözlerimin içine bakmıştı Kalfa. Ve tek hecesini bile kekelemeden söyleyivermişti içindekileri bir avazda:

"Öyleyse neden sustum ben Sermet Bey'in ölümüne? Neden aylar boyu görmezden geldim günbegün yemeğine kattığın zehri? Daha da mühimi, sen neden yaptın bunu? Öldürmek kötülük sınıfından değil mi?"

Verecek cevabım yoktu. Ben de en iyi bildiğim şeyi yapıp sustum. Zira Kalfa sonuna kadar haklıydı. Bu gürültülü dünyada bazen de susmak lazımdı.

Suad

1961 / Berlin

Canımın içi Suad,

Tek bir şey soracağım: Kalfa'nın söylediği şeyi gerçekten yaptın mı?

Sen benim anlattıklarıma şaşırma, hatta onları hak ettiğimi düşünmeye devam et. Ama ben mektuplarını okurken her defasında hayretler içinde kalıyorum. Sakın yanlış anlama, yargılamaya değil, anlamaya çalışıyorum. Kabahatini yüzüne vurmak için değil, anlamak için soruyorum şimdi. Sermet'i gerçekten öldürmedin değil mi?

Kurduğun ölümcül hayallerin bir ucunun gelip hep bana dayanması ne feci. Öyle kızgınsın ki, suretimden bir cellat yaratarak cezalandırıyorsun beni. Oysa sensizken yarım yamalak kalan ben, bu hayata birbirimizi öldürmek değil, yaşatmak için geldiğimizi her geçen gün daha iyi anlıyorum. Üşüyen yerlerimi seninle örtmek, varlığınla tamamlanmak istiyorum. Varşovalı kadınlar gibi, penceremde umutlar büyütüyor, kahraman Kornelia gibi, kavuşmak için beklemek gerektiğini biliyorum.

Hatırlarsan geçen mektubumu eski komşumun ansızın çıkıp gelişiyle bitirmiştim. Şimdi bu mektuba da onu karşımda görünce neler hissettiğimi anlatarak başlayayım. Tahmin edebileceğin gibi şaşırmıştım, hem de çok. Düşünsene, önce

öldü sandığın birinden mektup alıyorsun, sonra da onu pat diye kapında buluyorsun. Şaşırmaz mı insan?

O gün şehrin üzerinde yaz yağmuruyla yüklü şakacı bir bulut gezinmişti. Benim güzel Korneliam, yolda rastladığı o bulutun altından geçince, saçlarına, kirpiklerine konan damlacıkların ışıltısıyla şıkır şıkır parlayan kristal bir avizeye benzemişti. Besbelli karanlık hayatımın tepesine asılıp gönlüme ışık saçmaya gelmişti! Onu karşımda görünce şaşkınlıktan neredeyse bayılacaktım. Tek kelime edemeden öylece bakakaldım. Neyse ki Kornelia şaşkınlığın hükümranlığına pabuç bırakacak kadın değildi. Kelimeleri toparlayacak kadar kendime gelmemi beklemeden, yüzüne pembe beyaz bir tebessüm yerleştirip muzipçe bahçedeki gülibrişim ağacını işaret etmişti.

"Gerçekten de yazdığın kadar güzel mi diye bakmaya geldim. Öyleymiş!"

Kornelia kapımdaydı; ben şaşkındım. Kornelia gülümsedi; ben mutluluktan ağladım. Kornelia uzanıp gözyaşımı sildi; ben, kırık bir aynada çocukluğumu görmüş gibi, ona sıkı sıkı sarıldım.

Eve girip oturduktan sonra, mektubunu dört kere okuyuşuma benzer bir tereddütle, geldiğinden emin olabilmek için onu uzun uzun seyretmem gerekti. Eski bir sinema perdesine gerilmiş, şenlikli bir filmdi. Yeşil kadife koltukta oturmuş, acemi misafirperverliğimle eline tutuşturduğum kahveyi yudumluyordu. Saçları eskisi gibi kısaydı. Yüzü hepten zayıflamış, elmacıkkemikleri iyice çıkmıştı. Kahveyi tutan ellerinin üzerinde yara izleri vardı. Boynunda da öyle. Demek yaralarını yanında taşımıştı. Yaralar öyledir, her yere seninle birlikte gelir.

Az buçuk toparlanınca, Varşova'dan Berlin'e kadar nasıl geldiğini sordum. Hadi onu becerdi, batıya nasıl geçmişti?

Gülümseyip "Daha evvel nerelerden çıkmayı becerdiğimi

bilsen, bu yolu gözünde büyütmezdin" demekle yetindi. O an sevincim boğazımda düğümleniverdi. Başından geçenleri hem merak ettim, hem de duymaktan çekindim. Öğreneceklerimin canımı yakacağını bilecek kadar tecrübeliydim. Anlatması için ısrar etmedim. Kavuşmanın mutluluğunu katletmenin âlemi yoktu. Nasılsa sırası gelince her şey ortaya dökülür, mutluluğun boynu öksüz çocuklar gibi bükülürdü.

Biraz vakit kazanmak, biraz da içimi dökmek için, Berlin'e döndüğümden beri başımdan geçenleri anlatmaya koyuldum. Sessizce dinledi. Laf Franz'la ayrılmamıza gelince, pek öyle üzülmüş gibi görünmedi. Hatta sesinde tuhaf bir imayla, bana onu gerçekten sevip sevmediğimi sordu. Bir zamanlar elbette sevmiştim. Yoksa kalkıp ta buralara gelir, uğruna bütün hayatımı terk eder miydim? Fakat eski komşum nedense ikna olmuyor, kalbimin derinlerini kurcalamaya, sanki orada başka bir şey bulmaya çalışıyordu. "Belki" diyordu, "ilkin bütün hayatını terk etmek istemişsindir, sonra da hem bahane hem vesile diye gözüne Franz'ı kestirmişsindir. Olamaz mı?"

Nereye varmaya çalıştığını hissedince, biraz da gücenerek "Hayır, olamaz" diye itiraz ettim. "Tam olarak nerede ne zaman bitti bilemiyorum ama bir zamanlar onu gerçekten sevmiştim. Kardeşimden vazgeçecek kadar hem de..."

Yüzünde anlayışlı bir ifadeyle, sırf bana İstanbul'daki evi hatırlattığı için aldığım yaldızlı kahve fincanını ağzına götürmeden önce "Ben de bunu söylüyorum ya" dedi. "Başka bir yerde, başka koşullarda, kimseye bağımlı, kimseden sorumlu olmadan yeniden var olmak isteyebilir insan. Ama bunu yeni birinin peşine takılarak yaparsa, başladığı yere geri döner çoğu zaman."

Gayriihtiyari iç çekmekle yetindim. Kendine sahip arayan zavallı bir gölge olduğumu, her daim yanına ilişeceğim birine ihtiyaç duyduğumu söyleyemedim. Ama bildiğini biliyor, bakışlarından anlıyordum. Beni öyle suspus görünce, zülfüyâra

dokunduğunu hissetmiş olacak ki "Peki şu senin yazar ne oldu?" diye konuyu değiştirdi. "Hâlâ arıyor musun onu?"

"Onu arayan Franz'dı, ben değildim ki."

"Ne yani, onca zaman sırf kocanın güzel hatırına mı uğraştın? Buna gerçekten inanıyor musun?"

"Bilmem, öyle oldu galiba. Hem artık ne fark eder ki. Franz gitti, hafiyelik çilesi de bitti. İğneyle kuyu kazmaktan bunalmıştım zaten. Böylesi daha iyi."

Kornelia ne kadar ciddi olduğumu anlamak istercesine yüzüme bakıp kahvesinden düşünceli bir yudum daha aldı. Hazır söz kocalardan açılmışken ben de ona kocasından haber alıp almadığını sormak istedim. Ama kısacık saçları acıklı bir cevap gibi karşımdaydı. Buna rağmen didiklemek, göz göre göre yarasını kaşımak olacaktı. Ben sormaya çekindiysem de, o, sırası gelince kendiliğinden anlattı. Böylece hem kocasının akıbeti hem de kalkıp buralara kadar gelişinin sebebi aydınlandı.

Eski komşum Sovyet idaresindeki Varşova'dan kaçmıştı. Duyunca şaşırmıştım; yıllarca Nazi zulmü altında inlemiş birinin, ülkesini Nazi elinden kurtaranlardan kaçıp Berlin'e gelmesi tuhaftı.

Kendimce bir sebep aramış, "Komünizmi sevmedin galiba?" diye sormuştum. Sorumu "Komünizmi sevebilirim. Ama kocamın katillerini sevecek değilim" diye cevaplayıp olan biteni anlatmıştı. Sonradan öğrendiğine göre, kocasının birliği evvela Nazilere esir düşmüş, sonra Kızıl Ordu Polonya'daki Alman işgal bölgesine girince, bölgedeki diğer savaş esirleriyle birlikte Kızıl Ordu'nun kampına götürülmüştü. İşte bu saatten sonra birlikteki askerlerle irtibat kesilmiş, Polonya'nın en eğitimli kesiminden, yani doktor, öğretmen, mühendis, şair, rahip, polis gibi yedek subaylardan mürekkep bu esirlerden bir daha haber alınamamıştı. Ta ki cesetleri Almanlar tarafından Katin Ormanı'nda bulunana dek... Cesetler ormanın

ortasına kazılmış büyük bir çukurdan çıkarılmış, her birinin Nazi usulüyle, yani kafalarının arkasına sıkılan tek kurşun marifetiyle öldürüldüğü anlaşılmıştı. Kornelia'nın sevgili kocası Stefan da aralarındaydı. Eski komşum bundan emindi, çünkü toplu mezar açılıp kimlikler tespit edildikten sonra, nicedir gelmesinden korktuğu o uğursuz kâğıt eline ulaşmıştı.

Ruslar katliamın sorumlusu olarak Almanları gösteriyor, yaptıkları pek çok kıyımı itiraf edip üstlenen Almanlarsa bu hadiseyle hiçbir alakaları olmadığında ısrar ediyorlardı. Nihayetinde ne esirlerin katlediliş biçimi ne de Nazilerin öbür marifetleri, Kornelia'yı bu işin müsebbibinin Naziler olduğuna inandırabilmişti. O da Polonya'daki pek çok kişi gibi, birlikteki askerlerin, hükmetmeye hazırlandığı ülkenin isyan çıkarabilecek okumuş adamlarını ortadan kaldırmak isteyen Kızıl Ordu tarafından öldürüldüğünü düşünüyor, "Nazilerin kötü olması maalesef öbürlerini iyi yapmaya yetmiyor" diyordu. Sovyetler'den nefret ettiği, ülkesinden bu sebeple kaçtığı belliydi. Yine de Almanya'yı kendi memleketine yeğlemesi garibime gitmişti. Tabii Berlin'de yaşamaya karar verdiğini öğrenmemle birlikte, bu gibi teferruatlar benim için bütün önemini kaybetti.

Artık bir hayır kurumu tarafından dağıtıldığını düşünmeye başladığım sahte evrak hazırlatan ve Almanya'ya sadece başkalarının yanında kullanacağım yeni bir isimle, Irene Baum adlı bir Alman olarak giren Kornelia, burada küçük bir ev kiralamak istiyordu. Epey dil döktükten sonra onu benimle kalmaya razı ettim. Ancak bir şartı vardı: Varlığına fazla güvenmeyecektim. Dün nasıl yanımda yoktuysa belki yarın yine olmazdı. Hülasa, başkalarının varlığından azade, kendi başıma biri olmayı öğrenmem lazımdı. Nasıl yapıldığını bilmesem de hiç düşünmeden şartını kabul ettim. Kornelia gelmişti, ödümü koparan yalnızlık sona ermişti. Ötesinin ne önemi olabilirdi ki!

Yeni ev arkadaşım durduğu yerde duramıyor, bir an evvel iş bulmak istiyordu. Aslında Franz'ın bıraktığı parayla ufak bir iş kurabilirdik ama ne yapacaktık? Onun elinden gelen kuaförlüktü, benimse fotoğrafçılık. Lakin iki ayrı dükkân açamazdık. Yeni ev arkadaşıma bir kuaför açmayı teklif ettim, ben de elimden geldiğince ona yardım ederdim. Ama Kornelia kimsenin gölgesine sığınmamam gerektiği hususunda katı, ille de kendi işimi yapmam noktasında ısrarcıydı. Üstelik evlere şenlik fikirleri vardı. Dikkat etmişti, insanlar en çok saçlarını tarattıktan sonra fotoğraf çektiriyorlardı. Hatta saçlarını yaptırmalarıyla kuaför salonuna gitmeleri arasında geçen zamana lanet ediyorlardı. Rüzgâr dağıtıyor, yağmur ıslatıyordu o güzelim saçları. Saçlarını yaptırdıkları yerde bir de fotoğraf çektirebilseler, şüphesiz bu işe bayılırlardı. Saç ve Suret (Neyse ki Almancası Haare und Kopien olduğundan baş harfleri SS sayılmıyordu. Yoksa uğraş dur) Merkezi'ni açmaya işte böyle karar verdik.

Şanslıydık, eve yürüme mesafesinde bir yerde, işimizi görecek kiralık bir dükkân bulduk. Kornelia'nın bitmek bilmeyen enerjisi sayesinde kısa zamanda dayayıp döşedik.

Dükkânı iki bölüme ayırmıştık. İlk bakışta klasik bir kuaför gibi görünüyordu ama aslında dipteki hareketli sunta/duvar, başka bir mini dükkâna açılıyordu. Üzerini mecmualardan kestiğimiz güzel saçlı artist resimleriyle doldurduğumuz ve çekerek hareket ettirebilmek için rayların üzerine oturttuğumuz ince bir suntayla ilkinden ayrılan bu ikinci bölümde benim fotoğraf stüdyom bulunuyordu. Burası geniş bir mekân olmamakla birlikte, çekim yaptığım yerle filmleri banyo ettiğim karanlık odayı birbirinden ayırmama elveriyordu. Film banyosu için gerekli her şeyim vardı ama stüdyoda bulunması gereken öbür gereçleri satın almak icap etmişti. Dükkânın kuaför bölümü ise tam takır kuru bakırdı. Aynalardan koltuklara, saç yıkama tezgâhından, makasla-

ra, boyalara, mizampli setlerine kadar her şeyi en baştan almış, bütün bu harcamaları yaptıktan sonra Franz'ın bıraktığı para suyunu çekince, yardım teklifini geri çeviremediğimiz Jürgen'e epeyce borçlanmıştık. Birine borçlanmak canımızı sıksa da neyse ki kısa zamanda işlerimiz açıldı, borcumuzu umduğumdan hızlı ödemeye başladık. Ortağımın hesabı tutmuştu. Sadece saç için gelen, hatta dükkânın ardındaki ikinci dükkândan haberdar olmayan hanımlar bile, fotoğraf çektiğimi öğrenince, saçları yapıldıktan sonra memnuniyetle aynaya bakıyor ve hazır gelmişken bir de suret çıkartmak istiyorlardı. İşlerimiz yolundaydı.

Kornelia'nın işini ne kadar sevdiğini anlamam uzun sürmedi. Dükkâna giren her müşteriyi ayakta karşılıyor, kısa bir sohbetle karşısındakinin ruhunun derinlerine sızıyordu. Onun sadece ne istediğini değil, neye ihtiyacı olduğunu da anlıyor, ama yine de önce mutlaka ne arzu edersiniz diye bir soruyordu. Hâlâ gençlikte kullandıkları modelden vazgeçemeyen ihtiyarlar hariç, müşteriler genellikle o zamanın moda kesimlerini isterlerdi. Saçlar muhakkak kabartılır, krepeye boğulur ve bol spreyle kaskatı edilirdi. En çok tercih edilen model, kovan stiliydi. Kornelia müşteriyi mutlu etmenin en büyük emeli olduğunu söylese de kimi zaman istediklerini yapmaktan kaçınıyordu. Mesela elinde sevdiği bir artistin fotoğrafıyla gelen ve aynı model saçla çabucak ona benzemek isteyenlere, eğer modelin yüzlerine yahut ruhlarına yakışmayacağını düşünüyorsa, "Bu size uygun değil hanımefendiciğim" demekten çekinmiyordu. "Mühim olan saçla ruhun aynı şeyi istemesidir" şiarıyla, kesim için gelmiş birini boyaya, boya için gelmiş birini kesime ikna edebildiği gibi, bir başkasını da sadece kahve ikram edip geri gönderdiği oluyordu.

Yaptığı işi bu kadar seven başka birini görmemiştim. Kornelia mesleğiyle adeta gurur duyuyordu. Fırsatını buldukça, ruha sızan iblisleri defetmek için saçların kesilmesi gerekti-

ğini bilen akıllı Mezopotamyalılardan ve onların karepor dedikleri, saçtan eczacılığa her işten anlayan, hatta ameliyat bile yapan kuaförlerden bahsediyordu. Bazen de "Dükkâna bir de ameliyathane bölümü mü eklesek, kuzum Behiye?" deyip duvarları kahkahasıyla çınlatıyordu. O zaman ben de ona eşlik ediyordum, gülüyordum. Birlikteyken, kolay sanılan ama aslında bazen pek zor olan bir şeyi, gülmeyi beceriyorduk; mutluyduk!

Tabii geçmişi hatırlamadıkça... Fakat henüz yaralar o kadar tazeydi ki unutmak mümkün değildi. Görüp yaşadıklarını parça parça anlatırdı Kornelia. Hep başkalarının hikâyeleriymiş gibi. Hangisi ona, hangisi başkasına ait anlayamazdım. Öyle hikâyelerdi ki bunlar, onun başına gelmiş olmasına dayanamayacağımdan, ağzımı açıp da soramazdım.

Ama bazen de farkına bile varmadan anlatması için ona kapılar aralardım. Mesela bir gün saçlarını kestirmeye gelen sinameki bir müşteri "Kestiğiniz saçları ne yapıyorsunuz? Eğer sağa sola satıyorsanız bileyim" demişti. Kornelia da yeni belgelerine göre Alman olduğunu unutup "Hayır hanımefendi, o Almanların işi" diye cevap vermişti. İşittiklerinden bir şey anlamayan kadın gittikten sonra, ortağıma ne demek istediğini sormak gafletine düşmüştüm; o da anlatıvermişti:

"45 senesinin kara kışında, Kızıl Ordu Auschwitz toplama kampına ulaştığında, çuvallara yerleştirilmiş yedi bin kilo kadın saçı buldu. Kaçarken marifetlerini yakıp yok etmeye çalışan Naziler, o çuvalları ortadan kaldıracak zaman bulamamış olmalı. Çünkü bu insan müsveddeleri, esir alıp kamplarına kapattıkları kadınları gaz musluklarının altında öldürmeden önce saçlarını kazıdılar. Savaş boyunca bu saçları gözünü para bürümüş tekstil şirketlerine yüz kilosu beş Reichsmark'a sattılar. Tabii o şirketler de saçlardan hazırladıkları ürünleri müşterilerine."

Dinlerken nefesim kesilmiş, elim gayriihtiyari sırtımdaki

gömleğe gitmişti. Yedi bin kilo saçın kaç kadının kafasından çıkabileceğini düşünüp dehşetle titrerken, Kornelia'ya bütün bunları nereden bildiğini sormadan edememiştim.

Cevaben sadece "Olan bitenin yanında bunun ne önemi var ki?" demekle yetinmişti. Doğru söze ne denirdi.

Yanlış anlama, Kornelia ha bire doğru söz edip etrafındakilere ders verme telaşında, aptesiyle kavgalı tiplerden değildi. Sadece içinden geçeni, içinden geçtiği zaman söylerdi. Arada bir meselleri hatırlatan küçük hikâyeler anlatırdı. Bana öyle geliyordu ki hepsine biraz kendinden katardı. Büyük hakikatlerin minik hikâyelerde saklandığına inanıyordum. Mesela babamın gençliğine dair anlattığın o aşk hikâyesini okuduğumda, nicedir çözmeye çabaladığım bir muammaya ayılmış gibi oldum. Hülasa, Kornelia'yı daha yakından tanımak istediğimden, anlattıklarını dinlemeyi pek seviyordum. O konuştukça, senin Eliz'le susarak yaşadığın türden bir huzura eriyordum. Ama her zaman konuşmazdı; bazen de susmak isterdi. Hatta kimi günler saatlerce odasına kapandığı vakiydi. Böyle zamanlarda bir şey söylemek ya da kahve götürmek için dahi kapısını tıklatmamdan hoşlanmazdı. Birkaç defa onu odasında, kırmızı küçük defterine bir şeyler yazarken görmüştüm. Günlük tutuyor diye düşünmüştüm. Cehennemden çıkıp gelmiş biri için yaşadıklarını içinde saklamak zordu; herhalde yazarak rahatlamaya uğraşıyordu.

Utanarak itiraf ediyorum, bir keresinde gizlice odasına girip defterini aradım. Yüreğimin kaldıramayacağı şeyler okumaya hevesli değildim ama ben dururken, kalem kâğıtla paylaştıklarını merak etmiştim. Kırmızı defteri elimle koymuş gibi buldum; fakat bomboştu. Baştaki sayfaların çoğunun koparıldığını görünce, Kornelia'nın içini döktüğü satırları saklamadığını, hatta kustuktan sonra unutmak ister gibi yırtıp attığını anladım. İçinden dökülenleri okuyamadım.

Yalnız kalmak istediğinde odasına kapanmakla yetinme-

yip, bazen de tek başına yürüyüşe çıkardı. İlk başlarda akıl edemeyip peşine takılmaya çalışırdım ama zamanla yüzüne bakar bakmaz o günkü ruh halinin kaç kişilik olduğunu anlamaya başladım. Bu yalnız gezilerinde herhalde içinde biriktirdiklerinden kurtulmanın yollarını arıyordu. Kim bilir belki onları Midas'ın eşekkulaklarıyla ilgili sırrı fısıldayan berber gibi ıssızda açtığı bir çukura haykırıyordu.

Şimdi sana garip gelecek ama bu gezilerinden birinde Kornelia'yı gizlice takip ettim. Bensizken ne yaptığını, nerelere gittiğini bilmek, aramızdaki sırları kaldırıp onu tümüyle keşfetmek istedim. Birini kaybetmenin en kestirme yolunun onu bulmaktan geçtiğini hâlâ öğrenememiştim.

O gün evden çıkmış, sokağın öbür ucundaki parka kadar yürümüş, banklardan birinde oturup sağa sola bakınarak azıcık aylaklık etmişti. Sonrasında parkın öbür yakasındaki postaneye girmiş, içeride geçirdiği birkaç dakikanın ardından, tıngır mıngır eve geri dönmüştü. Bildiğim kadarıyla hayatta kalan bir akrabası yoktu. Öyleyse kime mektup atıyordu? Cevap yollamaya tenezzül etmeyen birine yazıyor olmalıydı, çünkü evdeki posta kutusuna tek satır gönderen yoktu.

Onu takip ettiğimi anlayıp bana gücenmesin diye doğrudan soramadım, ama sonraki günlerde mektup yazabileceği kimse olup olmadığını anlamak için sık sık ağzını aradım. Polonya'da kuzenleri vardı ama savaştan sonra sağ kalanlar da dört bir yana dağıldığından kimsenin kimseyle irtibatı kalmamıştı. Mektup lafını duyar duymaz yediğim naneyi anlayacakmış gibi geldiğinden, aralarında mektuplaştığın kimse var mı diye sormaya çekindim. Günü gelince nasılsa anlatır deyip uzun boylu kafa yormamaya karar verdim.

Bir gün dükkâna saçını yıllardır aynı model kestirdiğini ve artık değişiklik yapmak istediğini söyleyen bir kadın geldi. Kornelia kadınla biraz sohbet ettikten sonra, saçı beraberce karar verdikleri bir modelde kesti. Müşteri neticeyi pek be-

ğendi, hatta hemen bir de vesikalık çektirdi. Birkaç ay sonra yeniden geldiğinde Kornelia onu hatırlayıp gülümsedi.

"Yine geçen seferki gibi mi yapıyoruz?"

Kadın mahcup, "Yok" dedi. "Ben çok sevdim ama kocam yeni modele alışamadı."

Kornelia'nın bir anda yüzü karardı. Gözleri soğan doğramış gibi sulandı. Müşteriden saklamayı becerdiği bu hali benim gözümden kaçmadı. Şaşırmış, ortağımın bu mübalağalı tepkisini anlayamamıştım. Adamın biri kestiği modeli beğenmedi diye bu kadar üzülmüş olamazdı. Saçını yıllardır kullandığı modelde kesip müşterisini yolcu ettikten sonra yanına yanaştım:

"Neden bu kadar üzüldün cicim?"

"Bu kadının kocası ölü Behiye" diye anlatmaya başladı. "İlk geldiğinde konuşurken söylemişti, hatırlıyorum. İki sene evvel kalp sektesi geçirdi, demişti. Şimdi kocam beğenmedi deyince..."

"Vah vah! Aklını mı kaçırmış yani?"

"Hayır, sadece çok özlemiş. İnsan bazen çok özleyince..."

Biliyordum aslında. Evet, insan bazen çok özleyince... Kornelia ise anlatmaya devam etti:

"Bu kadın bana eskiden tanıdığım birini hatırlattı. Küçükken bizim sokakta bir kadın vardı. Kocası ilk büyük savaşta ölmüştü. Eve kanlı gömleği gelmişti. Ama kadın olanlara inanmak istemiyordu. Adam hayattaymış gibi yaşıyordu. Yanlış anlama ha, deli filan değildi. Bilakis her şeyin bilincindeydi. Ama işte, çok özlüyordu kocasını. Ona mektuplar yazıyordu ha bire. Hiç cevap gelmiyordu, ama o yazıp duruyordu işte. O zamanlar küçüktüm, anlamıyordum. Ama şimdi onu, acısını, ne yapsa bastıramadığı sancısını çok iyi anlıyorum. İnsan bazen çok özler. Bazen benim çocukluğumdaki o kadın gibi bir cevap alamayacağını bilse de özlediğine seslenmek ister. Bazen de bugün gelen kadın gibi cevap alır. De-

lirdiği için değil, delirmemek için yapar bunu. Delirmemek için o cevap ona lazımdır."

Sözünü bitirdikten sonra, başı önde, anlamsız bir aceleyle makaslarını toplamaya başladı. Makası kavrayan eline düşen ince damlayı gördüm. Ama görmezden geldim. Ağlamasına, gözyaşını saklamak istiyorsa saklamasına izin verdim. Kimmiş çocukluğundaki o kadın diye de sormadım; anladım. Odasına kapandığı vakitler, saygılı bir sessizlik içinde bekledim, çıt çıkarmadım. Dolaşmaya çıktığında bir daha hiç peşine takılmadım.

Kornelia benim için sadece Kornelia değildi; bunu pekâlâ biliyor, onu kimin yerine koyduğumu bulmaya çalışıyordum. Birinin ardında bıraktığı boşluğa yerleşmişti; belki David'in boşluğuydu bu, belki Franz'ınki, belki seninki. Ya da aslında hepsi zaten tek bir kişiydi; herkes sendi. Hatta hepimiz... Bazen böyle derin düşüncelere dalıyor, sonra boğulacağımı hissedince aklımın istikametini değiştiriyordum. İyi değildi derinlere dalmak. Ben artık sığ sularda yüzmek, güvenli limanlara demirlemek istiyordum. Oysa güvenebileceğim hemen herkes, sönmüş yıldızlar gibi kayıp gitmişti. 54 senesinin başında aralarına biri daha eklendi, daha doğrusu hayatımdan biri daha eksildi. Jürgen'i bir trafik kazasında kaybettik. Tam kendine yakışacak türden bir ölümdü; birine yardım ederken geçirmişti kazayı çünkü. Şahitlerin anlattığına bakılırsa, annesinin ellerinden fırlayıp caddeye koşan beş yaşında bir çocuğa yardım etmek istemişti. Hızla gelen arabayı görünce çocuğun peşinden koşmuş, onu tuttuğu gibi yolun kenarına fırlatmıştı. Ama kendisi arabanın altında kalmaktan kurtulamamıştı. Gerçi tanıklardan bazıları "Aslında çocukla birlikte kendini de kaldırıma atmayı deneyebilirdi. Ama denemedi" deyip bunun kazadan çok intihara benzediğini ima etmişti. Hatta içlerinden biri onun çocuğu kaldırıma fırlattıktan sonra gülümsediğini ve kendini koltuğa atar gibi asfalta uzandığını iddia edince, *So-*

kağın Sesi gazetesi haberi "Meleğin intiharı" diye vermişti.

Çocukları deli gibi seven, daha doğrusu onlarda kendi kayıp geçmişini gören birinin bu şekilde can vermesi içime işlemişti. Yaşarken onu bu kadar sevdiğimi fark etmemiştim ama arkasından çok ağladım. Asıl kalbimi kıran onun bir kazaya kurban gitmesi miydi, yoksa o kazadaki intihar ihtimali mi bilemiyor, hangisinin beni biraz olsun rahatlatacağını kestiremiyordum. Neden ölmüştü Jürgen? Öyle istediği için mi, büyük bir şanssızlık neticesinde mi, yoksa hiçbiri ya da her ikisi birden mi? Bir intiharı kaza yahut bir kazayı intihar yapan şey neydi?

Bu sorular ve tabii Jürgen'in hayali uzun süre aklımdan çıkmadı. Neyse ki işlerimiz yoğundu ve çalışmak kötü düşünceleri kafadan savmaya birebirdi. Ama ne kadar çalışırsam çalışayım hayatın insana reva gördüklerine şaşırmamak mümkün değildi.

Mektuplarından anladığım kadarıyla başımdan geçen hiçbir şeye fazla şaşırmıyorsun. Ya hepsini uydurduğumu –hadi kibarcası hayal ettiğimi diyelim– düşünüyorsun ya da olan biteni zaten biliyor, en azından tahmin ediyormuş gibi davranıyorsun. Bense senden ayrıldığım günden beri yaşadığım her ana, ilk defa yağmurla tanışan minik bir çocuk kadar şaşırdım. İnan hâlâ şaşkınım. Gittiğim yerler, gördüğüm insanlar, şahit olduğum olaylar... Hepsi hâlâ hayrete düşürüyor beni. Ama içlerinde bir şey var ki, bugüne kadar kesinlikle en çok ona şaşırdım. En beklemediğim, kendimi hazırlamadığım, mümkünü yok ummadığım şey başıma geldi. Kendini külyutmaz sanan bütün budalalar gibi bu yaşıma dek tonlarca kül yutmuşumdur belki. Fakat bu hepsinden öteydi. Hem hayretler içinde kaldım, hem de çok fena faka bastım.

Jürgen'in ölümünün üzerinden henüz bir yıl bile geçmemişti. Kornelia ile yeni hayatımıza alışmıştık. Günler birbirine benzemeye başlamıştı ve benim gibi geçmiş serüvenlerin

yorgunluğunu taşıyan biri için bu pek tatlı bir limandı. Ama bir gün öyle bir şey oldu ki... Kafamdaki kalbimdeki, dünyamdaki her şey yer değiştiriverdi.

Kornelia o sabah "Ben biraz yürüyeceğim, dükkânda buluşuruz" deyip portmantodan pardösüsünü almıştı. Nereye gittiğini tahmin ettiğimden her zamanki gibi yapmış, yani sormamıştım. Tam kapıdan çıktığı sırada pardösüsünün cebinden bir zarf düşürdüğünü gördüm. "Dur bir şey düşürdün" diyecektim ama mektubu görmemden hoşlanmayabileceğini düşünüp vazgeçtim. Sonuçta merhum kocasına mektup yazdığını açıktan açığa söylememişti bana. Bilmemden, anlamamdan rahatsız olabilirdi. Hülasa, yere düşen zarfı görmezden gelmeye karar verdim. Nasılsa postaneye gittiğinde cebinde olmadığını fark edecek, sonra da bulmak için yürüdüğü yollara baka baka eve kadar gelecekti.

Ama Kornelia kapıdan çıktıktan sonra merak şeytanı dürttü, zarfı alıp baktım. Varşova'ya değil, Fransa'ya gönderiliyordu. Dahası, sandığım gibi kocasının adına değil, Coletta Simon diye birine gidiyordu.

Zarfı önce düştüğü yere, kapının dibine geri bıraktım. Sonra içimde kurtçuklar dolanmaya başladı. Dayanamadım, yeniden elime aldım. Bir süre boş gözlerle seyrettikten sonra aniden gözümü kararttım ve tıpkı senin Nevzat Bey'in mektubuna yaptığın gibi, fikrimi değiştirmeye fırsat bulamayayım diye çabucak açtım.

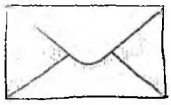
İçinden kısacık bir yazı çıktı.

Sen inatla çağırmaya devam et ki zafer gelsin. Üzerine çekilen dikenli telleri yazan tarih, onları parçalayıp yeniden doğuşunu da yazacak. Dayan Cezayir, yalnız değilsin!

Ve bu kısacık yazı A.İ. diye imzalanmıştı!

Kardeşin Behiye

Sekiz

Salı sabahı ofis yolunda, gece boyu aklını kurcalayanlardan farklı bir şey düşünmüyordu Rıdvan. Gemi iyice azıya alan meçhul postacının kimliği ayrı, zarflardan çıkan mektupların acayipliği ayrı karıştırıyordu kafasını. Her şey gittikçe daha da karmaşıklaşmış, evvelce net görünenler bile bir bir bulanıklaşmıştı. Oysa dün akşam postacının kim olduğunu bulmaya her zamankinden çok yaklaşmıştı. Kapıyı açmakta azıcık acele etmiş olsa, sonra zarfı görür görmez merdivenlerden aşağı koşsa, belki de onu yakalayacaktı. Ama uzun bir şaşkınlıktan sonra nihayet aşağı inmeyi akıl edebildiğinde apartmanın önü bomboştu; belli ki malum kişi çoktan toz olmuştu. Kapısına kadar gelmeye cüret eden delinin kim olduğunu yine öğrenemeyince, Rıdvan'ın sinirleri iyice laçka olmuştu.

Yukarı çıkıp mektupları okuyunca aklı hepten bulanmıştı. Suad, rüyalarında aynı kaderi, hatıralarında aynı kederi paylaştığı, bir yanıyla tanıdık hissedip nedense kendine benzettiği kadın, gerçekten katil olabilir miydi? Okuduklarından anladığı kadarıyla, Fuad meselesi çocuklukta yaşanmış bir kazaydı. Kocasına gelince, yazılanlara bakılırsa herifin ölüsü dirisinden daha hayırlıydı. Rıdvan'a kalırsa bu iki ölü Suad'ı katil yapmazdı. Ama kendi kendine hâkimliğe soyunmadan önce bilmesi gereken önemli bir şey vardı: Mektuplarda yazılanlar sahiden yaşanmış mıydı? Okuduğu onca sayfa işgü-

zar bir yazarın uydurması mıydı, yoksa iki ihtiyarın naftalinli hatıraları mı? İşte bunu bilemiyor ve bilmediği şeylerin uzun listesinde, ille de öğrenmek istediklerinin arasına sokuyordu. Bir de Behiye vardı tabii. Sonra onun oğlan çocuğu saçlı Korneliası... Neydi bu iki kadında bir türlü içine sinmeyen? Bir tuhaflık vardı, hissediyordu, ama ne olduğunu bulup çıkaramıyordu.

Çıkarmak için öyle derinlere dalmıştı ki, taksicinin geldik abi, diyen sesini ancak üçüncü seferinde duyabildi. Parayı ödeyip taksiden inerken, bütün bunların gerçekten yaşanmış olmasının bir önemi var mı diye düşünüyordu. Yaşanmışlarsa bile nasılsa her şey çoktan olup bitmişti. Eğer artık kimsenin umurunda değilse, hayalle gerçeğin, geçip gitmiş olanla hiç yaşanmayanın farkı neydi?

Birsen'in önünden geçerken sabah postasını istedi. Eline tutuşturulan birkaç zarfı hemen oracıkta inceledi. Aradığını, daha doğrusu bulmaktan korktuğunu aralarında göremeyince, ip gibi gerilmiş dudakları az da olsa gevşedi. Sonra da gecikmiş, yarım yamalak bir günaydınla sekreterinin önünden geçip gitti. Ona karşı mahcuptu, sevimlilik yapacak yüzü yoktu. Ayrıca bu aralar genç kadından pek hoşlanmıyordu. Ondan şüphelendiği günden sonra, artık kuşkuları dağılmış da olsa, aralarına kara kedi girmişti sanki. Ne zaman ne yapacağı belli olmayan patronunun karşısında Birsen de tuhaflaşmış, eski şen şakrak halini kaybetmişti. Kadın milletinin kalbi bir kere kırılmayagörsün, artık sahibi istese bile tamir edilemezdi.

Odasına girer girmez, köşede mahcup bekleyen pikabın yanına gitti. Nicedir boşladığı bir arkadaşın gönlünü almak istercesine dokundu ona. Ama yan yana dizilmiş plaklardan birinin tozunu almaya yeltenmedi. Bu haliyle dinleyeceği hiçbir şeyin hakkını veremezdi. Bazen insan sırf sevdiği için arkasını dönerdi ya hani, şu kafayla müzik dinlememek de Rıd-

van için öyle bir şeydi. Pikaba bakıp "Sorun sende değil, sahibinin sesinde, kafasının içinde" dedi ve kendi kendine oynadığı bir oyunda üstüne düşeni yapmak istercesine zoraki gülümseyip masasına yerleşti.

* * *

Öğlene doğru Kamuran Keriman ve Kudret'le birlikte toplantı odasına girerken fazlasıyla gergindi. Kadının ne söyleyeceğini merak ediyor, şimdi şakkadanak düğüm çözülüverse ne güzel olur diye düşünüyordu. Mesela kadın "Başlangıçta size de sürpriz yapmayı düşünmüştüm ama birlikte hareket etmemizin daha doğru olacağına karar verdim. Fark etmişsinizdir, günlerdir size yeni romanımdan parçalar gönderiyorum. Evvela basının bundan haberdar olmasını sağlayın ve yolladıklarımı 'kimliği meçhul' yazarın kitabı olarak basın. Hani Trevanian gibi. Uygun bir tanıtımla kitabı liste başına çıkardıktan sonra da kimliğimi açıklayıp o edepsizlere hak ettikleri cevabı yapıştırın" filan deseydi... Çok aptalca olurdu belki ama kuşkusuz Rıdvan'ın hoşuna giderdi. Omuzlarından büyük bir yük kalkardı, ruhu kuş gibi hafiflerdi. Akşam evine huzurla gider, günlerdir özlemini duyduğu o deliksiz uykuyu çekerdi. Ne var ki Kamuran Keriman umduğu şeyleri, hatta onlara azıcık benzeyenleri bile söylemedi. Sadece tanıtım kampanyalarından yakındı. Eleştirmenlerle arasının açılmasını yayınevinin çalışma tarzına bağladı. Halihazırda yazmakta olduğu romanın tanıtımında herkesi şaşırtacak ve sempati toplayacak yepyeni bir yol izlenmesini istedi – bu konuda herhangi bir önerisi yoktu tabii ki. Sonra da kedisi Reçel'i aşı için veterinere götürmesi gerektiğini söyleyerek koştura koştura gitti.

Kadını kapıya kadar yolcu ettikten sonra, arkasından "Yine suçlu biz olduk, iyi mi?" diye söylenen Kudret, hızını alamayıp koridorun köşesindeki masada oturan Elife seslendi:

"Büyük yayınevine editör oldum diye hiç sevinme küçükhanım. Dâhiyle değil, deliyle uğraşacaksın işte sen de böyle." Sonra birden aklına gelmiş gibi "Deli demişken, sahi ne oldu senin Haydarpaşa saati? Çalışmalara devam mı?" diye muzipçe ekledi.

Elif ciddiyetle "Evet, elli dört yıldır bakımını yapan saat tamircisinin adresini buldum. İş çıkışı gidip bir konuşacağım" cevabını verince, ihtiyar kurt "Çok yaşa sen e mi!" deyip ağız dolusu bir kahkaha attı. Dalga geçmiyordu, gerçekten de keyfi yerine gelmişti. Rıdvan'sa kafasında kaynayan kazanın altını bir anlığına kısıp hayretle Elif'in yüzüne baktı. Solgun beyaz tenine, iri kara gözlerine, gizli bir odacığı andıran minik pembe ağzına... Böyle güzel bakan ve yelkovanın aksak bacağını dert edinip saat tamircilerine taşınan bir kadına pekâlâ âşık olabilirdi. Ama orada dikilip âşık olmayı beklemek yerine odasına geçip hayattan bezmiş bir yayın yönetmeni ne yaparsa, işte onları yapmaya girişti.

* * *

Öğle yemeğinden sonra Eda elinde Pessoa dosyasıyla kapıda belirdiğinde, telif raporlarına gömülmüş haldeydi.

"Bitti de, bakmak istersin diye getirdim" diyen editörün sesini duyunca kendine geldi.

"Ee, içine sindi mi bari?"

"Biraz daha vakit olsa" diye yanıtladı kadın, "daha iyi olabilirdi."

Rıdvan kılı kırk yarmasıyla meşhur titiz editörüne bakıp gülümsemekle yetindi. O çıktıktan sonra dosyaya göz gezdirdi. Eda mırın kırın etse de güzel bir iş çıkmıştı. Nadiren böyle iyi kitaplar bastıklarını düşündü. Ve iyi yazarlarla nadiren karşılaştığını. Mesela Pessoa gibi biriyle ömrü boyunca hiç tanışmayacaktı. Zaten böyleleri yüzyılda bir filan geliyordu dünyaya, tabii ki tutup şu odanın kapısını çalmayacaklar-

dı. Anca kötü taklitleri gelecekti bu yayınevine.

Rıdvan keşfettiği günden beri Pessoa'ya ve içinde taşıdığı diğer üç adama hayrandı. Daha doğrusu onların arasındaki ilişkiyi, kendi ruhunun depremlerde ve balıkçı kasabalarında kaybolan çok parçalı haritasına benzetir, şaire yakınlık duyardı. Pessoa, şiirlerini kendisininki dahil dört ayrı isimle imzalamış, kafasının içinde yarattığı kişilerin isimlerini kullanmakla yetinmeyip onları bizzat yaşamıştı. Her birinin şiirle ve hayatla başka türlü bir derdi vardı. Her birinin farklı hayatı... Sanki şairin ruhu bir depremde parçalanıp dörde ayrılmıştı da bu dört ayrı parça, dört ayrı hayattan şiirler yazmıştı. Parçalanmış bir varlığın bütünüydüler; bu yüzden kâh çatışmış, kâh uzlaşmış, kâh ayrılmış, kâh birleşmişlerdi. Hem hepsi birden Pessoa'ydı, hem de Pessoa dört ayrı insandı. Şairin adını düşündükçe Rıdvan'ın gülesi gelirdi. Çünkü Pessoa Portekizce hiç kimse anlamına gelen *persona*'dan türemişti ve hiç kimse adlı bir şairin, ruhunda dört ayrı insan yeşertmesi, dil çıkarıp uzaklaşan bir çocuğun intikamı gibiydi.

Elindeki dosyayı karıştırmak, şiirlerin arasına saklanmak Rıdvan'a iyi geldi. Böylece kısa süreliğine de olsa mektupları unutmayı becerdi.

* * *

Akşam eve girdiğinde uykusuzluktan uyuşmuş haldeydi. Kendini koltuğa yeni atmıştı ki telefonu çaldı. Arayan en son dün sabah "Seni sonra arayayım mı?" deyip telefonu kapatan Nâzım'dı. Bu aralar onu kendi dertleriyle boğmamaya kararlı olduğu için, sesini toparlayıp "Öğretmenle kaçtığını düşünmeye başlamıştım" diye dalga geçerek açtı telefonu. Ama arkadaşının sesi son birkaç gündür olduğu gibi yine tatsızdı.

"Kusura bakma, dün sabah oğlanın öğretmeniyle konuşunca kafam dağıldı. Sonra da koşturmacaya daldım, aklımdan çıktı."

Ayaklarını sehpanın üzerine yerleştirirken "Hayırdır doktor" diye sordu Rıdvan. "Sesin neden bozuk? Leman vida mı attı gene?"

Hayatını başkalarının sorunlarını dinleyerek kazanan biri olmasına rağmen –hatta belki de bu yüzden– kendi sıkıntılarını nadiren ve pek az kişiyle paylaşabilen Nâzım, hazır ilgilenen birini bulmuşken, hiç nazlanmadan canını sıkanları bir çırpıda anlattı. Dün Rıdvan aradığında Ali'nin durumunu, arkadaşlarıyla ilişkisini, özellikle Osman'ın onun üzerindeki etkisini konuşmak için öğretmenle görüşmeye gitmişti. Görüşmüştü de. Neval Öğretmen, Ali'nin cin gibi bir çocuk olduğunu söylemişti. Anlatılanı çabucak kavrıyordu. El becerileri gelişkindi ve resme yeteneği olduğu su götürmezdi. Üstelik arkadaşlarıyla da arası iyiydi. Sonra Nâzım, Osman konusunu açınca öğretmen tereddüt etmiş, "Çocuğun adının Osman olduğuna emin misiniz?" demişti. Ama hem Nâzım oğlundan onlarca kez duyduğu isimden gayet emindi hem de zaten on bir kişilik sınıfta adı Osman'a benzeyen, mesela Orhan filan olan başka bir çocuk da mevcut değildi. Üstelik diğer iki sınıfta da Osman yoktu, öğretmen kesin konuşmuştu.

"Yani?" diye sordu Rıdvan, hikâyeden ne çıkarması gerektiğini kestiremeden.

"Yanisi, bu yaş çocuklarda sık görülen bir durum bu. Bazen kafalarındaki seslerden kendilerine bir arkadaş yaratırlar. Kâh bilmek istemedikleri şeyleri fısıldayıp duran kötü arkadaşlar, kâh işitmeye ihtiyaç duyduklarını söyleyen iyi arkadaşlar... Ali de öyle yapmış, Osman'ı yaratmış. İçinden geçirdiği ama inanmak istemediği şeyleri anlatan, başına gelen bütün fenalıkların faturasını Ali'ye çıkaran, onu suçluluklar içinde kıvrandıran, kimse tarafından sevilmediğini sayıklayıp duran hayali bir arkadaş."

Rıdvan önce ne diyeceğini bilemedi. Sonra, yangına körük-

le gitmemek için durumu sıradanlaştırmayı denedi.

"E, madem sık görülen bir durum, ne diye böyle dertleniyorsun?"

"Çünkü oğlumun içini kemirenleri görememişim bunca zaman, onu yalnız bırakmışım. Leman haklı Rıdvan. Kendinden başka kimseyi düşünmeyen bencil herifin tekiyim ben."

Rıdvan, sesine neşeli bir ton katmaya çalışarak "Kusura bakma ama çok istesen bile bencil herifin teki olamazsın" dedi. "Öyle olsan aç kalırdın. Malum, kendinden başkalarını düşünerek para kazanıyorsun. Oğlana gelince, bu kadar büyütme yahu. Belli ki kendi kendine oyun oynuyor. Hem o yaşta çocuğun çözülemeyecek ne derdi olacak ki?"

Nâzım karnının neşe pınarlarına tok olduğunu gösteren yorgun bir sesle cevap verdi:

"Hiç çocuk olmamış gibi konuşma be Rıdvan. Asıl çocukların derdi olur. Bugün dert diye çektiklerimiz hep o zamanın mirası. Kabuğu soyuldukça acıyanlar, en çok çocukluk yaraları değil mi? Oğlumu bilmeden yalnızlıkla terbiye etmişim ben. Şu boktan hayatta en sevdiğim varlığı yokluğumla yaralamışım. Uzağına attığım her adımda onu kendisinden uzaklaştırmışım. Kötülüğün en büyüğünü yapmışım evladıma."

Rıdvan arkadaşını dinlerken, mektuplardaki Franz'ın çocukların kırılganlığıyla ilgili sözlerini hatırladı. Annesi haklıydı işte, şu hayatta herkes birbirine benziyordu. Hepsi Havva'nın torunlarıydı. Üstelik insanın hamurunu karan sadece zaman ya da mekân da olamazdı. Belli ki yeryüzüydü hamuru karan, içine düşen herkesi öyle ya da böyle aynı tornaya sokan. Bu yüzden aradan geçen yıllara rağmen aynı kâbusa uyanabiliyordu Rıdvan Suad'la. Bu yüzden aradaki onca yıla, yola rağmen aynı cümleyi kurabiliyordu Nâzım Franz'la. Başka coğrafyalardan, başka zamanlardan ve başka hayatlardan bile olsa, herkes aynı çocuk, aynı yetişkindi hayatta. Acı aynıydı, sevinç aynıydı. Yaralar bile aynı kanar-

dı. Rıdvan durup derin bir nefes aldı ama arkadaşına söyleyecek laf bulamadı. Teselli vereceğim derken densizlik etmemek lazımdı. Zaten böyle durumlarda anlamaya çalışmanın avutmaktan daha iyi geldiğini bilecek kadar keder tecrübesi de vardı. Üstelik Nâzım haklıydı. Yalnızlık, parmak kadar çocukların ruhuna bile göz dikebilecek çapta bir canavardı. Koca adamları muma çeviren o zalim, minicik, korunmasız masumlara neler yapmazdı? Küçük Ali'nin ruhundan taşan yalnızlığı, bedenine sığmayan kimsesizliği düşünürken, birden nicedir karşısında dikilen, hatta fark edilmek için hınzır çocuklar gibi el sallamaktan çekinmeyen bir gerçeğe ayılıverdi. Aklına gelen... Doğru olabilir miydi?

"Biliyorum sırası değil ama..." dedi çekingen bir sesle, "sana bir şey soracağım."

"Sor."

"İstemeden ya da belki bile isteye kardeşinin ölümüne sebep olmuş bir çocuk ne hisseder? O çocuk büyüyünce kim olur?"

"Nereden çıktı şimdi bu?"

"Anlatırım sonra. Sen hele soruma cevap ver."

"Bunu söylemek zor" dedi Nâzım, muhtemelen aklı kendi çocuğunda ya da kim bilir belki kendi çocukluğunda. "Kimi yaptığını yok sayar, kimi ona kılıflar arar, kimi de yaptığından ve hatta kendinden kaçmak için elinden geleni yapar. Herkes başka türlü etkilenir böyle olaylardan." Sonra da bu açıklamayı niye yaptığını anlamak ister gibi çıkıştı: "İyi de ne ilgisi var şimdi bunun benim anlattıklarımla?"

Rıdvan cevap verecekti ama zil çalınca, kaçamayacağını pekâlâ bildiği bir kâbusa yürür gibi hızla yerinden kalktı, gidip kapıyı açtı. Eşiğe bırakılmış zarfı görünce "Kapatmam lazım, seni sonra ararım" deyip telefonu kapattığı gibi var gücüyle apartman merdivenlerinden aşağı doğru koşmaya başladı.

1961 / İstanbul

Behiye,

Madem yazdığım onca mevzunun içinden en çok bunu merak etmişsin, o vakit hemen merakını gidereyim. Evet, Kalfa'nın söyledikleri doğruydu. Sermet'i öldüren bendim, onu kendi ellerimle zehirledim. Öyle bir anlık öfkeyle filan değil ha, bile isteye, zaman içinde, her gün azar azar, karınca sabrıyla... İster yadırga, ister ayıpla, bir damla pişman değilim bu yaptığıma.

Hak etmişti. Zira ben oğlunu kucağına alınca içimi kaldıran pis kokulu nefesini ve diken gibi batan aba ellerini üzerimden çekeceğini sanırken, o, Adnan doğduktan sonra da odama gelmeye devam etmişti. Sefil hanedanına veliaht lazımmış gibi tek evlatla yetinmeyip, bir çocuk daha istediğini söylemişti. Kim bilir belki sonra bir tane ve bir tane daha isterdi. Belki de etimi ve ruhumu kemiren bu tiksinç yaratığın elinde kanayıp durmak benim kaderimdi. İşte bunu fark etmek içimdeki isyancıyı harekete geçirdi. Kader diye boyun eğdiğim felaketimin bizzat müdahale etmedikçe değişmeyeceğini anlayınca kolları sıvadım. Kolaylıkla satın aldığım zirai ilaçları (neticede Sermet de kımıl zararlısından farksızdı) günbegün, azar azar kocamın yemeğine kattım. Kimsenin fark etmediğini sanmıştım. Oysa Kalfa, her zaman her yerde

olmayı becerdiği gibi, o zaman da oradaydı. Ne yardım etmişti ne de mâni olmaya çalışmıştı ama her şeyin farkındaydı. Sana geçen mektupta yazdığım o kısa sohbetimize dek, bildiklerini benden bile sakladı. Aramızda geçen konuşmadan sonra da bu meseleyi bir daha hiç açmadı. Ketum bir bekçiydi; sırrımın başını sessizce bekledi.

Sermet'i sen mi öldürdün diye soruyorsun. O zaman ben de şimdi sana sorayım: Sermet'i öldürmüş, daha doğrusu bir cinayet işlemiş sayılır mıyım? Kaza ile cinayet arasındaki fark nedir, hiç düşündün mü? Hani Jürgen öldüğünde intihar ile kaza arasındaki rabıtayı düşünmüştün ya; peki, bir kazayı cinayet, bir cinayeti kaza yapan şeyi düşünmeye hiç lüzum gördün mü? Bence bazen cinayet, başımıza gelen kazaları bertaraf etme şeklidir. Misal, kocam başıma gelen en büyük kazalardan biriydi. Onu zehirlemek kaza sayılamayacağı gibi, bence cinayet de değildi. Olsa olsa nefsi müdafaa, nefis bir müdafaa biçimi!

Ama Fuad'a gelince... O kaza değildi. Yıllar sonra bile hâlâ tam olarak bilemiyorum onu neden kuyuya itiverdiğimi. Gelişiyle birlikte huzurum kaçmıştı, kıskanmıştım belki. Daha mı az sevilmiştim ya da daha az sevileceğimden mi korkmuştum? Yoksa zaten hiç sevilmemiştim de ona mı alınmıştım? Belki sevilmekle ilgili bile değildi; sadece merak etmiştim kuyu cadısının onu çekip çekmeyeceğini. Çok zor sanmıştım, çok kolay oldu; kendim de şaşıp kaldım. Bir anlık sanmıştım, bir ömür sürdü; bak hâlâ kurtulamadım. Keşke biri çıkıp neden yaptığımı söylese... Küçükken bilemeyecek kadar küçüktüm, şimdi de hatırlayamayacak kadar büyüdüm herhalde.

Neden yaptığımı olmasa da ne yaptığımı pekâlâ hatırlıyorum. Sonra bahçeye dolan çığlıkları, kuyunun başına toplanan kafaları, toprağa düşen gözyaşlarını, o gözyaşlarıyla sulanan kiraz ağacının her sene verdiği kan kırmızı kirazları... Onları hatırlıyorum.

Fuad'ı çıkardıktan sonra üzerini kahverengi bir battaniyeyle örtmüşlerdi. Hemen kuyunun yanı başındaydı, toprağın üzerinde. Önümde duran onca yetişkin bacağın arkasından yanaşıp bakmış, kardeşimin yüzünü görmek istemiştim. Titriyordum, hastaydım ve sanki yüzünü görürsem iyileşecektim. Ama göremedim. Sadece leş gibi kahverengi... Sonra lacivert pantolonlu bir adamın iki bacağının arasından, (kimdi acaba o adam?) Fuad'ın battaniyenin kenarından çıkan ayak bileğini görebildim. İncecik... O bileğin devamında uzanan bezelye parmacıklarını. Minicik... Ve sırılsıklam, ıslak, ıslacık. Sonra sonra çok kereler gelip karşıma dikildi tabii ama ben kardeşimi öldürdükten sonra ilk ayak bileğinden gördüm. Bana sorsan, onu tam ayak bileğinden öldürdüm.

Kuyunun dibindeki suyun dili olsa anlatırdı gördüklerini. Belki neden yaptığımı bile söylerdi. Hakikate susamışsan Behiye, dikkatle bakacaksın suya. Su sussa bile bilir, her şeyi bilir. Benim rahmetli şairin dediği gibi, "Kim bilir neler gizlerdi su uzun kuyruğuyla, yeşil odasında."

Görüyorsun ya, yıllar geçti ama ben hâlâ ilk düştüğüm yerdeyim, dipteyim. Kuyulardan çıkamadım, belli ki yaşadıkça da çıkamayacağım. Galiba sen gelmeden ve hatta Fuad düşmeden evvel de buradaydım. Annemin rahminden alınıp doğruca kuyunun dibine fırlatılmıştım. Bu kaygan zemine hiçbir vakit alışamadım; doğduğum evde bile hep yurtsuz kaldım. Ömrüm boyunca yerimi, kim olduğumu arayıp durdum; bulamadım. Varlığım ağır bir yük olup bindi omuzlarıma, altında kaldım. Hep aşağı, daha aşağı düştüm; hiçbir şeye tutunmadım. Bunu bana Fuad yapmadı. Bunu bana annem yapmadı. Babam yahut Kalfa yapmadı. Sen yapmadın bunu bana. Adnan hatta Sermet bile yapmadı. İçimdeki boşlukla düştüm ben dünyaya. Dolduramadım.

Dünya öyle korkunç bir yer ki, hayat öyle feci bir şey ki, öyle kötü ki insan dediğin, bunların hepsi bir olup üzerime

çullandılar. Boşluklarımı kanattılar, ruhumu parçalara ayırdılar. Ellerinden kurtulamadım. Anlıyor musun? Yok, bildiğin kadarı anlamana yetmediyse, daha da anlatırım.

Halide gittikten, Kalfa küçük ve karanlık sırrımı bildiğini belli ettikten sonra da hep birlikte aynı evde ama babam annemden, annem benden, ben Adnan'dan uzakta yaşamaya devam ettik. Günlerin ağır kağnılar gibi geçip gitmesini bekledik.

Bundan altı sene evveldi, aylardan eylüldü. Eliz, akşam babasının oyuncakçı dükkânına uğradıktan sonra kızıyla beraber bize gelecekti. Yine sık sık yaptığımız gibi karşılıklı oturup susacak, sessizliğimizin kudretiyle uzun uzun konuşacaktık. Şu kepaze hayatta bizi anlayan birilerinin yaşadığını hissedip kendimizi talihli sayacaktık. Mutfaktakilere söylemiştim, Karin'in çok sevdiği un kurabiyelerinden hazırlamışlardı. Yanında çay ve limonata olacaktı. Eliz limonatasını naneli sever, içine bir yaprak nane atılacaktı.

Öğle saatlerinde babam, radyodaki ajanstan duyduğu bir haberi salona getirdi. Denilene göre Kemal Paşa'nın Selanik'teki evi bombalanmıştı. Kötü şeyler olacağını hissettik ama bunu neye yoracağımızı bilemedik. Yüzümüzü karartıp beklemekle yetindik. Akşam oldu, saatler geçti, Elizler gecikti. Çay acıdı, limonata ısındı. Sonra babam yeniden hışımla çalışma odasından çıkıp radyodan duyduğu yeni bir haberi yaralı düşman gibi önüme attı. Bombalama haberi yayılınca, binlerce eli sopalı bir araya gelip sokaklara dökülmüş, Rumların evlerine saldırmaya, dükkânlarını yağmalamaya başlamıştı. İlk aklıma gelen Eliz oldu. Onun bu gözü dönmüş ifritlerin arasında kalmış olabileceği. Sonra "Ama o Ermeni" deyip rahatlatmaya çalıştım kendimi. Hiç ayıplama, böyle zamanlarda insan önce sevdiğini düşünüyor. Dünya yanacaksa da bir tek o kurtulsun istiyor.

Saatler geçti, Elizler gelmedi. Evlerini aradık, telefon cevap vermedi. Çıkıp bakalım dedim, babam müsaade etmedi.

Muhtemelen ailecek emniyetli bir yere gitmişlerdi. Nasılsa yakında haber alırdık, hatta belki de buraya gelirlerdi. Sonra yine saatler geçti, kimse gelmedi. Un kurabiyeleri kederle parçalandı, çay ölümcül bir şurup gibi acıdı, limonata ruhumun aynasında zifte bulandı, nane yaprağı kasvetle çürüyüp karardı.

Onlardan ancak ertesi gün haber alabildik. Nevzat Bey telefonda, kendininkine hiç benzemeyen kederli bir sesle "Dikran Baba'yı kaybettik" dedi. Bu üç kelimecikle dağ gibi adamın nihayetini özetleyiverdi. Daha başka bir şey soramadık, daha başka bir şey duyamadık. Sanki yıllardır kurduğum o hayallerden birinde, hakikat ile rüyanın iç içe geçtiği tütsülü bir eşikte uzanmış yatıyor, ne ses verebiliyor ne de etrafımdaki sesleri işitebiliyordum. Eliz ne haldeydi acaba, bilemiyordum.

Cenazeye kadar da bilemedim. Ailecek, kabuğuna saklanan salyangozlar gibi içlerine kapandıklarından, yanlarına yaklaşmayı beceremediştim. Nevzat Bey ziyaret arzumu türlü bahanelerle geri çevirmiş, Eliz'i görmeme müsaade etmemişti. Olan bitenle ilgili tek bildiğim, yağma sırasında Dikran Amca'nın kalp krizi geçirdiğiydi; oracıkta hık deyip gidivermişti. Bir yandan onun ölümüne üzülüyor, bir yandan da beni bu acının bile dışında tutmaya çabaladıkları için Eliz ve Nevzat Bey'e güceniyordum. Yoksa bizi de mi o azgın kalabalıkla bir görüyorlardı? Bizden de mi korkuyor, uzak durmaya çalışıyorlardı? Karanlıkta yolunu bulamayan körebe misali nereye tutunacağımı bilemiyor, evvela telaş ve korkuyla kendime bunları soruyor, sonra da yok canım, bazen ben de kabuğuma çekilip dinlenmiyor muyum sanki, deyip rahatlamaya çabalıyordum. O akşam o oyuncakçı dükkânında bildiğimizden fazlasının yaşandığını hissediyor ama ismini koyamıyor, belki de koymaktan kaçınıyordum.

O olaydan sonra Eliz'i ilk kez cenazede görebildim. Karala-

ra bürünmüş yorgun bir hayaleti andırıyordu. Rengi ruhsarı atmış, sırtı kamburlaşmış, canı yanmış minik bir hayvan gibi ikiye katlanıp kocasının koluna yapışmıştı. Boş gözlerle toprağı tarıyor, bakışlarını bizden kaçırıyordu. Taziye sırasında kimseye, bana bile sarılmadı; sadece tokalaştık. Eli, fırtınaya tutulmuş güvercin gibi titriyordu.

Cenaze sırasında, Dikran Amca'nın nasıl öldüğü kulaktan kulağa yayıldı. Anlatılanlara bakılırsa, hadiseler başladığında baba, kız ve küçük torun oyuncakçı dükkânındaydı. Cenazedekiler bilmiyordu ama Eliz orada uzun kalmayacaktı. Kızını da alıp bana gelecekti. Un kurabiyesi yenilecek, limonata ve çay içilecekti. Fakat gelemedi. Zira ellerinde taş, sopa ve bayrak taşıyan birileri, birdenbire İstiklal Caddesi'ne doluşuverdi. Gâvurlu katilli küfürler savuruyor, önlerine çıkanı dayaktan perişan ediyor, dükkânları yakıp yıkıyor, ellerine geçirdikleri ganimetleri yağmalayıp beraberlerinde götürüyorlardı. Cadde esnafı hayret içindeydi. Kimileri kalabalığın elinde listeler olduğunu ve bu listelerde sadece Rumlara ait dükkân ve evlerin adreslerinin bulunduğunu söylese de, civardaki gayrimüslimlerin çoğu cehennemden payına düşeni alıyordu. Türk dükkânları dahi kepenk kapatmaya yahut Türk olduklarını ispatlamaya çalışıyordu.

Dikran Amca kepengi indirmiş, kapısını kilitlemişti. Hep beraber oyuncak raflarının gerisindeki plastik traktör kutularının arkasına geçmişlerdi. Saldırganların kepengi kapalı görünce çekip gideceklerini umuyorlardı ama Eliz yine de önlemini alıp Karin'i Amerika'dan gelen, gerçek çocuk ebadındaki büyük bebek kutularından birine gizlemişti. Ne olur ne olmaz diye kartona bir de hava deliği açarken, kızına öğrettiği işaret dilinde "Sakın" demişti, "ne olursa olsun sesini çıkarma. Kafanı da kutudan çıkarmaya kalkma."

Ne var ki umdukları gibi olmamıştı. Gözü dönmüş kalabalıktan bazıları, tel makaslarıyla kepengin demirlerini kes-

miş, vitrini tuzla buz etmişti. Sonra akıncı birlikleri gibi içeri üşüşüp tozu dumana katmış, diğer ganimetlerle birlikte, Dikran Amca'yı ve Eliz'i de bulmuşlardı.

Anlatılanlara bakılırsa, Dikran Amca'mn kalbi gördüklerine dayanamamıştı. Yaşlı adam hemen oracıkta kutuların üzerine yığılmıştı. Eliz'se gençti, kalbi kuvvetliydi. Ölmemiş, ölmeyi becerememişti.

O gün cenazede "Dükkânı yağmalayıp gitmiş kuduz köpekler" demişti anlatıcılar. Sonra kederli gözlerini Eliz'in solgun yüzüne daldırıp orada uzun uzun susmuşlardı.

Dibi çamurlu bir gölün ortasında donup kalan gözler, Eliz'in sessizliğinde parçalanıyordu. O vakit derin kuyulara fısıldanmış sırlar ve gittikçe büyüyen perişan fısıltılar bir bir açığa çıkıyordu. Tut ki gözden ibarettik o sırada hepimiz; baktığımız her yer zifte bulanıyordu. Gözbebeklerimiz büyüyor, o bebeklere düşen ışığın aksinde korkunç bir film sil baştan oynayıp duruyordu. Tanklara ve panzerlere benzeyen kocaman ucube eller, Eliz'in üzerine bir küfür gibi uzanıyordu. Sahipleri, avına saldıran sırtlanlara benziyor, kuduz köpekler gibi köpürüyordu. Raflara renkli boncuklar misali dizilmiş oyuncak kutuları, bir bir yere yuvarlanıyordu. Soluk alıp verişleri değişiyordu plastik traktörlerin. Tekinsiz hırıltılar içinde boğuluyorlardı. Çığlık atmayı bilmiyordu Eliz. Yüzü, dünyanın geri kalanıyla beraber metruk bir bina gibi kararıyordu. Fırtınada yolunu kaybetmiş bir sandal geçiyordu aklından; derken büyük bir hızla alabora oluyordu. Cehennem zebanileri birlik olup, vücudunun dört bir yanından çekiştiriyordu. Küçük Karin saklandığı kutuya açılan hava deliğinden olanları izlerken, Eliz kristal bir bebek gibi dükkânın orta yerinde paramparça olup dağılıyordu. İblisler etini ve ruhunu kanatırlarken, bir an evvel babasının uykusuna ortak olabilmeyi diliyordu. Oyuncak kutuları birer birer... dünyanın ve Eliz'in tepesine devriliyordu. Plastik traktörler, renkli

bilyeler, çıngıraklar, topaçlar, penguenli kumbaralar, kederli palyaçolar... Rengârenk oyuncakların arasında, kanlı canlı ve kanamalı bir oyuncak oluyordu Eliz, yerde kıpırtısızca yatıyordu. Oyuncaklar gibiydi üstelik, ne kadar isterse istesin ölemiyordu...

Cenazeden sonra sadece bir defa görebildim onu. Nevzat Bey telefonlarıma çıkmadığı için, çat kapı evlerine gitmeye mecbur kalmıştım. O gün o evde üç insanla değil, yeri göğü kavuran amansız bir yangında küle dönmüş üç cesetle karşılaştım. Eliz salonda öylece oturuyordu. Eskiden sadece ağzı konuşmazdı, artık gözleri de bir şey anlatmıyordu. Beni ve başka her şeyi delip geçerek, uzaklarda meçhul bir noktaya boş, bomboş bakıyordu. Çok kalmadı yanımda, uyumak için odasına geçti.

Küçük Karin de hayatın ne mene bir yer olduğunu gereğinden erken görmüşlere has karanlık bir boşluk taşıyordu gözlerinde. Ben eve girer girmez odasına kaçtı. Galiba meraklı yabancıların karşısına dikilip neler gördüğünü sormasından bunalmıştı. Oysaki gördükleri kalbinde ve boğazında öyle koca bir düğümdü ki, ömür billah anlatılamazdı.

Nevzat Bey'e gelince, derbeder haldeydi. Karısına nasıl yardım edeceğini bilemiyor, onun matemine ve hayattan istifa edişine sessiz bir saygıyla göğüs germekten fazlasını yapamıyordu. Eliz odasına çekildikten sonra, o gün yaşananları sormaya kalktığımda, "Konuşmasak olur mu Suad Hanım" diye adeta yalvardı. Sustuklarımızın sesi boylu boyunca orada uzanıyormuş gibi, gözlerini yere eğip uzun uzun terliklerine baktı. Sonra sesini hiç yükseltmeden "Ne olur konuşmadığımız nice güzel ve çirkin şey gibi içimizde tutalım bunu da. Hangimiz ona daha sevdalı bilmiyorum ama benim aşkım icap ediyorsa bu suskunlukta eriyip gitmemi emrediyor şimdi bana. Zira biliyorum ki sözcükler iyileştirmeyecek onu. Belki zaman, umalım ki zaman..." dedi.

O vakit anladım gönlümden geçenleri bildiğini. Reddetmeyerek ben de sükût ve hatta gururla itiraf ettim her birini. O an Nevzat Bey'le hiç olmadığımız kadar yakın olduk. Kıskançlıktan, hoşgörüden, sevgiden, nefretten, mutluluktan, üzüntüden azade; sadece birbirini anlamayı becermiş iki insan arasında kurulabilen emsalsiz bir sırat köprüsünden geçtik beraberce. Sessizce.

O gün ben evden ayrılırken Eliz çoktan uykuya dalmıştı. Onu son kez göreceğimi bilirmiş gibi, nezaketi ve utancı duvara asıp başımı teklifsizce odasından içeri uzattım. Yüzü ter içinde, gözkapakları hareket halindeydi. Kim bilir hangi kâbusun içinde, hangi hakikatin izini sürmekteydi. Benim güzel arkadaşım, küçük sevgilim, dert ortağım, sırdaşım, tıpkı benim gibi, şu koca dünyada kendine mutlu küçük bir yer edinememişti.

Birkaç gün sonra ölüm haberi geldi. Karıkoca akşam yemek yiyorlarmış. Eliz, tarhana çorbasının ortasında usulca yerinden kalkmış. Malum günden sonra üzerine gelen yeni halleri, arada böyle pat diye kalkıp gitmelerini kanıksayan Nevzat Bey hiç üstüne varmamış. Önce uykudaki kızının odasına uğramış Eliz, orada biraz kalmış. Sonra yatak odasına gitmiş, ardından kapıyı kapamış. Birkaç dakika sonra, babasından kalan beylik tabancayı doğrulttuğu göğsü, gökyüzünde vurulmuş minik bir kuş gibi alev almış. Nevzat Bey yanına vardığında, Eliz artık başka bir dünyadaymış.

Eliz ardında iki şey bıraktı: Bir mektup, bir de sessizlik. Mektup kızına, sessizliği ise kocasınaydı.

"Ben kalacak kadar cesur olamadım. Ama bil ki burası senin evin. Ne olursa olsun, sen sakın kaçma" diyordu mektupta kızına.

Kocasına ise kendisini hatırlatacak uzun bir sessizlik bırakmıştı. Nevzat Bey o sessizliği öyle bir kuşandı ki bir daha hiç eskisi gibi olmadı. Sesini, yıllar boyu dinlemeye doyama-

dığım hikâyeleriyle birlikte özenle kaldırıp, hatıralarla boyanmış eski bir sandığa sakladı. Güzeller güzeli karısından kalan suskunluk mirasını bir ömür boğazında kanlı bir düğüm gibi taşıdı.

Eliz'in cenazesinden sonra sadece birkaç defa görüştük. Ekseriyetle ölümlerde, cenazelerde. Zaten artık paylaşacak bir tek ölüm kaldı geriye. Büyüdükçe Eliz'e benzeyen kızıyla birlikte, sırasıyla annemin ve emektar Kalfa'nın cenazelerine geldi Nevzat Bey. Konuşacak bir şeyi kalmayanların mahcup kederiyle iki uzak akraba gibi tokalaştık ve gördüklerine bin pişman gözlerimizi birbirimizden köşe bucak kaçırdık.

Artık sırası geldiğine göre söyleyebilirim. Annem ve Kalfa da niceleri gibi dünya üzerindeki vazifelerini tamamladılar. Hesaplarına düşen acıları çekip nihayet azat oldular. Evvela annem terk etti bizi. 58 senesinin Ekimi'ydi. Birdenbire fenalaştı, yataklara düştü. Hastalığını sorduğum hekim, beni "Hasta değil, sadece yaşlı" diye cevapladı. Malum, hastalar, en azından bazıları iyileşir. Oysa yaşlılıktan kalkan görülmemiştir. Annem de iyileşmedi.

Bir hafta yatakta kaldı. O bir hafta boyunca babam başından hiç ayrılmadı. Yattığı yerde gözleri revnak revnak parladı annemin, herhalde ömrünün en mutlu haftasıydı.

Kalfa'ya gelince, annemin ardından kendini hepten Adnan ile bana adadı. Ama malum, o da artık hayli ihtiyarlamıştı. Son zamanlarında hep "Biliyorsun bir gün ben de gideceğim. O zaman güçlü olman lazım. Çocuğunu ve kendini düşünmem lazım. Rüyalarda kaybolmaman lazım. Anlıyorsun değil mi?" derdi. İçi rahat gidebilsin diye başımı salladığımda, gözlerini koca bir kaygılar denizinde uzun uzun yıkar, inanmış gibi yapardı. Sonra geçen yıl, ilk mektubun elime ulaşmadan birkaç hafta evvel, bir sabah yataktan her zamankinden geç kalktı. Bütün gece kâbuslarla dövüşmüş gibi yorgun bir hali vardı. O gün kimseyle doğru dürüst konuş-

madı. Unutmadan evvel halletmesi gereken işleri olanlara has bir gayretle evin içinde koşturup durdu. Sonra yüklüğüne kapandı. Dışarı çıktığında yüzünde yol arkadaşlarına veda etmişlerin burukluğu vardı. Şaşkın bakışlarıma aldırmadan, doğduğumdan beri bu evde olan yüklük odasını boşalttı. Meraklı sorularıma "Dur şimdi, zaman yok"tan başka cevap vermeden, odadaki her şeyi dağıttı. Halini görsen delirdi sanırdın. Masayı, sandalyeleri bahçede baltayla doğrayıp yaktı. Sürahideki suyu içti, boş sürahiyi aynada kırdı. Zınlay ve Zisesmik'in ekmeklerini parça pinçik yapıp bahçedeki güvercinlere attı. Kâfuruları toplayıp odayı iyice havalandırdıktan sonra, her yana mis gibi lavantalar serpiştirdi. Odayı, hatta koca konağı lavanta kokusuyla boyadı.

Neden sonra, hayatı boyunca daima sabah ezanıyla kalkıp akşam herkesten sonra uyuyan Kalfa, herhalde ömründe ilk kez gün ortasında gidip yatağına uzandı. Bir daha da kalkmadı. Öldüğünde avucunun içinde beyazı çoktan kaçmış, içi kül dolu bir mendil vardı. O koca cüsseli kadın, öldükten sonra bilsen nasıl hafiflemişti. Kuş gibi, yeni doğmuş bebek gibi, belki de hiç doğmamış gibi... Verdiği tek bir nefesle ruhun bedenden ağır olduğunu ispat etmişti.

Kalfa'yla birlikte, çocukluğumda üzerime serpiştirilen duaların beni koruyup kollayan sıcaklığı da gitti. İçim dışım, yer yanım buz kesti. Kafamın içinde koşturan kısrakları dizginleyen, ruhumu sağaltıp beni benden sakınarak iyileştiren efsunlu bir yanı vardı Kalfa'nın. İşte o yanı da soğuyup kışa dönmüş cansız vücuduyla birlikte toprağa girdi. Kendimle baş başa, büsbütün yalnız kaldım. Her şey öyle ani oldu ki hayallerime bile sığınamadım.

Şimdi sen, ardında bıraktıklarını bıraktığı gibi bulmayı uman biri olarak, her şeyin böylesine değişmesine, herkesin ölüp gitmesine şaşırmışsındır. Ama hayat bu işte, sonunda herkes ölür. Hem de herkes. Ya sen ne sanmıştın?

Sana bu mektubu Behiye, tıpkı öbürleri gibi lavanta kokuları arasından yazıyorum. Tuhaf şey, ölmüş ruhların unutulmaktan korkan hayaletleri gibi evin her köşesine sindiler. Geçmediler. Hayaletler ve hatıralar böyledir. Bir kere kapını çaldılarsa bir daha kolay kolay gitmezler.

Suad

1961 / Berlin

Sudişim, öbür yarım, kardeşim,

Herkes bir bir gitmiş, yapayalnız bırakmışlar seni. Bana yaptıkları gibi...

Mektubunu okuyunca neden sevdiğimiz herkes bizi terk ediyor diye düşünüp isyan edecek oldum ama ne fayda... Kimse asla ayrılmayacağı vaadiyle gelmiyor ki dünyaya. Çocuk değiliz, biliyoruz, alışmaya da çalışıyoruz. Fakat kalbimi mengenelerle sıkan bu gülünç korkuyu senden saklayacak değilim. Suad, ben hiçbir yere gitmek istemiyorum. Yok olma fikrine katlanamıyorum. Bütün bu insanlar nasıl yaşıyorlar öleceklerini bile bile? Yaşamak, dalganın önüne kumdan bir kale kurmaya benziyor. Yıkılacağını bile bile yapılan bir kale. Beyhude.

Ne kolay yazmışsın annemin öldüğünü. Keşke hiç yazmasaydın, keşke hiç sormasaydım. O vakit en azından benim için yaşamaya devam ederdi. Ama insanız ya, öğrenmek marifetmiş gibi her şeyi merak ediyoruz. Önce bilmekten sefil medetler umuyor, sonra bildiklerimizin sızısıyla elimiz böğrümüzde kalıveriyoruz. Aferin bize!

Çok kereler merakıma yenildim şu hayatta. Cevabından hoşlanmayacağım sorular sordum. Ama tuttuğum da oldu kendimi; alacağım cevaplardan korktum. İşte sormaya kork-

tuğum bu sorulardan biri, sana geçen mektubumda yazdığım o garip mektupla ilgiliydi.

O gün mektubu okuduktan sonra evden çıkıp Saç ve Suret Merkezi'ne vardığımda, Kornelia çoktan dükkânı açmış, günlük temizliğe başlamıştı. Yüzünde hiç de öyle kıymetli bir şeyini kaybetmiş gibi endişeli gölgeler gezinmiyordu. Aksine oldukça rahat görünüyordu. Hatta makaslarını dizerken inceden bir şarkı bile tutturmuştu. Ben gördüklerimi neye yoracağımı, neyi nasıl soracağımı, hatta sorup sormayacağımı düşünürken, elime cezbedici kokular yayan bir kahve fincanı tutuşturdu. Sonra da sesinde en ufak bir tereddüt olmaksınız damdan düşer gibi pat diye sordu:

"Mektubu buldun mu?"

Şaşırdım. Bilirsin, şaşırmaya bayılırım. "Buldum" diyebildim sadece.

"Okudun mu?"

"Okudum."

"Eee" diye buruşturdu yüzünü şakacıktan kızar gibi. "Neden hiçbir şey sormuyorsun o zaman kuzum?"

Neler olduğunu anlamaya çalışmaktan yorgun, "Bilmem" diyebildim. Kafamın içinde dönüp dolaşan onca lafın içinden bir tek onu tutup çekebilmiştim. Sonra yardım diler gibi ekledim:

"Ne düşüneceğimi bilemiyorum."

Ortalıkta haddinden fazla soru olunca bazen insanın içinden tekini bile sormak gelmez. Kalbini sıkıştıran muammadan kaçmak ister, ama ekseriyetle ona da müsaade edilmez. Kaçın kurası Kornelia, kafasında bir yol varsa, başka patikadan gitmeme izin verir mi? Vermedi. Sancının yerini arayan doktor edasıyla "Peki, ne hissettiğinden başlayalım o zaman" dedi. Bu soğukkanlı hali beni öfkelendirmişti. Bana bunu yaptığı için mutsuzdum. Bana ne yaptığını tam olarak bilmediğimden, çaresizdim. Bu işin nereye varacağını düşünmekten çekiniyordum. Bir de çok merak ediyordum tabii.

Ama olan bitene bir mana veremediğimden, neyi merak ettiğimi tam bilemiyordum.

"Oyun oynamayı bırak Kornelia" dedim. "Bu laflarla iyice kızdırıyorsun beni."

"En belirgin hissin öfke yani, öyle mi?"

Bunu duyunca sigortalarım hepten attı.

"Ne bu şimdi? Üzerimde deney filan mı yapıyorsun? Neden bana laboratuvar faresiymişim gibi davranıyorsun?" diye çıkıştım.

Ne kadar mukayyet olmaya çalışsam da sesim titremiş, içimde dalga dalga büyüyen çaresizliği ele vermişti. Tecrübeyle sabitti; sesim bir kere titredi mi arkası muhakkak gelirdi. Öyle de oldu. Evvela gözlerim yaşardı, sonra da yaşlar medcezir misali yükselip taştı. Omuzlarımı titrete titrete ağlamaya başladım. Kornelia bu halime pek şaşırdı. Ben de onun şaşırmasına şaşırdım. Aklımda beliren şüphelere, nereye koyacağımı bilemediğim tereddütlere, gerilip uzayan sinirlerime rağmen zil takıp oynayacak değildim ya! Elbet ağlayacaktım.

Bütün bunların ne manaya geldiğini anlamaya çalışıyordum. Ne olmuştu şimdi? Aldatılmış mıydım? Yoksa çok feci dalga mı geçiyordu biri benimle? Peki kimdi o biri? Kornelia mı? Meçhul yazar mı? Cebinden düşürdüğü o mektubu bizzat Kornelia mı yazmıştı? Kendime bu soruyu sorduğuma bile inanamıyordum ama, şayet öyleyse, yani şimdi yıllarca peşinden koştuğumuz meçhul yazar Kornelia mıydı?

Elimin tersiyle gözlerimi kuruladım ve bütün kuvvetimi toplayıp, içimde topak topak olmuş sorular arasında en ağır basanları çekip çıkardım:

"Şimdi sen gerçekten o musun yani? Mektubu bulmasaydım, bana hiç söylemeyecek miydin gerçek kimliğini?"

Kornelia, nihayet dercesine gürültüyle soluğunu bıraktı. Sanki bütün bu eziyeti şu iki soruyu duymak için yapmıştı.

"Cevaplamaya son sorudan başlayayım" dedi ve sinirlerimi lime lime eden minik adımlarla gidip dükkânın kepenklerini indirdi, kapısını kilitledi. Sonra yine sakince yanımdaki sandalyeye çöküp sükûnetiyle hırpalayan bir sesle anlatmaya girişti.

Hiç de sandığım gibi değildi. O mektubu ben bulmamıştım; Kornelia bırakmıştı. Sırf alıp okuyayım diye, evden çıkarken, hemen gözümün önünde, pardösüsünün cebinden düşürmüş gibi yapmıştı. Öyle düşünceli bir insandı ki sağ olsun, onca zahmete, sırf karşılıklı oturup bütün bunları konuşabilelim diye katlanmıştı.

Aldığım cevapla rahatlamak yerine, daha da hiddetlenip aynı evde yaşayan iki kişinin ne zamandan beri konuşabilmek için sağa sola şifreli mektuplar bırakması gerektiğini sorunca, herhalde kahveler eşliğinde şen şatır hasbıhal edeceğimizi uman Kornelia bir kez daha afalladı. Beni kalbimden vurmak, merakımı öfkemin önüne koymak istercesine "Tamam, o zaman sırayı bozmayalım, evvela ilk sorundan başlayayım" dedi ve gözlerini gözlerime dikip ekledi:

"Evet, ben A.İ.'yim!"

Bu kısacık cümle, kendini kafamda defalarca yineledi. Gözlerim yanmaya, kulaklarım uğuldamaya başladı. Sanki dünya durmaya yüz tutmuş, kalp atışlarım bile yavaşlamıştı. Kornelia, içimde yarattığı depremin farkında değilmiş gibi anlatmaya devam ediyordu. Söylediğine bakılırsa, evet, A.İ.'nin ta kendisiydi. Ama yeryüzündeki tek A.İ. kendisi değildi. Daha yüzlercesi, belki binlercesi vardı, sayısını o bile bilemezdi. Yıllarca Franz'la birlikte izini sürdüğümüz A.İ., zannettiğimiz gibi bir kişi değil, bir grubun, daha doğrusu bir yeraltı teşkilatının ismiydi. Hadi Kornelia'nın ağzıyla yazayım, *"Emperyalist güçlerin zulmü altında ezilen halkların mücadelesini destekleyen"* bu grup, dünyanın pek çok ülkesinde örgütlenmişti. Ancak onları bulmaya çalışan-

lar sadece Franz ve ben olmadığımızdan, teşkilatın selameti için herkes sadece kendi minik hücresindekilerle iletişim halindeydi.

"Birbirimize bir elin parmakları kadar benzediğimizi sanma" demişti Kornelia. Zaman zaman ayrılığa düştükleri, mesela İspanya'da basılan bir A.İ. bildirisinin Polonya'da tepki çektiği olurdu. Ama yine de uzun yıllardır yola devam edebilmeyi başarmışlardı. Dünyanın en sıradan hikâyesini anlatır gibi bir edayla konuşuyordu. Oysa ben ömrü hayatımda şahitlik ettiğim en tuhaf izahatı dinliyor, işittiklerime inanmakta güçlük çekiyordum. Şaka mıydı bu?

Peki ya gerçekse? O zaman da hiç şüphesiz işittiğim gerçeklerin en ipe sapa gelmeziydi. Dediğine göre Kornelia Berlin'e önemli bir vazife için geçmişti. Geldiğinden beri kendi hücresindekilere düzenli haber göndermiş, onlardan talimat beklemişti. Haliyle bu bana pek akla yatkın görünmedi. Sorular sormak, cevaplar almak, bulanan zihnimi berraklaştırmak, hatta anlattığı her şeyin yalandan, oyundan ibaret olduğunu ortaya çıkarmak istedim.

Şimdi müsaadenle, aramızda geçen sohbeti hatırladığım kadarıyla kelimesi kelimesine nakledeceğim.

"Gizli teşkilatlar, sevgiliye ucu yanık aşk namesi gönderen kızlar gibi postaneden mektuplaşarak, mektuplarını kabak gibi imzalayarak mı anlaşıyor?" diye sordum.

"Ben o mektubu sana yazdım Behiye. Bir başkasına değil ki" cevabını verdi.

"Ama başkalarına da yazıyordun değil mi? Seni gördüm, takip ettim."

"Biliyorum. Ben bankta otururken bir ağacın ardına saklandın; postaneden çıkarken de yerlere kadar eğilip güya ayakkabının çamurunu siliyormuş gibi yaptın. Ama bunlar gizlenmene yetmedi, zira kafandaki kırmızı şapkayla pek göz alıcıydın. Fotoğrafçılıkta hafiyelikten çok daha başarılı oldu-

ğunu söylemem lazım" deyip gülümsedi. Sonra ben takip günü ne giydiğimi düşünüp pancar gibi kızarırken, kaldığı yerden devam etti:

"Bulman için bıraktığım mektubu elbette okuyabileceğin şekilde yazdım. Eğer merak ettiğin buysa, normalde mesajlarımızı kriptoyla yazıyoruz. Postaneden de göndermiyoruz. Ama gizli kalmasını istediğin bir adrese giderken peşine biri takılırsa, yolun aslında hiç gitmeyeceğin bir yere de düşebilir pekâlâ."

Kısacık saçlarla çevrili o güzel kafadan geçenlere akıl sır erdiremiyor, bunca alengire neden lüzum duyduğunu anlayamıyordum. Mektuba da, postaneyi de boş verip A.İ.'yi aradığımı bile bile onca zaman neden sustuğunu sordum. Niçin hakikati söylemek yerine, benimle kedinin fareyle oynadığı gibi oynamayı seçmişti?

"Başlangıçta susmam gerekti" diye cevap verdi. Teşkilat Franz'ın çabalarından haberdardı ve yabancılara, bilhassa da derdi gücü haber patlatmak olan gazetecilere güven duymadığından, bulunmak istemiyordu. "Ama o, yani onlar da gazeteci" diye itiraz etmeye çalıştığımda, Kornelia "Biz gazeteci değiliz. Davamızı duyurabilmek için pek çok başka meslek gibi gazeteciliği de öğrendik, o kadar" dedi. Biz deyişi, nasıl da garibime gitmişti...

"Peki ya ben? Bana neden anlatıyorsun o zaman bunları? Vaktiyle ben de gazeteci sayılırdım."

"Sen en başından beri kocan gibi değildin. Bir şeyler bulmak değil, değiştirmek istedin. Daha Varşova'dayken fark etmiştim bunu. Hatta bizimkilere de söylemiştim."

Dediğine göre bana A.İ. ile ilgili gerçekleri anlatamamasının en önemli sebebi Franz'dı. Bir yandan onunla aynı yastığa baş koyarken, bir yandan da böyle bir sırrı taşımam güvenli olmazdı. Berlin'e gelirken ayrıldığımızı bilmiyordu. Öğrendikten sonra da konuyu açmadan evvel benim şahsi ola-

rak hâlâ A.İ. ile ilgilenip ilgilenmediğimi görmek istemişti. Birkaç defa sormuş, cevaplarımdan emin olamayınca beklemeye karar vermişti. Onca zaman ağzına kilit vurduktan sonra, neden bu sabah birdenbire beklemeye son verdiğini sordum. Cevap pek acayipti:

"Çünkü daha fazla zamanımız kalmadı. A.İ. ile ilgilenip ilgilenmediğini, ya da şöyle söyleyeyim, A.İ. olmak isteyip istemediğini artık öğrenmem lazım."

A.İ. olmayı isteyip istememek... Demek onca zaman boyunca aradığım kişiyi nihayet bulmakla kalmamış, bir de bizzat o olma fırsatı yakalamıştım. Saçmalığın daniskası! Bu kadarı benim için bile fazlaydı.

"A.İ. filan olmak istemiyorum ben!" diye haykırdım. Aptal yerine konmuş, aldatılmıştım. Franz yüzünden ne idüğü belirsiz bir kitabın, kim olduğu meçhul bir yazarın peşinde yıllarımı harcadığım yetmemiş gibi, şimdi tam rahata erdim dediğim sırada...

Kafamın içinde uçuşan yüzlerce sözcük içinden bir tanesine aniden toslayıverdim. Tabii ya, kitap! Hemen sordum:

"Franz'ın aklını alan o kitap neydi peki? Gelecek... Onu da sen mi yazdın yani?"

"Yok canım" dedi Kornelia. "O yazıldığında ben daha A.İ.'den haberdar bile değildim. Eskiler yazmış."

"Ne demek eskiler yazmış? Bir kitap bulduk, sonra kaybettik, hayatımız karardı. Franz ne yaptıysa ikinci bir kopya daha bulamadı. Şu senin eskiler, ondan topu topu bir tane mi bastırmış?"

"O iş biraz çetrefilli" diye anlatmaya başladı Kornelia. Diğer işler değilmiş gibi. Öğrendim ki meğer uğruna helak olduğumuz kitap, hiç de öyle kitapçılarda satılmak için yazılmamış. Üstelik Franz'ın kendini inandırdığı gibi gelecekten haber filan da vermiyor, benim daha en başında söylediğim gibi, sadece siyasi analizler yaparak tahminler yürütüyor-

muş. Bir nevi teşkilat manifestosuymuş aslında. Sadece teşkilat içinde dağıtılmış. Ama sonra kimsenin çözemediği bir karışıklık sonucunda –muhtemelen sahibinin başına bir iş gelmiş, evdekiler de onun öbür kitaplarıyla birlikte Gelecek'i de satıvermiş– sahafa, oradan da Franz'ın kucağına düşmüş. Franz'ın yayınevi ve yazar hakkında malumat avına çıktığı dönemde Gelecek'in alakasız birinin eline düştüğü, onun da neredeyse davul zurna çalarak iz sürdüğü kulaklarına kadar gelmiş. Kornelia'nın kulağına değil tabii, başkalarının. Söylediğine göre o durumu çok sonra, biz Varşova'ya vardıktan sonra öğrenmiş.

Ne gözümün yaşı kurumuş ne de öfkemin köpüğü durulmuştu ama bu kez de kendimi tutamayıp gülmeye başladım. Bir duygudan öbürüne savrulmaktan sinirlerim laçka olmuştu.

"Bütün bunların şaka olduğunu söyle bana Kornelia. Saçma sapan bir kitap buluyoruz, sonra ben onu kaybediyorum. Derken sırf kabahatimi affetsin diye kocamın peşinden yollara düşüp yıllarımı harcıyorum. Derken senin yan dairende oturmaya başlıyorum, arkadaş oluyoruz. Hatta sonra başka bir şehirde birlikte, aynı evde oturmaya başlıyoruz. Ve sen malum kitabın yazarı çıkıyorsun! Sence de haddinden fazla tesadüf yok mu bu işte?"

Kornelia "Aslında tam olarak böyle değil" deyip hikâyeyi baştan, kendi açısından anlatmaya başladı.

"Siz olmaması gereken bir yerde, bulmamanız gereken bir kitap buluyorsunuz. Bu da yetmezmiş gibi bunu yedi düvele ilan ediyorsunuz. Neyse ki bizimkiler duruma erken müdahale edip kitabı ortadan kaldırıyorlar. Sonra siz..."

"Ne?" diye yerimden sıçradım. "Ne demek bizimkiler kitabı ortadan kaldırıyorlar?"

"Affedersin ama ellerinle sakladığın kitabın kanatlanıp uçtuğunu düşünmüyorsun herhalde. Birinin gelip onu almış

olabileceğini hiç aklına getirmediğine inanamıyorum!"

Beynimden vurulmuştum. Şaşırmaktan yorgundum. Tabii ya, kitabın sırra kadem basışını, o alelacayip kaybını nasıl da kabullenivermiştim. Daha doğrusu kocamın öfkesini soğutmak için konuyu kapatmayı, Gelecek'i unutup yazarın peşinden koşmayı seçmiştim. Demek bizden haberdar olunca evimize kadar girmiş, kitabı bulup almışlardı. Biz onu, daha doğrusu onları ararken, asıl onlar gelip bizi bulmuşlardı!

Süngüm düşmüş halde "Eee, sonra?" diyebildim sadece.

"Evet, ne diyordum? Kitabı elinizden kurtarıyorlar. Sonra siz hızınızı alamayıp ta İspanya'ya gidiyorsunuz, orada da bizi arıyorsunuz. Aslında buluyorsunuz da ama tabii fark etmiyorsunuz."

"Nasıl buluyoruz? Kimi bulmuşuz?"

İspanya'da tanıştığım, hatta selamlaştığım herkes gözümün önünde resmi geçit yapıyordu.

"Şimdilik oraları boş ver. Sana kimsenin adını veremem. Bu kadarını söylemem bile doğru değil. Unut gitsin. Devamını dinle bak."

Hikâyenin devamına duyduğum merak ağır bastığından huysuzluk edemedim. Dinledim. Dediğine göre, bütün bunlar yaşanırken Kornelia henüz bizden haberdar değildi. Varşova'ya geçişimizle birlikte haberdar edilmiş, alelacele yanımızdaki daireye yerleştirilmişti. Oysa ben yıllardır o binada oturduğunu sanmıştım, böylesi aklıma dahi gelmemişti. Kimse de bir şey söylememişti. Hem zaten kim, neden lüzum duyup da böyle bir şey söylesindi ki. Yüzüme bile bakmayan apartman sakinleri, bana yıllanmış kat sahiplerinin çetelesini mi verecekti? Kornelia başlarda öyle suratsızdı ki, onca yıllık apartmanına taşınan Alman gazetecilere diş bilediğini, "sizi burada istemiyoruz" demeye getirdiğini sanmıştım. Oysa o bizi gözetim altında tutmak için oradaydı. Bu sayede sadece A.İ.'ye ne kadar yaklaştığımızı değil, Franz'ın

sık sık görüştüğü Nazilerin olası marifetlerini de öğrenecekti. Sonradan gösterdiği o delik sayesinde epeyce şeyden haberdar olmayı da başarmıştı. Beni daha yakından tanıyınca, gettoya yemek götürmek gibi birkaç şahsi çabasından, daha doğrusu şahsiymiş gibi görünen çabasından haberdar olmamı sağlamış, sonra da öğrendiklerimi Franz'a yetiştirip yetiştirmediğime bakmıştı. Müzevirlik yapmak bir yana, yemek paketlerini hazırlamakta ona yardım ettiğimi hatırlayıp gururlanarak "Beni test mi ediyordun yani?" diye parladım.

"Alınganlık etme. Sana güvenebileceğimi biliyordum. Hatta bunu bizimkilere de söylüyordum. Arada Franz olmasa başka türlü olurdu inan. Gerçi yine de başka türlü olsun diye uğraşacaktım ama işte yakalanınca..."

"Yakalanmamışsındır da sen Allah bilir" diye kestim Kornelia'nın sözünü. "Kim bilir hangi pek mühim vazifeyle nereye gönderilmişsindir. Zaten gideceğini biliyordun, o gün içimde kötü bir his var diye geveleyip duruyordun. Aptal kafam, sen dönmeyince yakalandığını düşündüm. Hatta ailendeki öbür kadınlar gibi geleceği sezdiğine kanaat getirip, seni durdurmadığıma hayıflanmıştım. Saflık değil, düpedüz salaklık benimkisi. Bütün yalanlarına çocuk gibi kandım."

"Sana anlattığım her şey gerçekti Behiye. Yalan da söylemedim. Sadece bazı şeyleri anlatmamayı seçtim. İster inan ister inanma, o gece gerçekten yakalandım ben."

"Nasıl çıkıp buralara gelebildin öyleyse?"

"Sana bu hikâyeleri anlatmadan evvel nasıl çıkıp geldiğimi düşündüysen, muhtemelen öyle. Tek fark, evraklarımın hazırlanmasını A.İ. sağladı. Sandığın kadar yalnız değildim, o kadar."

Birden aklıma geliverdi.

"Sahi" dedim, "bu A.İ. 'nin manası nedir Allah aşkına. Biz Fransızca Meçhul Yazar dedik ama..."

Mahcup gülümsedi Kornelia.

"Kararını öğrenene kadar bunu sana söyleyemem."

"Ne kararı?"

"Bize katılmak istiyor musun, istemiyor musun? İstiyorsan bil ki kapımız artık sana açık. Ama istemiyorsan, bugün burada duyduğun her şeyi hemen şimdi unut lütfen. Hiç yaşanmamış say."

Bir şeyin hiç yaşanmamış sayılabilmesi, şu hayatta beni en çok korkutan kâbuslardan biriyken, o konuşmayı nasıl hiç yaşanmamış sayabilirdim ki? Ne yapacaktım yani öğrendiklerimi? Olmuşla olmamış arasındaki rüyalardan birine mi gizleyecektim? Benden beklenen neydi?

"Eee, bize katılacak mısın?" diye yineledi Kornelia. Onca zaman bekledikten sonra şimdi ne kadar da aceleciydi.

Derin bir nefes aldım ve bir şeylerden vazgeçtiğimi hissederek ama tam olarak neyden feragat ettiğimi kestiremeyerek "Hayır" dedim. "Hiçbir şeye katılmak istemiyorum ben. Artık sadece huzur istiyorum, o kadar zor mu huzur bulmak?"

"Biz de başka bir şey aramıyoruz ki zaten. Ama görmüyor musun huzur yok. Biz tesis etmeden evvel yok."

"Sen gidip tesis et o zaman. Ben böyle iyiyim."

"Böyle düşünmediğini biliyorum Behiye. Onca zaman sadece kocanın gönlünü etmek için çabalamadın sen. Daha güzel günlere inandın. O günlerin bir parçası olmak istedin. Yalan mı?"

"Bilmem, vaktiyle belki istemişimdir. Ama artık hiçbir şeyin parçası olmak istemiyorum."

"Ama o zaman yok olur gidersin, biliyorsun değil mi?"

"Zamanında karşıma geçip kendi başına olmayı öğrenmen lazım diye nutuklar çeken kimdi? Şimdi nasıl kalkıp deli saçması bir şeyin parçası olmaya davet edersin beni? Bu acayipliklerden yoruldum artık Kornelia. Her gün yeni bir soru, yeni bir muamma, yeni bir soru, yeni bir macera. Bunlarla uğraşmaktansa yok olayım daha iyi!"

Sonra başka bir şey söylemesine fırsat vermeden gidip kapıyı ve kepenkleri açtım. İçeriye ışık ve sokağın gürültüsü doldu. Hareketli bir gündü, müşterimiz bitmek bilmedi. Nihayet akşam olduğunda eve gittik, tek kelime etmeden odalarımıza çekildik. Kırgın ve aldatılmış hissediyordum kendimi. Aklım çok karışıktı; bütün bu karmaşayı tasnif etmem lazımdı. Evvela iyi bir uykuya sonra da biraz zamana ihtiyacım vardı. Sonra tekrar konuşurdum Kornelia'yla; becerebilirsem onu anlamaya bile çalışırdım. Ama o gece tek kelime edecek takatım yoktu. Kafamın içindeki sesleri susturdum ve yatıp uyudum.

Ertesi sabah uyandığımda Kornelia evde değildi. Odasına girdim, elbise dolabının kapağı açıktı ve içeride tek bir çöpü dahi kalmamıştı. Gidip dükkâna bakmaya lüzum duymadım, zira bu kez başıma geleni çabucak anladım.

Kornelia gitmişti.

Beni terk etmişti.

Daha fazla zamanımız kalmadı dediğinde bu kadar acelesi olduğunu düşünmemiştim. Öfkeme yenilmiş, anlamaya değil kavga kazanmaya yeltenmiştim. Bir an evvel benden bir cevap almak istemesindeki telaşın nedenini önemsememiştim.

Demek gerçekten yumurta kapıya dayanınca, gitme zamanının gonklu saati vurunca açılmıştı bana. Pek de makbul sayılamayacak bir şekilde, öyle damdan düşer gibi. Herhalde o beklediği talimat, beklemediği bir zamanda gelmişti. Belki başka türlü konuşmayı kuruyordu benimle ama böyle olunca daha fazla erteleyememişti. Karar için tek bir gün vermişti bana. Ben öyle kati konuşunca, kararımı verdiğimi sanmış ya da fikrimi değiştirsem bile yeterince kararlı olamayacağımı anlamış, sessizce gitmişti. Önemli vazifeleri vardı, gelgit aklımla uğraşamazdı.

Kim bilir nereye gitmişti? He demiş olsam, beni de götürecek miydi? Gideceğini bilseydim, peşine takılmak isteyecek

miydim peki? Kendimi tanıyorum artık. Gitmek istemezdim ama yine de giderdim. Yalnız kalmamak, onu kaybetmemek için, daha önce nasıl Franz'ın peşine düştüysem, Kornelia'nın da ardına düşerdim. Belki de bunu bildiğinden bana ne zaman gideceğini söylememişti. Sadece anlattıklarıyla hakikaten ilgilenip ilgilenmediğimi öğrenmek, içimden geçen hakiki duyguyu bilmek istemişti. Sonra, yine geçen seferki gibi veda bile etmeden çekip gitmişti.

Bir yandan Franz'ın elinde kitapla eve girişinden bu yana olan biten her şeyi yeni baştan düşünüp boşluklardaki bütün yüzlere Kornelia'nın suretini yerleştiriyor, bir yandan da evin içinde ona ait minik de olsa bir iz arıyordum. Saklamak için. Çünkü artık geri dönmeyeceğini bütün kalbimle hissediyor, yanımda ondan bir hatıra olsun istiyordum.

Ama bulamadım. Ne bir iz ne bir söz ne de eşya. Her şeyini alıp çıkmıştı hayatımdan Kornelia. Bu eve hiç uğramamış gibi yapmıştı. Vaktiyle bana yazdığı ve elime geçtiği günden beri salondaki konsolun çekmecesinde sakladığım mektubu bile almıştı. Sanki geriye en ufak bir iz bırakmak istememişti. Kızgın mıydı bana, yoksa şu kıymetli teşkilatın selameti için mi böyle yapması gerekmişti? Belki de esereklinin teki olduğumu düşünmüş, güvenememişti. Olur a, sağda solda konuşmaya kalkarsam, elimde herhangi bir delil, en ufak iz olsun istemişti. Çiçeklerden böceklerden bahsetmekten başka bir günahı olmayan o güzelim mektubu bile iç etmişti.

Dokunup onu anabileceğim hiçbir şey kalmamıştı hayatımda. Dükkânımızdan başka tabii. Ama oraya gitmek istemedim. Boş bir dükkân boş bir evden daha hüzünlü olacaktı. Ev o gelmeden de vardı, ama dükkânı beraber yapmıştık; oradaki her şey bana Korneliamın yokluğunu haykıracaktı.

Evde tek başıma geçirdiğim birkaç günün sonunda, terk edilişimden sonra ilk defa Saç ve Suret Merkezi'ne gittim. Kapı kilitli ama kepenk açıktı; hülasa içeriyi rahatlıkla gö-

rebildim. Dükkân boştu. İçinde sadece Kornelia değil, hiçbir şey, tek bir iğne dahi yoktu. Tam, gitmeden burayı da mı boşaltmış, peki ama ne ara, nasıl yapmış diye düşünürken, hemen bitişiğimizdeki fırının sahibi Bay Schmidt'i görünce, titrek bir sesle "Dükkân boş!" deyiverdim. Ancak bu kadarını söyleyebildim. Bitişik komşum, Kornelia'yı eşyaları taşırken görmüş olmalıydı. Herhalde ortağımın dükkânı boşalttığını bilmeyişime şaşıracak, halimi şüphe, üzüntü ya da en azından hayretle karşılayacaktı. Ama öyle olmadı. Ortada hiç de garip bir durum yokmuş gibi davranan Bay Schmidt, yüzüme bakıp nazikçe gülümsemekle yetindi:

"Evet, hanımefendi. Yanımızdaki dükkân uzun zamandır boş. Kendiniz için mi bakıyordunuz?"

Şaşırmıştım. Çabucak, adamın normalde gözlük kullanıp kullanmadığını düşünmüştüm. Çünkü eğer kullanıyorduysa, o gün takmamıştı. Etrafındaki yüzleri iyi seçemiyor olmalıydı.

"Bay Schmidt!" dedim. Kafasını çavdar ekmeklerinden kaldırıp yüzüme baktı. Bu bakışı biliyordum, beni tanımaya çalışıyordu.

"Buyurun hanımefendi nasıl yardımcı olabilirim?"

Hasta filan mı acaba diye düşündüm. Neden halimi anlamazdan geliyor, yüzüme böyle boş boş bakıyordu?

"Bay Schmidt beni tanımadınız mı?"

"Ne olur kusuruma bakmayın. Öyle çok müşteri geliyor ki isimleri ezberimde tutamıyorum. Yoksa tanıdım elbet."

Hayır, tanımamıştı! Adını bilen ama yüzünü çıkaramadığı bir müşteri sanıyordu beni. Kurnaz esnaf numaraları yapıyor, bozuntuya vermeyip idare ediyordu.

"Yok canım, ne kusuru" dedim. Ne olmuştu bu adama böyle? Hastaydı, hem de çok hasta. Doktor mu çağırmak lazımdı acaba? Ne yapacağımı bilemeyip, durumu anlatmak üzere fırının yanındaki manava girdim. Bayan Krüger elindeki bezle patlıcanları parlatıyordu. Tam ağzımı açıp durumu anlata-

caktım ki gözlerini patlıcanlardan ayırıp bana kaydırdı. Çabucak yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı:

"Hoş geldiniz hanımefendi. Ne arzu etmiştiniz?"

"Ben..."

"Elmalarım harika. İster misiniz?"

Eve döndüğümde zangır zangır titriyordum. Her an bayılabileceğimi hissediyor, yeryüzünde düşecek yumuşak bir yer arıyordum. Dükkânın sırasındaki bütün esnafın kapısından içeri girmiş, hepsinden güler yüz görmüş ama hiçbiri tarafından tanınmamış biri olarak, yapacak daha iyi bir şey bulamıyordum. Günün birinde bunun olacağını biliyordum diyemem ama bu ihtimalden hep korkuyordum. Bu yüzden yalnızlıktan ödüm kopuyordu ya; her daim kendime bir dayanak, varlığıma bir tanık arıyordum. Vaktiyle sen de varlığıma tanıklar aramıştın, hatırlar mısın? Bulamamış, kimseleri inandıramamıştın. Varlığıma da, yokluğuma da ayrı ayrı kahırlanmıştın.

Sen bütün tuzu kurular gibi başkalarını cehennem sanırsın, bense onlarsız var olamayacağımın farkındayım. Tanrılar bile mahkûmken kullarına, biz birbirimize nasıl olmayalım? Kimsenin okumadığı bir roman, yazılmış sayılır mı? Ya da yaşamış sayılır mı kimsenin görmediği, tek kelime etmediği bir insan evladı? Kimsenin hükmetmediği bir kul, kul olabilir mi, yahut ne kadar Tanrı'dır kullarının bile inanmadığı bir zavallı?

Kimsesiz kalınca, eski bir yazı gibi silinip gittim ben Suad. Tarih kadar eski bir zamanda görülmüş puslu bir rüyaya dönüverdi hayat. Birilerinin gölgesine sığınayım derken hepten sır oldum. Şimdi ben bile kendimi bulamıyorum. Sanki artık yokum ya da zaten hiç olmadım; bilemiyorum.

Mahalledeki komşuların beni tanımayacağından korktuğumdan artık doğru düzgün evden dışarı çıkmıyorum. Bahçemdeki gülibrişim soldu. Hiç yaşamamışım gibi olmasından,

o karanlık boşluktan aşağı sessiz sedasız kaymaktan deli gibi korkuyorum. Tek çaremsin, hep tek çaremdin. Bu yüzden sana sığınıyorum. Yardım et bana!

Biliyorum, beni bencillikle suçlayacaksın ama dükkândan döndüğüm gün yazdım o ilk mektubu sana. Evet, vaktiyle senden kaçtım. Çünkü içinde saklanmaktan, hikâyene saplı kalmaktan bıkmıştım. Yeni bir hayat, başka bir hikâye aradım kendime. Sensiz de yaşayabileceğimi sanmıştım. Ama olmadı, yapamadım. Şimdi, bunca zaman sonra görüyorum ki benim için tek güvenli, hatta belki de tek mümkün yer senin yanın, öbür yarın. Beni yine oraya alır mısın? Ne olur, yardım et bana!

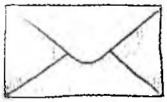
Zaten anlamışsın, aslında sana çok daha önce söyleyecektim gelmek istediğimi; beni yeniden bağrına basmazsan yaşamamış bir insana, unutulmuş bir rüyaya döneceğimi. İlk mektubuma yazdığın cevabı aldıktan sonra hemen hazırlığımı yapmış, hatta gelmek için iznini sorduğum yeni bir mektup bile yazmıştım, ama çabucak gönderdiğin ikinci mektubunu alınca yollayamadım. Her şeyi uzun uzun konuşmak istedin, haklıydın. Demek ki içinin yangınını başka türlü soğutamayacaktın. Madem kaçan bendim, dönmek istiyorsam elbet senin kurallarına uyacaktım. Zor olsa da beklemek, bekledim; istediğin gibi yaptım. Yokluğunda yaşadıklarımı bir bir yazdım; başına gelenleri okuyup anlamaya, zamanın aramızda açtığı uzak mesafeleri kapamaya çalıştım. Ama bak, artık anlatacaklarımın sonuna, hayatın kıyısındaki o derin uçuruma vardım. Hikâyem bitti, ben tükendim. Ne söyleyecek başka bir şeyim ne de gidecek yerim var artık. Sana yolun sonundan sesleniyorum; yardım et bana!

Ne olur, sana dönmeme izin ver. Eskisi gibi olalım. Yeniden kırmızı bir elmanın iki yarısı gibi sarmalayalım birbirimizi, tamamlayalım. Kavuşalım, karışalım. İzin ver, geleyim. Artık hep yanında kalayım.

Cevabını o uçurumun kıyısında bekleyeceğim. Nasıl bekleyeceğimi bilsen, acı çekmesin diye vurulan atlar gibi öldürürdün beni. Öldür, ama ne olur hayır deme. Çünkü sende yaşayamazsam, zaten yok olup gideceğim. Yardım et bana!

Kardeşin Behiye

Dokuz

Çarşamba sabahı, içinden malum mektuplar çıkmadığı için hiçbir anlam ifade etmeyen sabah postasını aldıktan sonra, Birsen'in önünden yorgun bir bulut gibi geçti Rıdvan. Yine bütün gece gözüne dirhem uyku girmemişti.

Dün postacıyı yakalamak için merdivenlerden aşağı tazı gibi koşmak yerine, pencereden bakmayı akıl edebilseydi, belki düğüm şimdiye çoktan çözülecekti. Ne var ki Rıdvan pencereye gitmeyip palas pandıras aşağı inmiş, orada da kapının önüne sere serpe uzanmış uyuşuk itten ve iki dirhem bir çekirdek gittiği fırından elinde ekmek poşetiyle dönen asker emeklisi Ali Rıza Bey'den başka kimseyi görememişti. Apartmana giren çıkan birine rastlayıp rastlamadığını sorduğu yaşlı adam, az evvel hızla uzaklaşan bir motorcudan bahsetmişti. Dediğine göre, bahçe kapısından girerken, motorcu kılıkları giymiş birinin apartman zillerine bastığını görmüştü. Halbuki apartman kapısı açıktı.

"Kırk kere de söyledik, sağa sola yazdık, o kapıyı kapalı tutun diye ama dinleyen yok ki. Yönetici değil, başçavuşun eşeğiyiz burada sanki."

"Eee" demişti Rıdvan. "Zile basanı anlatıyordunuz..."

"Ha, kime bakıyorsun diye soracaktım ama ben kapıya varmadan, bir tarafına neftyağı sürülmüş gibi fırladı geçti yanımdan. Ağzımı açmaya fırsat bulamadan bindi motorbisikletine gitti. O yemekçilerden biri herhalde, yanlış adrese geldi zaar."

Rıdvan gördüğü kişiyi tarif etmesini istediğinde her zamanki gibi gençliğinden söz açmıştı Ali Rıza Bey.

"Bu gözler var ya bu gözler, eskiden karşı kıyıdaki şilebin adını dürbünsüz okurdu. Ama şimdi önümü zor görüyorum be oğlum. Zaten bu motorbisikletçilerin hepsi birbirine benziyor. Kapkara giyiniyorlar, kafalarında da kocaman bir kask; kadın mı erkek mi o bile belli olmuyor. Benim damat taksici ya, o anlatıyor, trafikte millet bunlardan yaka silkiyormuş. Vın vın her yandan çıkıyorlarmış. Hani reklamlar diyor ya, otuz dakikada paketiniz teslim diye. İşte bunlar da yetişemezsek maaşımızdan kesilir diye kural nizam dinlemiyorlarmış. Nalları dikecekler, umurlarında değil haytaların."

Rıdvan, Ali Rıza Bey'den bir şey öğrenmenin mümkün olmadığını anlayınca kös kös apartmana girmiş, merdivenleri tırmanırken yine faka bastığını düşünüp sinirlenmişti. Biraz geç de olsa anlamıştı; elbette postacı dairenin kapısındaki zile basmamıştı. Önce yukarı çıkıp zarfı kapıya bırakmış, sonra da aşağı inip haylaz çocuklar gibi apartman kapısının yanındaki zile basıp kaçmıştı. Rıdvan, bu kadar basit bir numarayı akıl edemeyip, zarfı görür görmez pencereye koşmak yerine aşağı indiği için kendine kızdı. Aramak ve beklemek nasıl da körleştiriyordu insanı!

Eve girdikten sonra, vücudunu salondaki koltuğa ağır bir taş gibi bırakıp zarfı açmış, mektupları okurken, bir duygudan öbürüne yuvarlanmıştı. Eliz'in yaşadıkları soluğunu kesmiş, Kornelia'nın yok oluşu yeni yeni duymaya başladığı kuşkuları perçinlemişti. Bu arada içinde bir ses sorup durmuştu: Bütün bunlar gerçek mi, hakikaten yaşandı mı hepsi? Ve yine başka bir ses cevap vermişti: Ne fark eder ki...

Oysa fark ettiğini pekâlâ biliyordu Rıdvan. En azından bir zamanlar birileri için fark etmiş olabileceğini anlıyordu. Yaşadığı dünyanın ne boktan bir yer olduğunun, bütün bunların, mesela Eliz'in değilse bile başkalarının başından hakika-

ten geçtiğinin de farkındaydı. Ama işte çoğu zaman öyle değilmiş gibi davranmak işine geliyordu. Geçmişin yorgun gölgelerini, kalbini mengeneye alıp sıkan ne varsa hepsini, her şeyi yok saymak, unutmak istiyordu. Oysa yeterince cesur olanlar için, hatırlamak acıları mayalamaktan başka işlere de yarayabilirdi. Ne de olsa yalnızca bakmaktan korkmayanlar görebilirdi. Mesela, Behiye'nin hikâyesini neden böyle yabancıladığını, ancak gözünü açmayı becerdiğinde anlayabilmişti. Mektupta yazılanlar kuşkularında haklı olduğunu söylüyordu ama yine de emin olmak için erkendi. Meçhul postacıyı bulup onunla konuşmadıkça, ne kuşkularının doğruluğundan, ne bütün bunların gerçekten yaşanıp yaşanmadığından, ne de kendisinin bu hikâyede ne aradığından emin olabilecekti. Ama mektupların ördüğü tekinsiz yolun sonuna yaklaştığını hissediyordu. Postacıya her zamankinden daha yakındı. Bir söz vermişti kendine; ne olursa olsun onu bulup konuşturacak, bu uğurda ne gerekiyorsa yapacaktı. Televizyonun sesine uyandığı geceden sonra kendince cesur kararlar ve hayati önlemler almıştı. Bu işin peşini bırakmayacaktı.

Günün ilk yarısını müzik dinlemeden, gelen mail'leri cevaplamadan, çalan telefonları açmadan geçirdi. Dert anlatmaya gelen editörleri, rapor sunmaya çalışan tanıtımcıları, çarpılıp bölünecek rakamlarla eşikte beliren pazarlamacıları, işi olduğunu söyleyerek kapıdan çevirdi. Kimseyle konuşacak halde değildi. Hatta boş bir duvarı ya da sararmış bir tavanı uzun uzun seyretmenin haricinde pek az şey yapabilirdi. Bu yüzden günün ikinci yarısında da önüne gelen belgeleri sessizce imzalamak, evlilik öncesi koşturması nedeniyle öğleden sonra için izin isteyen Kevork'a ve herhalde arkadaşından geri kalmamak adına on dakika sonra kapıda belirip "Öğleden sonra dişçi randevum var, mümkünse..." diyen Yaşar'a olur manasında kafa sallamak ve Nefise Hanım'ın getirdiği çayları şeker atmayı unutarak karıştırmak dışın-

da, iş namına hemen hiçbir şey yapmadı. Saat beşe doğru kapısı çaldı. Ağzı "Gir" dediyse de, Rıdvan kapıdan içeri giren Birsen'e kimseyle tek kelime etmek istemediğini açıkça beyan eden gözlerle baktı. Genç kadın, kâğıt gibi bir suratla masaya kadar gelip, beyaz bir zarf uzattı. Kalbi birden hızlandı Rıdvan'ın. Hiçbir şey söylemeden zarfı çekip aldı. Acelcyle açtı.

"Şahsi gerekçelerimle, kendi istek ve rızamla herhangi bir baskı olmadan işyerinden ayrılmak..." Çıka çıka bir istifa mektubu çıkmıştı ve altında da Birsen'in imzası vardı. Rıdvan neye uğradığını şaşırdı.

"Birsen bu ne?"

Boğaz'ın iki yakasına gerilmiş ip gibi duran Birsen, patronunun sesini duyar duymaz kendini bıraktı. Altdudağını titrete titrete "En iyisi böyle olacak Rıdvan Bey" dedi. Demesiyle birlikte de sağanak gibi dökülen gözyaşlarına bulandı. Rıdvan hiçbir şey anlamamıştı. Tamam, son günlerde sekreterine karşı biraz sertti ama normalde yanında çalışanları kırmamaya özen gösterirdi. Doğrusu iki papara yedi diye kadının hemen istifalara kalkışacağını aklından bile geçirmemişti.

"Dur yahu, ne oluyorsun böyle? Ağlama lütfen, sakin ol. Otur bak şöyle, konuşalım. Nereden çıktı şimdi bu? Hay Allah!" diye ardı ardına bir şeyler geveledi.

"Siz" dedi Birsen hıçkırıkların arasına sıkıştırdığı fısıltılı sesiyle, "artık benimle çalışmak istemiyorsunuz, anlıyorum ben. Başkası olsa, herhangi bir patron olsa katlanırım ama... Sizin bana böyle davranmanıza... En iyisi gitmem olacak."

Rıdvan yine bir şey anlamadı.

"Neden gidecekmişsin yahu? Hem nereden çıkarıyorsun seninle çalışmak istemediğimi? Bu aralar biraz gerginim diyeyse..."

"Anlıyorum ben, artık beni görmeye bile katlanamıyorsunuz."

Rıdvan, olur mu öyle şey temalı bir konuşmaya girişmek üzereydi ki, Birsen mahcup bir sesle ekledi:

"Haklısınız tabii, bütün suç bende. Duygularımı saklamayı beceremiyorum hiç. Anladınız, huzursuz oldunuz. Aptalın tekiyim ben."

Duygular? Hangi duygulardan bahsediyordu bu kadın şimdi? Kendisinin anlayıp da huzursuz olduğu şey neydi? Birsen'in bilmece gibi laflarından hiçbir şey anlamamıştı. Ama görüp duyduğu her şeyi mektuplara yorma eğiliminde olduğundan, acaba dedi içinden, elinde telefon faturasıyla odama girdiği geceden mi bahsediyor? Ya da onu odamda yakaladığım sabahtan? Hani güya sözleşmeleri arıyordu... O zaman mektupları kendisinin koyduğunu anladığımı mı düşünüyor? Gerçekten o mu koydu yani? Sonra da ben onu gökte ararken, kendi ayaklarıyla paşa paşa gelip karşıma mı dikildi? Peki ama neden ağlıyor şimdi? Bunun için ağlar mı böyle insan? Sahi, insan ne için ağlar?

Birsen'in yüzüne bakınca, gözlerini uzaklara kaçırışındaki tedirginliği, kirpiklerinin mahcup eğimini, yanaklarının suçlu pembeliğini, dudaklarının kederli çizgisini görünce, daha önce aklının kıyısından bile geçirmediği yepyeni bir ihtimal vücuda geldi. Ardında salyangoz adımları bırakarak kadının yanağından aşağı süzülen incecik gözyaşını seyrederken, o ihtimal odadaki her şeyden daha gerçek oluverdi.

Şaşkınlıkla kalakaldı. Tabii ya bunca zaman nasıl da anlamamıştı! Gerçi nasıl anlasındı? Görmek için bakmak lazımdı, ama o hiç bakmamıştı. Oysa Birsencik saklayamayacağı kadar büyük şeyler yüklenen pek çokları gibi, gizlemeye çalıştıklarının günün birinde uluorta serileceğine öyle emindi ki, sonunda çöpü tutup sakındığı göze kendi elleriyle batırmıştı. Ne aptallık! Platonik âşıklar, hep böyle aşklarının yüzlerinden okunacağını sanırlardı. Yakalanmaktan korkarak, ortalıkta suçlu suçlu gezinir, kendi kendilerini ele verirlerdi.

Herhalde Birsen de kabahatini yüzünde gezdirdiğine inanmış, âşık olduğu adamın, Rıdvan'ın her hareketini üzerine alınmış, paranoyalar içinde kıvranıp sonunda kendini sırrının ortaya saçıldığına inandırmıştı.

Ne yapacaktı şimdi Rıdvan? Karşılık veremeyeceği bir duygu için ne yapabilirse onu herhalde. Görmezden, anlamazdan gelecekti. Böylesi en azından "sorun sende değil, bende" türünden mide bulandırıcı klişelere yeğdi.

"Birsen" dedi, elinden geldiğince yumuşak bir sesle. "Sakin ol lütfen. Ben sana kızgın filan değilim. Sadece zor günler geçiriyorum. Stresliyim. İstemeden seni kırdıysam özür dilerim. Lütfen bizi bırakmaya filan kalkma. Sen bu yayınevinin eli kolusun. Sensiz ne yaparız biz?"

Âşık, ille de kanmak isterdi. Kalbinin derinliklerinde şüphe denizleri köpürse de inanmış gibi hissetmeyi severdi. Birsen de gözlerini kırpıştırıp inanmak isteyen bir yüzle baktı. Sevdiği adam onu kırdığı için üzgündü. Sevdiği adam sevildiğinin farkında bile değildi. Asayiş yani, fazlasıyla berkemaldi. Demek, o adamı uzaktan uzağa sevmeye devam edebilirdi. Elinin tersiyle gözyaşlarını sildi. Mahcubiyetini kurulayacak yer ararcasına etrafına bakındı ve iç çekip küçük bir bebek gibi sakinleşti.

"Bu aralar çok yorduk seni" dedi Rıdvan. "Hadi şimdi git evine, dinlen. Sana pazartesiye kadar izin. Ama pazartesi seni masanda görmek istiyorum. Böyle bir mektup hiç yazılmadı, tamam mı?"

Birsen neredeyse minnetle kafasını salladı. Oysa ikisi de gayet iyi biliyordu ki, kâğıda dökülmüş bir mektup, yırtılıp atılsa, ateşlerde yakılsa bile yazılmıştı artık. Hiç yazılmamış sayılamazdı.

Sekreteri odadan çıktıktan sonra ardından öylece bakakaldı Rıdvan. Üzerine sinen şaşkınlığı silkelemeye çalıştı. Nasıl da görememişti gözünün önündekini bunca zaman. Karşısın-

dakinin mahcubiyetini, alınganlığını, en ufak bir söze türlü çeşit tepkiler verişini, ürkek serçeler gibi titreyişini... Demek Birsen'in malum lavabo ziyaretleri bile boşuna değildi. Güzel görünmek istediği biri vardı yakınlarda; bütün çabası bu yüzdendi. Kendine âşık oldu diye birine kızamazdı ya Rıdvan. Beni neden sevdin mi diyecekti? Rıdvan için fark etmezdi, bütün bunlar hiç olmamış gibi davranabilirdi ama Birsen'in kendi kendine dolup taşmasını, içindekileri yeniden ortaya dökmeye kalkışmasını da engellemek lazımdı tabii.

"Üff, bir bu eksikti" deyip sıkıntıyla yerinden kalktı. Odadaki havaya daha fazla tahammül edemedi. Biraz erken çıksa, doğruca eve gitse, kafayı vurup yatsa, uyusa, her şeyi unutsa... Mümkün olmayacağını biliyordu ama hayali bile iyi geldi, denemeye değerdi.

Ofisten çıkarken kahve makinesinin önünde Elife rastladı. Dizlerinin hemen üzerinde biten vişneçürüğü bir elbise giymiş, kafasına da aynı renkte minicik bir şapka iliştirmişti. Roman değilse bile bir masal kahramanı olduğu kesindi. İçinden bir an "Bendeki de şans" diye geçirdi Rıdvan. Mesela Birsen yerine bu kız âşık olsaydı kendisine. Odasına ağlayarak gelseydi. Sırf seviyor diye. Acaba o zaman da umursamamayı becerebilir miydi? Sonra aklından geçenleri kovalamak ister gibi, ortaya bir laf atıverdi.

"Ne oldu, görüşebildin mi senin saat tamircisiyle?"

Ağzından öylesine çıkmış gibi görünse de gün boyunca birine ilgiyle sorduğu ilk soruydu bu.

Elleri yanmasın diye kahve bardağını tepesinden tutmaya çalışırken "Görüştüm" dedi Elif. "Nasılsa yakında bina yıkılacak diye uzun zamandır saatin bakımını yapmıyormuş, öyle söyledi."

"Yaa, saatten umudunu kestin yani artık?" dedi aceleci adımlarla kapıdan çıkarken Rıdvan. Nedense bu kızın yanında uzun süre kalamıyordu. Her defasında kendini, sağa-

nak yağmurda ıslanmamak için kaçıp saçakların altına sığınanlar gibi, Elifsiz bir yerlere kaçmaya çalışırken buluyordu. Çünkü şahane bir şeydi ıslanmak, biliyordu. Tam asansöre girerken, ardından yükselen ince ama kararlı bir ses duydu:

"Tabii ki hayır! Haydarpaşa'dan öyle kolay vazgeçilir mi?"

* * *

Eskisine göre çok daha iyi kazandığı halde, parayı bulunca muhitini değiştirenlerden olmamak için eşin dostun ısrarına rağmen taşınmaya yanaşmadığı mütevazı apartmanının önüne vardığında, bahçe kapısının hemen yanına park edilmiş bir motor çekti dikkatini. Bildiği kadarıyla apartmanda kimsenin motoru yoktu. Eğer sahibi birine misafir filan gelmemişse ve dün Ali Rıza Bey'in gördüğü motorcu, mektupları bırakan kişiyse... kim bilir belki de postacı şu an apartmanın içindeydi! Bunu düşününce, aklından geçirdiklerine pek de inanmayarak, hatta böyle paranoyaklaştığı için kendi kendine sinir olsa da karşı koyamayarak hızla apartmana girdi. Yukarıda bir şey bulmayı umar gibi merdivenleri ikişer üçer çıktı. Nefes nefese kendi katına vardığında gördüğü manzara karşısında eli ayağına dolaştı. Evinin kapısı aralıktı! Yukarı çıkarken aklından geçirdikleri gerçek bir şüpheden çok, heyecanlı bir oyun gibiydi. O yüzden bir an için ne yapacağını bilemedi. Aralık kapıya bakarken sabah evden çıkışını hatırlamaya çalıştı. Kapıyı kilitlediği an gözünde netlikle canlandı. Yani açık unutmuş olamazdı. Bu durumda geriye tek bir seçenek kalıyordu: Biri gelip kilidi de, kapıyı da açmıştı. Biri... Meçhul postacı. Acaba hâlâ içeride miydi? Motorun sahibi oysa, muhtemelen öyleydi. Belki sadece birkaç adımlık mesafede. Rıdvan hızlı düşünmeye çalıştı. Polisi arayabilir ya da Zahit'i çağırabilirdi. Ama ya o sırada içerideki kaçıp giderseydi? Daha önce defalarca elin-

den kaçmayı becermemiş miydi? Şimdi hazır burnunun dibine kadar gelip kendi ayaklarıyla kapana girmişken, bu fırsatı değerlendirmek lazımdı. Rıdvan elini paltosunun iç cebine sokup, orada uzun bir uykuya yatmış olan soğuk metale dokundu. Televizyondan gelen gürültüye uyanıp korkudan aklını yitireceğini sandığı gece, içinden bir ses bunun dünyanın en aptalca şeyi olduğunu söylese de, yıllardır kasada bir başına bekleyen silahı yerinden çıkarıp oraya yerleştirmişti. İhtiyaç duymamayı ummakla birlikte, en azından şu acayip günlerde onu yanında taşımaya karar vermişti. Aslında hâlâ alışamamıştı silaha. İç cebi aşağı sarkıtan ağırlığına rağmen, çoğu zaman orada olduğunu unutuyor, hatırlayınca kazara kendi kendini vuracakmış gibi tedirginlik duyuyordu. Bu işlerin hiç de kendi kalemi olmadığını biliyordu bilmesine ama yine de cebindekini gerisingeri kasaya koyup üzerine kilit vuramıyordu. O gece müthiş korkmuştu ve korku insana hiç yapmayacağını sandığı şeyleri dahi yaptıracak kadar güçlü bir duyguydu.

Nasıl tutacağını bile doğru düzgün bilmediği aleti sağ eliyle sıkıca kavrayıp usulca içeri süzüldü. Evin içi incecik karanlık bir örtüyle kaplanmıştı. Kıştı, hava erken kararıyordu, içerideki de ışıkları açmamıştı. Rıdvan biraz bekleyip gözlerini karanlığa alıştırdı. Gelen tıkırtılardan davetsiz misafirin salonda olduğunu anladı. Görünmemek için bedenini sakınarak sessizce o yana yöneldi. Sırtını duvara dayayıp salondan içeri göz atınca, masanın önünde titreyen gölgeyi gördü. Televizyon gecesinin aksine gerçekti. Hareketliydi. Kapıya arkasını vermiş, masanın üzerine iki büklüm eğilmişti. Onu öyle görünce, Rıdvan'ın kalbi ağzında atmaya başladı.

Biraz daha beklerse cesaretini kaybedeceğinden korkup hızla salondan içeri daldı. Silahın serin namlusunu karşısındaki gölgeye doğrulturken "Kıpırdama!" diye bağırdı. "Yakaladım seni!"

Kalbi hızla çarpıyor, elleri buz gibi terliyordu. Heyecanlanmakta haklıydı, ne de olsa her Allah'ın günü evinin salonunda dikilip birilerinin canına kastetmiyordu. Yine de için için beklediği, er ya da geç geleceğini bildiği bir andı bu. Boştaki eliyle karanlıkta parlayan elektrik düğmesini açtıktan, titrek bir hayalete benzeyen o karanlık gölgeyi aydınlattıktan sonra bile şaşkın sayılmazdı. Sadece yorgun bir plak gibi tekrarladı: "Nihayet... Yakaladım."

Oysa karşısındakinin yüzünden beklenmedik bir anın içine yuvarlanıvermişlerin şaşkınlığı akıyordu. Kocaman açılmış gözler, mezbahada sırasını bekleyen bir ineğin gözleri gibi titreyen hareler içinde büyüyor, incelip küçülen ağız güçlükle kıpırdamaya çalışıyordu:

"Dur, sakın ateş etme."

Rıdvan'ın aklına söyleyecek çok şey geldi ama içlerinden sadece birini çekip ip gibi gerilmiş dudaklarının arasına yerleştirdi: "Demek sendin ha."

Yüzü kâğıt beyazına kesen Kevork, korkuyla büyümüş gözlerini Rıdvan'ın elindeki silaha dikmiş, kıpırtısız dikiliyordu.

"Abi, sakın abi!"

Rıdvan "Sıçtırma lan abinin çarkına!" diye kükredi. "Geç, çabuk şu tarafa geç!"

Kevork titrek adımlarla kendisine gösterilen yere, duvarın önüne gidince de, küfreder gibi bir sesle "Dikilme öyle, şuraya otur" diyerek duvara dayalı üçlü koltuğu gösterdi. "Ellerin görebileceğim bir yerde dursun."

"Rıdvan Abi, bende silah filan yok abi. Ben sadece mektupları..."

"Ne halt ediyorsun ulan evimde?" diye bağırdı Rıdvan. "Manyak mısın oğlum sen?"

"Yok abi, bırak anlatayım."

"Anlatacaksın tabii. Sike sike anlatacaksın hem de!"

Sonra elindeki silahı indirmeden, Kevork'un az evvel titreyerek iliştiği koltuğun karşısındaki tekli koltuğa oturdu. Gözlerini delikanlının korkuyla büyüyen gözlerine dikip "Hadi" diye bağırdı. "Başla!"

Elini ayağını nereye koyacağını bilemeyen Kevork, yaptığının nerelere varabileceğini, başına ne belalar açabileceğini daha yeni fark ediyor gibiydi. Birinin evine girmenin ne manaya geldiğini adamakıllı düşünmediği her halinden belliydi. Yüzünde kendi kendine oynarken, sebepsiz yere annesinden şamar yemiş oğlan çocuğu şaşkınlığı vardı. Zar zor duyulan cılız bir sesle "Silaha gerek yok abi" dedi. "Gerçekten kötü bir niyetim yoktu. Ben sadece mektupları getirmek için..."

"Madem mektupları getirmeye bu kadar meraklıydın, insan gibi çıkarıp verseydin ya ulan! Bu saçmalık da neyin nesi? Kafa mı buluyorsun benimle?"

"Benim verdiğimi bilmeni istemedim abi. Hem böyle daha çok dikkatini şeeder diye..."

"Aferin, çok güzel şeettin dikkatimi!" diye gürledi Rıdvan. Ama gerginliği de, öfkesi de irtifa kaybetmişti. Bu işin altından bir mendeburluk çıkmayacağına emindi artık. Görünüşe bakılırsa, Kevork'un korkusu da, şaşkınlığı da sahiciydi. Ama yine de karar vermek için erkendi.

"Geveleyip durma! Başından, düzgünce anlat şu işi! Nereden çıktı bu mektuplar? Benimle ne ilgisi var? Hatta seninle de ne ilgisi var? Adam gibi hepsini anlat! Yoksa bu evden anca polis nezaretinde çıkarsın."

İçine kaçan sesine kavuşmak için boğazını temizleyen Kevork, emre itaat edip anlatmaya başladı. Evet, bunca zaman mektupları getiren kendisiydi, inkâr edecek değildi. Onları bulduğunda atmaya kıyamamış, içlerinde yazanları okuyunca, sahibinin o mektuplarda yaşamak istediğine inanmıştı. Mektuplar kitap haline gelir, elden ele gezip gönülden gönüle değerse, artık bir vasiyet sayılabilecek bu arzunun ger-

çekleşeceğini düşünmüştü. Onları bulan kişi olarak bu vasiyeti yerine getirmenin sorumluluğunu omuzlarında hissetmiş ama hikâyeyle de, kitapla da bir bağı olsun istememişti. Bu yüzden mektupları Rıdvan'a elleriyle teslim etmeye çekinmişti. Önce isimsiz olarak göndereyim demiş, sonra da daha çok dikkat çekebilmek için bu yöntemi kullanmaya karar vermişti.

"Hoop hop, yavaş gel" diye kesti Rıdvan, Kevork'un sözünü. Eli gevşemiş, çakaralmazın namlusu aşağı kaymıştı. "Rüyada gibi konuşma öyle. Düzgün anlatsana oğlum! Bu mektupların ne alakası var senle? Buldum buldum dediğin ne, nereden buldun?"

"Tadilat sırasında abi. Döşemeleri değiştirdik biliyorsun. Yerdeki ahşabın altında, bir torbada duruyorlardı."

"Hayda! Kim koymuş peki onları oraya?"

"Anneannem abi."

"Yahu anneannen ne alaka? Hani ölmüştü rahmetli?"

"Öldü abi, çok oluyor. Aslında ben bütün eşyalarını çoktan elden geçirdim ama bunları öyle bir saklamış ki, ancak şimdi işte..."

Rıdvan kafasındaki karışıklığı dağıtmak istercesine, elini yüzünün önünde sallayarak sinek kovalar gibi bir hareket yaptı. Bunu yaparken silah tutan elini kullandığını fark edince, yanlışlıkla bir yerlere ateş etmekten korkup anında sarardı. Ama sonra acemilikten silahın emniyetini bile açmadığını görüp, haline güldü. Aleti yanına bırakıp, yine kararlı ama az evvelkine göre yumuşak bir sesle sordu:

"İyi de anneannenle ne alakası var bu mektupların? Efendi gibi anlatsana şunu be oğlum!"

"Abi sana verdiğim bütün mektupları okudun değil mi?"

"Evet" dedi Rıdvan, bunun ne işe yarayacağını anlamaya çalışan kuşkulu bir sesle.

"Benim anneannemin adı Karin'di."

Bu kadarını Rıdvan da biliyordu. Merhumun adını vaktiyle ona komşuluk etmiş olan Süreyya'dan defalarca duymuştu. Tabii sonra işine yaramayacak bir dolu başka bilgi gibi bunu da yeniden hatırlatılana kadar unutmuştu.

"Eee, ne olmuş yani?"

"Abi anneannem mektupta bahsedilen Eliz'in kızı. Yani Eliz benim büyük ninem."

İşte o an donakaldı Rıdvan. Sanki bir şimşek çaktı ve her şey aydınlandı. Önce mektuplardaki küçük Karin'i düşündü. Sonra Kevork'un anneannesi, Süreyya'nın komşusu Karin'i. Sonra da onun bir zamanlar Süreyya ile altlı üstlü yaşadığı apartmanı. Hani kendisinin de yıllar evvel defalarca ziyaret ettiği o şirin, beş katlı binayı. Hani daha da uzun yıllar evvel Nevzat Bey'in Şişli'de, sevdiği kadın için yaptırdığı Asude Apartmanı'nı! Zamanında defalarca girip çıkmış ama kimliğini bir kapı numarasından ibaret saymıştı. Kafasını kaldırıp da adına hiç bakmamış, baktıysa da herhalde gördüklerini hafızaya bile almadan, unutulacakların arasına yollamıştı. Sonra birden buz gibi oldu Rıdvan. Bir şimşek daha çaktı ve bu kez her yer karardı. Şimdi kafasının içinde sadece mektuplardaki Eliz vardı. Onun korkunç akıbetini hatırladı. Karin'in bir kutunun içinde tanık olduğu o feci akıbet, salonun içinde hayalet gibi dolanınca, dili damağı kurudu, ne diyeceğini şaşırdı. Ama neler döndüğünü tam olarak anlayana kadar hâkimiyetini kaybetmemesi lazımdı. Bu yüzden zar zor toparlanıp "İyi de bu mektuplar büyük ninen Hakk'ın rahmetine kavuştuktan sonra yazılmış. Bunların sizin evin döşemelerinin altında ne işi varmış?" diye sordu.

"Son mektuplar masanın üzerinde abi. Okuduğunda her şeyi anlayacaksın" deyip mahcubiyetle yüzünü eğdi Kevork. Sonra yalvarır gibi ekledi:

"İnan ki kötü bir niyetim yoktu abi."

"Ben orasını bilmem" dedi Rıdvan. "Senin bu yaptığına ha-

neye tecavüz deniyor. Hani hukukta cezası filan var, bilmiyorsan diye söylüyorum."

Sonra durup birdenbire aklına gelmiş gibi sordu:

"Hadi yayınevinde yediğin naneleri anladım da... Bu eve nasıl girdin lan?"

Kevork utana sıkıla anlattı:

"Ofisteki masanda bir anahtar bulmuştum geçen gün. Acaba evin anahtarı mıdır deyip aldım. Son mektubu özel bir yere koymak istiyordum. Bugün gelip bir şansımı denedim. Anahtar kapıyı açınca da..."

"Tamam tamam" dedi Rıdvan. "Peki spor salonuyla restorana mektup bırakan çocuklar?"

"Sokaktaydılar abi. Tanımıyorum ikisini de. Üç beş kuruş verince..."

Rıdvan Kevork'a sert bir bakış atıp "Bana bak, paçayı kurtardım sanma sakın. Hele şu mektupları bir okuyayım, seninle daha konuşacağız" dedi. Yerinden kalkıp masadaki mektuplara uzanırken, koltukta büzülmüş delikanlıya dönüp "Hadi gelmişken bir işe yara madem" diye ekledi. "Mutfağa git de demli bir çay yap bakalım. Ya da dur, dolapta rakı var, onu çıkar. Belli ki akşam uzun olacak."

Sonra zarfı açtı. İçinde tek ve diğerlerine nazaran kısa bir mektup vardı. Okumaya başladı.

1961/İstanbul

Behiye, kardeşim, en uzak ihtimalim, en yakın hakikatim,

Anlatacakların bittiğine göre, uzun bir tren yolculuğuna benzeyen mektuplarımızın da sonuna gelmiş bulunuyoruz. Senin hikâyenin sonu benimkinin de sonudur zira. Ya da belki evvela benim hikâyem bitmiştir sonra da senin anlatacakların nihayete ermiştir. Kim bilir...

Yazdıkların içinde, yere bakan yürek yakan Kornelia'nın malum marifetleri de dahil olmak üzere, beni hayretlere düşüren tek bir şey var. O da balkon korkuluklarından aşağı sallandırılan halılara yapışan kediler gibi, inatla hayata tırnaklarını geçirişin. Hayata kedinin ciğere ayırdığı o heveskâr gözle bakışın, yaşamanın mutlulukla bir bağı olduğuna inanmaktaki safdil ısrarın. Ne dünyaymış be Behiye, yaşamalara doyamadın!

Şimdi bu yorucu yolculuğun sonunda benden kalbini kırmayacak bir cevap bekliyorsun. Koş gel dememi istiyorsun. Birlikte kanamaya alışkın yaralarımız var çünkü. Yeniden bir araya gelirsek bu sonsuz acının dineceğini umuyorsun.

Yanılıyorsun.

Hayat varsa acı hep olacak Behiye. Sadece yaşayanlar acı çeker yeryüzünde. Nerede olurlarsa olsunlar, kim olurlarsa olsunlar. Acı dediğin, üzerimize geçirdiğimiz kırk yıllık hırka-

lara benzer. Kimse beğenmez ama üşüyen herkes uysalca giyer. Ve hayat, benim bildiğim en soğuk yer. Hepimiz üşümeye içimizden başlıyoruz. Derinlerden, çukur gibi, kuyu gibi, yürek gibi bir yerden. Bir elma neresinden başlarsa çürümeye işte tam oramızdan buz gibi üşüyoruz. Farkına dahi varmadan aynı kadere sürükleniyor, aynı yazgıya kilitleniyoruz.

Hani buraya gelmek istiyorsun ya, iyice bak etrafına, aynalarla çevrili bu zifiri karanlıkta kaçacak bir yer var mı? Gittin de kurtuldun mu, dönersen kurtulacak mısın? Nefes aldığımız her yer yangın yeri kardeşim, her yer aynı. Hatırlasana, burada Dersim bombalanırken, orada Guernica yanmadı mı? Aynı anda iki ayrı noktadan yola çıkan ve rayları gamla gıcırdatan kara trenlerin biri Aşkale'ye, öbürü Auschwitz'e varmadı mı? Başka yerlerde başka çocuklar öldü, başka adamlar başka kadınları incittiler, başka yoksullar başka yoksunluklar çektiler. Ama tek rahimden çıkmışçasına aynıydılar aslında, sadece başka suretlere büründüler. Ne vakit içine bırakıldığımız korkunç yarıklardan kurtulmaya çalışsak, her defasında daha da derinlere batmadık mı? Evet, kurtulmayı denedik, sahiden denedik ama görüyorsun işte, işe yaramadı... Başka bir coğrafyaya ya da kendimizinkinden evla bulduğumuz başka bir acıya kaçarak kurtulabileceğimiz bir oyun değil hayat. Bence artık daha az yaralanmak için nerede olmak gerektiğini düşünmekten vazgeçip olmamamız gereken yeri bulmanın zamanı...

Tanıdığım bütün cesur kadınlar er ya da geç, kendilerine göre vecihlerle bu manasız oyunu terk ettiler. Kimi daha uzun kaldı, kimi daha kısa. Ama sonunda hep gittiler. Acının olmadığı o yere...

Kalfa ve annem öldükten sonra, torununu deli kızının eline bırakmaya cesaret edemeyen babam, onu yatılı bir okula vermemizi münasip gördü. Çok parlak bir Amerikan okulu. İyi bir tahsil, buna yaraşır cemiyet, sonra derken muasır me-

deniyete intikal ve elbette itibarlı bir gelecek... Babamın hayallerini bilirsin işte... Gel gör ki artık yerinden bile kıpırdayamayacak kadar yaşlandı, neredeyse bütün gününü yatakta geçiriyor. Artık ben dinlemiyorum, o da yeni fikirlerini yatılı aldığım hemşiresine anlatıyor. Anlayacağın kendisinin göremeyeceği o kıymetli geleceği şimdi de yattığı yerden kurtarıyor. Gelecek yoktur oysa Behiye. Sadece geçmiş vardır ve daima o olacaktır. Bir hapishaneye benzer üstelik. İçinden geçeni kilitler içine. Senle ben de orada kilitli kaldık, hatırla. Hatırla ve bütün bunları neden yaptığımı iyice anla.

Evdekiler güz ağacı yaprakları gibi bir bir döküldükten sonra, hasta babamı ve anca ayda yılda bir hafta sonlarını geçirmek için eve gelen, geldiğinde de deli anasıyla ne konuşacağını bile bilemeyen zavallı evladımı saymazsak, yapayalnız kaldım. Mektubunu alana kadar tümüyle yalnızdım. Eliz'siz, annemsiz, Nevzat Bey'siz, Kalfa'sızdım. Yine hayalin düşmüştü aklıma, sabah akşam seni düşünmeye başlamıştım. Adresini bilsem belki ilk ben sana yazardım. Sadece özlediğimden değil, biraz da içimde biriktirdiğim cerahati bir yerlere akıtmam lazım geldiğinden. Her şeyi anlatabileceğim tek kişi sendin. Evet, papazlara ağlayan Hıristiyanlar gibi sana dökülmek, belki de günahlarımı üstüne boca etmek istedim. Yaptıklarımı, yapamadıklarımı, olduklarımı, olamadıklarımı hepsini sende temize çekmek niyetindeydim. Kim bilir...

Neyse ki sesimi duymuş, içimi okumuş gibi yazdın bana. Vakıa, ha sen yazmışsın, ha ben, fark eder mi artık bu saatten sonra? Kabul etmesi zaman alsa da bütün hikâyeler aynı yerde bitiyor nasılsa. Ömür boyu içinde yuvarlandığımız korkular, hevesler, böbürlenmeler, kederlenmeler, her şey ama her şey aniden manasızlaşıveriyor orada.

Bu kırılgan yolculuk boyunca seni suçlayıp durduğuma bakma. İçimi sinsi bir kurt gibi kemiren insafsız acı senin

eserin değil, hatta ikimiz de biliyoruz ki esas sen onun eserisin. Sebep değil, sadece müteredditi bir neticesin. Yoksa ben çok eskiden almıştım yarayı, daha sen çıkıp gelmeden önce... Fuad'la beraber, onu itiverdiğim kuyunun önünde. Sonra sen geldin. Ondan kalan boşluğa yerleşecektin. Yoksa bendeki boşluğa mı? Bilmem.

Bazen soruyorum kendime, acaba hangisi hakikat diye. Varlığın mı, yoksa yokluğun mu? Sende ya da bende değil asıl tuhaflık, yerin yüzünde. Varlık ile yokluğun bu kadar kolay hemhal olabilişinde. Bazen de diyorum ki, ne önemi var? Tut ki yoksun sen ya da ben yokum, her neyse. Nasılsa her şey kimin kimi gördüğünden dahi emin olamayacağımız bir rüyadan ibaret ve hepimiz bir gün uyanacağız. Bize vaat edilmiş bir yarın yok ki, elbet bitecek bu işkence.

Ne var ki ben uzun boylu beklemeden, koşup gitmek istiyorum. Eliz gibi, Kalfa gibi çoktan uyanmışların ülkesine. Orada artık sana ihtiyacım da olmayacak. Sen beş yaşımdan sonra girdin hayatıma; bana elini uzattığın o hastane odasında. Bense beş yaşımdan öncesine dönmek istiyorum, hatta çok daha öncesine. Suretinin de, ona duyduğum ihtiyacın da uğramayacağı bir yere...

İşte bu yüzden sana gel demeyeceğim Behiye. Ne olur bana kızma. Ve lütfen sakın korkma... Yok vardan az acıtır, göreceksin. İnan hiçbir şey hissetmeyeceksin.

Şimdi sana bu satırları yazarken, radyo insanoğlunun uzaya çıktığının haberini veriyor. Spiker, genç bir Sovyet kozmonotunun, insanlığa yepyeni kapılar açtığını anlatıyor. Görüyor musun bak, bir devir kapanıyor, yenisi açılıyor. Ama bil ki insanlık terakkinin değil, sadece düştüğü bu bahçeden çıkıp mümkün olduğunca uzağa gitmenin yollarını arıyor.

Saklayacak değilim, ben de uzun zamandır nasıl gideceğimi düşünüyorum. Herkesin kendine yakıştırdığı bir veda biçimi var, akşam gezmesine giderken özene bezene seçilen za-

rif bir elbise gibi. Eliz göğsünde açtığı pembe bir deliğin içinden geçti. Virginia Wolf ceplerine taş doldurup nehre girdi. Kleopatra bir yılana sokturdu kendini. Beşir Fuad delirmemek için bileklerini kesti. Kaçakların her biri başka bir yoldan gitti.

Böyledir. Kimi kafasına torba geçirir, kimi vücuduna elektrik verir. Kimi hızla giden bir arabayla duvara toslar, kimi kendini bir yerlere asar. Kimin ne yapacağını bilemezsin. Japonlar harakiri yapar, genç kızlar ilaç içer, askerler kurşun, hastalar morfin kullanır, ev hanımları fare zehri, yaşlılarsa tuzruhu, diyemezsin. Zira davetle gelen ölüm herkese başka türlü yakışır. İnsan dediğin, içinde dışarıdan görünmeyen heves ve maharetler taşır. İşte bu yüzden ben, bunların hiçbirini yapmayacağım. Bu belki beni pek iyi tanıdığını düşünen ve hasta ruhumdan muhakkak böyle bir çılgınlık bekleyenleri, mesela seni şaşırtacak ama ben kendini öldürenler kervanına katılmayacağım.

Yıllardır hayalini kurduğum uzun bir yolculuğa çıkacağım sadece. Uçacağım ya da minik bir peri tozu gibi uçuşacağım. Bakalım...

Sakın üzülme.

Üzülme ve bil ki dünya dediğin lüzumsuz bahçe, bazen her yer, bazen tek bir yer, bazen de hiçbir yerdir. İnsan dediğin kötü tohum, bazen her şey, bazen tek bir şey, bazen de hiçbir şeydir. Ama tuhaf olan bu değildir Behiye. Bu işteki asıl acayiplik, öyle ya da böyle oluşunun aslında hiç fark etmeyişidir. Ve işte tam da fark etmediğini fark ettiğin o nefti anda, âlemin ritmi bozulur, içi boşalır, bir güvercinin karda bıraktığı ayak izlerine dönersin. Sonra azıcık kar yağar, silinirsin. Böyledir.

Yani bütün uzun hikâyeler bu kadarcıktır aslında. Ne kadar uzun başlarsan başla, sonunda hep kısacık bitersin. Bir rüyadan öbürüne devrilirken birdenbire nefesin kesiliverir.

Ne bahçe kalır geriye, ne çiçek ne de tohum. Bitersin.

Bu sana son mektubum kardeşim. Onu kendinde sakla. Benmişim gibi, senmişsin gibi, biz bu mektuplardan ibaretmişiz gibi... Mektuplarımız yakılsın, yıkılsın, yırtılıp atılsın istemem. Çünkü onlar da yok olursa, geriye varlığımıza dair hiçbir iz kalmayacak. Gün gelecek, bu dünyadan sessizce geçip gittiğimiz bile unutulacak. Ve sen bundan çok korkarsın.

İşte bu yüzden izninle, onları hürmetle saklayıp, saygıyla susacak birine, Nevzat Bey'e göndereceğim. Birazdan Beyoğlu Postanesi'ne gidip, bankonun ardındaki en asık suratlı memura kendi ellerimle teslim edeceğim. Söz.

Sonra mı? Sonrası benim hikâyemin en güzel yeri. Sonrası nihayet yolculuk vakti.

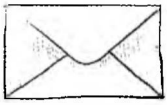
Kim bilir, belki kendime kanatlar takarım Hezarfen gibi. Semaya doğru yükselirken, bir bir aşarım yıllarca içinde dolandığım labirentleri. Sonra beyaz tombul bir bulutun üzerine yerleşir, rüzgârın şefkatli nefesine bırakırım kendimi. İşte o ılık nefes alır beni, götürür istediği yere.

Bil ki ne ilkiz ne de son olacağız seninle. Bütün hikâyeler bir gün biter, sakın üzülme.

Hoşça kal kardeşim Behiye.

Suad

On

Rıdvan, mektubu okumayı bitirdiğinde karşısındaki delikanlıya soran gözlerle baktı.

"Ölmüş mü, intihar mı etmiş yani?"

"Başlangıçta ben de emin olamadım abi. Sonra mektuplardan feyiz alıp, Hollanda'daki Johan gibi, nüfus müdürlüğünde çalışan bir arkadaşıma danıştım. Onun yardımıyla aileyi biraz araştırdım ve Suad Paşazade'nin 1961 senesinde öldüğünü öğrendim. Kayıtlara bakılırsa evinin balkonundan düşmüş. Atlamış olmalı."

Yine anneciğini anıp, Kevork ile Johan'ın Havva'dan kaynaklı uzak akrabalığını düşünmeden edemeyen Rıdvan "Peki ya Behiye?" diye sordu. Artık iyice emin olduğu cevabı bir kere de Kevork'tan duymak istiyordu.

"Ailenin iki çocuğu varmış abi. Bir erkek, bir kız. Erkek olan küçükken ölmüş. Kız da zaten Suad Paşazade."

"Ve Behiye diye biri aslında hiç yaşamadı" diye kendi kendine mırıldandı Rıdvan. Önce babasının yokluğuyla mücadele etmeye çalışan Ali'nin hayali arkadaşı Osman'ı hatırladı; sonra da Nâzım'ın söylediklerini: *"Kimi yaptığını yok sayar, kimi ona kılıflar arar, kimi de yaptığından ve hatta kendinden kaçmak için elinden geleni yapar."*

Belli ki Suad küçük kardeşinin ölümüne sebep olduktan sonra yaptığını yok sayamamıştı. Kendini suçlayıp durmuştu. Sinirleri iyice harap olunca, ailesi onu hastanelere, dok-

torlara taşımıştı. Oysa küçük kızın doktorlardan çok, halini anlayacak birine, bir arkadaşa, hatta gidenin yerine koyacağı bir kardeşe ihtiyacı vardı. Kendisine suçlu olmadığını söyleyecek, içini rahatlatacak, acısını azaltacak birine. İşte bu ihtiyaçları karşılamak için, tam da o hastanedeyken gelmişti ilk kez Behiye. Her anlamda Suad'ın zıddıydı. Yapamadığı, olamadığı her şeydi. Güzeldi, alımlıydı, girişkendi, cesurdu ve her şeyden önce masumdu. Suad yeni kardeşiyle konuşmaya, o varmış gibi yaşamaya başladığında, muhtemelen evdekiler çocuk aklını yitiriyor diye korkmuştu. Behiye'den bahsetmek güçleştikçe Suad da bahsetmemenin yollarını açacak hikâyeler üretmeye, kendini bu yeni hikâyelere inandırmaya başlamıştı. Ne de olsa en iyi yaptığı şey, yeni gerçekler kurup onlara inanmaktı. Tabii susması, Behiye'nin varlığından vazgeçtiği anlamına gelmiyordu. Behiye bir yerlerde yaşamaya hep devam etmişti. Anlaşılan iyileştiği ya da ağırlaştığı dönemler olmuştu Suad'ın hayatında. Behiye'yle ilişkisini biraz da bu dönemler belirlemişti. Belli ki aklının kendine oynadığı oyunları zaman zaman fark etmişti. Mesela o son mektubu yazarken sanki Behiye'nin aslında hiçbir zaman yaşamadığının farkındaydı. Ya da en azından içindeki kadınlardan birinin fazla olduğunun ayırdındaydı. Ama kimin gerçek, kimin hayal olduğundan pek emin değildi sanki. Ya da geçip gitmiş koca bir ömürden sonra bunu çok da önemsememişti. Öyle ya da böyle sonuçta o koca ömrü Behiye ve Suad olarak yaşamıştı. Behiye olarak mı, yoksa Suad olarak mı öleceği ne fark ederdi ki... Ne de olsa hayat artık çözemeyeceği kadar karmaşıklaşmıştı.

Suad hem içindeki bu ikili karmaşadan hem de bir türlü yerleşemediği, alışamadığı ve belli ki asla da alışamayacağı hayattan kurtulmak için ölümü seçmişti. Aslında muhtemelen aradığı şey, ölüm de değildi. Sadece bu karmaşa bitsin istemişti. Hakkı vardı. Bunu düşünürken, Suad'ı bu kadar

iyi anlayabildiği, ona rahatça hak verebildiği için kendinden korktu Rıdvan. Yaşamak ile ölmek yahut olmak ile olmamak arasındaki çizgi acaba herkes için bu kadar bulanık mıydı?

Tam kendine sorular sormaya başlayacakken, Kevork "Tek anlayamadığım, mektuplardaki yazı" diyerek düşüncelerini böldü. "Hadi Suad Hanım içine girdiği kimliğe, o kimliğin psikolojisine göre mektupları farklı üsluplarda yazmış. Peki ama yazı stilini nasıl böyle ayrıştırmış? İşte onu anlayamadım."

Rıdvan Nâzım'ın hastasını, travma yaşadığı dönemi anlattığı seanslarda, travmayı yaşadığı yaşa dönüp, o yaşta bir çocuk gibi resim yapmaya başlayan o kızı hatırladı. Kimlik sadece insanın kendini kim gibi hissettiğiyle ilgili bir şey değildi ki. Biraz da nasıl hapşırdığı, nasıl ağladığı, nasıl anlattığı, kirpiklerini nasıl kırpıştırdığı ve tabii nasıl yazdığıydı. Rıdvan kafasından geçenleri kendine sakladı.

"Bir oğlu varmış, mektupları vermek için önce onu aradım. Ama kayıtlara göre adam yıllar önce Amerika'ya yerleşmiş. Bırak adresini en ufak bir izini bile bulamadım" diye devam etti delikanlı konuşmaya. "Suad Hanım, bu mektupların yakılmasını, atılmasını istememiş. Başkalarının mektuplarını atmamak gerektiğini, hatta onlar öldükten sonra okumanın iyi olacağını filan yazmış, sen de gördün işte. Tabii basılmasını ister miydi orasını bilemem. Ama onu da ben istedim be abi. Başkaları da okumalıymış, Suad Hanım en azından mektuplarda yaşamalıymış gibi geldi. Bu yüzden getirdim onları sana."

"İyi de neden efendi gibi vermedim be oğlum?" diye sordu yeniden Rıdvan. Sesi sert değildi artık, hatta şefkatliydi. "Basılacak bir şeyse zaten basardım. Gerek var mıydı bunca saçmalığa?"

Kevork önce ne söyleyeceğini bilemez gibi etrafına bakındı. Sonra nasıl söyleyeceğini bilemez gibi gözlerini yerdeki halının püsküllerine taktı. Nihayet kederli, cılız bir ses-

le "Büyük ninemin" demeyi başardı, "anneannemden kalan albümde tek bir fotoğrafı var. Mektupları okuduğumdan beri fotoğraftaki o siyah beyaz kadını her gece rüyamda görüyorum. Önceden onu düşünmek aklıma bile gelmezdi. Hiç olmamıştı sanki. Hiç olmamışken iyiydi. Şimdiyse var ve hep onu düşünüyorum, sadece onu..." Sonra boğazındaki yumruğu aşağı itmek ister gibi yutkundu. "Ama bu öyküyü hayatımın içine kazımak istemedim. Zamanı gelince, becerebilirsem, bildiklerimi unutmak, onlara başkasının hayatı, başkasının anısı muamelesi yapmak istedim herhalde. Nişanlıma bile söylemedim, söyleyemedim."

Sonra da Rıdvan'ın aklından geçenleri okumuş gibi, "Utandığımı filan sanma. Neden utanayım? Sadece çok ağır işte. Altına giremedim. Cesaret edemedim" dedi.

Rıdvan, bir yandan geçmişin karşısında iki büklüm olup yerlere kadar eğilirken, bir yandan da ondan kaçmak istemenin ne demek olduğunu iyi bilirdi. Bazı hikâyelerin sahiplerinin uykularını bir ömür böleceğini ama uykusu delik deşik olanların gündüzleri o rüyalar görülmemiş, o gerçekler yaşanmamış gibi davranmayı seçeceğini de... Bu yüzden sustu, hiçbir şey söylemedi.

* * *

Kevork yağmurunu dökmüş bir bulut gibi çıkıp gittiğinde saat on bire geliyordu. Rıdvan artık o mektuplarda kalbine değip içini titretenin ne olduğunu gayet iyi biliyordu. Okuduğu her satırla birlikte yaralarının kabukları biraz daha soyulmuştu. Çünkü bu onun da hikâyesiydi; orada kendini ve kendine benzeyenleri bulmuştu. Çünkü bir mektupla ya da bir hatıra defteriyle mesela, her kim ki birinin içini açarsa, orada kendini görecekti evvela. Çünkü yürekler birbirine tutulmuş aynalar gibiydi hayatta. Hepsi yan yana ve iç içe sır-

lanmıştı. Ama insan ne bilsin, kendini tek sanır; kanını yalnız akıtmaya, yarasını yalnız sarmaya, sancısını bir başına çekmeye çalışırdı. Halbuki bir başkasının içini açsa, bir görse orayı, yalnız olmadığını anlayacaktı. Rıdvan açmıştı mesela. Sonunda anlamıştı. O zaman içinde müthiş bir anlatma hevesi uyanmıştı.

Pikaba pazar günü İsmet Abi'nin dükkânında bulup aldığı Reşid Behbudov 45'liğini koydu: *Küçelere Su Sepmişem.* Piyanonun telaşsız sesi salonun duvarlarına nüfuz etmeye başladığında, evet, diye düşündü. Suad Hanım çok haklı. Dünyanın bir ucunda esen rüzgârın nefesi er ya da geç öbür ucundan duyuluyor. Hatta başka bir zamandan da. Çünkü bütün bu gördüklerimizin içinde bir tek dünya... ve rüzgâr gerçek. Geri kalan her şey göçüp gidecek.

Sonra sokağın gecesini seyretmek için pencereye gitti. Tek tük kar başlamıştı. Yılın ilk karı. Orada öylece durup, cılız sokak lambasının ışığında titreşen minik kar tanelerine baktı. Yılın ilk karının ilk adımlarını izlemeye başladı.

İnsan da böyle bir şeydi işte. Az sonra eriyeceğinden habersiz minik bir kar tanesi gibi. Bir yerden bir yere gittiğini düşünürken, aslında havada savrulup dururdu. Biricik olduğunu sanırdı ama ne yaparsa yapsın daima öbürlerine benzerdi. Bölünüp dururdu kalabalığın içinde insan. Kendini kendine, kendini başkalarına, sonra başkalarını yine kendine bölerdi. Hiç'e varıncaya kadar bu hep böyle sürerdi. Biliyordu artık Rıdvan, her şeyin hiçbir şey olduğu bir dünyada yaşıyordu. Kumla çöl, damlayla derya birdi. İnsansa, kendisi olmaktan çok Havva'nın torunlarından biriydi. Herhangi biri. Yazılmış bütün hikâyeler, yaşanmış bütün günler, kurulmuş bütün hayaller, onlara sahip çıkmaya çalışan zavallılara rağmen, insanlığın ortak havuzuna aitti. Kendini bugünün ve dünyanın efendisi sananlar da tıpkı geri kalanlar gibi, er ya da geç, kar taneleri misali zamanın ve uzayın içinde,

o kudretli efendinin göğsünde eriyecekti. Hayat bizden öncekilerin çıkardığı bir hırkadan başka bir şey değildi. Biz giyecektik, bizden sonrakiler giyecekti. Birbirimizin terini kokacaktık. Birbirimizin ayıbını, günahını ve sevabını taşıyacaktık. Hepimiz bir olacaktık.

Ve Rıdvan artık iyice ikna olmuştu ki dünyanın delik deşik atlasında, saklı bahçelerin lekeli haritasında, hiç kimse, herkes demekti. Herkesse, hiç kimse tabii. Düştüğümüz bu bahçedeki herkes, hiç kimsenin hikâyesini kendine aitmiş gibi okumalı, icabında sırtında bir yara gibi taşımalıydı. Çünkü biricikliğe meftun yaralılar kabul etmek istemeseler de bütün yaralar aynı kanardı ve onları iyileştirmenin tek yolu hepsini aynı kabukla bağlamaktı. Bu yüzden bir yaralı öbürüne el sallamalı, ıslık çalmalı, işaret fişekleri yakıp, güvercinler yollamalıydı. Dünyanın bütün yaralarının, bütün yaralılarının en çok kanadıkları yerlerden birleşmesi lazımdı.

Rıdvan artık ne yapması gerektiğini biliyordu. Hatta ne yapması gerektiğinden hiç bu kadar emin olmamıştı.

Cep telefonunu çıkardı. Kısa bir mesaj yazıp NY'ye yolladı: *"Yeni romanın 'Saklı Bahçeler Haritası' önümüzdeki ay çıkıyor. Detayları yarın konuşuruz."*

Birkaç dakika içinde çalmaya başlayacağından emin olduğu cep telefonunu kapatıp, ev telefonunun fişini çektikten sonra yeniden pencereden dışarı baktı. Sokak lambasının altında titreşen kar tanelerini göremedi bu defa. Göz açıp kapayıncaya kadar çekip gitmişlerdi demek. Üstelik geride ufacık bir iz bile bırakmamışlardı. Oysa ardında bir işaret bırakmalıydı her varlık. Hem de bunu borç öder, ibadet eder gibi yapmalıydı.

Ayaklarını sürüyerek yatak odasına geçti Rıdvan. Az sonra kendini günlerdir biriktirdiği uykunun şefkatli kollarına bırakacaktı. Bu gece nihayet deliksiz bir uyku çekecek, eski hakikatlerden damıtılmış yepyeni düşler görecekti. Hayat-

ta yeni bir şey mümkünmüş gibi... Sonra sabah kalktığında gün gözüne başka türlü görünecekti. Sokak lambasının altında başka izler, aynada başka suretler belirecekti. Her şey büyük bir hızla aynı kalırken, değişir gibi görünmeye devam edecekti. Rıdvan artık biliyordu, bu acayip bahçede işler hep böyleydi.

“Masumiyet çoktan terk ettiğimiz bir şehir, sadece çocukların bildiği eski bir şiir...”

Elli üç yıl önce yazılmış esrarengiz mektuplar almaya başlayan Rıdvan, mektupların anlattığı sıra dışı ihanet hikâyesinin peşine düşerek, geçmişten bugüne uzanan sancılı bir sırrı çözmeye koyulur. Parçalar birleştikçe “bütün” tekinsizleşecek; Rıdvan, yaklaşmaktan korktuğu kadim kavşağa doğru sürüklenecektir.

Saklı Bahçeler Haritası ile okuru aklın ve kalbin karanlık dehlizlerinde dolaştıran Nermin Yıldırım, kaybolmuşlara, hayattan ne istediğini unutmuşlara ve çıkış aramaktan yorulmuşlara eşsiz bir harita sunuyor.

“İnsanın karakteri, bir ülkenin ve bir çağın tarihiyle iç içe geçtiğinde hayatlar kolay savrulur. Birindeki değişim, diğerindeki değişimin habercisidir. Yarın ne olacağını kim bilebilir? Has bir dile yaslanan Nermin Yıldırım, insanın ruh haritası ile toplumun ruh haritasının kesiştiği yerde, edebiyatın güçlü haritasını çıkarıyor ve orada herkese yeni bir kader çiziyor.”

Burhan Sönmez

ISBN 978-605-09-1676-8
9 786050 916768
sertifika no: 11940
doğankitap.com.tr
Tavsiye Edilen Perakende Satış Fiyatı ₺ 26
DK DOĞAN KİTAP